

Palaimeli 4

Tohi 'a Molomoná
Ta'u 8–11

Palaimeli 4

Tohi 'a Molomoná

Ki hono ako'i 'aki 'o e fānau 'oku 'i he ta'u
valu ki he hongofulu mā taha

© 1994 'e he Siasi 'o Sīsū Kalaisi 'o e Kau Mā'oni'oni 'i he Ngaahi 'Aho Kimui Ní
Mā'u 'a e totonu fakalao kotoa pē
Paaki 'i he 'Iunaiteti Siteiti 'o 'Ameliká
Tali ke liliu mei he lea faka-Pilitāniá: 'Okatopa 1993

Tali ke liliu: 10/95
Liliu 'o e Primary 4: Book of Mormon

Fakahokohoko 'o e Tohi

Fika 'o e Lēsoní mo hono Hingoá

Pēsí

Ngaahi Tokoni ma'á e Faiakó	v
1 Ko e Tohi 'a Molomoná, ko ha Me'a'ofa ia mei ha Tamai Hēvani 'Ofa	1
2 Ko e Muimui 'a Nīfai ki he'ene Tamaí, 'a ia ko ha Palōfita	5
3 Ma'u 'o e 'Ū Peleti Palasá	8
4 Ko e 'Akau 'o e Mo'uí	14
5 Ko Hono Tataki 'o Līhai mo Hono Fāmilí 'i he Toafá	19
6 Ko Hono Fekau'í 'e he Tamai Hēvaní 'a Nīfai ke ne Fo'u ha Vaka	22
7 Kolosi 'i he Tahí	25
8 Ko e Fehangahangai 'a e Palōfita ko Sēkopé mo Seialemi	28
9 Ko e Lotu 'a 'Īnosí	31
10 Ko Hono Ako'í 'e he Tu'í ko Penisimaní 'a hono Kakaí	35
11 Ko 'Apinetai mo e Tu'í ko Noá	38
12 Ko e Fai Papitaiso 'a 'Alamā 'i he Vai ko Molomoná	43
13 Ko e Kakai 'o e Tu'í ko Limihaí mo e Kakai 'o 'Alamaá	49
14 Ko e Fakatomala 'a 'Alamā ko e Sī'í mo e ngaahi Foha 'o Mōsaiá	52
15 Ko e Ngāue Fakafaifekau 'a 'Alamā mo 'Amuleki ki 'Amonaihaá	55
16 Ko e Tuku Pilisone 'o 'Alamā mo 'Amulekí	59
17 Ko ha Tamio'eiki Tu'u-ki-mu'a 'a 'Āmoni	63
18 Ko e Ului 'a e Tamai 'o e Tu'í ko Lamōnaí	66
19 Ko e Kau 'Anitai-Nīfai-Līhai	71
20 Ko Kolihoa ko e Fili 'o Kalaisi	74
21 Ko e Kau Sōlamí mo e Kau Lameiumitomí	79
22 Ko e Ako 'a 'Alamā Fekau'aki mo e Tu'í	82
23 Ko e Akonaki'í 'e 'Alamā Hono Ongó Foha ko Hilamani mo Sipiloní	87
24 Ko e Akonaki 'a 'Alamā ki Hono Foha ko Kolianitoní	92
25 Ko e Ikuna'í 'e he 'Eikitau ko Molonaí 'a Seilahemená	96
26 Ko e 'Eikitau ko Molonaí mo e Fuka 'o e Tau'atāiná	102
27 Ko Hilamani mo e Kau Tau 'e Toko Ua Afé	107
28 Ko e Nofo Pilisone 'a Nīfai mo Līhai	111
29 Ko e Ngaahi Kikite 'a Nīfaí	114

30	Ko e Ma'u 'e Nifai ha Mālohi Lahi	118
31	Ko e Tangata Leimana ko Samuelá	123
32	Ko e Ngaahi Faka'ilonga ki he 'Alo'i 'o Sīsū Kalaisi 'i 'Ameliká	127
33	Ko e Hā 'a e Fakamo'uí ki he Kau Nifái	131
34	Ko Hono Ako'i 'e Sīsū Kalaisi ki he Kau Nifái 'a e Ngaahi Tala'ofá	134
35	Ko Hono Fakamo'ui 'e Sīsū Kalaisi 'a e Kau Mahakí mo Tāpuaki'i 'a e Fānaú	140
36	Ko Hono Tufaki Atu 'e Sīsū Kalaisi 'a e Sākalamēnití ki he Kau Nifái	144
37	Ko Hono Ako'i 'e Sīsū Kalaisi 'a e Kau Nifái ke Nau Lotu	147
38	Melino 'i he Kau Nifái	150
39	Ko e Mamata 'a Molomona ki Hono Faka'auha 'o e Kau Nifái	154
40	Ko Hono Tataki 'o e Kau Sēletí ki he Fonua 'o e Tala'ofá	158
41	Ko e 'Ikai Tali 'e he Kau Sēletí 'a e kau Palōfitá	162
42	Ko Molonai mo 'ene Ngaahi Tohí	166
43	Ko Hono Ako'i 'e Molonai 'a e Tui kia Sīsū Kalaisí	171
44	Ko Molonai mo e Tala'ofa 'o e Tohi 'a Molomoná	176
45	Ko e Tohi 'a Molomoná ko ha Fakamo'oni ia ki he Toetu'u 'a Sīsū Kalaisí (Toetu'ú)	180
46	Ko e Tohi 'a Molomoná: Ko ha toe Fakamo'oni kia Sīsū Kalaisi (Kilisimasí)	183

Ngaahi Tokoni ma‘á e Faiakó

Na‘e ako‘i ‘e he Fakamo‘uí ‘a e mahu‘inga ‘o e talangofuá mo akonaki ‘aki ‘a e ngaahi fekaú ‘i he taimi na‘á ne folofola ai, “. . . ka ko ia te ne fai iá, mo akonaki ‘aki iá, ‘e ui ia ko e lahi ‘i he pule‘anga ‘o e langí” (Mātiu 5:19). Kuo ‘osi tuku kiate koe ha falala toputapu ke ke tokoni‘i ‘a e fānaú ke nau ako ‘a e anga hono tauhi ‘o ‘enau fuakava ‘i he papitaisó pea mo fai ha ngāue tokoni. Te ke lava foki ‘o hoko ko ha tākiekina mahu‘inga ‘i he‘enau mo‘uí, ‘i he taimi ko ia ‘oku teuteu ai ‘a e ta‘ahine kotoa pē ke hoko ko ha finemui mo e tamasi‘i kotoa pē ke hoko ko ha talavou mo ma‘u ‘a e lakanga fakataula‘eikí.

‘I he hili pē ha taimi nounou mei hono fokotu‘u ‘o e Siasí ‘i he 1931, na‘e ako‘i mai ‘e he Fakamo‘uí ‘e hanga ‘e he kau faiakó ‘o “. . . akonaki ‘aki . . . ‘a e ngaahi mo‘oni ‘o ‘eku ongoongolelé, ‘a ia ‘oku tu‘u ‘i he Tohi Tapú, mo e Tohi ‘a Molomoná . . . ” (T&F 42:12), he ko e ngaahi folofola pē ia na‘e ala ma‘u ‘i he taimi ko iá. ‘I he ngaahi ahó ni ‘oku ma‘u ‘e he kau faiakó ‘a e fatongia ko ia ke ako‘i ‘a e ngaahi mo‘oni toputapú mei he ngaahi tohi tapú kátoa, ‘a ia ‘oku kau ki ai ‘a e Tokāteline mo e Ngaahi Fuakavá pea mo e Mata‘itofe Mahu‘ingá. He ‘oku nau tokoni‘i ‘a e fānaú ke fakalalakala ai ‘enau tui ki he ‘Otuá pea mo hono ‘Alo ko Sīsū Kalaisí.

Lēsoni ke Ngāue‘akí

Ko e fānau kotoa pē ‘oku ta‘u valu ki he hongofulu mā taha ‘i he ‘aho 1 ‘o Sānualí, ‘oku ako‘i kinautolu mei he taha ‘o e ngaahi tohi lēsoni Palaimeli 4, 5, 6 mo e 7. Ko e tohi lēsoni pē ‘e taha ‘oku faka‘aonga‘i ‘i he ta‘u kotoa pē ki he fānau ‘o e ta‘u ko ‘ení. Pea ‘oku fakatefito ‘a e lēsoni taki taha ki ha tohi folofola ‘e taha: Palaimeli 4 ‘i he Tohi ‘a Molomoná, Palaimeli 5 ‘i he Tokāteline mo e Ngaahi Fuakavá, Palaimeli 6 ‘i he Fuakava Motu‘á, mo e Palaimeli 7 ‘i he Fuakava Fo‘ou. ‘I ha ‘osi ha ta‘u ‘e fā ‘e lava ‘e he fānaú ‘o ako ‘a e tohi tapú kátoa.

‘E lava foki ‘o fokotu‘utu‘u ‘a e ‘ū kalasí ‘o fakatatau ki he ngaahi ta‘u fakatāutahá, fakataha‘i ‘a e ‘ū ta‘ú, pe ngaahi kalasi kehekehe ma‘á e tamaiki tangata mo e fefiné, ka ‘e makatu‘unga ia ‘i he ngaahi fie ma‘u fakalotofonuá pea mo e toko lahi ‘o e fānau ‘oku ‘i he ta‘u valu ki he hongofulu mā tahá. Kae kehe ‘oku fie ma‘u ke ke fakapapau‘i ‘oku ma‘u ‘e he fānau taki taha ha tokanga fe‘unga ‘i hono fokotu‘utu‘u ho‘o kalasí.

‘I he taimi ko ia ‘oku ta‘u hongofulu mā ua ai ‘a e fānaú, ‘oku nau kamata leva ke ‘alu ki he Finemui pe Lakanga Taula‘eiki Faka-‘Ēloné. Ka te nau kei hokohoko atu pē ke ‘alu ki he‘enau kalasi Palaimelí ‘i he lolotonga ‘a e taimi Lautohi Faka-Sāpaté kae ‘oua leva ke hoko ‘a e uike ‘uluaki ‘o Sānualí, pea te nau kamata leva ke ‘alu ki he Lautohi Faka-Sāpaté.

Faiako ‘aki ‘a e Tohi Lēsoni Ko ‘ení

‘Oku fakatāfataha ‘a e lēsoni ‘oku ngāue‘akí ‘i hení mei he ngaahi akonaki ‘i he Tohi ‘a Molomoná. ‘Oku totonu leva ke mahino lelei ki he fānaú ‘a e ngāue

fakafaifekau mo e fakalelei 'a Sīsū Kalaisí 'i ho'o vahevahe mo aleaí 'a e ngaahi akonaki ko 'ení, pea te nau fakatupulaki foki ha tui mo ha fakamo'oni kiate la. 'Oku totonu ke nau ako ke faka'aongaí 'a e ngaahi akonaki 'a Sīsū Kalaisí 'i he'enau mo'uí pea ma'u ha holi mālohi ke tauhi 'ene ngaahi fekaú.

Hanga 'o poupouí 'a e fānaú ke nau lau 'a e Tohi 'a Molomoná 'i 'api koe'uhí ke nau ako ai ki he kau palōfita na'a nau malanga 'i 'Ameliká pea mo e malanga 'a e Fakamo'uí 'i he Kau Nífaí. Ko 'enau ako ko ia ki he kau palōfita ko 'ení mo e Fakamo'uí, te nau fie ma'u ai ke muimui ki he'enau ngaahi akonakí mo e tā sīpingá pea nau toe fie hangē foki ko kinautolú. 'E tokoni 'a e ngaahi mo'oni mahu'inga ko ia 'oku nau ako mei he ngaahi akonaki 'o e Fakamo'uí, ke nau mateuteu ai ke tauhi 'enau ngaahi fuakavá pea fai ha ngāue tokoni 'i he Siasí he kotoa 'o 'enau mo'uí. 'E toe hanga foki 'e he ngaahi mo'oni ko 'ení 'o 'oange ha mālohi ke nau matu'uaki 'a e ngaahi 'ahi'ahi 'i he 'aho ní.

Teuteu'i Koe ke
ke Faiako

'Oku totonu ke ke fakatou mateuteu faka'atamai mo fakalaumālie ka ke lava 'o fakakakato ho ui toputapu ko ia ke akoí 'a e fānaú. Ko e kongá 'o e mateuteu ko 'ení ko e mahino mo ma'u ha fakamo'oni ki he ngaahi tefitoi mo'oni ko ia 'okú ke akoí. Na'e akoí mai 'e he Fakamo'uí, 'a e faiako tu'u-ki-mu'a tahá, 'a e ngaahi me'a lahi te tau lava 'o faka'aongaí 'i he'etau teuteu ko ia ke akoí 'ene ongoongoleléi ki he ni'ihí kehé:

- Fekumi 'i he anga-vaivai ki he Laumālié 'i he lotu. He na'e folofola 'a e 'Eikí 'o pehē, "Ke ke loto mā'ulalo; pea 'e tatakí nima koe 'e he 'Eikí ko ho 'Otua, pea foaki kiate koe 'a e tali ki ho'o ngaahi lotú" (T&F 112:10). Kapau te tau anga vaivai 'oku tau ma'u leva 'a e totonu ke tau 'ilo'i pē ko e hā 'a e finangalo 'a e 'Eikí ke akoí 'aki 'ene fānaú.
- Ako 'a e ngaahi folofolá mo e ngaahi lea 'o e kau palōfita mo'uí. 'Oku 'i ai foki 'a e mālohi lahi 'i hono ako mo fakalaululoto ki he ngaahi folofola 'a e 'Eikí. He na'á ne fekau'i kitautolu ke tau, ". . . fuofua feinga ke ma'u 'eku leá, pea 'e toki vete ho 'eleló; pea kapau te ke loto ki ai, te ke ma'u leva 'a hoku Laumālié pea mo 'eku leá, 'io 'a e mālohi 'o e 'Otua ke fakalotoi 'a e kakaí ke tui" (T&F 11:21).

Na'e toe fakapapau'i mai 'e palesiteni 'Ēsela Tafu Penisoni, ko ha palōfita ia 'i he ngaahi 'ahó ni, 'a e fie ma'u ko ia ke ako e ngaahi folofola 'a e 'Eikí: "'Oku ou poupou'i atu koe ke ke toe fakatukupaa'i koe ki hono ako 'o e ngaahi folofolá. Pea fakafemo'uekina'i koe 'i hono lau kinautolu 'i he 'aho taki taha koe'uhí ke ke ma'u 'a e mālohi 'o e Laumālié ke tokanga'i koe 'i ho'o ngaahi uiui'i'" (Ensign, May 1986, p. 82).

- Tauhi ho'o ngaahi fuakavá. He 'oku makatu'unga hono tatakí koe 'e he Laumālié mei ho'o tauhi faitotonu 'a e ngaahi fuakava ko ia na'á ke fai mo e Tamai Hēvaní. Pea te ke toe hanga foki 'o fai ha fa'ifa'itaki'anga lelei 'i he taimi ko ia 'okú ke ". . . tauhi 'a e ngaahi fuakavá mo . . . fai ki ai" (T&F 42:13). Ka 'i he taimi ko ia 'oku vakai ai 'a e fānaú ki ho'o 'ofa ki he Fakamo'uí mo ho'o tukupā ke mo'ui'aki 'a e ongoongoleléi, 'e toe ue'i lahi ai kinautolu ke nau muimui kiate ia.
- Fekumi ki ha ngaahi founga 'e tokoni'i ai 'a e fānaú ke nau ongo'i 'a e 'ofa e Fakamo'uí. Toutou fakahā ange 'a e lahi ho'o 'ofa 'iate kinautolú, pea fakamo'oni'i 'enau mahu'ingá mo 'enau lavame'á. 'E tokoni foki ho'o 'ofa mo e manava'ofa ki he fānaú ke mahino kiate kinautolu 'a e 'ofa e Tamai Hēvaní mo Sīsū Kalaisí 'iate kinautolú. 'E toe tokoni foki ia ke nau ako ke 'ofa ki he ni'ihí kehé.

Teuteu'i ho'o Lēsoni 'E tokoni atu 'a e tohi lēsoni ko 'enī ke ke fokotu'utu'u 'a e ngaahi lēsoni 'oku fakatāfataha ki he ngaahi folofolá. 'Oku faka'aonga'i foki 'i he ngaahi lēsoni 'a e fakamatala mo e fakamo'oni mei he Tohi 'a Molomoná ke tokoni'i 'a e fānaú ke mahino kiate kinautolu 'a e ngaahi tefito'i mo'oni 'o e ongoongoleleí. Pea 'oku 'ikai fakamatala'i pau mai 'e he ngaahi lēsoni 'a e anga hono ako'i 'o e ngaahi fakamatala mei he folofolá. Ka 'i ho'o teuteu mo faiako'aki 'a e Laumālié, te ke lava 'o tokoni'i 'a e fānaú ke mahino kiate kinautolu 'a e ngaahi fakamatala mei he folofolá, ngaahi tefito'i mo'oni 'oku 'i aí, pea 'e anga fēfē ha'anau faka'aonga'i 'a e ngaahi tefito'i mo'oni ko 'enī 'i he'enau mo'uí. 'Oku hanga foki 'e he fakamānako 'a e lēsoni mo hono teuteu'i leleí 'o faka'ai'ai 'a e fānaú ke nau fakafanongo mo ako ha me'a.

'E tokoni atu 'a e ngaahi sitepu ko 'enī ke ke mateuteu ai ke ako'i lelei 'a e fānaú 'i ho'o kalasí:

1. Ako 'i he fa'a lotu 'a e taumu'a 'o e lēsoni mo e ngaahi potu folofola 'oku lisi atu 'i he "Teuteu" 'i ha uike 'e taha pe ua ki mu'a pea toki fai 'a e lēsoni. Toe lau 'a e taumu'a 'o e lēsoni mo e potu folofolá, pea fakakaukau'i pē 'e anga fēfē 'ene fekau'aki mo e fānaú 'i ho'o kalasí. Hanga 'o fai 'a e fehu'i ko 'enī kiate koe: "Ko e hā e me'a 'oku finangalo 'a e Tamai Hēvaní ke ako mo fai 'e he fānaú taki taha ko ha ola ia 'o e lēsoni ko 'enī? 'E anga fēfē ha'a tokoni 'a e lēsoni ko 'enī ke fakatupulaki ai ha'anau tui kia Sīsū Kalaisi, fakamālohia 'enau ngaahi fakamo'oni, pea mo nau malava ai ke matu'uaki 'a e ngaahi 'ahi'ahi 'a e tēvoló 'a ia 'oku nau fehanganagai mo iá?" Hili ko iá peá ke hanga 'o hiki 'a e ngaahi fakakaukau 'oku ha'u kiate koé.

Na'e fa'u 'a e Ngaahi Tefito'i Mo'oni 'o e Ongoongoleleí (31110 900) ke hoko ia ko ha fakahinohino ki he ako fakafolofola fakafo'ituitui 'i he ngaahi tefito'i mo'oni 'o e ongoongoleleí pea mo e ngaahi tokāteline. 'Oku 'i ai foki 'a e ngaahi vahe pau mei he Ngaahi Tefito'i Mo'oni 'o e Ongoongoleleí 'a ia 'oku lisi 'i he "Teuteu" 'o e ngaahi lēsoni 'e ni'hi. Pea 'e ala tokoni atu 'a e ngaahi vahe ko 'enī ke ke teuteu ai ke ako'i 'a e tefito'i mo'oni pe tokāteline 'i he lēsoni. 'E ala ma'u atu ha tatau 'o e tohi ko 'enī mei he laipeli 'o homou fale lotú pe fakatau atu mei he fale fakatau'anga nāunau 'i ho feitu'ú.

2. Fili pē pe te ke fie faka'aonga'i 'a e 'ekitiviti 'oku fokotu'u atu ke taki'aki'i 'aki e tokangá pe te ke fa'u pē 'e koe ha me'a ke fakafe'iloaki 'aki e lēsoni, kae fakapapau'i angé 'oku taau mo fekau'aki ia ki he akonaki 'oku 'i he fakamatala mei he folofolá.

3. 'Oku 'ikai tala atu 'e he ngaahi lēsoni pe 'oku anga fēfē hono ako'i 'a e fakamatala mei he folofolá; he 'oku totonu ke ke fekumi ki he tokoni 'a e Laumālié ke fakapapau'i ko e hā pea 'oku anga fēfē hono ako'i. Hanga 'o faka'aonga'i 'a e ngaahi founga fakafaiako kehekehe mei he uike ki he uike (vakai, "Faiako mei he Ngaahi Folofolá" 'i he peesi ko 'enī). Palani ke fakakau mai 'i he lahi taha te ke lavá 'a e mēmipa kotoa pē 'o e kalasí ki he ngaahi 'ekitiviti ke ako mei aí. Pea ako'i foki ho'o lēsoni ke toe lava 'e he fānaú 'o fakamatala 'a e fakamatala mei he folofolá ki ha ni'hi kehe.

4. Fili mei he "Ngaahi Fehu'i ke Alea'i mo Faka'aonga'i" 'a e ngaahi fehu'i 'e lava 'o tokoni lelei ki hono fakamahino ki he fānaú 'a e ngaahi folofolá pea mo hono faka'aonga'i kinautolu 'i he'enau mo'uí. Te ke lava 'o faka'aonga'i 'a e ngaahi fehu'i 'i ha fa'ahinga taimi pē lolotonga 'a e lēsoni. Pea 'oku 'ikai fie ma'u ia ke ke faka'aonga'i katoa kinautolu.

5. Lau 'a e "Ngaahi 'Ekitiviti Fakatupulaki" mo palani pe 'e anga fēfē mo e taimi fē te ke faka'aonga'i ai 'a e ngaahi 'ekitiviti ko ia 'oku ke ongo'i 'e tokoni lahi taha ki he fānau 'i ho'o kalasi ke mahino 'a e ngaahi folofolá pea mo e taumu'a 'o e lēsoní. 'E kehe foki 'a e kalasi kotoa pē, pea ko e ngaahi 'ekitiviti 'e ni'hi 'e sai ia ki he kulupu 'e tahá ka 'e 'ikai sai ia ki he kulupu 'e tahá.
6. Palani ke ke vahevahe 'a e ngaahi taukei fakatāutaha 'oku tāu, 'a ia 'oku ne poupou'i 'a e taumu'a 'o e lēsoní. Pea tuku ke hanga 'e he Laumālié 'o tataki koe 'i ho'o vahevahe mo e kalasi 'a e ngaahi me'a na'e hoko kiate koé pea toe vahevahe foki 'e he kau mēmipa 'o e kalasi 'a e me'a tatau mo koe pea mo e ni'hi kehé. 'Oku 'i ai foki 'a e ngaahi me'a ne a'usia fakafāmilī mo fakafōituitui 'a ia 'oku fu'u toputapu pe fakapulipuli pea 'oku 'ikai totonu ke alea'i ia 'i ha ha'ofanga toko lahi.

Faiako mei he
Ngaahi Folofolá

'Oku totonu ma'u pē ke ke fekumi ki he Laumālié 'i ho'o teuteu mo fai ho'o ngaahi lēsoní (vakai, 'Alamā 17:2–4; T&F 42:12–14; 50:17–22). He 'e tokoni atu 'a e Laumālié ke ke 'ilo'i 'a e founa ke 'ai ho'o ngaahi lēsoní ke manakoa mo mahu'ingamālie ki he fānau.

Mahalo pē 'e 'i ai ha ni'hi 'o e fānau 'i ho'o kalasi 'oku 'ikai ke nau feangainga mo e ngaahi folofolá. Ka 'i taimi ko ia 'oku mou laukonga fakataha a'i, kātaki 'o fakatokanga'i ange 'a e kau mēmipa ko ia 'o e kalasi 'a ia te nau fie ma'u ha tokoni 'i hono ako ko ia ke kumi 'a e ngaahi folofolá. Mahalo te ke fie ma'u ke to'o ha taimi 'i he kamata'anga 'o e ta'u, tautautefito kapau 'oku ke faiako ki ha fānau iiki angé, ke ke faka'ali'ali ki he fānau 'a e anga hono kumi 'o e ngaahi fakamo'oni folofolá.

Feinga ke fakahoko 'a e lēsoní 'i he ngaahi founa kehekehe ke kei ma'u pē 'a e tokanga e fānau. 'E ala tokoni 'a e ngaahi fokotu'u ko 'eni 'i hono fakafaikehekehe'i 'a e anga ho'o faiako mei he ngaahi folofolá.

1. Fai 'a e fakamatala mei he folofolá 'i he lea pē 'a'au. Pea feinga ke tokoni'i 'a e fānau ke nau fakakaukau-loto ki he ngaahi me'a na'e hokó mo e kakai 'oku 'i a'i. Tokoni'i 'a e fānau ke mahino kiate kinautolu ko e kakai ko ia 'oku ke talanoa ki a'i na'a nau mo'ui pea na'e hoko foki 'a e ngaahi me'a 'oku ke fakamatala ki a'i.
2. Fekau ki he fānau ke nau lau 'a e fakamatalá pe fili pē ha vahe mei he folofolá. Fakamanatu'i angé, mahalo 'oku 'ikai lava kotoa 'a e fānau 'o laukonga lelei pea 'oku 'ikai tu'unga 'enau laukonga lelei mei honau ta'u motu'á. Kapau 'oku lava kotoa 'a e fānau 'o laukonga, 'e lelei ange kapau te ke 'oange ha ngaahi miniti si'i ke nau lau fakalongolongo ia. 'I he hili ko iá, te ke lava leva 'o alea'i 'a e me'a na'a nau laú. Faka'aonga'i 'a e taimi fealēlea'aki 'i he hili 'a e laukonga e fānau ke tokoni'i kinautolu ke mahino 'a e ngaahi lea mo e vahe 'oku faingata'á.
3. Hanga 'o faka'aonga'i 'a e ngaahi fakatātā 'oku fokotu'u atu 'i he fakamatala mei he folofolá ke tokoni'i 'a e fānau ke nau fakakaukau-loto ki he me'a na'e hokó. Ko e lahi taha 'o e ngaahi lēsoní 'oku 'i ai 'a e ngaahi fakatātā 'oku fokotu'u atu 'i he "Ngaahi Nāunau 'oku Fie Ma'ú". 'Oku fakafikefika foki 'a e ngaahi fakatātaá pea 'oku 'atu fakataha ia mo e tohi lēsoní. Ka 'oku 'i ai 'a e ni'hi 'o e ngaahi fakatātaá 'oku 'i he Ngaahi Fakatātā 'o e Ongoongolelei pea mahalo 'oku 'i he laipeli 'o e fale lotú (ko e ngaahi fika 'o e fakatātaá 'oku lisi atu ia 'i he "Ngaahi Nāunau 'oku Fie Ma'ú"). Pea 'oku 'i he takafi 'o e ngaahi fakatātā ko 'eni 'a e fakalūkufua 'o e fakamatalá. Te ke toe lava foki 'o faka'aonga'i mo e ngaahi fakatātā kehe 'oku fe'ungá.

4. Fekau ki he fānaú ke nau fakatātaai 'a e fakamatala mei he folofolá. (Fakapapau'i ange mu'a 'oku 'ikai ke ne fakasi'isi'i 'a e molumalu 'o e ngaahi folofolá.) Te ke lava 'o 'omi ha ngaahi teunga faingofua, hangē ko ha pulupulu, sikaafi, mo e alā me'a pehē pea tuku ki he fānaú ke nau fakatātaai kotoa 'a e konga pē 'o e fakamatalá. Hanga 'o fehu'i ange pe ko e hā 'a e ongo 'oku nau ma'u kapau ko kinautolu 'a e toko taha 'oku nau fakatātaai.
 5. Tā ha ngaahi fakatātā faingofua pe tā ha fakatātā 'i he palakipoé, pe faka'aonga'i 'a e ngaahi fakatātā pe kongokonga fakatātā 'i ho'o fai pe lau ko ia 'a e fakamatala mei he folofolá.
 6. Fai ha laukonga fakatātaai 'a ia 'e hanga ai 'e he toko lahi 'o e fānaú 'o fakatātaai 'a e kakai ko ia 'i he fakamatalá. Fekau ki he fānaú ke nau lau 'a e fetalanoa'aki mei he folofolá, 'o kapau 'oku fe'unga ia 'i ho'omou feitu'u.
 7. Hanga 'o fakaafe'i ha mātu'a, mēmipa 'o e uōtí pe koló pe mēmipa 'o e kalasí ke ne fai 'a e talanoá. Tuku ha uike 'e taha pe ua kiate ia ke ne teuteu ai, pea fakapapau'i foki 'oku tuku ki he toko taha ko iá ha taimi pau ke 'osi ai 'ene teuteu.
 8. Hanga 'o 'oange ki he fānaú ha ki'i sivi faingofua, hangē ko ha sivi nounou 'i he tonu—hala pe sivi nounou 'i he tali nounou ki mu'a pea ako'i 'a e fakamatala mei he folofolá. Fakamatala'i ange 'okú ke fie ma'u ke ke 'ilo'i 'a e lahi 'o 'enau 'ilo fekau'aki mo e fakamatalá. Pea toe 'oange foki 'a e sivi tatau 'i he hili 'a e fakamatalá koe'uhí ke nau 'ilo ki he me'a kuo nau akó.
 9. Hanga 'o hiki 'i he palakipoé 'a e lea pe hingoa mahu'inga 'o ha kakai mei he fakamatala mei he folofolá. Tuku ke fakafanongo 'a e fānaú ki he lea pe hingoa ko 'ení 'i ho'o fai 'a e fakamatalá. Tokoni'i 'a e fānaú ke fakalahi 'enau 'ilo ki he ngaahi leá koe'uhí ke toe lahi ange 'a 'enau mahino ki he ngaahi folofolá pea nau manako 'i hono lau kinautolu 'i 'apí.
 10. Ki mu'a peá ke fai 'a e lēsoní, tohi 'i he palakipoé ha ngaahi fehu'i fekau'aki mo e fakamatalá. Hanga 'o ta'ofi 'a e lēsoní 'i he taimi 'e fanongo ai 'a e fānaú ki he talí 'i he lolotonga 'a e fakamatalá, pea mou alea'i leva ia.
 11. Fai 'a e fakamatalá, pea tuku ke fili 'a e fānaú pe te nau fie fakamatala ki he konga 'oku nau manako taha aí. Te ke lava 'o kole ki ha taha 'o e kalasí ke ne kamata 'a e fakamatalá peá ke toki ui ki ha taha kehe ke ne hoko atu.
 12. Tā ha fo'i kāsete 'oku hiki ai 'a e ngaahi veesi kuo 'osi filifili mei he ngaahi folofolá.
 13. Fai ha va'inga fakatauhoa. Teuteu 'a e ngaahi seti fakatauhoa 'e fā ki he valu 'o e ngaahi kātí pe pepa 'oku fute 3" x 5". Te ke tohi'i 'i he kaati 'e taha 'a e konga 'o e misi 'a Līhái pea 'i he kaati 'e taha 'a hono 'uhingá. Hanga leva 'o tuifio kinautolu pea tuku kinautolu 'o fakahanga ki lalo 'i he tēpilé pe falikí. Fekau 'a e fānaú ke nau ha'u taha taha 'o fakafo'ohake'i hake 'a e ongo kaati 'e uá. Peá ke lau le'o lahi leva 'a e me'a 'oku tohi 'i he kaati taki taha. Kapau 'oku hoa 'a e ongo kātí, hanga 'o fakafo'ohake'i pē kinaua. Kapau 'oku 'ikai ke hoa 'a e ongo kātí, hanga 'o fakafo'ohifo'i pē kinaua ka e ha'u leva ha tamasi'i pe ta'ahine kehe 'o fakafo'ohake'i ha'ane kaati. Pea hokohoko atu pē kae 'oua leva ke fakatauhoa totonu 'a e 'ū kātí.
- 'O hangē ko 'ení, te ke lava 'o fa'u ha ngaahi seti 'e nima 'o makatu'unga 'i he misi 'a Līhái (1 Nīfai 8; 11). Hanga 'o toe faka'aonga'i 'a e ngaahi seti kehe 'e tolu ke fakalahi ki he fie ma'u 'a e fānaú.

- Seti 1: 'Akaú—'Ofa 'a e 'Otuá
- Seti 2: Va'a ukameá—Folofola 'a e 'Otuá
- Seti 3: Fua 'o e 'akaú—Mo'ui ta'e ngatá
- Seti 4: 'Ao fakapōpō'ulí—Ngaahi 'ahi'ahí
- Seti 5: Fu'u fale lahi mo 'ata'ataá—Hikisia 'a māmaní
- Seti 6: Fetu'u—Fetu'u
- Seti 7: Māhiná—Māhina
- Seti 8: La'ā—La'ā

14. Fai ha va'inga tali fehu'i. Hanga 'o fa'o ki ha fo'i siā pe puha ha 'ū fehu'i, pea fekau 'a e fānaú ke nau ha'u taha taha 'o toho 'a e ngaahi fehu'i ko 'ení pea tali ia.

Fakalele 'a e
Ngaahi
Fealēlea'aki
'i he Kalasí

'E tokoni foki e kau ko ia 'a e fānaú ki he ngaahi fealēlea'aki mo e ngaahi 'ekitiviti kehé ke nau ako ki he ngaahi tefito'i mo'oni 'o e ongoongolelé. 'E tokoni 'a e ngaahi fakahinohino ko 'ení ke ke fai ange ai ha ngaahi fehu'i 'oku 'uhinga mālie ki he fānaú pea mo faka'ai'ai mo e ngaahi fealēlea'aki 'i he kalasí:

1. Fai 'a e ngaahi fehu'i pea 'oange mo e ngaahi fakamo'oni folofola koe'uhí ke lava 'e he fānaú 'o ma'u 'a e ngaahi talí 'i he ngaahi folofolá.
2. Fai 'a e ngaahi fehu'i ko ia 'e 'ikai tali 'aki 'a e "'io" pe "'ikaí" kā 'e fie ma'u ki ai ha fakakaukau mo e fealēlea'aki. 'Oku fa'a lelei ma'u pē 'a e ngaahi fehu'i ko ia 'oku kamata 'aki 'a e ko e hā hono 'uhingá, na'e anga fēfē, ko hai, ko e hā, ko fē taimi, pea mo e ko fe'ia.
3. Hanga 'o fakakau mai 'a e fānaú 'oku 'ikai te nau fa'a kau mai 'aki ho'o ui honau hingoá mo fai ange ha fehu'i 'okú ke ongo'i te nau lava 'o talí. Pea 'oange foki ha taimi fe'unga ke nau tali mai ai. Tokoni'i kinautolu kapau 'oku nau fie ma'u, ka te ke toki fai pē 'eni 'i he taimi ko ia kuó ke 'osi tuku ai kiate kinautolu ha taimi fe'unga ke nau fakakaukau mo tali ai 'a e fehu'i.
4. Hanga 'o poupou'i 'a e fānaú ke nau vahevahe 'a 'enau ongo fekau'aki mo e me'a 'oku nau ako mei he folofolá. Peá ke fakamālō ange ki he tokoni 'oku nau fai atú.
5. Fakamālō ange ki he fānaú 'i he taimi ko ia 'oku nau tali ai 'a e ngaahi fehu'i. Tokoni'i kinautolu ke nau 'ilo'i 'oku mahu'inga 'a 'enau ongó mo e fakakaukau. Fakatokanga'i ange 'a e fānaú ko ia 'e 'ikai te nau fie kau mai 'i he fealēlea'aki.

Tokoni'i 'a e
Fānaú ke nau
Faka'aonga'i 'a e
Ngaahi Folofolá

Tokoni'i 'a e fānaú ke nau faka'aonga'i 'a e me'a na'a nau akó 'i he 'enau mo'uí. He na'e akonaki 'a Nifai 'oku totonu ke tau "fakatatau 'a e ngaahi folofola kotoa pē kiate [kitautolu], koe'uhí ke 'aonga ia pea [tau] poto ai" (1 Nifai 19:23). 'E lava 'o tokoni atu 'a e ngaahi fakakaukau ko 'ení ke ke lava'i ai 'a e ngāue ko 'ení:

1. Fai ha'o fakamo'oni ki he me'a 'okú ke akó'i 'i he taimi pē 'oku ue'i ai koe 'e he Laumālié ke ke fai pehē. 'E toe ongo mālohi ange ho'o lēsoní 'i he taimi ko ia 'okú ke faiako ai 'aki 'a e mo'oni mo e tui 'ilo'ilo paú.
2. Poupou'i 'a e fānaú ke nau lau fakafo'ituitui pea mo ho nau ngaahi fāmilí 'a e ngaahi folofolá 'i 'api. Hanga 'o toe poupou'i 'a e fānaú ke nau ha'u ki he kalasí mo 'enau ngaahi folofolá. Pea kapau 'oku 'ikai ke 'i ai ha'anau tatau fakatāutaha 'o e folofolá pe ngalo ke nau ha'u mo ia, 'ai ke 'i ai ha ngaahi tatau makehe ma'á e fānaú ke nau faka'aonga'i 'i he kalasí. Te ke lava 'o ma'u 'a e tatau 'o e folofolá mei he laipeli 'a e uōtí pe koló 'o kapau 'oku 'i ai.

3. Kole ki he fānaú ke nau vahevahe angé 'a e me'a na'a nau akó. Pea fehu'i ange pē 'e anga fēfē ha'anau faka'aonga'i 'a e ngaahi tefito'i 'oku ako'i mai 'i he lēsoni 'i he'enau mo'uí.
4. 'Ai ke ke hangē ha taha faiongoongó, peá ke faka'eke'eke 'a e fānaú 'o hangē ko ha kakai kinautolu 'oku tau lau ki ai 'i he folofolá. Kole ange ke nau tala atu 'a e ngaahi fakamatala fakaikiiki 'o e fakamatala fakafolofolá pea ko e hā 'enau ongo fekau'aki mo e me'a na'e hokó.
5. Vahevahe 'a e kalasí ki he kulupu iiki 'e ua pe lahi ange. Fekau ki he kulupu taki taha ke na tohi'i 'a e ngaahi tefito'i mo'oni mahu'inga tahá, 'i he hili ho'omou fevahevahe 'a e fakamatala fakafolofolá. Pea tuku ki he kulupu taki taha ke nau alea'i pē 'oku anga fēfē hono faka'aonga'i 'a e ngaahi tefito'i mo'oni ko 'ení 'i he'enau mo'uí.
6. Hanga 'o fakahoko ha kumi folofola: 'I he lolotonga 'o e ta'ú hanga 'o poupou'i 'a e kau mēmipa 'o e kalasí ke nau faka'ilonga'i ha ngaahi veesi mahu'inga 'i he folofolá 'a ia 'oku nau faka'aonga'i lelei 'i he'enau mo'uí. 'O hangē ko 'ení, te nau lava 'o faka'ilonga'i 'a e 1 Nifai 2:16, 1 Nifai 3:7, pe 1 Nifai 4:6. Pea 'oange ha ki'i faka'ilonga, 'o hangē ko ha me'a na'e hoko, feitu'u, pe palōpalema; pea fakatukupaa'i kinautolu ke kumi ha folofola 'oku fekau'aki mo ia. Fekau 'a e fānaú ko ia te nau 'uluaki ma'u 'a e folofolá ke nau tokoni ki he toenga 'o e kalasí ke nau ma'u ia. Pea toki tuku leva ke nau fakamatala pe ko e hā hono 'uhinga 'oku fe'unga ai 'a e folofola ko 'ení mo e faka'ilongá.
7. Vahevahe ha ngaahi fakatātā mahino 'i ha taimi na'á ke vakai ai 'oku talangofua 'a e fānaú ki he tefito'i mo'oni 'oku alea'í. 'O hangē ko 'ení, kapau 'okú ke ako'i ha lēsoni 'i he anga-leleí, te ke lava 'o fakamahino ange 'a e ngaahi fakatātaá 'i he taimi ko ia 'okú ke vakai ai ki he fānaú 'oku nau anga-lelei ki he nī'hi kehé.
8. Muimui foki ki he ngaahi ngāue na'e tuku ke nau faí. Ko e taimi kotoa pē te ke 'oange ai ha ngāue pe tukupā ke nau fai, fakapapau'i ke fehu'i ki he fānaú fekau'aki mo e me'a ne nau a'usía 'i he kamata'anga 'o e kalasí 'i he Sāpate hono hokó.

Tokoni'i 'a e Fānaú
ke nau Ako Ma'u
Loto 'a e Ngaahi
Folofolá

'E lava pē 'o hoko hono ako ma'u lotó 'o e ngaahi folofolá ko ha founga lelei ia ki hono ako'i 'o e ngaahi tefito'i mo'oni 'o e ongoongoleleí. Pea 'oku toko lahi 'a e fānaú ia 'oku nau manako 'i he ako ma'u lotó 'i he taimi ko ia 'okú ke faka'aonga'i ai 'a e ngaahi me'a fakaoli mo fakatupu fakakaukaú. Ko e ngaahi founga lelei 'eni ke tokoni'i 'aki 'a e fānaú 'i he taimi ako ma'u lotó:

1. Tohi 'i he palakipoé pe saati 'a e 'uluaki mata'itohi 'o e 'ū lea ko ia 'oku 'ai ke ako ma'u lotó. Hangē ko 'ení, te ke lava 'o fa'u 'a e saati ko 'ení ki he 'uluaki mata'itohi 'o e tefito 'o e tui hono 'uluakí:

O m t k h O k T T m H A k S K p m L M

Tuhu ki he ngaahi mata'itohi 'i ho'o toutou lea'aki 'a e fo'i lea taki taha. Toutou fai ia pea tuku ke toutou fakahoko ia 'e he fānaú 'o kapau te nau lava. Pea 'e 'ikai fuoloa mei ai kuo 'ikai ke nau toe fie ma'u 'a e sātí.

2. Vahevahe 'a e folofolá ki he ngaahi kupu'i lea nounou. Peá ke toutou lau le'o lahi 'a e ngaahi kupu'i leá 'o kamata mei mui ki mu'a koe'uhí ke 'uluaki lea'aki 'e he fānaú 'a e kongá ko ia 'oku nau anga maheni mo iá. 'O hangē ko e 'Alamá 37:35, 'e lava 'e he fānaú 'o toutou lau 'a e "ke tauhi 'a e ngaahi fekau 'a e

‘Otuá”. Pea te nau lava leva ‘o tǎnaki atu ‘a e kongā lea hono hokó, “‘io, ako ‘i ho‘o kei síí”. Te nau toki lava leva ke lea‘aki ‘a e vēsí kakato.

3. Kapau ‘oku laukonga lelei ‘a e fǎnaú, teuteu‘i ha tatau tohinima ‘o e folofolá ma‘á e tamasi‘i taki taha. Kosi leva ‘a e tataú ki ha ngaahi kongā lea pe kupu‘i lea. ‘I ha hili ha‘amou toutou lau fakataha ‘a e vēsí, ‘oange ki he fǎnaú ha ngaahi kupu‘i lea he la‘i pepa kuo ‘osi tuifio pea tuku ke nau ngāue fakafo‘ituitui pe fakakātoa ‘i hono fokotu‘utu‘u ‘enau kupu‘i leá ‘i hono fokotu‘utu‘u totonú.
4. Toutou lau ‘a e folofolá, pea ki‘i ta‘ofi kae tuku ki ha tamasi‘i pe ta‘ahine ke ne lau mai ‘a e fo‘i lea pe kupu‘i lea hono hokó. Pea tuku leva ki ha tamasi‘i pe ta‘ahine ‘e taha ke ne toe tǎnaki mai ha toe lea ‘oku lahi angé. Hokohoko atu pē kae ‘oua kuo ma‘u kotoa ‘e he fǎnaú ha faingamālie.
5. Faka‘aonga‘i ‘a e mūsiká ke tokoni‘i e fǎnaú ‘i he‘enau ako ma‘u lotó. Hangē ko ‘ení, te ke lava ‘o ako‘i ‘a e Ngaahi Tefito ‘o e Tu‘i mei he Children’s Songbook (pp. 122–23).
6. Hanga ‘o vahevahe ‘a e fǎnaú ki ha kulupu ‘e ua. Tuku ki he kulupu taki taha ke nau toutou lau ‘a e ngaahi fo‘i leá pe kupu‘i leá ‘i hono fakahokohoko totonú. Te ke lava foki ‘o tuku ki he kulupu ‘e taha ke nau lau ‘a e ‘uluaki fo‘i leá, ko e kulupu hono hokó ‘a e lea hono uá, pea hokohoko pehē atu ai pē ‘i he vēsí.
7. Fili ha potu folofola ‘okú ke fie ma‘u ke ako ma‘u loto ‘e he fǎnaú. Tohi‘i ‘i he palakipoé pe ‘i ha la‘i pepa fefeka ‘a e potu folofolá. Toutou lau ‘a e kongā vēsí, kae ‘ufi‘ufi pe tāmata‘i ‘a e ngaahi lea ko ia ‘okú ke ‘osi lea‘aki kae ‘oua kuo ma‘u loto kakato ‘e he fǎnaú ‘a e veesi folofolá.

Faka‘aonga‘i
Fakapotopoto ‘a
e Taimi Makehé

Kapau ‘e ‘osi ho‘o lēsoni na‘e teuteu‘i ki mu‘a pea ‘osi ‘a e taimí, mahalo te ke fie ma‘u ke ke fa‘u ha fo‘i ‘ekitiviti ke faka‘osi ‘aki ‘a e taimí. ‘E tokoni ‘a e ngaahi fokotu‘utu‘u ko ‘ení ke ke faka‘aonga‘i kakato ai ‘a e taimí.

1. Fekau ‘a e fǎnaú ke nau fetalanoa‘aki ki ha talanoa ‘i he folofolá ‘oku nau manako taha aí.
2. Fai ha kumi folofola ‘i ho‘o ‘oange ki he fǎnaú ha faka‘ilonga ki he ngaahi fakamo‘oni folofola mahu‘inga ‘a ia kuo nau ‘osi faka‘ilonga‘í. Pea tuku ke nau ngāue tautau toko ua pe fakakulupu ke ma‘u ‘a e kupu‘i folofola totonú.
3. Tokoni‘i ‘a e fǎnaú ke nau ako ma‘u loto ha potu folofola pe tefito ‘o e tu‘i mei he lēsoní ‘a ia ‘oku fekau‘aki mo e lēsoní.
4. Fekau ‘a e fǎnaú ke nau vahevahe ‘a e ngaahi fakakaukau te nau lava ‘o faka‘aonga‘i ai ‘a e ngaahi tefito‘i mo‘oni mei he lēsoní ‘i ‘api, ‘api ako, pea mo honau kaungā-me‘á.
5. Hanga ‘o vahevahe ‘a e kalasí ki ha ngaahi kulupu pea fekau ke nau fefehu‘i‘aki ‘a e ngaahi fehu‘i ‘oku fekau‘aki mo e lēsoní.
6. Tuku ke tā ‘e he fǎnaú ha fakatātā ‘oku fekau‘aki mo e lēsoní pe tohi‘i ha fo‘i sētesi ke nau ‘alu mo ia ki ‘api pea fakapipiki ia ko ha fakamanatu kiate kinautolu ‘a e taumu‘a ‘o e lēsoní.
7. Fakaafe‘i ‘a e fǎnaú ke nau faka‘ilonga‘i ‘a e ngaahi fakamo‘oni folofolá ki he lēsoni ka hoko ma‘i. Mahalo te ke kole ange ke nau faka‘ilonga‘i ‘a e ngaahi

veesi ko ia 'oku nau manako ai mei he lēsoní pe te ke fokotu'u ange 'a e veesi 'okú ke fakakaukau te ne hanga 'o fakamanatu ki he fānaú 'a e taumu'a 'o e lēsoní.

8. Tokoni'i 'a e fānaú ke nau ako ma'u loto 'a e fakahokohoko 'o e ngaahi tohi 'i he folofolá. Te ke lava 'o ma'u 'a hono fakafasi ko ia 'o e ngaahi tohi he folofolá 'i he Children's Songbook (pp. 114, 116, 119).
9. Hanga 'o toe fakamanatu 'a e ngaahi tefito'i mo'oni pe ngaahi talanoa mei he folofolá na'e fai 'i he ngaahi lēsoni ki mu'a atú.

Mūsika 'i he Loki Akó

'E lava pē ke fakatupulaki mo fakamālohia 'a e ako ki he ongoongoleléi 'i he mūsiká. He 'oku fa'a lahi ange 'a e taimi 'oku lava ai 'e he fānaú 'o manatu'i mo ako 'a e me'a lahi mei he mūsiká.

'Oku 'ikai fie ma'u ia ke ke hoko ko ha taha mūsika ka ke toki faka'aonga'i 'a e hiva totonu ke tokoni'i 'a e fānaú ke nau ongo'i 'a e Laumālié mo ako ki he ongoongoleléi. 'E lava ke kau ki he mūsiká ha fo'i kāsete pe kulupu hiva 'i he lolotonga pe kamata'anga 'o e lēsoní ke fakamamafa'i ha tefito'i mo'oni. Te ke toe lava foki 'o hiva'i pe lau 'a e fakalea 'o e hiva ke fakakau mai ai 'a e fānaú 'i ho'o lēsoní. Kapau 'oku ala ma'u 'a e kāsete 'o e Children's Songbook (fasi 'ata'atā pē, 52505; fasi mo hono fakaleá, 52428) pe CD (fasi 'ata'atā pē, 50505; fai mo hono fakaleá, 50428), te ke lava 'o faka'aonga'i kinautolu ke tokoni'i koe ke ke ako 'a e ngaahi hiva pe tā fakataha ia mo e hiva 'i he loki akó.

Taimi Fe'inasia'akí

'Oku 'i ai foki 'a e taimi 'e ni'hi 'oku fa'a kole ai ki he kalasí ke nau fakahoko ha ako faingofua fekau'aki mo e ongoongoleléi 'i he lolotonga 'a e Taimi Fe'inasia'akí. Pea 'e lava 'o fai 'a e ako ko 'eni mei he ngaahi lēsoní, pea 'e fie ma'u ha ki'i fakaangaanga, ka 'e toe tokoni foki 'eni ke fakamamafa'i 'a e ngaahi tefito'i mo'oni ko ia 'okú ke ako'i. Te ke lava 'o faka'aonga'i 'a e ngaahi fokotu'u ko 'eni ki he taimi fe'inasia'akí:

1. Fakatātaa'i ha talanoa fakafolofola.
2. Lau fakataha 'a e ngaahi folofola ne 'osi ako ma'u lotó.
3. Lau pe hiva'i ha tefito 'o e tuí pea fakamatala'i hono 'uhingá.
4. Fakatātaa'i ha me'a 'oku faka'aonga'i 'i he ngaahi 'ahó ni 'a e tefito'i mo'oni 'o e ongoongoleléi.

Ngaahi Tefito 'o e Tuí

'Oku totonu ke ke hanga 'o fakataha'i 'a e Ngaahi Tefito 'o e Tuí 'i ho'o ngaahi lēsoní pea poupou'i 'a e tamasi'i pe ta'ahine taki taha ke ne ako ma'u loto 'a e Ngaahi Tefito 'o e Tuí ki mu'a peá ne toki hiki atu mei he Palaimelí. Hanga 'o faka'aonga'i 'a e faingamālie kotoa pē te ke ala ma'u ke ke tokoni'i 'a e fānaú ke nau ako ma'u loto mo mahino kiate kinautolu 'a e Ngaahi Tefito 'o e Tuí.

**Ko e Mahino
Kiate Kitautolu
'a e Fānau 'oku
Ta'u Valu ki he
Hongofulu
Mā Tahá**

'Oku totonu ke mahino kiate koe 'a e fie ma'u mo e 'ulungāanga 'o e fānau koe'uhí ke ke lava 'o tokoni'i kinautolu ke nau ako mo ma'u ha falala pē kiate kinautolu, peá ke lava foki 'o palani 'a e ngaahi 'ekitivitī ko ia 'oku fe'unga ke fakahoko mo e kalasí. Vakai, 'Oku 'Ikai ha Ui 'e Mahu'inga Ange 'i he Faiakó (33043 900), peesi 41–45, ki ha ngaahi fakamatala lahi ange fekau'aki mo e ngaahi 'ulungāanga 'o e fānau 'i he ta'u ko 'ení.

Ngaahi 'ulungāangá

Fakatu'asinó

'Oku 'i ai 'a e taimi 'o e tupulaki 'oku vave mo māmālie
Mahalo te nau ala'alavale
Manako he va'inga fakakulupú

Faka'atamaí

'Oku fie ako
Fakakaukau ki he ngaahi me'a ne nau a'usia he kuo hilí
Kamata ke makatu'unga 'enau ngaahi filí 'i he 'uhinga totonú
Fie ma'u ke ne 'ilo'i hono 'uhingá
'Oku fa'a fakamaau
'Oku nau fie tatau mo e kau to'á
Hoko 'o falala'anga
Manako 'i he fakamanatu ha me'a

Fakasōsialé

Kamata ke 'oua te ne toe tāufehi'a ki ha ta'ahine pe tamasi'i kehe kae holi
ke nau toe feohi lahi ange
Manako 'i he ongo kulupú fakatou'osi mo e taimi fakafo'ituituí
Ongo'i ha ongo mālohi ke falala pē kiate ia
Tupulaki 'ene poto he fakakatá
Tokanga ki he ni'ihí kehé

Fakaelotó

'Ikai manako he fakaangá
Lava ke ne fai ha 'ulungāanga ta'e taau kapau 'oku fakaloto'i ia 'e kinautolu
'oku nau feohí
Hoko 'o falala'anga mo ala falala'anga
'Okú ne tokanga'i ke potupotu tatau 'a e me'a kotoa pē
Kamata ke 'i ai 'ene veiveiua ki he'ene tāú
Kamata ke 'ikai fu'u fie pule pea toe si'i ange 'ene feinga ke fai pē hono lotó

Fakalaumālié

Manako he akó mo fai 'a e ngaahi tefito'i mo'oni 'o e ongoongoleleí
'Oku tākiekina ia 'e he fakamo'oni 'a e ni'ihí kehé
Tupulaki 'i he mateuteu ke mahino kiate ia 'a e ngaahi tefito'i mo'oni 'o e
ongoongoleleí
Ma'u ha ongo mālohi ki he me'a 'oku totonu mo halá

**Ngaahi
Fakahinohino
Makehe ki hono
Fakakau Mai 'o
Kinautolu 'oku
Faingata'a'ia
Fakaesinó**

Na'e 'osi hanga 'e he Fakamo'u'i 'o fokotu'u 'a e si'pinga ma'akitautolu 'i he ongo'i mo e faka'alii'ali 'a e 'ofa kiate kinautolu ko ia 'oku faingata'a'ia fakaesinó. 'I he taimi na'a ne 'a'ahi ai ki he Kau Nifai 'i he hili 'ene toetu'u, na'a ne folofola 'o pehē:

“'Oku 'i ai hamou ni'hi 'oku mahaki? Mou 'omi 'a kinautolu ki heni. 'Oku 'i ai hamou ni'hi 'oku ketu, pe kui, pe pipiki, pe mutu, kilia, pe mate honau kupu, pe tuli, pe puke 'i ha mahaki 'e taha? 'Omi 'a kinautolu ki heni, pea te u fakamo'u'i 'a kinautolu, he 'oku ou 'ofa kiate kinautolu” (3 Nifai 17:7).

Koe'uhí ko ha faiako Palaimeli koe, 'okú ke 'i ha tu'unga lelei 'aupito ki hono fakahā 'a e 'ofá. Neongo na'e 'ikai ako'i lelei koe ke ke fakahoko ha tokoni fakapalofesinale kā 'e lava 'o mahino kiate koe mo ke ohi hake 'a e fānau ko ia 'oku nau faingata'a'ia fakaesinó. Ka 'oku fie ma'u ki ai 'a e loto hoha'a, mahino mo e holi ke fakakau mai 'a e mēmipa taki taha 'o e kalasí 'i he ngaahi ako 'ekitivitií.

'E lava pē 'e he Laumālié 'o ala atu ki he fānau ko ia 'oku nau faingata'a'ia fakaesinó neongo pē ko e hā 'a e tu'unga 'o 'enau mahinó. Neongo 'e 'ikai lava 'e he ni'hi 'o e fānau 'o nofo ma'u 'i he taimi Palaimelí kakato, ka 'oku fie ma'u ke nau ma'u ha faingamālie ke kau 'i ha taimi nounou pē koe'uhí ke nau ongo'i 'a e Laumālié. Mahalo 'e fie ma'u ke 'omai ha hoa ngāue ko ia 'okú ne ongo'i ngofua 'a e fie ma'u 'a e tamasií pe ta'ahiné ke nofo mo ia lolotonga 'a e Palaimelí na'a fie ma'u 'e he tamasií pe ta'ahiné ha taimi ke mavahe ai mei he toenga 'o e kalasí.

Mahalo 'e 'i ai ha ni'hi 'o e kalasí 'e hoko 'a e faingata'a'ia fakaesinó, ngaahi palōpalema faka'atamaí, ngaahi palōpalema fakaleá, kuí pe tulí, palōpalema faka'ulungāanga mo e fakasōsialé, puke faka'atamaí, palōpalema 'i he ngāue takai holó pe mamatea, pe (chronic health impairments) ko ha pole ia ki he'enu akó. Pea mahalo 'e 'i ai ha ni'hi ia te nau faingata'a'ia mo 'ikai maheni mo e leá pe tu'unga fakalotofonuá. 'Oku ma'u 'e he tamasií pe ta'ahine taki taha 'a e ngaahi fie ma'u tatau ko ia ke 'ofa'i mo tali lelei, ke ako ki he ongoongoleléi, ke ongo'i 'a e Laumālié, ke kau pea ola lelei pea ke tokoni ki he ni'hi kehé, neongo 'a e ngaahi tu'unga fakatāutahá.

'E lava 'e he ngaahi fakahinohino ko 'ení 'o tokoni'i koe ke ke ako'i ha tamasií pe ta'ahine 'oku faingata'a'ia fakaesino:

Vakai ke laka atu 'i he'ene faingata'a'ia fakaesinó pea feinga ke ke 'ilo'i lelei 'a e tamasií pe ta'ahiné. Pea 'ai ke hangē 'okú ke anga ki aí, anga-lelei mo anga-'ofa.

Ako ke ke 'ilo'i 'a e ngaahi tefito'i mālohinga mo e tukupā 'a e tamasií pe ta'ahiné.

Feinga 'i ho'o tūkuingatá ke faiako mo fakamanatu ki he fānau honau fatongia ko ia ke faka'apa'apa'i 'a e mēmipa kotoa pē 'i he kalasí. 'E lava pē 'o hoko 'a ho'o tokoni ki ha mēmipa 'o e kalasí 'a ia 'oku faingata'a'ia fakaesinó ko ha ako fakataukei ki he kalasí fakakātoa fekau'aki mo Kalaisi.

Fekumi ki he ngaahi founa lelei taha ki hono ako'i 'o e tamasií pe ta'ahiné 'aki ho'o talanoa mo 'ene mātu'á, kau mēmipa kehe 'o e fāmilí, pea 'i he taimi 'e fe'unga ai pea mo e tamasií pe ta'ahiné.

Ki mu'a peá ke ui ha taha 'oku faingata'a'ia fakaesino ke laukonga, lotu pe ko ho'o kau 'i he me'a 'oku faí, tomu'a fehu'i ange pe 'oku fie kau 'i he ngaahi polokalama 'i he kalasí. Fakamamafa'i 'a e poto'i mo e talēniti 'o e tamasi'i pe ta'ahine taki taha pea fekumi ki ha ngaahi founa 'e lava 'o kau lelei mo lava'i ai iá.

Ngaohi 'a e ngaahi nāunau 'a e lēsoní mo e 'ātakai fakatu'asinó ke ne feau 'a e ngaahi fie ma'u fakafo'ituitui 'a e fānau 'oku faingata'a'ia fakaesinó.

'Oku lava 'o ma'u atu 'a e ngaahi nāunau kehe ke ako'i 'aki 'a e fānau ko ia 'oku faingata'a'ia fakaesinó mei he ngaahi senitā tufaki'anga nāunau 'a e Siasí (vakai, "Ngaahi Nāunau Ma'a Kinautolu 'oku Faingata'a'ia Fakaesinó" 'i he katiloka 'o e Senitā Tufaki'anga Nāunau 'a Sōleki Sití).

**Fehangahangai
mo e Ngaahi
Palōpalema 'o e
Fakamālohí**

Mahalo te ke 'ilo'i 'e koe ko e faiakó ha fānau 'i ho'o kalasí 'a ia 'oku nau si'i mo'ua 'i he fakamālohia fakaeloto pe fakatu'asinó. Kātaki 'o fetu'utaki ki ho'o pīsopé 'o kapau te ke hoha'a ki ha tamasi'i pe ta'ahine 'i ho'o kalasí. Peá ke lotu ki he fakahinohino mo e tataki 'a e 'Eikí 'i he taimi ko ia 'okú ke teuteu mo fakahoko ai ho'o ngaahi lēsoní. Tokoni'i 'a e tamasi'i pe ta'ahine taki taha 'i ho'o kalasí ke nau ongo'i ko ha taha mahu'inga kinautolu 'a e Tamai Hēvaní pea 'oku 'ofa 'a e Tamai Hēvaní mo Sīsū Kalaisi 'iate kinautolu. Pea 'okú ne finangalo ke tau fiefia mo malu.

Ko e Tohi ‘a Molomoná, ko ha Me‘a‘ofa ia mei ha Tamai Hēvani ‘Ofa

Taumu‘á

Ke tokoni‘i ‘a e fānaú ke nau manako mo mahu‘inga‘ia ‘i he Tohi ‘a Molomoná.

Teuteú

1. Ako ‘i he fa‘a lotu ‘a e Talateú mo e Fakamo‘oni ‘a e Palōfita ko Siosefa Sāmitá, ‘a ia ‘oku ‘i he konga ki mu‘a ‘o e Tohi ‘a Molomoná (pe Siosefa Sāmita 2: 42–54, 59–60). Peá ke ako ‘a e lēsoní mo ke fili pē ‘e anga fēfē ho‘o ako‘i kiate kinautolu ‘a e fakamatala fakafolofolá. (Vakai, “Teuteu ho‘o Ngaahi Lēsoní,” p. vi, mo e “Faiako mei he Ngaahi Folofolá,” p. vii.)
2. Laukonga ‘oku tānaki atú: Peesi ‘uluaki ‘o e Tohi ‘a Molomoná, Ko e Fakamo‘oni ‘o e Kau Fakamo‘oni ‘e Toko Tolú, Ko e Fakamo‘oni ‘o e Kau Fakamo‘oni ‘e Toko Valú, Molomona 6–7.
3. Fili ‘a e ngaahi fehu‘i mo e ngaahi ‘ekitiviti fakatupulaki ‘a ia ‘e fakakau mai ki ai ‘a e fānaú pea ‘e tokoni lelei taha kiate kinautolu ke nau a‘usia ‘a e taumu‘a ‘o e lēsoní.
4. Ngaahi nāunau ‘oku fie ma‘ú:
 - a. Tohi ‘a Molomona ma‘á e tamasi‘i taki taha.
 - b. Ko ha me‘a‘ofa Tohi ‘a Molomona kuo ‘osi kofukofu‘i.
 - c. Kapau ‘e lava peá ke ngaahi ha me‘a faka‘ilonga tohi ma‘á e tamasi‘i pe ta‘ahine taki taha (vakai, sīpinga ‘i he ngata‘anga ‘o e lēsoní).
 - d. Fakatātā 4–1, Ko Hono Fakanounou‘i ‘e Molomona ‘a e ‘Ū Peletí (Ngaahi Fakatātā ‘o e Ongongoleleí 306; 62520 900); 4–2, Ko Hono Fufuu‘i ‘e Molonai ‘a e ‘Ū Lau‘i Tohí ‘i he Mo‘unga ko Kōmola (Ngaahi Fakatātā ‘o e Ongongoleleí 320; 62462 900); mo e 4–3, Ko Hono Ma‘u ‘e Siosefa ‘a e p‘Ū Peleti Koulá (Ngaahi Fakatātā ‘o e Ongongoleleí 406; 62012 900).

**Fokotu‘u ki he
Founga Fai
‘o e Lēsoní**

Fakaafe‘i ha taha ‘o e fānaú ke ne fai ‘a e fua lotú.

‘Ekitiviti ke taki‘aki
e tokangá

Faka‘ali‘ali ki he fānaú ‘a e me‘a‘ofa Tohi ‘a Molomona kuo ‘osi kofukofu‘i.

- Ko e hā hono ‘uhinga ‘oku tau foaki me‘a‘ofa aí?
- ‘Okú ke ongo‘i fēfē ‘i he taimi ko ia ‘oku fiefia ai ha taha ‘i ha me‘a‘ofa na‘á ke foaki ange ki aí?

Fakamatalai ange na‘e foaki mai ‘e he Tamai Hēvani ha me‘a‘ofa ke tokoni‘i ‘aki kinautolu ke tau ma‘u ‘a e mo‘ui ta‘e ngatá koe‘uhí ko ‘ene ‘ofa lahi ‘iate kinautolú. Pea ‘oku ‘i he me‘a‘ofa ko ‘eni ha pōpoaki mahu‘inga ma‘akitautolu. He ‘okú ne ako‘i kinautolu ki he Fakamo‘uí, Sísū Kalaisi mo e founga ko ia ke tau mo‘ui‘aki koe‘uhí ke tau lava ‘o toe foki hake ai ki he Tamai Hēvani. Na‘e me‘a ‘a ‘Ēsela Tafu Penisoni ‘a ia ko e Palesiteni ia hono hongofulu mā tolu ‘o e Siasí ‘o pehē: “Ko e me‘a‘ofa ‘eni ia ‘oku mahu‘inga ange ia ki he fa‘ahinga ‘o e tangatá, ‘i he ngaahi

fa'ū fakaofa lahi ko ia kuo tau mamata ai 'i he ngāue fakafaito'o 'o e onopōnī. 'Oku mahu'inga ange ia ki he fa'ahinga 'o e tangatā, 'i he fa'ū fakalalakala 'o e puna vakapunā, pe puna vavaá" ('i he Lipooti Konifelenisi, Sānuali 1987, p. 2; pe Ensign, Nov. 1986, p.4).

- 'Oku mou pehē ko e hā 'a e me'a'ofa ko 'enī?

Tuku ke tokoni atu 'a e fānaú 'i hono fakaava 'a e me'a'ofá. Fakamo'oni'i ange 'oku tāpuaki'i koe 'e he Tohi 'a Molomoná 'i he taimi ko ia 'okú ke ako ai iá pea mo toe tokoni'i foki koe ke ke hangē ko e Fakamo'uí.

Fakamatala mei
he Folofolá

Ako'i ange 'a e fakamatala ko ia 'o e tuku'au mai 'a e Tohi 'a Molomoná mei he Fakamo'oni 'a e Palōfita ko Siosefa Sāmitá. (Kapau te ke fie ma'ū ha ngaahi founa ke ako'i 'aki 'a e fakamatala mei he folofolá, vakai, "Faiako mei he Ngaahi Folofolá," p. vii.) Faka'aonga'i 'a e talateu 'o e Tohi 'a Molomoná ke tokoni'i 'a e fānaú ke mahino 'a e mahu'inga 'o e tohi ko 'enī kiate kitautolu 'i he ngaahi 'ahó ni. Peá ke faka'aonga'i foki 'a e ngaahi fakatātaá 'i he taimi totonu.

Ngaahi Fehu'i
ke Alea'i mo
Faka'aonga'i

Ako 'a e ngaahi fehu'i mo e ngaahi fakamo'oni folofola ko 'enī 'i he teuteu'i ho'o lēsoni. Pea faka'aonga'i 'a e ngaahi fehu'i ko ia 'okú ke ongo'i 'e tokoni lelei taha ki he fānaú ke mahino kiate kinautolu e ngaahi folofolá pea faka'aonga'i 'a e ngaahi tefito'i mo'oni 'i he'enau mo'uí. 'E tokoni foki ho'o lau fakataha 'a e ngaahi fakamo'oni mo e fānaú 'i he kalasí ke nau ma'ū ha 'ilo lahi ange ki he ngaahi folofolá.

- Ko e hā 'a e Tohi 'a Molomoná? Ko hai na'á ne hiki iá? (Talateú, palakalafi 1–2. Kau palōfita 'i he kuonga mu'á.)
- Ko e hā hono 'uhinga 'oku ui ai ia ko e Tohi 'a Molomoná kae 'ikai ko e Tohi 'a Molonai pe Tohi 'a Siosefa Sāmita? (Talateú, palakalafi 2. Ko e palōfita ko Molomoná he ko ia na'á ne meimei tohi 'a e ngaahi fakamatala kotoa 'i he 'ū peleti koulá, 'o ne hiki mo fakamatala fakanounou 'a e ngaahi me'a na'e tohi 'e he kau palōfita kehé.)
- Ko e hā 'a e me'a mahu'inga taha na'e hoko 'i he Tohi 'a Molomoná? Ko e hā hono 'uhingá? (Talateú, palakalafi 3. Ko e 'a'ahi 'a Sīsū Kalaisi ki he Kau Nifai.)
- Ko e hā 'a e lea 'a Siosefa Sāmita fekau'aki mo e Tohi 'a Molomoná? (Talateu, palakalafi 6.) (Vakai, 'ekitiviti fakatupulaki 3.) 'Oku mou pehē 'e anga fēfē 'a hono tokoni'i koe 'e he Tohi 'a Molomoná 'i he taimi 'oku mou lau mo ako ai iá?
- Na'e toko lahi 'a e kau palōfita (Nifai, Molomona, Molonai, Siosefa Sāmita) ne nau tofanga 'i he ngaahi faingata'a lahi koe'uhí ka tau lava 'o ma'ū 'a e Tohi 'a Molomoná. Ko e hā 'a e me'a 'e tolu 'oku fie ma'ū ke ke fai koe'uhí ka ke 'ilo'i ai 'oku mo'oni 'a e Tohi 'a Molomoná? (Talateú, palakalafi 8. Lau mo fakalaulauloto ki hono ngaahi pōpoakí, pea kole ki he 'Otuá pe 'oku mo'oni ia.)
- Ko e hā mo ha toe me'a te tau 'ilo'i 'i he taimi ko ia te tau ma'ū ai ha fakamo'oni ki he Tohi 'a Molomoná? (Talateú, palakalafi 9. Ko Sīsū Kalaisí ko e Fakamo'uí ia, ko ha palōfita 'a Siosefa Sāmita pea 'oku mo'oni 'a e Siasí.)
- Ko e hā e me'a 'a Siosefa Sāmita na'e fai 'i he taimi ko ia na'e fuofua hā mai ai 'a Molonai kiate iá? (Fakamo'oni 'a e Palōfita ko Siosefa Sāmitá, palakalafi 2–3; Siosefa Sāmita 2:29–30.)
- Ko e hā e me'a na'e fakahā ange 'e he 'āngelo ko Molonai kia Siosefa Sāmitá? (Fakamo'oni 'a e Palōfita ko Siosefa Sāmitá, palakalafi 6–6; Siosefa Sāmita 2:34–35, 42.)

- Ko e hā e me'a na'e hoko kia Siosefa 'i he taimi na'e ngāue fakataha ai mo 'ene tamaí 'i he 'aho hono hokó? (Fakamo'oni 'a e Palōfita ko Siosefa Sāmitá, palakalafi 15–16; Siosefa Sāmita 2:48–49.)
- 'I he taimi na'e 'a'ahi mai ai 'a e 'āngelo ko Molonai kia Siosefa Sāmitá na'á ne ui 'aki ia hono hingoá. Ko e hā e ongo te ke ma'u 'i ho'o 'ilo'i ko ia 'oku 'afio'i 'e he Tamai Hēvaní 'a ho hingoá?
- Na'e fekau 'e he 'āngelo ko Molonai kia Siosefa ke ne fakahā 'a e vīsoné ki he'ene tangata'eikí. Kapau na'e hoko 'a e me'a tatau kiate koe 'o hangē ko Siosefá, ko hai te ke fakahā ia ki aí? Ko e hā hono 'uhingá?
- Ko e hā 'a e me'a na'e fai 'e Siosefa 'i he hili 'ene fakahā ki he'ene tangata'eikí? (Fakamo'oni 'a e Palōfita ko Siosefa Sāmitá, palakalafi 17–19; Siosefa Sāmita 2:50–52.)
- Ko e hā hono 'uhinga na'e 'osi ai 'a e ta'u 'e fā pea toki lava 'e Siosefa 'o ma'u 'a e 'ū peleti koulá? (Fakamo'oni 'a e Palōfita ko Siosefa Sāmitá, palakalafi 20; Siosefa Sāmita 2:54.)
- Ko e hā 'a e ngaahi fakatokanga na'e ma'u 'e Siosefa 'i he hili 'ene ma'u 'a e 'ū peleti koulá? (Fakamo'oni 'a e Palōfita ko Siosefa Sāmitá, palakalafi 22; Siosefa Sāmita 2:59.)

Ngaahi 'Ekitiviti Fakatupulakí

Te ke lava 'o faka'aonga'i ha taha pe lahi ange 'o e ngaahi 'ekitiviti ko 'eni 'i ha fa'ahinga taimi pē lolotonga 'o e lēsoni pe ko hano fakamanatu, fakamatala fakanounou pe tukupā.

1. Fakaafe'i 'a e fānaú ke nau lau 'a e peesi 'uluaki 'o e Tohi 'a Molomoná. Fokotu'u ange ke nau faka'ilonga'i 'i he'enu tatau 'o e Tohi 'a Molomoná 'a e taumu'a 'o e tohi 'a ia 'oku hā ia 'i he peesi 'uluaki mo e Talateú.
2. Tokoni'i 'a e fānaú ke nau ako ma'u loto 'a e Molonai 10:4.
3. Alea'i mo tokoni'i 'a e fānaú ke nau ako ma'u loto 'a e lea ko 'eni 'a e Palōfita ko Siosefa Sāmitá:
 “Ne u fakahā ange ki hoku ngaahi tokouá ko e Tohi 'a Molomoná ko ha taha ia ha tohi 'oku tonu taha 'i ha toe tohi 'i he māmaní, ko e maka tu'u-loto 'o 'etau lotú, pea 'e toe vāofi ange ha tangata mo e 'Otuá 'i he'ene tauhi ki he'ene ngaahi fekaú 'i ha toe tohi” (Talateú, palakalafi 6).
4. Tokoni'i 'a e fānaú ke mahino kiate kinautolu mo ako ma'u loto 'a e tefito 'o e tui hono valú.
5. Fakatātaa'i 'a e ngaahi me'a na'e hoko 'a ia na'e a'u ai ki he 'omai 'o e Tohi 'a Molomoná.
6. Hiva'i pe lau 'a e fakalea 'o e “The Books in the Book of Mormon” (*Children's Songbook*, p. 119), “Ngaahi Talanoa 'i he Tohi 'a Molomoná” (*Children's Songbook*, p. 118), “Ko e 'Ū Peleti Koulá” (*Children's Songbook*, p. 86) pe “Search, Ponder, and Pray” (*Children's Songbook*, p. 109).

Faka'osí

Fakamo'oni

Fakamo'oni'i ko Siosefa Sāmitá ko ha palōfita mo'oni ia pea 'oku mo'oni foki 'a e Tohi 'a Molomoná.

(Fa'iteliha pē.) Kapau 'e lava, peá ke 'oange ki he tamasi'i pe ta'ahine taki taha ha faka'ilonga tohi 'oku tu'u ai 'a e fakamo'oni 'a Palesiteni 'Esela Tafu Penisoni (vakai, sipinga 'i he ngata'anga 'o e lēsoni).

Laukonga 'oku
Fokotu'u Atu ke
Fai mei 'Apí

Fokotu'u ange ki he fānaú ke nau ako 'i 'api e Fakamo'oni 'a e Palōfita ko Siosefa Sāmitá ke hoko ia ko ha fakamanatu 'o e lēsoni ko 'ení. Faka'ali'ali ange kiate kinautolu pē 'oku ma'u 'i fē 'a e fakamatala 'i he kamata'anga 'o e Tohi 'a Molomoná pe 'i he Siosefa Sāmita 2:29–35, 42–54, 59–60.

Poupou'i 'a e tamasi'i pe ta'ahine taki taha ke nau ha'u ki he kalasí mo ha'anau Tohi 'a Molomoná 'i he Sāpate kotoa pē.

Fakaafe'i ha taha 'o e fānaú ke ne fai 'a e lotu tukú.

“Oku finangalo ‘a e

Tamai Hēvaní

ke ke hokohoko atu

ho’o ako

faka’aho mei

he Tohi ‘a Molomoná. He

ko ha me’a’ofa

makehe ia ‘a e Tamai

Hēvaní ma’au.

Te ke lava ‘o ako ke

fakahoko ‘a

e finangalo ‘o e Tamai ‘i

Hēvaní ‘i he taimi

ko ia ‘okú ke muimui ai

ki hono ngaahi akonakí.”

‘Ēsela Tafu Penisoni

“Oku finangalo ‘a e

Tamai Hēvaní

ke ke hokohoko atu

ho’o ako

faka’aho mei

he Tohi ‘a Molomoná. He

ko ha me’a’ofa

makehe ia ‘a e Tamai

Hēvaní ma’au.

Te ke lava ‘o ako ke

fakahoko ‘a

e finangalo ‘o e Tamai ‘i

Hēvaní ‘i he taimi

ko ia ‘okú ke muimui ai

ki hono ngaahi akonakí.”

‘Ēsela Tafu Penisoni

“Oku finangalo ‘a e

Tamai Hēvaní

ke ke hokohoko atu

ho’o ako

faka’aho mei

he Tohi ‘a Molomoná. He

ko ha me’a’ofa

makehe ia ‘a e Tamai

Hēvaní ma’au.

Te ke lava ‘o ako ke

fakahoko ‘a

e finangalo ‘o e Tamai ‘i

Hēvaní ‘i he taimi

ko ia ‘okú ke muimui ai

ki hono ngaahi akonakí.”

‘Ēsela Tafu Penisoni

“Oku finangalo ‘a e

Tamai Hēvaní

ke ke hokohoko atu

ho’o ako

faka’aho mei

he Tohi ‘a Molomoná. He

ko ha me’a’ofa

makehe ia ‘a e Tamai

Hēvaní ma’au.

Te ke lava ‘o ako ke

fakahoko ‘a

e finangalo ‘o e Tamai ‘i

Hēvaní ‘i he taimi

ko ia ‘okú ke muimui ai

ki hono ngaahi akonakí.”

‘Ēsela Tafu Penisoni

Ko e Muimui 'a Nīfai ki He'ene Tamaí ko ha Palōfita

Taumu'á

Ke fakatupulaki e holi 'a e tamasi'i pe ta'ahine taki taha ke muimui ki he palōfita mo'uí.

Teuteú

1. Ako 'i he fa'a lotu 'a e 1 Nīfai 1–2. Peá ke ako 'a e lēsoní mo ke fili pē 'e anga fēfē ho'o ako'i 'a e fakamatala mei he folofolá ki he fānaú. (Vakai, "Teuteu ho'o Lēsoní," p. vi, mo e "Faiako mei he Ngaahi Folofolá," p. vii.)
2. Fili 'a e ngaahi fehu'i mo e ngaahi 'ekitiviti fakatupulaki 'a ia 'e fakakau mai ki ai 'a e fānaú pea 'e tokoni lelei taha kiate kinautolu ke nau a'usia 'a e taumu'a 'o e lēsoní.
3. Ngaahi nāunau 'oku fie ma'ú:
 - a. Tohi 'a Molomona ma'á e tamasi'i taki taha.
 - b. Saati e Tefito 'o e Tui hono onó (65006). Ka e 'ufi'ufi 'aki ha la'i pepa 'a e fo'i lea ko ia ko e kau palōfitá. Pea tohi'i lea 'i loto 'i he la'i pepá 'a e "Ko e palōfitá ko ha tangata ia 'oku ui 'e he 'Otuá ko ha toko taha fakahoko fono. 'I he taimi ko ia 'oku me'a ai ha palōfita ma'á e 'Otuá, 'oku hangē pe 'oku folofola fakahangatonu mai 'a e 'Otuá." Kapau 'oku 'ikai ma'u 'a e saati e tefito 'o e tui hono onó, fa'u ha'o me'a pē 'a'au pe ko ha'o tohi ia 'i he palakipoé.
 - c. Fakatātā 4–4, Ko e Kikite 'a Līhai ki he Kakai 'o Selūsalemá (Ngaahi Fakatātā 'o e Ongoongoleleí 300; 62517 900) mo e 4–5, Ko e Mavahe 'a e Fāmili 'o Līhai mei Selūsalemá (Ngaahi Fakatātā 'o e Ongoongoleleí 301; 62238 900) pea mo ha fakatātā 'o e palōfita mo'uí pe ko Siosefa Sāmita (Ngaahi Fakatātā 'o e Ongoongoleleí 401; 62002 900).

Fokotu'u ki he Founga Fai 'o e Lēsoní

'Ekitiviti ke taki'aki e tokangá

Fakaafe'i ha taha 'o e fānaú ke ne fai 'a e fua lotú.

Faka'alí'ali e tefito 'o e tui hono onó 'a ia 'oku 'ufi'ufi'i ai 'a e fo'i lea kau palōfitá. Fakaafe'i 'a e fānaú ke hiki honau nimá kapau 'oku nau 'ilo'i 'a e fo'i lea ko ia 'oku 'ufi'ufi'i. Kole ki ha taha ke ne to'o 'a e la'i pepa 'oku 'ufi'ufi 'aki pea 'oatu ia kiate koe. Hanga 'o fakaafe'i 'a e fānaú ke nau lau fakataha 'a e tefito 'o e tui hono onó.

Faka'alí'ali 'a e fakatātā 'o e palōfita mo'uí pe ko e Palōfita ko Siosefa Sāmitá, pea fehu'i ange ki he fānaú pe ko hai 'a e toko taha ko 'ení.

- Ko e hā 'a e palōfita?

'I he hili 'a e fealēlea'akí, kole ange ki ha taha 'o e fānaú ke ne lau 'a e me'a 'oku tohi 'i loto 'i he la'i pepa 'oku pelupelú (vakai, "Teuteú").

Fakamo'oni'i ange 'oku fa'a fakahā ma'u pē 'e he kau palōfitá 'a e me'a 'oku finangalo e Tamai Hēvaní mo Sisū Kalaisi ke nau faí. Fakamatala'i ange 'e tāpuaki'i kitautolu 'i he taimi ko ia 'oku tau muimui ai ki he kau palōfitá.

Fakamatala mei
he Folofolá

Ako'i 'a e fakamatala ko ia fekau'aki mo e mavahe 'a e fāmili 'o e palōfita ko Līhai mei he Selūsalemá mei he 1 Nīfai 1–2. (Kapau 'e fie ma'u ha ngaahi founa 'oku fokotu'u atu ke ako'i 'aki 'a e fakamatala mei he folofolá, vakai, "Faiako mei he Ngaahi Folofolá," p. vii.) Pea faka'aonga'i 'a e ngaahi fakatātaá 'i he taimi totonu. Fakamamafa'i ange 'oku totonu ke tau feinga ke hangē ko Nīfai pea muimui ki he palōfita mo'uí.

Ngaahi Fehu'i
ke Alea'i mo
Faka'aonga'i

Ako 'a e ngaahi fehu'i mo e ngaahi fakamo'oni folofola ko 'en'i 'i he teuteu ho'o lēsoni. Pea faka'aonga'i 'a e ngaahi fehu'i ko ia 'okú ke ongo'i 'e tokoni lelei taha ki he fānaú ke mahino kiate kinautolu 'a e ngaahi folofolá pea faka'aonga'i 'a e ngaahi tefito'i mo'oni 'i he'enau mo'uí. 'E tokoni foki ho'o lau fakataha 'a e ngaahi fakamo'oni mo e fānau 'i he kalasí ke nau ma'u ha 'ilo lahi ange ki he ngaahi folofolá.

- Ko e hā e me'a na'e fai 'e Līhai ma'a hono kaka'i? (1 Nīfai 1:5.) Ko e hā e me'a na'e fakahā ange 'e he 'Otuá kia Līhai 'i he'ene misí? (1 Nīfai 1:6–13.)
- Ko e hā e me'a na'e fai 'e Līhai 'i he hili 'ene ma'u 'a e misí? (1 Nīfai 1:18.)
- Ko hai na'e kikite'i 'e Līhai? (1 Nīfai 1:9, 19. Fakamatala'i ange ko Sīsū Kalaisi 'a e Mīsaiá.) Tokoni'i 'a e fānaú ke mahino kiate kinautolu 'oku fakamo'oni ma'u pē 'a e kau palōfitá kia Sīsū Kalaisi. 'E anga fēfē ha'o ma'u ha fakamo'oni kia Sīsū Kalaisi? Fakamo'oni'i ange 'e lava 'e he tamasi'i pe ta'ahine taki taha 'o 'ilo'i ko Sīsū ko e Fakamo'uí ia 'i he'ene ako 'i he fa'a lotu 'a e Tohi 'a Molomoná pea mo talangofua ki he ngaahi fekaú.
- Ko e hā 'a e me'a na'e fai 'e he kaka'i 'i he taimi ko ia na'a nau fanongo ai ki he ngaahi lea 'a e palōfita ko Līhai? (1 Nīfai 1: 19–20.) Ko e hā e me'a te ke fai kapau 'e fakamatalilii pe kata'i koe koe'uhí ko ho'o tui kia Sīsū Kalaisi mo hono Siasí?
- Ko e hā e me'a na'e fekau 'e he 'Eikí ke fai 'e Līhai 'i he hili 'a e feinga e kaka'i ke tāmata'i iá? (1 Nīfai 2:1–3.)
- Ko e hā e me'a na'e 'ave 'e he fāmili 'o Līhai mo kinautolu 'i he taimi na'a nau mavahe ai mei Selūsalemá? (1 Nīfai 2:4.) Ko e hā e me'a na'a nau 'alu mo iá? (Me'akai, vala, tēniti, me'angāue mo e alā me'a pehē.) Ko e hā e me'a na'e tuku 'e he fāmili 'o Līhai?
- Ko e hā e me'a na'e fai 'e Leimana mo Lēmiuēla 'i he taimi ko ia na'e pau ai ke tuku honau 'apí, koulá mo e silivá? (1 Nīfai 2:11–13.) Ko e hā hono 'uhinga 'o e lāunga? (Ko e hanu.) Ko e hā hono 'uhinga 'o e kia kekevá? (Loto-fefeka, hikisia.) Ko e hā e ongo te ke ma'u 'o kapau 'e kole atu ke ke mavahe mei homou 'apí mo e me'a kotoa pē 'okú ke ma'ú?
- Ko e hā hono 'uhinga na'e 'ikai angatu'u ai 'a Nīfai ki he'ene tama'i? (1 Nīfai 2:16.) Fakamatala'i ange ko e 'uhinga 'a e tangi ki he 'Eikí ko e lotu fakamātoato pea ko e 'uhinga 'o e fakamolū hoto lotó ke fakafanongo mo talangofua. 'Oku anga fēfē nai 'a hono hanga 'e he lotú 'o fakamolū hoto lotó pea ke tokoni'i ai koe ke ke muimui ki he palōfitá?
- Na'e anga fēfē hono fakahā 'e Nīfai 'a e 'ofa kia Leimana mo Lēmiuēla 'i he taimi na'e 'ikai te na tui ai kiate iá? (1 Nīfai 2:18.) Kuó ke 'osi lotu nai koe'uhí ko ha taha 'oku 'ikai ke ne tauhi 'a e ngaahi fekaú?
- Ko e hā e me'a na'e palōmesi ange 'e he 'Eikí kia Nīfai koe'uhí ko 'ene tuí? (1 Nīfai 2:19–22.) Ko e hā hono 'uhinga 'o e tuí?

- Ko e hā e me'a na'e hoko ki Selūsalema 'i he hili 'a e mavahe e fāmili 'o Līhai? (2 Nīfai 1:4.) 'Oku fa'a hoko nai 'a e ngaahi me'a ko ia 'oku kikite'i 'e he kau palōfitā? (T&F 1:37–38.)
- Ko fē taimi na'e mavahe ai 'a Līhai mo hono fāmili? ('Oku fakahā mai 'e he ngaahi 'aho ko ia 'i he ha'i 'a ia 'oku 'i lalo 'i he ngaahi peesi 'o e Tohi 'a Molomoná 'a e taimi na'e hoko ai 'a e ngaahi me'a ni.) 'Oku 'uhinga ki he hā 'a e b.c.? (Ki mu'a 'ia Kalaisí.)
- Ko hai 'a e palōfita 'i he lolotonga ní? (Faka'ali'ali 'a hono fakatātaá 'o kapau 'oku ma'u.) Ko e hā e me'a kuó ne kole mai ke tau fa'i? Mahalo te ke fie vahevahe mo e fānaú ha ngaahi me'a 'e ni'hi mei ha'ane pōpoaki ki muí ni mai. 'Oku anga fēfē 'a hono tāpuaki'i kitautolu 'i he taimi ko ia 'oku tau muimui ai ki he palōfita mo'uí?

Ngaahi 'Ekitiviti Fakatupulakí

Te ke lava 'o faka'aonga'i ha taha pe lahi ange 'o e ngaahi 'ekitiviti ko 'eni 'i ha fa'ahinga taimi pē lolotonga 'o e lēsoni pe ko ha fakamanatu lēsoni, fakamatala fakanounou pe tukupā.

1. 'Omi ha fakatātā 'o ha ngaahi me'a 'a ia na'e 'alu mo e fāmili 'o Līhai ki he tofá, hangē ko ha tēniti, kafu, kulo, hele, kaufana mo e ngahau, maea pe tenga'i 'akau. Hanga 'o poupou'i 'a e fānaú ke nau fakakaukau loto angé pea fakahā mai 'a e ngaahi me'a kehe na'e 'alu mo e fāmili 'o Līhai.
 - 'Oku mou pehē ko e hā hono 'uhinga na'e fie ma'u ai 'e he fāmili 'o Līhai 'a e ngaahi me'a ni? Ko e hā ha toe me'a te ke fie ma'u ke ke 'alu mo ia 'o kapau 'okú ke teu 'alu 'i ha fononga 'o hangē ko ia na'e fai 'e Līhai?
 - Ko e hā e ngaahi me'a 'e faingata'a ke ke tukú?
2. Faka'ali'ali ange ha fakatātā 'o e Kau Palōfita 'o e Ngaahi 'Aho Ki Mui Ní (Ngaahi Fakatātā 'o e Ongongoleléi 506; 62575 900), pea fekau 'a e fānaú ke nau ako ma'u loto 'a honau hingoá pea mo honau fakahokohokó.
3. Vahevahe mo e kalasí 'a e lea ko 'eni 'a 'Ēsela Tafu Penisoni 'a ia ko e Palesiteni ia hono hongofulu mā tolu 'o e Siasí:

“Oku ou fie lea ki he fānaú 'o e Siasí. . . .

“Oku ou 'ofa 'iate kimoutolu! Pea pehē foki ki he'etau Tamai Hēvaní kiate kimoutolu.

“Oku ou fie ako'i kimoutolu 'i he me'a ko ia 'oku finangalo 'a e Tamai Hēvaní ke ke 'ilo'i koe'uhí ke ke lava 'o 'ilo ai hono finangaló pea fiefia 'i he fiefia mo'oni. Te ne lava ke tokoni kiate koe 'i he taimí ni pea 'i he kotoa ho'o mo'uí. . . .

“Oku fakafiemālie foki kiate au 'i he'eku fanongoa 'i ho'omou manako 'i he Tohi 'a Molomoná. 'Oku ou manako mo au ai, pea 'oku finangalo 'a e Tamai Hēvaní ke ke hokohoko atu hono ako faka'aho 'a e Tohi 'a Molomoná. He ko e me'a'ofa mahu'inga ia 'a e Tamai Hēvaní ma'au. Te ke lava 'o fakahoko 'a e finangalo 'o 'etau Tamai 'i Hēvaní 'i ho'o muimui ki hono ngaahi akonakí” (in Conference Report, Apr. 1989, p. 102; pe Ensign, May 1989, p. 81–82).
4. Tohi 'i ha ngaahi la'i pepa kehekehe 'a e ngaahi lea nounou kuo fili mei he ngaahi lea 'a e palōfita mo'uí 'i ha konifelenisi ki muí ni mai (vakai, Tūhulu 'a e Siasí). Tuku 'a e ngaahi fakamatalá 'i ha puha pe tangai pepa, pea fakaafe'i 'a

e fānaú ke nau ha'u taha taha 'o toho ha la'i pepa. 'I he hili hono lau 'e he tamasi'i pe ta'ahine taki taha 'a e me'a 'oku 'i he'ene la'i pepá, tuku ke ne fakamatala pē 'e anga fēfē 'ene muimui ki he akonaki 'a e palōfitá.

5. Fealēlea'aki ki he tefito 'o e tui hono onó pea poupou'i 'a e fānaú ke nau ako ma'u loto ia.
6. Hiva pe lau 'a e fakalea 'o e "Fakamālō ki he 'Otua" (Himi fika 10), "Keep the Commandments" (*Children's Songbook*, p. 146) pe "Follow the Prophet" (*Children's Songbook*, p. 110).

Faka'osi

Fakamo'oni	Fakamo'oni'i ange 'oku tuku mai ha palōfita mo'ui koe'uhí ko e 'ofa 'a e Tamai Hēvaní 'iate kitautolú. Pea fakamo'oni'i 'e tāpuaki'i 'a e fānaú 'o kapau te nau muimui ki he palōfita mo'uí.
Laukonga 'oku Fokotu'u Atu ke Fai mei 'Apí	Fokotu'u ange ke ako 'e he fānaú mei 'api 'a e 1 Nīfai 2 ko ha fakamanatu 'o e lēsoni ko 'ení. Fakaafe'i ha taha 'o e fānaú ke ne fai 'a e lotu tukú.

Taumu'á

Ke tokoni'i 'a e fānaú ke mahino kiate kinautolu 'oku tokoni 'a e Tamai Hēvaní kiate kinautolu ko ia 'oku falala mo talangofua ki he'ene ngaahi fekaú.

Teuteú

1. Ako 'i he fa'a lotu 'a e 1 Nīfai 3–5. Peá ke ako 'a e lēsoní mo ke fili pē 'e anga fēfē ho'o ako'i kiate kinautolu 'a e fakamatala mei he folofolá. (Vakai, "Teuteu ho'o Lēsoní", p. vi, mo e "Faiako mei he Ngaahi Folofolá", p. vi.)
2. Fili 'a e ngaahi fehu'i mo e ngaahi 'ekitiviti fakatupulaki ko ia 'e fakakau mai ai 'a e fānaú pea 'e tokoni lelei taha kiate kinautolu ke nau a'usia 'a e taumu'á 'o e lēsoní.
3. Kapau 'e lava, peá ke teuteu ha tatau 'o e lea ko ia 'oku pehē, "Te u 'alu 'o fai 'a e ngaahi me'a kuo fekau 'e he 'Eikí" (1 Nīfai 3:7) ke taki taha 'a e fānaú pea hiki ai 'a e hingoa 'o e tamasi'i pe ta'ahiné (vakai, sīpinga 'i he ngata'anga 'o e lēsoní).
4. Ngaahi nāunau 'oku fie ma'ú:
 - a. Tohi 'a Molomona ma'á e tamasi'i taki taha.
 - b. Ko e la'i pepa fakamatala fakapulipuli ko ia 'i he ngata'anga 'o e lēsoní (hanga 'o 'ufi'ufi 'a e 'uhinga 'o e fiká). 'E lava pē ke tohi 'eni 'i ha la'i pepa pe palakipoé.
 - c. Fakatātā 4–6, Ko Hono Foaki 'e he Ngaahi Foha 'o Līhai 'a e Koloá kia Lēpani; 4–7, Ko Hono Ta'ofi 'e he 'Āngeló 'a Leimana mo Lēmiuela; mo e 4–8, Ko e Foki 'a Nīfai mo e 'Ū Lau'i Peleti Palasá kia Līhai.

**Fokotu'u ki he
Founga Fai
'o e Lēsoní**

'Ekitiviti ke taki'aki
e tokangá

Fakaafe'i ha taha 'o e fānaú ke ne fai 'a e fua lotú.

Faka'alí'alí 'a e pōpoaki fakapulipulí (hanga 'o 'ufi'ufi 'a e 'uhinga 'o e fiká), pea fehu'i ange pē 'e lava 'e ha taha 'o lau ia. Fakamatala'i ange, 'oku hangē pē 'a e ngali faingata'a ke talangofua ki he ngaahi fekau 'a e Tamai Hēvaní, pea mo e faingata'a ko ia ke lau 'a e pōpoakí. Ka te tau lava 'o lau 'a e pōpoakí 'aki ha tokoni makehe. Te tau lava 'o talangofua ki he ngaahi fekaú mo e tokoni 'a e Tamai Hēvaní 'i he founga tatau.

- Ko e hā e ngaahi me'a kuo 'osi fekau'i mai 'e he Tamai Hēvaní ke tau faí?
- 'Oku mou pehē 'e 'anga fēfē 'a hono tokoni'i kitautolu 'e he Tamai Hēvaní ke tau tauhi 'ene ngaahi fekaú?

Fakamatala'i ange 'e tokoni'i kitautolu 'e he Tamai Hēvaní kapau te tau tui mo falala kiate ia. Toe fakamatala'i ange te nau ako 'i he lēsoni ko 'eni 'a e anga hono tokoni'i 'e he Tamai Hēvaní 'a e ngaahi foha 'o Līhai ke nau talangofua ki he fekau 'a ia na'e fuofua hangē 'e 'ikai te nau lava ke ikuna'i.

Fakamatala mei he Folofolá

Ako'i 'a e fakamatala mei he 1 Nīfai 3–5 'aki ha'o faka'aonga'i 'a e ngaahi fakatātā 'oku fokotu'u atú. Ko e fakamatala ko 'enī 'oku fekau'aki ia mo e foki 'a Nīfai mo hono ongo ta'oketē ki Selūsalema ke 'omi 'a e 'ū peleti palasá. (Kapau 'e fie ma'u ha ngaahi founa 'oku fokotu'u atu ke ako'i 'aki 'a e fakamatala mei he folofolá, vakai, "Faiako mei he Ngaahi Folofolá," p. vii.) Tokoni'i 'a e fānaú ke mahino kiate kinautolu kapau te nau ma'u 'a e tuí, te nau lava 'o ma'u ha tokoni ke tauhi 'aki 'a e ngaahi fekaú 'o hangē ko Nīfai.

Ngaahi Fehu'i ke Alea'i mo Faka'aonga'i

Ako 'a e ngaahi fehu'i mo e ngaahi fakamo'oni folofola ko 'enī 'i ho'o teuteu'i ho'o lēsoní. Pea faka'aonga'i 'a e ngaahi fehu'i 'okú ke ongo'i 'e tokoni lelei taha ki he fānaú ke mahino kiate kinautolu e ngaahi folofolá pea faka'aonga'i 'a e ngaahi tefito'i mo'oní 'i he'enau mo'uí. 'E tokoni foki ho'o lau fakataha ko ia 'a e ngaahi fakamo'oni mo e fānaú 'i he kalasí ke nau ma'u ha 'ilo lahi ange ki he ngaahi folofolá.

- Ko e hā e fekau na'e fai 'e he Tamai Hēvaní kia Līhai 'i ha misi? (1 Nīfai 3:2–4.) Ko e hā hono 'uhinga na'e fie ma'u ai 'e he fāmili 'o Līhai 'a e 'ū peleti palasá? (1 Nīfai 3:19–21.) 'Oku anga fēfē 'a 'ene hoko e 'ū peleti palasá ko ha tāpuaki ki he ngaahi hako 'o Līhai? (1 Nīfai 5:21–22.)
- Ko e hā e me'a na'e fai 'e Leimana mo Lēmiuela 'i he taimi na'e fekau'i ai kinautolu ke nau foki ki Selūsalema 'o 'omi 'a e 'ū peleti palasá? (1 Nīfai 3:5, 28, 31.)
- Ko e hā e me'a na'e fai 'e Nīfai 'i he taimi ko ia na'e fekau'i ai ia ke foki 'o 'omi 'a e 'ū peleti palasá? (1 Nīfai 3:5–, 15, 21.) Ko e hā hono 'uhinga na'e fie fakahoko ai 'e Nīfai 'a e me'a kotoa pē 'oku finangalo 'a e 'Eikí ke ne fai? Na'e anga fēfē 'ene 'ilo'i 'e tokoni'i ia 'e he 'Eikí ke ne ma'u 'a e 'ū peleti palasá?

Vakai ange ki he 'uhinga 'o e ngaahi fiká, pea 'oange ki he kalasí ha faingamālie ke nau hanga 'o fokotu'utu'u fakataha 'a e pōpoakí. Hili ko iá pea mou alea'i leva 'a e 'uhinga 'o e 1 Nīfai 3:7.

- Ko hai na'á ne tokoni'i 'a Nīfai ke ne ma'u 'a e 'ū peleti palasá? (1 Nīfai 4:6.) 'E anga fēfē ha'atau mo'ui taau ke ma'u 'a e tokoni mo e fakahinohino 'a e Laumālie Mā'oni'oní?
- Ko e hā hono 'uhinga 'oku fa'a faingata'a ai ke tau tauhi 'a e ngaahi fekaú? 'E lava fēfē 'e he fa'ifa'itaki'anga 'a Nīfai 'o tokoni'i kinautolu ke tau tauhi 'a e ngaahi fekaú? (1 Nīfai 7:12.)
- 'E anga fēfē ha'atau ako ke muimui kia Sīsū 'o hangē ko Nīfai?

Ngaahi 'Ekitiviti Fakatupulakí

Te ke lava 'o faka'aonga'i ha taha pe lahi ange 'o e ngaahi 'ekitiviti ko 'enī 'i ha fa'ahinga taimi pē lolotonga 'o e lēsoní pe ko hano fakamanatu, fakamatala fakanounou pe tukupā.

1. Tokoni'i 'a e fānaú ke nau ako ma'u loto 'a e 1 Nīfai 3:7. Fokotu'u ange ke nau hanga 'o faka'ilonga'i 'a e veesi ko 'enī 'i he'enau Tohi Molomoná.
2. Alea'i mo ako ma'u loto pea mo e kalasí 'a e tefito 'o e tui hono tolú. Pea fakamamafa'i ange 'oku totonu ke tau talangofua ki he ngaahi fekau 'a e Tamai Hēvaní pea te ne tāpuaki'i kinautolu 'i he taimi te tau fai ai iá.
3. Fakaafe'i ha toko lahi 'o e fānaú ke nau hanga 'o faka'osi 'a e fakamatala ko e, "Oku ou fakahā 'a 'eku tui ki he Tamai Hēvaní mo Sīsū Kalaisi 'i he taimi 'oku ou."

4. Hiva'i mo lau 'a e fakalea 'o e "Nephi's Courage" (*Children's Songbook*, p. 120) pe "Keep the Commandments" (*Children's Songbook*, p. 146).
5. Faka'aliali ha ngaahi fakatata pe me'a 'e ni'hi 'a ia 'oku ne fakamanatu mai 'a e ngaahi me'a 'oku finangalo 'a e Tamai Hevaní ke tau faí, hangē ko e ngaahi me'a ko 'ení ('oku ma'u 'i he laipeli 'o e fale lotú 'a e ngaahi fika 'o e fakatata 'a ia 'oku lisi atu 'i he loto haí). Pea mou hanga foki 'o alea'i 'a e ngaahi fekau mo e tapuaki 'oku 'oatu fakataha mo ia.

Lotú (62217)

Ngāue Fakafaifekau (62611)

'Ofa mo faka'apa'apa ki he toko taha kotoa pē (62316)

'Alu ki he tempalé (62559)

Ma'u 'a e sākalamēnití (62021)

Totongi vahehongofulu (faka'aliali ha sila vahehongofulu)

Lau 'a e folofolá (62373)

Mo'ui'aki 'a e Lea 'o e Potó (faka'aliali ha fakatata 'o e sino mo'ui lelei mo fakamālohi-sinó)

Fai 'a e efiafi fakafāmilí (62521)

Faka'osí

Fakamo'oní

Fakamo'oní ange 'e tokoni mai 'a e Tamai Hevaní ke tau tauhi 'a 'ene ngaahi fekaú. Mahalo te ke fie vahevahe ha me'a na'e hoko 'i he taimi ko ia 'oku ke faka'aonga'i ai 'a e tuí ke tauhi ha fekau, hangē ko e tauhi 'a e 'aho Sāpaté ke toputapu pe anga-lelei ki he ni'hi kehé pea na'e anga fēfē hono tapuaki'i koé.

Kapau 'e faingamālie peá ke 'oange ki he fānaú ha tataú 'o e pōpoaki ko 'ení "Te u 'alu 'o fai 'a e ngaahi me'a kuo fekau 'e he 'Eiki" (1 Nifai 3:7). Tohi'i 'a e hingoa e fānaú 'i he'enu tataú, pea fakatukupaa'i kinautolu ke 'ai ia ke hoko ko 'enua tukupā.

Laukonga 'oku
Fokotu'u Atu ke
Fai mei 'Apí

Fokotu'u ange ki he fānaú ke nau ako mei 'api 'a e 1 Nifai 3:1–8; 4 ko ha fakamanatu 'o e lēsoni ko 'ení.

Fakaafe'i ha taha 'o e fānaú ke ne fai 'a e lotu tukú.

$\overline{20}$	$\overline{5}$	$\overline{21}$	$\overline{1}$	$\overline{12}$	$\overline{21}$	$\overline{15}$	$\overline{6}$	$\overline{1}$	$\overline{9}$	$\overline{1}$	$\overline{5}$					
$\overline{14}$	$\overline{7}$	$\overline{1}$	$\overline{1}$	$\overline{8}$	$\overline{9}$	$\overline{13}$	$\overline{5}$	$\overline{1}$	$\overline{11}$	$\overline{21}$	$\overline{15}$	$\overline{6}$	$\overline{5}$	$\overline{11}$	$\overline{1}$	$\overline{21}$
$\overline{5}$	$\overline{8}$	$\overline{5}$	$\overline{5}$	$\overline{9}$	$\overline{11}$	$\overline{9}$										
<p>'UHINGA 'O E NGA AHI FIKÁ: 20=T 5=E 21=U 1=A 12=L 15=O 6=F 14=N 7=G 8=H 9=I 13=M K=11</p>																

**Teu ‘alu ‘o fai
‘a e me‘a
kuo fekau‘i mai
‘e he ‘Eikí.**

1 Nīfai 3:7

**Teu ‘alu ‘o fai
‘a e me‘a
kuo fekau‘i mai
‘e he ‘Eikí.**

1 Nīfai 3:7

**Teu ‘alu ‘o fai
‘a e me‘a
kuo fekau‘i mai
‘e he ‘Eikí.**

1 Nīfai 3:7

**Teu ‘alu ‘o fai
‘a e me‘a
kuo fekau‘i mai
‘e he ‘Eikí.**

1 Nīfai 3:7

Taumu'á

Ke poupou'i e manako 'a e tamasi'i pe ta'ahine taki taha ke talangofua ki he folofola 'a e 'Otuá pea mo mo'ui taau ki he mo'ui ta'e ngatá.

Teuteú

1. Ako 'i he fa'a lotu 'a e 1 Nifai 8, 11 mo e 15:21–36. Peá ke ako 'a e lēsoní mo ke fili pē 'e anga fēfē ho'o ako'i kiate kinautolu 'a e fakamatala mei he folofolá. (Vakai, "Teuteu ho'o Lēsoní," p. vi mo e "Faiako mei he Ngaahi Folofolá," p. vii.)
2. Fili 'a e ngaahi fehu'i mo e ngaahi 'ekitiviti fakatupulaki 'a ia 'e fakakau mai ki ai 'a e fānaú pea 'e tokoni lelei taha kiate kinautolu ke nau a'usia 'a e taumu'a 'o e lēsoní.
3. Kapau 'e lava, peá ke teuteu ha tā fakatātā 'o e 'akau e mo'uí ma'á e tamasi'i taki taha (vakai, sīpinga 'i he faka'osinga 'o e lēsoní).
4. Ngaahi nāunau 'oku fie ma'ú:
 - a. Ko ha Tohi Molomoná ma'á e tamasi'i taki taha.
 - b. Maea, tuaine, pe afo fute 'e hongofulu mā nima (mita 'e nima) hono loloá; konga tupenu ke ha'i'aki 'a e matá; mo ha kaati 'e ua, 'a ia 'oku tohi'i 'i he taha 'a e Fanau'i pea ko e taha 'a e Mo'ui Ta'e ngatá.
 - c. Ko e saati 'oku 'i ai 'a e 'akau 'o e mo'uí mo hono 'uhingá, 'a ia 'e 'ufi'ufi 'aki ha la'i pepa 'a e ngaahi 'uhingá.
 - d. Fakatātā 4–9, Ko Sīsū ko e Kalaisí (Ngaahi Fakatātā 'o e Ongoongoleleí 240; 62572 900); 4–10, Ko e 'Alo'i 'o Sīsuú (Ngaahi Fakatātā 'o e Ongoongoleleí 200; 62116 900); 4–1, Ko Hono Kalusefai 'o Sīsū Kalaisí (Ngaahi Fakatātā 'o e Ongoongoleleí 230; 62505 900); 4–12, Ko e Misi 'a Līhai ki he 'Akau 'o e Mo'uí (62620); 4–13, Ko e 'Akau 'o e Mo'uí mo e Va'a Ukameá; mo e 4–14, Ko e Ala 'a Līhai ki he Fua 'o e 'Akaú.

**Ngaahi Fehu'i
ke Alea'i mo
Faka'aonga'i**

'Ekitiviti ke taki'aki
e tokangá

Fakaafe'i ha taha 'o e fānaú ke ne fai 'a e fua lotú.

Fekau ha ongo tamaiki 'e toko ua ke na tu'u 'i mu'a 'i he kalasí, ko e taha 'i he tuliki 'e taha 'o e lokí pea taha 'i he tūliki ko eé. Tuku ki he toko taha fika 'uluakí ke ne puke 'a e kaati 'oku tohi ai 'a e Fanau'i, pea ki he fika uá ke ne puke 'a e kaati 'oku tohi'i ai 'a e Mo'ui Ta'e ngatá. Hanga leva 'o ha'i ha konga tupenu 'i he mata 'o e toko taha fika tolú. 'I ha hili ha'o fakatafoki takai holo 'a e fika tolú, 'ai ke ne lava 'o luelue mei he tamasi'i fika 'uluakí ki he tamasi'i fika uá ta'e 'i ai ha tokoni. 'Osi ko iá pea toki fusi ha maea ke puke 'e he tamasi'i fika 'uluakí 'a e mui'i maea 'e tahá pea fika uá 'a e mui'i maea 'e tahá. Toe fekau 'a e tamasi'i 'oku ha'i hono matá ke feinga 'alu mei he tamasi'i fika 'uluakí ki he tamasi'i fika uá, kā 'i he taimí ni 'okú ne pukepuke 'a e maeá. Alea'i 'a e 'uhinga na'e faingofua ange ai 'a hono fakahoko tu'o uá 'i he 'uluakí. Fakamatala'i ange 'oku tau feinga kotoa lolotonga 'etau mo'ui 'i he māmaní ke tau toe foki ki he Tamai Hēvaní. Pea kuó ne 'osi foaki mai ha me'a ke tau piki ki ai koe'uhí ke tau lava 'o 'ilo'i 'a e hala kiate iá.

- Ko e hā e me'a kuo 'osi foaki mai 'e he Tamai Hēvaní ke tataki 'aki kitautolu ki hono 'aó? (Ngaahi folofolá, kau palōfitá mo e Laumālie Mā'oni'oni.)

Faka'alí'ali 'a e fakatātā 'o Sīsū Kalaisí, peá ke tala ange ki he fānaú 'oku fakamatala'i mai 'e he lēsoni ko 'ení 'a e founga 'oku tokoni'i ai kitautolu 'i he taimi ko ia 'oku tau muimui ai ki he ngaahi akonaki 'a Kalaisí ke tau toe foki ange ai ki he 'ao 'o e Tamai Hēvaní.

Fakamatala mei
he Folofolá

Hanga 'o faka'aonga'i 'a e ngaahi fakatātā 'oku fokotu'u atu mo e Tohi 'a Molomoná, ako'i 'a e fakamatala ki he misi 'a Lihai mei he 1 Nifai 8 pea mo hono 'uhinga 'o e misi mei he 1 Nifai 11 mo e 15:21–36. ('O kapau 'e fie ma'u 'a e ngaahi founga 'oku fokotu'u atu ki hono ako'i 'aki 'a e fakamatala mei he folofolá, vakai, "Faiako mei he Ngaahi Folofolá," p. vii.) Fakamatala'i ange 'oku lahi hono faka'aonga'i 'e he folofolá 'a e ngaahi sīpingá. Ko e sīpingá ko ha me'a 'oku anga maheni ki ai 'a e tangatá 'a ia 'oku faka'aonga'i ke ne fakatāta'i ha tefito'i mo'oni pe akonaki. Hangē ko 'ení, 'e hoko ha lami ko ha sīpinga 'o e ma'á, ko ia ai 'oku ui 'a Sīsū Kalaisi ko e Lami 'a e 'Otuá. Fakamatala'i ange 'e ako 'e he fānaú 'i he lēsoni ko 'ení ki he ngaahi sīpinga na'e mamata ki ai 'a Lihai 'i ha misi pea mo hono 'uhingá.

Ngaahi Fehu'i
ke Alea'i mo
Faka'aonga'i

Ako 'a e ngaahi fehu'i mo e ngaahi fakamo'oni folofola ko 'ení 'i he teuteu ho'o lēsoní. Pea faka'aonga'i 'a e ngaahi fehu'i ko ia 'okú ke ongo'i 'e tokoni lelei taha ki he fānaú ke mahino kiate kinautolu 'a e ngaahi folofolá pea mo faka'aonga'i 'a e ngaahi tefito'i mo'oni 'i he'enau mo'uí. 'E tokoni foki ho'o lau fakataha 'a e ngaahi fakamo'oni mo e fānaú 'i he kalasí ke nau ma'u ha 'ilo lahi ange ki he ngaahi folofolá.

- Ko e hā hono 'uhinga na'e fie ma'u ai 'e Lihai ke kai hono fāmilí 'i he fua 'o e 'akaú? (1 Nifai 8:10–12.) Ko e hā e me'a 'oku finangalo 'a e Tamai Hēvaní ki he kotoa 'o 'ene fānaú?
- 'Oku mou pehē ko e hā hono 'uhinga na'e kai ai pē e konga 'o e ngaahi foha 'a Lihai 'i he fua 'o e 'akaú kae 'ikai kai ai 'a e toenga koeé? (1 Nifai 8:13–17.) Ko e hā e ngaahi 'uhinga 'oku 'ikai ai ke tau fa'a tauhi 'a e ngaahi fekau 'a e Tamai Hēvaní?
- Ko e hā hono 'uhinga 'o e ngaahi fakatātā 'i he misi 'a Lihai? Hanga 'o faka'alí'ali ange 'a e saati fakatātā 'o e 'akau e mo'uí mo hono 'uhingá, peá ke to'o 'a e 'ufi'ufi 'i ho'mou alea'i ko ia 'o e me'a ko iá.

Ngaahi Fakatātaá:

1. Ko e 'akau (1 Nīfai 8:10)
2. Ko e fua (1 Nīfai 8:11)
3. Ko e va'a ukamea (1 Nīfai 8:19)
4. 'Ao fakapōpō'uli (1 Nīfai 8:23)
5. Fu'u fale lahi mo 'ata'atā (1 Nīfai 8:26–27)

Ngaahi 'Uhingá:

1. Ko e 'ofa 'a e 'Otuá 'i he'ene foaki ki māmani hono 'Alo Tofu pē Taha na'e fakatupú (1 Nīfai 11:21–22; Sione 3:16)
2. Mo'ui ta'e ngatá (1 Nīfai 15:36; T&F 14:7)
3. Ko e folofola 'a e 'Otuá (1 Nīfai 15:23–24)
4. Ngaahi 'ahi'ahi 'a e tēvoló (1 Nīfai 12:17)
5. Hikisia 'a e māmaní (1 Nīfai 11:36)

- Na'e mamata 'a Nīfai 'i he vīsone ki he 'alo'i mo e ngāue fakafaipekau 'a e Fakamo'uí 'i he taimi ko ia na'á ne fehu'i ai ki he 'āngeló ke fakahā ange 'a e 'uhinga 'o e 'akaú. 'Oku anga fēfē 'a hono fakahā 'e he 'alo'i mo e ngāue 'a Sīsū Kalaisí 'a e 'ofa lahi 'a e 'Otuá kiate kitautolú?
- Ko e hā e me'a 'okú ne fakafongā'i 'a e fua 'o e 'akaú? (Ko e me'a'ofa 'o e mo'ui ta'e ngatá.) Na'e mamata 'a Nīfai ki he kalusefai 'o Sīsū Kalaisi ko 'etau angahalá koe'uhí ko 'ene 'ofa kiate kitautolú ka tau lava 'o fakatomala mo ma'u 'a e mo'ui ta'e ngatá. Fakamatala'i ange ko e 'uhinga 'o e mo'ui ta'e ngatá ko e mo'ui fakataha ia mo e Tamai Hēvaní ko ha ngaahi fāmili 'i he nāunau fakaselesitalé. Ko e hā e me'a kuo pau ke tau fai ke ma'u ai 'a e mo'ui ta'e ngatá?
- Ko e hā e me'a 'okú ne fakafongā'i 'a e va'a ukameá? (Ko e folofola 'a e 'Otuá.) 'Oku anga fēfē 'a e tokoni hono lau faka'aho 'o e Tohi 'a Molomoná ke tau nofo ma'u 'i he hala ki he'etau Tamai 'i Hēvaní? (1 Nīfai 15:24.) 'Oku anga fēfē 'a hono tāpuaki'i koe 'i ho'o lau 'a e Tohi 'a Molomoná?
- Ko e hā e me'a 'okú ne fakafongā'i 'a e 'ao fakapōpō'ulí? (Ko e ngaahi 'ahi'ahi 'a e tēvoló, 'a ia te ne lava ke fakahee'i mo taki'hala'i kitautolu.) 'Oku fēfē hono fakahee'i kitautolu 'e Sētane ke tau hē ai mei he hala hangatonu mo fāsi'i? Ko e hā e me'a te tau lava 'o fai ke teke'i ai e ngaahi 'ahi'ahí? Ko e hā hono 'uhinga 'oku tau fiefia ai 'i he taimi ko ia 'oku tau nofo ai 'i he hala hangatonu mo fāsi'i?
- Ko e hā e me'a 'okú ne fakafongā'i 'a e fale lahi mo 'ata'atā? (Ko e hikisia 'a e māmaní.) Ko e hā e founa 'oku fa'a fakakata'i ai koe koe'uhí ko ho'o feinga ke fai 'a ia 'oku totonú? Ko hai 'okú ne tākiekina 'a kinautolu ko ia 'oku nau fakakata'aki kitautolú?

'Oange ha tā fakatātā 'o e misi 'a Līhai, 'o kapau 'e lava, ke 'alu mo ia ki 'api 'a e tamasi'i pe ta'ahine taki taha. Tuku ke fokotu'u atu 'e he fānaú 'a e ngaahi fili te nau fai lolotonga 'a e uike ka hoko ma'i 'a ia te ne tokoni'i kinautolu ke nau puke ma'u ki he va'a ukameá. ('E lava 'o kau 'i he ngaahi talí 'a hono lau faka'aho 'a e Tohi Molomoná, talangofua ki he mātu'á, lotú, faitotonú, fili 'o e ngaahi kaungā-me'a leleí, fili 'o e ngaahi fakafiefia 'oku leleí, mo e ngaahi alā me'a pehē.)

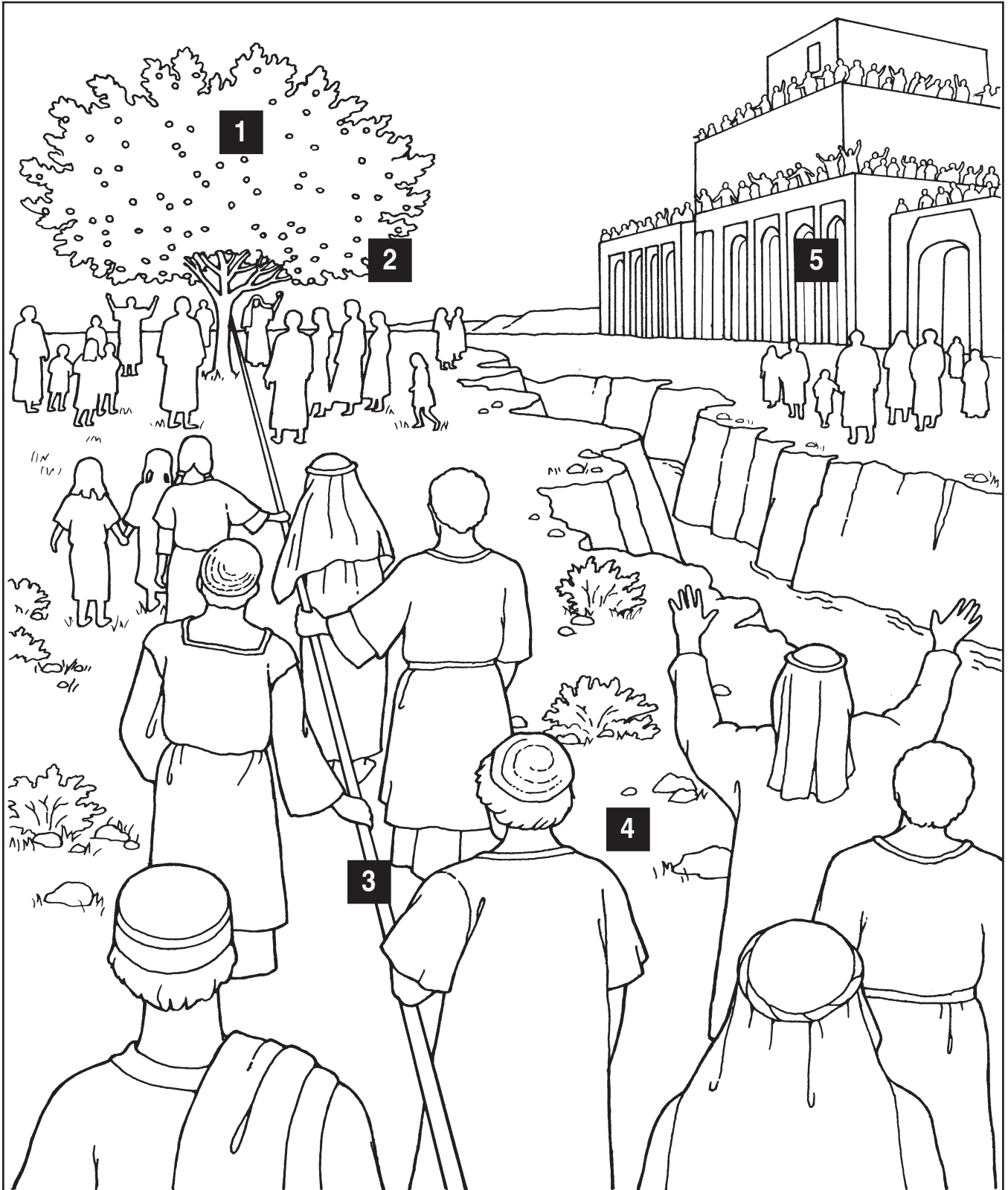
Ngaahi 'Ekitiviti Fakatupulakí

Te ke lava 'o faka'aonga'i ha taha pē lahi ange 'o e ngaahi 'ekitiviti ko 'ení 'i ha fa'ahinga taimi pē lolotonga 'o e lēsoni pe ko hano fakamanatu, fakamatala fakanounou pe tukupā.

1. Hanga 'o fai ha va'inga fakatauhoa. Faka'aonga'i 'a e ngaahi fakamatala mei he saati fakatātā 'o e 'akau 'o e mo'uí mo hono ngaahi 'uhingá. Hiki 'a e ngaahi fakatātā mei he misi 'a Līhaí mo hono 'uhingá 'i ha kaati kehe 3"x5". Faka'aonga'i mo ha ngaahi kaati 3"x5" kehe 'e ono ke tā ai ha seti fakatātā tatau pe sīpinga 'e tolu, 'o hangē ko ha mata malimali, ngaahi fetu'u mo ha ngaahi haati. 'Ai ke tuifio 'a e ngaahi kātí, pea fakafo'ohifo kinautolu 'i ha 'otu 'e fā 'i he falikí pe tēpilé. Tuku ki he fānaú ke nau ha'u taha taha 'o fakafo'ohake'i ha kaati 'e ua. Lau le'o lahi 'a e me'a 'oku hiki 'i he kātí taki taha. Kapau 'oku tauhoa 'a e kātí, peá ke tuku fakafo'ohake pē kinaua. 'Oku toki 'osi pē 'a e va'ingá 'i he taimi ko ē 'oku fakafo'ohake'i kātōa ai 'a e 'ū kātí.
2. Tokoni'i 'a e fānaú ke nau ako ma'u loto 'a e 1 Nīfai 15:23–24.
3. Hiva'i pe lau 'a e fakalea 'o e "He Sent His Son" (*Children's Songbook*, p. 34), "I Will Follow God's Plan" (*Children's Songbook*, p. 164), "Ko e Fānau Au 'a e 'Otua" (*Children's Songbook*, p. 2) pe "Ko e Va'a Ukameá" (Ngaahi Himí fika 172).

Faka'osí

Fakamo'oní	Fakamo'onii ko e taimi ko ia 'oku tau tauhi ai ki he ngaahi fekaú te tau lava 'o toe foki hake 'o nofo fakataha mo e Tamai Hēvaní.
Laukonga 'oku Fokotu'u atu Ke Fai mei 'Apí	Fokotu'u ange ki he fānaú ke nau ako mei 'api 'a e 1 Nīfai 8:5–34 ko ha fakamanatu 'o e lēsoni ko 'ení. Fakaafe'i ha taha 'o e fānaú ke ne fai 'a e lotu tukú.

<p>1 Ko e 'akaú
(1 Nifai 8:10)</p> <p>Ko e 'ofa 'a e 'Otua' i
he'ene foaki hono
'Alo Tofu pē Tahá na'e
fakatupú.
(1 Nifai 11:21–22;
Sione 3:16)</p> | <p>2 Ko e fuá.
(1 Nifai 8:11)</p> <p>Mo'ui ta'e ngatá.
(1 Nifai 15:36;
T&F 14:7)</p> | <p>3 Ko e va'a ukameá.
(1 Nifai 8:19)</p> <p>Ko e folofola 'a e
'Otua.
(1 Nifai 15:23–24)</p> | <p>4 'Ao fakapöpöulí.
(1 Nifai 8:23)</p> <p>Ngaahi 'ahi'ahi 'a e
tēvoló.
(1 Nifai 12:17)</p> | <p>5 Fale lahi mo 'ata'atā.
(1 Nifai 8:26–27)</p> <p>Hikisia 'o e māmaní.
(1 Nifai 11:36)</p> |
|--|---|--|---|--|

Ko Hono Tataki 'o Līhai mo Hono Fāmilí 'i he Toafá

Lēsoni
5

Taumu'á

Ke tokoni'i 'a e fānaú ke mahino kiate kinautolu 'e fakahinohino'i kinautolu 'e he Tamai Hēvaní 'i he taimi ko ē 'oku nau fai 'a ia kotoa pē te nau lavá pea mo falala kiate iá.

Teuteú

1. Ako 'i he fa'a lotu 'a e 1 Nīfai 16, 'Alamā 37:38–46 mo e Lea Fakatātā 3:5–6. Ako 'a e lēsoní pea ke fili pē 'e anga fēfē ho'o ako'i kiate kinautolu 'a e fakamatala mei he folofolá. (Vakai, "Teuteu ho'o Lēsoní," p. vi mo e "Faiako mei he Ngaahi Folofolá," p. vii.)
2. Fili 'a e ngaahi fehu'í mo e ngaahi 'ekitivití fakatupulaki ko ia 'e fakakau mai ai 'a e fānaú mo tokoni'i lelei kinautolu ke nau a'usia 'a e taumu'a 'o e lēsoní.
3. Tomu'a fai 'a e 'ekitivití ke taki'aki tokangá koe'uhí ke ke 'ilo'i hono fakahoko iá pea toki fai 'a e lēsoní.
4. Ngaahi nāunau 'oku fie ma'ú:
 - a. Tohi 'a Molomona ma'á e tamasi'i taki taha.
 - b. Tohi Tapu ma'á e tamasi'i taki taha.
 - c. Ko ha me'i afo 'inisi 'e 20 (50-cm) ma'á e tamasi'i taki taha.
 - d. Fakatātā 4–15, Ko e Liahoná (Ngaahi Fakatātā 'o e Ongongolelei 302; 62041 900) mo e 4–16, Ko Nīfai mo 'Ene Kaufana na'e Motú.

Ngaahi Fehu'i ke Alea'i mo Faka'aonga'i

'Ekitivití ke taki'aki e tokangá

Fakaafe'i ha taha 'o e fānaú ke ne fai 'a e fua lotú.

'Oange ki he fānaú taki taha ha me'i afo 'inisi 'e 20 (50 cm) hono lōloá. Fekau ke nau puke 'a e mui 'e taha 'i honau nima to'omata'ú pea mui 'e taha 'i he nima to'ohemá. Kole ange leva ke nau hanga 'o 'ai ha fo'i fakapona 'i he afó kā 'i he taimi tatau he 'ikai te nau tuku ange 'a e ongo muí. Kapau 'oku 'ikai ke ke ma'u ha afo fe'unga, tuku ke fai 'e ha taha 'o e fānaú 'a e fo'i 'ekitivití 'i mu'a 'i he kalasí.

- 'Oku ngali faingata'a 'o 'ikai lava nai eni ke fai?

Fekau 'a e fānaú ke nau toe feinga ke 'ai ha fo'i fakapona, ka 'i he taimí ni, tuku ke nau 'uluaki kūnima 'o fakafehauaki 'a e ongo nimá pea 'i he'enau kei kūnimá, fekau ke nau to'o hake 'a e mui 'e taha 'o e afó 'aki 'a e nima to'omata'ú pea taha 'a e nima to'ohemá. Kole ange ke nau puke ma'u 'a e ongo muí 'i he taimi ko ia te nau tuku ange ai honau nimá. 'I he'enau pukepuke haké kuo pau ke 'i ai 'a e fo'i fakapona 'i he'enau afó. Hanga leva 'o tākaki 'a e afó mei he fānaú. Peá ke fakamahino'i ange 'e lava 'e he fānaú 'o nono'o 'a e fakaponá 'i he taimi ko ia te ke faka'alí'ali ange ai 'a hono fakahoko iá. Fakahā ange 'oku tatau pē 'eni mo 'etau fehangahangai ko ia mo ha ngaahi 'ahī'ahi 'i he'etau mo'uí 'a ia 'oku ngali faingata'a ke fakalelei'i. Ka 'o kapau te tau fai hotau tūkuingatá mo falala ki he Tamai Hēvaní, te ne tokoni'i kitautolu ke tau ma'u 'a e ngaahi talí.

Fakamatala mei
he Folofolá

Hanga 'o faka'aonga'i 'a e ngaahi fakatātaá 'i he taimi totonu ke ako'i 'a e fakamatala ko ia ki hono tataki 'o e fāmili 'o Līhái 'e he Liahoná pea mo e kaufana 'a Nīfai na'e motú mei he 1 Nīfai 16:17–32. (Kapau 'e fie ma'u ha ngaahi founa 'oku fokotu'u atu ki hono ako'i 'aki 'a e fakamatala mei he folofolá, vakai, "Faiako mei he Ngaahi Folofolá," p. vii.) Fakalotolahi'i 'a e fānaú ke nau fai honau lelei tahá mo falala ki he Fakamo'uí neongo pē pe ko e hā 'a e me'a 'oku hokó.

Ngaahi Fehu'i
ke Alea'i mo
Faka'aonga'i

Ako 'a e ngaahi fehu'i mo e fakamo'oni folofola ko 'ení 'i ho'o teuteu ho'o lēsoní. Faka'aonga'i 'a e ngaahi fehu'i ko ia 'okú ke ongo'i te ne tokoni'i lelei 'a e fānaú ke mahino kiate kinautolu 'a e ngaahi folofolá mo faka'aonga'i 'a e ngaahi tefito'i mo'oní 'i he'enau mo'uí. 'E tokoni foki ho'o lau fakataha mo e fānaú 'i he kalasí 'a e ngaahi fakamo'oní ke nau ma'u ha 'ilo lahi ange ki he ngaahi folofolá.

- Na'e anga fēfē hono tāpuaki'i 'o Līhai koe'uhí ko 'ene tui mo talangofua 'i he'ene fononga he toafá? (1 Nīfai 16:10.)
- Ko e hā e me'a na'e fai 'e he tangata'eiki mo e fanga tāokete 'o Nīfai 'i he taimi ko ia na'e motu ai e kaufana 'a Nīfai? (1 Nīfai 16:17–21.) Ko e hā hono 'uhinga 'oku faingofua ange ai ke tau hanu 'i he 'ikai fakahoko 'a e me'a 'oku tau loto ki aí?
- Na'e 'ikai hanu 'a Nīfai neongo 'ene hela'ia mo fiekaia. Ko e hā e me'a na'a ne fai ke fakalelei'i ai 'a e palōpalemá? (1 Nīfai 16:22–32.)
- Ko e hā hono 'uhinga na'e kole tokoni ai 'a Nīfai ki he'ene tamaí? (1 Nīfai 16:23–24.) 'Oku anga fēfē hono tokoni'i koe 'e ho'o ongo mātu'á 'i he taimi 'oku 'i ai ai ha'o palōpalema?
- 'E anga fēfē ha'o hoko ko ha fa'ifa'itaki'anga lelei, hangē ko Nīfai, ki ho'o ongo mātu'á, fanga tuonga'ané mo e fanga tuofāfiné?
- 'Oku anga fēfē 'a e ngāue e Liahoná (pulu palasá)? (1 Nīfai 16:26–30.)
- Ko e hā e me'a kuo 'osi foaki mai 'e he Tamai Hēvaní ke ne fakahinohino'i mai ai 'a e hala ke tau foki ange ai kiate iá? (Alamā 37:44–45.) 'Oku tau ma'u mei fē 'a e ngaahi folofola 'a Kalaisí? ('I he ngaahi folofolá.) Ko e hā e me'a kuo pau ke tau fai ke tau lava ai 'o ma'u 'a e ngaahi folofola 'a Kalaisí ke ne tataki kitautolu? (Alamā 37:46.)
- Ko e hā e me'a kuo pau ke tau fai 'o kapau 'oku tau fie ma'u e tokoni 'a e Tamai Hēvaní?
- Ko e hā e me'a 'e fakahoko 'e he Tamai Hēvaní 'o kapau te tau tui mo falala kiate ia? (Lea Fakatātā 3:5–6.) 'E anga fēfē ha'o fakahā ho'o falala ki he Tamai Hēvaní? 'Oku mou pehē ko e hā hono 'uhinga 'oku finangalo ai 'a e Tamai Hēvaní ke tau falala kiate ia mo fai 'a e me'a kotoa pē te tau lavá?

Ngaahi 'Ekitiviti Fakatupulakí

Te ke lava 'o faka'aonga'i ha taha pe lahi ange 'o e ngaahi 'ekitiviti ko 'ení 'i ha fa'ahinga taimi pē lolotonga 'o e lēsoní pe ko hano fakamanatu, fakamatala fakanounou pe tukupā.

1. Tuku ke toe fakahā atu 'e he fānaú 'a e talanoa ko ia kia Nīfai mo 'ene kaufana na'e motú. Fekau ke nau fealēlea'aki pē ko hai 'i he kau mēmipa 'o e fāmili 'o Līhái te nau fie hoko 'o tatau mo iá 'i he taimi ko ia 'oku nau fehangahangai ai mo ha palōpalemá.

2. Fekau 'a e fānaú ke nau fakatulama'i 'a e talanoa ko ia 'o e kaufana na'e motú. Pea tuku ke nau fakatāta'i 'a e me'a na'e mei hoko 'o kapau na'e falala 'a Leimana mo Lēmiueta ki he 'Eikí.
3. Fehu'i ange ki he fānaú pe ko e hā 'a e 'uluaki tefito'i mo'oni 'o e ongoongoleleí. Fakamamafa'i ange kuo pau ke nau ma'u ha tui kia Sīsū Kalaisi. Pea tokoni'i kinautolu ke nau ako ma'u loto 'a e tefito 'a e tui hono faá.
4. Toe fakamanatu 'a e talanoa ko ia kia Nīfai 'i he'ene ma'u 'a e 'ū peleti palasá 'a ia 'oku hā 'i he 1 Nīfai 3–5. Fakafehoanaki leva 'a e me'a na'e fai 'e Nīfai 'i hení pea mo e me'a na'á ne fai 'i he motu 'ene kaufaná. Tokoni'i 'a e fānaú ke mahino kiate kinautolu na'á ne fai 'a hono tūkuingatá mo falala ki he Tamai Hēvaní ke tokoni'i ia 'i he ongo me'á ni 'e ua.
5. Hiva'i pe lau 'a e fakalea 'o e "Faith" (*Children's Songbook*, p. 96) pe "Fekumi kei Sīi Ki he 'Eikí" (*Children's Songbook*, p. 108).

Faka'osí

Fakamo'oni mo
e Tukupā

Vahevahe mo e fānaú ha taimi na'á ke falala ai ki he Tamai Hēvaní ke ne tokoni'i koe ke ke ikuna'i ha me'a faingata'a. Pea fakamo'oni'i ange 'a e mahu'inga ko ia hono fai hotau tūkuingatá mo falala ki he Tamai Hēvaní. Fakatukupaa'i 'a e fānaú ke nau fakakaukau kia Nīfai 'i he lolotonga 'o e uike ka hoko ma'i pea nau feinga ke hangē ko iá 'i he taimi 'o ha palōpalema.

Laukonga 'oku
Fokotu'u Atu ke
Fai mei 'Apí

Fokotu'u ange ki he fānaú ke nau ako 'i 'api 'a e 1 Nīfai 16:18–32 ko ha fakamanatu 'o e lēsoni ko 'ení.

Fakaafe'i ha taha 'o e fānaú ke ne fai 'a e lotu tukú.

Ko Hono Fekau'i 'a Nīfai 'e he Tamai Hēvaní ke ne Fo'u ha Vaka

Taumu'á

Ke tokoni'i 'a e fānaú ke nau fie hoko ko ha fa'ifa'itaki'anga lelei mo ma'u ha tākiekina fakalaumālie 'i honau ngaahi fāmílí 'i he'enau fai e ngaahi fekau 'a e Tamai Hēvaní.

Teuteú

1. Ako 'i he fa'a lotu 'a e 1 Nīfai 17. Peá ke ako 'a e lēsoní mo ke fili pē 'e anga fēfē ho'o ako'i kiate kinautolu 'a e fakamatala mei he folofolá. (Vakai, "Teuteu ho'o Lēsoní," p. vi, mo e "Faiako mei he Ngaahi Folofolá," p. vii.)
2. Fili 'a e ngaahi fehu'i mo e ngaahi 'ekitiviti fakatupulaki 'a ia 'e fakakau mai ki ai 'a e fānaú pea 'e tokoni lelei taha kiate kinautolu ke nau a'usia 'a e taumu'a 'o e lēsoní.
3. Ngaahi nāunau 'oku fie ma'ú:
 - a. Tohi 'a Molomona ma'á e tamasi'i taki taha.
 - b. Peni vahevahe mo ha la'i pepa ma'á e tamasi'i taki taha.
 - c. Fakatātā 4–17, Ko Hono Haka 'e Nīfai 'a e Maka 'Umeá pea Ngaahi 'a e Ngaahi Me'angāue, mo e 4–18, Ko Hono Ta'ofi 'e Nīfai Hono Ongó Ta'okete Angatu'ú (Ngaahi Fakatātā 'o e Ongongoleleí 303; 62044 900).

Fokotu'u ki he Founga Fai 'o e Lēsoní

'Ekitiviti ke taki'aki e tokangá

Fakaafe'i ha taha 'o e fānaú ke ne fai 'a e fua lotú.

Fakaafe'i ha mēmipa 'o e kalasí ke ne toe fai 'a e talanoa 'o Nīfai mo 'ene kaufana na'e motú mei he lēsoni 'o e uike kuo 'osí. Pea na'e anga fēfē hono ma'u 'e Nīfai ha me'akai ma'a hono fāmílí (vakai, 1 Nīfai 16:17–32).

Faka'alí'ali ha fakatātā 'o ha vaka, pe ko ho'o 'oange ki he tamasi'i pe ta'ahine taki taha ha la'i pepa mo ha peni vahevahe pea tuku ke nau tā ha fakatātā 'o ha vaka. Hili ko iá, peá ke fehu'i ange e ni'hi 'o e ngaahi fehu'i ko 'ení:

- Ko e hā e ngaahi nāunau 'oku mou pehē te ke fie ma'u ke langa 'aki ha vaka 'oku lahi mo mālohi fe'unga ke ke folau ai mo ho fāmílí?
- Ko e hā ha fa'ahinga tokoni te ke fie ma'ú?
- Ko fē ha feitu'u te ke 'alu ki ai ke ke ako ki he anga hono fo'u ha vaká?

Fakamatala'i ange te nau ako heni ki he founga na'e tokoni ai 'a e Tamai Hēvaní kia Nīfai ke ne fo'u ha vaka.

Fakamatala mei he Folofolá

Ako'i 'a e fakamatala 'oku hā 'i he 1 Nīfai 17 'a ia 'oku fekau'aki mo e fo'u 'e Nīfai mo hono fanga ta'oketē ha vaka. (Kapau te ke fie ma'u ha ngaahi founga 'oku fokotu'u atu ke ako'i 'aki 'a e fakamatala mei he folofolá, vakai, "Faiako mei he Ngaahi Folofolá," p. vii.) Faka'aonga'i 'a e ngaahi fakatātaá 'i he taimi totonu. (Te

Ngaahi Fehu'i
ke Alea'i mo
Faka'aonga'i

ke lava 'o fekau ki he fānaú ke nau mate'i mai pē ko hai 'oku 'i he fakatātā taki taha pea fakamatala mai pē ko e hā e me'a 'oku nau faí.)

Ako 'a e ngaahi fehu'i mo e ngaahi fakamo'oni folofola ko 'ení 'i ho'o teuteu'i ho'o lēsoní. Faka'aonga'i 'a e ngaahi fehu'i ko ia 'okú ke ongo'i 'e tokoni lelei ki he fānaú ke mahino kiate kinautolu 'a e ngaahi folofolá pea faka'aonga'i 'a e ngaahi tefito'i mo'oní 'i he'ēnau mo'uí. 'E tokoni foki ho'o lau fakataha ko ia 'a e fakamo'oní mo e fānaú 'i he kalasí ke nau ma'u ha 'ilo lahi ange ki he ngaahi folofolá.

- Ko e hā e tala'ofa 'a e 'Eikí 'o kapau te tau fai 'ene ngaahi fekaú? (1 Nīfai 17:3.) 'Oku anga fēfē hono tāpuaki'i koe mo ho fāmílí koe'uhí ko ho talangofuá?
- Ko e hā hono 'uhinga ne fekau ai 'e he 'Eikí ke fo'u 'e Nīfai ha vaká? (1 Nīfai 17:8.) Na'e anga fēfē hono tali 'e Nīfai ki he fekau ko 'ení? (1 Nīfai 17:9.) Ko e hā e me'a na'á ne 'oange 'a e falala ko 'ení kia Nīfai? (1 Nīfai 17:14–15.)
- 'Oku mou pehē ko e hā hono 'uhinga ne 'ikai foaki ange ai pē 'e he 'Eikí ia ha vaká?
- Ko e hā hono 'uhinga ne 'ikai fie tokoni ai 'a Leimana mo Lēmiuela kia Nīfai ke fo'u ha vaká? (1 Nīfai 17:17–19, 45–46.) 'Oku anga fēfē hono 'ai 'e he ngāue fakatahá ke faingofua ange hono fo'u 'o e vaká?
- Ko e hā e fa'ahinga ongo te ke ma'u 'o kapau 'oku fakakata 'aki koe 'e ho fanga tokoua lalahí koe'uhí ko ho'o tauhi 'a e ngaahi fekau 'a e Tamai Hēvaní? 'Oku anga fēfē ho'o lava ke tokoni ki ho fāmílí? Ko e hā 'a e ongo na'á ke ma'u 'i he taimi ko ia na'á ke tokoni pe 'ikai tokoni ai ki ho fāmílí?
- Ko e hā e mālohi na'e foaki ange 'e he Tamai Hēvaní kia Nīfai 'i he taimi na'e feinga ai hono ongo ta'oketé ke fakapoongi iá? (1 Nīfai 17:48, 45.)
- Na'e anga fēfē hono fakahā 'e Nīfai 'ene tui kia Sīsū Kalaisí? (1 Nīfai 17:50–51.) 'E anga fēfē ha'o fakahā 'a e loto to'a mo e tui kia Sīsū Kalaisi 'o hangē ko Nīfai?

**Ngaahi 'Ekitiviti
Fakatupulakí**

Te ke lava 'o faka'aonga'i ha taha pe lahi ange 'o e ngaahi 'ekitiviti ko 'ení 'i ha fa'ahinga taimi pē lolotonga 'o e lēsoní pe ko hano fakamanatu, fakamatala fakanounou pe tukupā.

1. Hanga 'o vahevahe 'a e kalasí ki ha kulupu 'e ua. Kole ange ke nau fanongo ki he ngaahi tala'ofa 'a e 'Eikí 'i he taimi ko ia 'oku tau talangofua aí. Kae lau fakataha 'e he kulupu 'e tahá 'a e 1 Nīfai 17:3 pea kulupu 'e tahá 'a e 1 Nīfai 3:7. Hanga 'o tokoni'i 'a e fānaú ke mahino kiate kinautolu 'e tāpuaki'i kinautolu 'o kapau te nau tauhi 'a e ngaahi fekaú pea kole ha fakahinohino mei he Tamai Hēvaní.
2. Tokoni'i 'a e fānaú ke nau ako ma'u loto 'a e 1 Nīfai 17:3, 'o kamata 'aki 'a e "Pea kapau 'e" mo faka'osi 'aki 'a e "kuó ne 'osi fekau'aki kiate kinautolu." Te nau toe lava foki 'o ako ma'u loto 'a e 1 Nīfai 17:50: "Ka ne fekau mai 'e he 'Otuá ke u fai 'a e me'a kotoa pē."
3. Hanga 'o tuku ha siā 'oku 'i ai hono tāpuni 'i ha tēpile pea kole ange ki ha tamasi'i pe ta'ahine ke ne feinga ke fakaava 'a e sia'á 'aki 'a e nima pe 'e taha. (Fekau ki he tamasi'i pe ta'ahiné ke ne tuku ki mui hono nima 'e tahá.) 'I he hili ha'ane feinga tu'o lahi, kole ange ki ha tamasi'i pe ta'ahine 'e taha ke tokoni, 'aki pē 'a e nima 'e taha. Fakamatala'i ange 'oku fa'a faingofua ange 'a e

ngaahi ngāue 'oku tuku maí 'i he taimi ko ia 'oku tau ngāue fakataha aí. Aleai 'a e ngaahi taumu'a 'o e fāmilí, hangē ko ha fai ma'u pē 'a e efiāfi fakafāmilí, lotu fakafāmilí mo e ako fakafāmilí 'a e folofolá. Hili ko iá pea fehu'i ange ki he fānaú pe 'e anga fēfē ha'anau tokoni ki he fāmilí ke nau a'usia 'a e ngaahi taumu'a ko 'ení.

4. Hanga 'o tufa ha la'i pepa mo e peni vahevahe peá ke kole ange ki he kau mēmipa 'o e kalasí ke nau lisi mai 'a e ngaahi me'a te nau lava 'o fai ke tokoni ki honau ngaahi fāmilí ke nau ako ki he ongoongolelei mo tauhi 'a e ngaahi fekaú. Hangē ko e poupou'i e ako faka'aho 'o e folofolá, fie kau 'i he lotu fakafāmilí, tokoni ke fokotu'u mo kau 'i he efiāfi fakafāmilí, talangofua ki he mātu'á, tokoni ke tauhi honau 'apí ke ma'a mo masani, lotu ma'á e kau mēmipa 'o e fāmilí, fakahā 'a e 'ofa mo e manava'ofa ki he ni'ihī kehé, vahevahe 'a e ngaahi me'a 'okú te ako 'i he Palaimelí pea mo e alā me'a pehē. Hili ko iá peá ke tuku ke nau fili ha me'a 'e taha 'oku nau fie ngāue'i ke fakalalakaka 'i he uike ka hoko maí.
5. Hiki 'i he palakipoé 'a e ngaahi faitatau 'i he fononga ko ia 'a e fāmilí 'o Lihai mo e hē holo ko ia 'a e fānaú 'o 'Isilelí 'i he toafá (vakai, 1 Nīfai 17:22–46). Fehu'i ange ki he fānaú pē ko e hā 'a e me'a te tau lava 'o ako mei he ngaahi me'a ko 'ení.
6. Hiva'i pe lau 'a e fakalea 'o e "Nephi's Courage" (*Children's Songbook*, p.120), "Keep the Commandments" (*Children's Songbook*, p. 146) pe "Choose the Right Way" (*Children's Songbook*, p. 160).

Faka'osí

Fakamo'oní	Fakamo'oní'i ange 'e lava 'e he tamasi'i pe ta'ahine taki taha 'o hoko ko ha fa'ifa'itaki'anga lelei 'i hono fāmilí. Pea fakamahino'i ange 'oku tāpuaki'i 'a kitautolu mo hotau ngaahi fāmilí 'i he taimi ko ia 'oku tau tauhi ai 'a e ngaahi fekaú.
Laukonga 'oku Fokotu'u Atu ke Fai mei 'Apí	Fokotu'u ange ki he fānaú ke nau ako mei 'api 'a e 1 Nīfai 17:3–22, 45–55 ke hoko ia ko ha fakamanatu 'o e lēsoni ko 'ení. Fakaafe'i ha taha 'o e fānaú ke ne fai 'a lotu tukú.

Taumu'á

Ke tokoni'i 'a e fānaú ke nau fie mo'ui taau ki he feohi 'a e Laumālie Mā'oni'oni.

Teuteú

1. Ako 'i he fa'a lotu 'a e 1 Nīfai 18. Peá ke ako 'a e lēsoní mo ke fili pē 'e anga fēfē ho'o ako'i kiate kinautolu 'a e fakamatala mei he folofolá. (Vakai, "Teuteu ho'o Lēsoní," p. vi mo e "Faiako mei he Ngaahi Folofolá," p. vii.)
 2. Laukonga 'oku tānaki atú: Ko e Ngaahi Tefito'i Mo'oni 'o e Ongoongoleleí, vahe 7.
 3. Fili 'a e ngaahi fehu'i mo e ngaahi 'ekitiviti fakatupulaki 'a ia 'e fakakau mai ki ai 'a e fānaú pea 'e tokoni lelei taha kiate kinautolu ke nau a'usia 'a e taumu'a 'o e lēsoní.
 4. Ngaahi nāunau 'oku fie ma'ú:
 - a. Tohi 'a Molomona ma'á e tamasi'i taki taha.
 - b. Ko ha konga tupenu ke ha'i 'aki 'a e matá.
 - c. Fakatātā 4–15, Ko e Liahoná (Ngaahi Fakatātā 'o e Ongoongoleleí 302; 62041 900); 4–19, Ko Hono Ha'i 'o Nīfai; mo e 4–20, Ko e A'u 'a Līhai mo Hono Kaka'i ki he Fonua 'o e Tala'ofá (Ngaahi Fakatātā 'o e Ongoongoleleí 304; 62045 900).
-

Fokotu'u ki he Founa Fai 'o e Lēsoní

'Ekitiviti ke taki'aki e tokangá

Fakaafe'i ha taha 'o e fānaú ke ne fai 'a e fua lotú.

Faka'aonga'i ha 'ū sea pe ngaahi me'a kehe ke fa'u 'aki ha mala'e lova 'i ha'o faka'aonga'i 'a e 'ū seá ke fakafaingata'a'ia'i 'aki 'a e toko taha lelé 'i mu'a 'i he loki akó. Kole ange pē 'oku fie ha'u ke ha'i hono matá. Hili iá pea fakatafoki takai holo 'a e toko taha ko iá; peá ke fakamatala'i ki he tamasi'i pe ta'ahine 'oku ha'i hono matá 'e 'i ai ha taha 'o e fānaú te ne taki atu ia 'i he ki'i mala'e lova ko 'eni 'aki 'ene fanafana pe lea le'o-si'i 'o fakahinohino'i ia. Toe fai 'a e 'ekitiviti, ka 'i he taimi ni kole ange ki he toenga 'o e kalasi ke nau fai ha fakahinohino le'o lahi 'aki ha me'a hala ki he toko taha 'oku ha'i hono matá koe'uhí kae feinga 'a e tamasi'i pe ta'ahine 'oku ha'i hono matá ke tokanga fakatāfataha ki he kihii le'o-si'i.

Tuku ki ha tamasi'i pe ta'ahine na'e ha'i hono matá ke ne fakamatala ki he faikehekehe 'i he ongo me'a ko 'eni.

- Ko hai 'a e Laumālie Mā'oni'oni? 'Oku anga fēfē 'ene tokoni'i kitautolú? (Vakai, Ko e Ngaahi Tefito'i Mo'oni 'o e Ongoongoleleí, vahe 7.)
- 'Oku anga fēfē 'a e faitatau 'o e fakahinohino 'i he ki'i mala'e lova mo 'ete fakafanongo ki he Laumālie Mā'oni'oni?
- Ko e hā ha ivi taki hala kovi pe "le'o lalahi" 'okú ne takatakai'i kitautolu 'a ia te ne lava 'o fakahee'i pe feinga ke tataki kitautolu 'i he ngaahi hala kehé?

Fakamatala mei
he Folofolá

Fai 'a e talanoa ko ia ki he kolosi 'a e fāmili 'o Līhái 'i he tahí mei he 1 Nīfai 18. Faka'aonga'i 'a e ngaahi fakatātaá 'i he taimi totonu. (Kapau 'e fie ma'u ha ngaahi founga ke ako'i 'aki 'a e fakamatala fakafolofolá, vakai, "Faiako mei he Folofolá," p. vii.)

Ngaahi Fehu'i
ke Alea'i mo
Faka'aonga'i

Ako 'a e ngaahi fehu'i mo e ngaahi fakamo'oni folofola ko 'ení 'i ho'o teuteu'i ho'o lēsoní. Faka'aonga'i 'a e ngaahi fehu'i ko ia 'okú ke ongo'i 'e tokoni lelei taha ki he fānaú ke mahino kiate kinautolu e ngaahi folofolá mo faka'aonga'i 'a e ngaahi tefito'i mo'oni 'i he'enau mo'uí. 'E tokoni foki ho'o lau fakataha ko 'a e ngaahi fakamo'oni mo e fānau 'i he kalasí ke nau ma'u ha 'ilo lahi ange ki he ngaahi folofolá.

- Na'e anga fēfē hono lava 'e Nīfai 'o fo'u e vaka 'a ia na'á ne lava 'o 'ave atu hono fāmili 'i he tahí? (1 Nīfai 18:1–3.)
- Ko e hā 'a e me'a na'e fai 'e Leimana, Lēmiuela, ngaahi foha 'o 'Isime'elí mo honau ngaahi malí ke tu'u ai e ngāue 'a e Liahoná? (1 Nīfai 18:9–12.) Ko e hā 'a e me'a kuo 'osi foaki mai 'e he Tamai Hēvaní 'a ia 'oku hangē ko e Liahoná ke tataki 'aki 'a kitautolu? (Ko e Laumālie Mā'oni'oni.) Ko e hā 'a e ngaahi me'a te ne lava 'o 'ai kitautolu pē ko hotau ngaahi fāmili ke mole ai e fakahinohino 'a e Laumālie Mā'oni'oni?
- Na'e anga fēfē 'a hono uesia 'e he talangata'a 'a Leimana mo Lēmiuelá 'ena ongo mātu'á pea mo e toenga 'o e fāmili? (1 Nīfai 18:12–19.) 'Oku anga fēfē 'a hono uesia 'e he'etau talangofuá pe talangata'á 'a 'etau ngaahi mātu'á mo e kau mēmipa kehe 'o e fāmili?
- Ko e hā 'a e me'a na'e fai 'e Nīfai 'i he taimi na'e ngaohikovi'i ai ia 'e hono ongo ta'oketé? (1 Nīfai 18:16.) 'Oku mou pehē ko e hā hono 'uhinga ne fakafeta'i ai pē 'a Nīfai ki he 'Eikí kae 'ikai ke hanu lolotonga 'ene mamahí?
- Ko e hā e founga te mou fie hangē ai ko Nīfai?
- Ko e hā e ngaahi founga 'e lava 'o ha'u ai 'a e ue'i 'a e Laumālie Mā'oni'oni? ('E lava 'o ha'u ia ko ha ongo 'o e melino pe nonga, ko ha fakakaukau 'okú ne ue'i kitautolu ke fai ha fili 'oku totonú, ko ha le'o nonga 'oku fakahinohino, ko ha ongo 'okú ne fakatokanga mai 'a e ngaahi faingata'á pea mo e alā me'a pehē.)
- Fakaafe'i 'a e kau mēmipa 'o e kalasí ke nau vahevahe 'a e ngaahi me'a na'e hoko 'i he taimi ko ia na'a nau ongo'i ai 'a e mālohi 'o e Laumālie Mā'oni'oni. Ko e hā 'a e me'a te tau lava 'o fai ke tau hanga ai 'o teuteu'i kitautolu ke tau 'ilo'i 'a e ue'i 'o e Laumālie Mā'oni'oni?
- Ko e hā 'a e ngaahi fili na'e fai 'e Nīfai ke taau ai mo e feohi 'a e Laumālie Mā'oni'oni? (1 Nīfai 18:3, 10, 16.) Ko e hā 'a e ngaahi fili faka'aho 'oku mou fai ke mou taau ai mo e feohi 'a e Laumālie Mā'oni'oni?

Ngaahi 'Ekitiviti Fakatupulakí

Te ke lava ke ke faka'aonga'i ha taha pe lahi ange 'o e ngaahi 'ekitiviti ko 'ení 'i ha fa'ahinga taimi pē lolotonga 'a e lēsoní, pe ko hano fakamanatu, fakamatala fakanounou pe tukupā.

1. Hiki 'i ha 'ū la'i pepa kehekehe ha ngaahi lea pe konga lea hangē ko ha lotu, fili 'o e ngaahi kaume'á, ngaahi lea 'oku tau ngāue'akí, faka'alí'ali 'i he televísoné, polokalama he vitioó, hiva, faiva, talangofua ki he ngaahi mātu'á, tauhi 'o e ngaahi fekaú, 'ofa ki ho fanga tuonga'ané mo e fanga tuofāfiné, faka'apa'apa ki he ni'ihí kehé, ngāue tokoni, pe ngaahi 'ekitiviti kehe 'oku

fe'ungá. Hili ko iá pea tuku 'a e 'ū la'i pepá 'i ha hina pe fa'ó'anga me'a. Pea fekau 'a e fānaú ke nau ha'u taha taha 'o toho ha la'i pepa pea lau mai 'a e me'a 'oku tohi 'i he la'i pepá. Peá ne fakamatala leva pē 'e anga fēfē hono hanga 'e he me'a 'oku tohi 'i he la'i pepá 'o uesia 'etau malava ko ia ke ma'u 'a e Laumālie Mā'oni'oni 'i he'etau mo'uí.

2. Toe lau pe hiva'i 'a e tefito 'o e tui hono 'uluakí mo e faá.
3. Alea'i mo e fānaú pē 'e anga fēfē 'a e tokoni 'ete muimui ki he ngaahi akonaki 'a Sīsuú ke tau ma'u 'a e mālohi 'o e Laumālie Mā'oni'oni 'i he'etau mo'uí. Fekau ki he fānaú ke nau fili 'a e taha 'o e ngaahi akonaki 'a Sīsuú 'a ia te nau fie mo'u'i'aki 'i he lolotonga 'a e uike ka hoko ma'i pea tohi'ia 'i ha la'i pepa te nau foki mo ia ki 'api ke hoko ko ha fakamanatu.
4. Hiva'i pe lau 'a e fakalea 'o e "Ko e Laumālie Mā'oni'oni" (*Children's Songbook*, p. 105), "Ko ha Ki'i Le'o kuo Ongo Mai" (*Children's Songbook*, p. 106) pe "Fanongo, Fanongo" (*Children's Songbook*, p. 107).

Faka'osi

Fakamo'oni

Mahalo te ke fie vahevahe ha me'a na'e hoko kiate koe tupu 'i he tākiekina 'a e Laumālie Mā'oni'oni. Fai ho'o fakamo'oni ki he mahu'inga 'o e tākiekina 'a e Laumālie Mā'oni'oni 'i ho'o mo'uí pea mo e fie ma'u ko ia ke ne hoko ma'u pē ko hao takaua.

Laukonga 'oku
Fokotu'u Atu ke
Fai mei 'Apí

Fokotu'u ange ki he fānaú ke nau ako mei 'api 'a e 1 Nīfai 18:5–25 ke hoko ia ko ha fakamanatu 'o e lēsoni ko 'eni.

Fakaafe'i ha taha 'o e fānaú ke ne fai 'a e lotu tukú.

Ko e Fehangahangai 'a e Palōfita ko Sēkopé mo Seialemi

Taumu'á

Ke fakamālohia e fakamo'oni 'a e fānaú kia Sisū Kalaisí koe'uhí ke nau ma'u ha mālohi ke teke'i 'a e ivi 'o e tēvoló.

Teuteú

1. Ako 'i he fa'a lotu 'a e Sēkope 7:1–23. Lau 'a e lēsoni pea ke fili pē 'e anga fēfē ha'o ako'i kiate kinautolu 'a e fakamatala mei he folofolá. (Vakai, "Teuteu'i ho'o Lēsoni," p. vi mo e "Faiako mei he Ngaahi Folofolá," p. vii.)
2. Laukonga 'oku tānaki atú: 1 Nīfai 18:7, 2 Nīfai 2:1–4, 11:2–3, Sēkope 1:17–19, mo e Fakahokohoko Fakamotu'alea 'o e Tohi 'a Molomoná: Sēkope—foha 'o Līhaí.
3. Fili 'a e ngaahi fehu'i mo e ngaahi 'ekitiviti fakatupulaki 'a ia 'e fakakau mai ki ai 'a e fānaú pea 'e tokoni lelei taha kiate kinautolu ke nau a'usia 'a e taumu'a 'o e lēsoni.
4. Ngaahi nāunau 'oku fie ma'ú:
 - a. Tohi 'a Molomona ma'á e tamasi'i taki taha.
 - e. Ko ha afo motu ngofua 'oku fute 'e ua (60 cm) pea mo ha maea fefeka 'oku fute 'e ua hono loloá.
 - f. Ko ha la'i pepa mo ha peni vahevahe ma'á e tamasi'i taki taha.
 - h. Fakatātā 4–9, Ko Sisū ko e Kalaisí (Ngaahi Fakatātā 'o e Ongoongolelei 240; 62572 900).

**Fokotu'u ki he
Founga Fai
'o e Lēsoni**

Fakaafe'i ha taha 'o e fānaú ke ne fai 'a e fua lotú.

'Ekitiviti ke taki'aki
e tokangá

'Oange ki ha tamasi'i pe ta'ahine 'a e afo fute 'e uá. Tala ange ki he tamasi'i pe ta'ahiné ke ne motuhi 'a e afó. 'Osi ko iá pea toe fekau ke ne feinga ke motuhi 'a e maeá. Tuku ange ki ha ni'ihi 'o e fānaú ke nau feinga ke motuhi 'a e maeá. Fakamatala'i ange 'oku kamata'aki 'etau fakamo'oni 'a e ngaahi kongokonga afo ka 'e lava ke fakamālohia ia kae 'oua kuo fefeka. Te tau lava kotoa 'o fakalalakaka ha fakamo'oni mālohi 'a ia te ne tokoni'i kinautolu 'i he taimi 'oku feinga ai 'a e ni'ihi kehé ke 'ahi'ahi'i kinautolu mo 'etau ngaahi tu'i pe feinga ke kākaa'i kinautolu. Fakahā ange ki he fānaú ko e lēsoni ko 'eni 'oku fakamatala ai kia Sēkope 'a ia na'e 'ikai lava 'o motuhi 'a 'ene fakamo'oni.

Fakamo'oni mei
he Folofolá

Fai 'a e talanoa ko ia kia Sēkope mo Seialemi mei he Sēkope 7:1–23. Faka'aonga'i foki 'a e fakatāta'a 'i he taimi totonu. (Kapau 'okú ke fie ma'u ha ngaahi founga ke ako'i 'aki 'a e fakamatala mei he folofolá, vakai, "Faiako mei he Ngaahi Folofolá," p. vii.)

Ako 'a e ngaahi fehu'i mo e ngaahi fakamo'oni folofola ko 'eni' i he teuteu ho'o lēsoni. Faka'aonga'i 'a e ngaahi fehu'i 'a ia 'oku ke ongo'i 'e tokoni lelei taha ki he fānaú ke mahino kiate kinautolu e ngaahi folofolá pea faka'aonga'i 'a e ngaahi tefito'i mo'oni 'i he'enua ngaahi mo'ui. 'E tokoni foki ho'o lau fakataha 'a e ngaahi fakamo'oni mo e fānau 'i he kalasi koe'uhí ke nau ma'u ha 'ilo lahi ange ki he ngaahi folofolá.

- Ko hai 'a Sēkope? (Ko e taha ia 'o e ngaahi tehina iiki 'o Nīfai.) Ko e ta'u nai 'e fiha na'e mo'ui ai 'a Sēkope mo Seialemi ki mu'a pea 'alo'i 'a Kalaisi? (Vakai, taupotu ki lalo 'o e Sēkope vahe 7.)
- Na'e anga fēfē 'a e 'ilo 'a Sēkope kia Sīsū Kalaisi, 'a ia na'e te'eki ai 'alo'i mai iá? (Sēkope 7:5, 10–12.)
- Ko e hā 'a e me'a na'e fai 'e Seialemi ke fakaloto'i 'aki e kaka'i 'e 'ikai ke hā'ele mai 'a Sīsū Kalaisi? (Sēkope 7:2–4.) Ko e hā hono 'uhinga 'o hono faka'aonga'i 'o e lea fakahekeheke? (Ke fai ha fakamālo ta'e mo'oni pe tō ki tu'a, 'a ia ko ha tō'onga ia 'o e ta'e faitotonú.)
- Ko hai na'a ne taki hala'i 'a Seialemi? (Sēkope 7:4, 18.) 'Oku anga fēfē 'a e feinga 'a Sētane ke fakahee'i 'a kitautolú?
- Ko e hā 'a e ni'hi e ngaahi loi 'a Seialemi? (Sēkope 7:7, 9–10, 19.)
- Ko e hā hono 'uhinga ne lava ai 'e Sēkope 'o matu'uaki 'a e taki hala kovi 'a Seialemi? (Sēkope 7:5, 8, 10–12.) Ko e hā 'a e me'a te tau lava 'o fai ke tau matu'uaki ai 'a e 'ahi'ahi'i 'i he taimi 'oku tataki hala'i ai kitautolu ke tau fai 'a ia 'oku ta'etotonú, neongo 'a e 'ikai te tau lava 'o mamata ki he kau 'āngeló pe fanongo ki he le'o 'o e 'Otuá? Vahevahe ha me'a na'e hoko kiate koe, pe fakaafe'i ha taha ke ne vahevahe ha me'a na'e hoko kiate ia 'i he taimi na'a ne matu'uaki ai 'a e taki hala kovi 'a ha taha kehe.
- Ko e hā hono 'uhinga ne 'ikai fie fakahā ange ai 'e Sēkope ha faka'ilonga kia Seialemi? (Sēkope 7:13–14.) Ko e hā hono 'uhinga 'oku 'ikai ai ko ha founga lelei 'a 'ete kumi faka'ilongá ka te toki ma'u ai ha fakamo'oni kia Kalaisi? (T&F 63:7–12.) Fakamatala'i ange 'e lava 'o ha'u 'a e ngaahi faka'ilongá 'i he hili ha'atau fakahā 'a e tu'i mo e talangofuá, ka 'oku 'ikai totonu ke tau fekumi kiate kinautolu. Toe fakamanatu ange mei he ngaahi lēsoni kuo 'osí 'o kau ki he ta'e tui 'a Leimana mo Lēmiuelá neongo na'a na mamata ki ha ngaahi faka'ilonga. (Fakamanatu ki he faiakó: 1 Nīfai 3:29–31; 16:39; 17:45; 18:20.)
- Ko e hā 'a e me'a na'e hoko ki he kaka'i 'i he vetehia 'a Seialemi? (Sēkope 7:21–23.)
- Ko e hā hono 'uhinga 'oku fie ma'u ai ke tau ma'u ha ngaahi fakamo'oni mālohi kia Sīsū Kalaisi? 'E anga fēfē ha'atau ma'u mo fakamālohia 'a 'etau fakamo'oni ki he Fakamo'ui? (Vakai, 'ekitiviti fakatupulaki 2.) 'E anga fēfē ha'atau vahevahe 'etau fakamo'oni mo e ni'hi kehé? Ko e hā hono 'uhinga 'oku fakamālohia ai 'etau fakamo'oni 'i he taimi ko ia 'oku tau fakahā ai ia ki he ni'hi kehé?

Ngaahi 'Ekitiviti Fakatupulaki

Te ke lava 'o faka'aonga'i ha taha pe lahi ange 'o e ngaahi 'ekitiviti ko 'eni' i ha fa'ahinga taimi pē lolotonga 'a e lēsoni pe ko hano fakamanatu, fakamatala fakanounou pe tukupā.

1. Tohi'i 'i ha la'i pepa ha me'a na'e hoko 'a ia na'e feinga ai ha taha ke poupou'i ha tamasi'i pe ta'ahine ke ne fai ha me'a 'oku hala. Peá ke hiki foki ai ha

fakamo'oni ki ha fekau mei he folofolá 'a ia 'oku fekau'aki mo ia. 'O hangē ko 'ení, 'okú ke 'alu mo ho kaume'á ki ha fale koloá pea 'okú ne feinga ke ke kaiha'asi 'a e lolé ('Ekesōtosi 20:15 pe Mōsaia 13:22), 'oku 'oatu 'e ha taha ha kava mālohi ke ke 'ahi'ahi'i (T&F 89:7), pe 'oku 'ahi'ahi'i koe ke ke nofo 'i 'api kae 'oua te ke 'alu ki he lotú (T&F 59:9). Fekau ki he fānaú ke nau kumi mo lau 'a e folofolá taki taha. Pea alea'i 'o e tokoni 'etau 'ilo'i ko ia 'a e ngaahi akonaki e folofolá 'o fakamālohia 'a 'etau fakamo'oni kia Sīsū Kalaisí pea tokoni'i kitautolu ke tau teke'i 'a e ngaahi mālohi 'o e filí.

Mahalo te ke fie ma'u ke fakafaiva'i 'e he fānaú 'a e ngaahi me'a ko 'ení pea fekau ki ha ni'ihi 'o e fānaú ke nau mate'i mai pē ko e hā 'a e me'a 'oku fakafaiva'i.

2. Hanga 'o vahevahe 'a e kalasí ki he kulupu 'e ua. Vahe'i 'a e 'Alamā 5:46 ki he kulupu 'e tahá pea 'Alamā 37:35 ki he kulupu 'e tahá. Fekau ki he fānaú ke nau kumi 'i he ngaahi folofola ko 'ení 'a e ngaahi founa te nau lava ai 'o fakamālohia 'enau fakamo'oni kia Sīsū Kalaisí. Hili ko iá peá ke fakamatala'i fakanounou 'enau talí 'i he palakipoé.
3. Hiva'i pe lau 'a e fakalea 'o e "I Will Be Valiant" (*Children's Songbook*, p. 162) pe "Loto'aki Faitotonu" (*Children's Songbook*, p. 158).

Faka'osi

Fakamo'oni

Fakahā ange ki he fānaú 'a e mahu'inga ko ia ke tau ma'u mo fakamālohia 'etau fakamo'oni kia Sīsū Kalaisí koe'uhí ke tau lava 'o matu'uaki 'a e ngaahi mālohi 'o e filí 'a ia 'okú ne takataka'i kitautolú. Fai ho'o fakamo'oni ki he anga faka-'Otua 'a e Fakamo'uí. Fakatukupaa'i foki 'a e fānaú ke nau fili ha founa 'e fakamālohia ai 'enau fakamo'oni. Pea nau tohi'i ia 'i ha la'i pepa ke nau foki mo ia ki 'api ke hoko ko ha fakamanatu kiate kinautolu ke nau ngāue'i 'i he lolotongā 'o e uiké.

Laukonga 'oku
Fokotu'u Au ke
Fai mei 'Apí

Fokotu'u ange ki he fānaú ke nau ako mei 'api 'a e Sēkope 7:1–23 ke hoko ia ko ha fakamanatu 'o e lēsoni ko 'ení.

Fakaafe'i ha taha 'o e fānaú ke ne fai 'a e lotu tukú.

Taumu'á

Ke poupou'i 'a e fānaú ke nau fekumi ki he ngaahi tāpuaki ko ia 'oku ma'u 'i he lotu fakamātoato ki he Tamai Hēvaní.

Teuteú

1. Ako 'i he fa'a lotu 'a e tohi 'a 'Īnosí. Lau 'a e lēsoní mo ke fili pē 'e anga fēfē ho'o ako'i kiate kinautolu 'a e fakamatala mei he folofolá. (Vakai, "Teuteu ho'o Lēsoní," p. vi mo e "Faiako mei he Ngaahi Folofolá," p. vii.)
2. Laukonga 'oku tānaki atú: Ngaahi Tefito'i Mo'oni 'o e Ongoongoleleí, vahe 8.
3. Fili 'a e ngaahi fehu'i mo e ngaahi 'ekitiviti fakatupulaki 'a ia 'e fakakau mai ki ai 'a e fānaú pea 'e tokoni lelei taha kiate kinautolu ke nau a'usia 'a e taumu'a 'o e lēsoní.
4. Ngaahi nāunau 'oku fie ma'ú: Tohi 'a Molomona ma'á e tamasi'i taki taha.

Fokotu'u ki he Founa Fai 'o e Lēsoní

Fakaafei ha taha 'o e fānaú ke ne fai 'a e fua lotú.

'Ekitiviti ke taki'aki e tokangá

Fakahā ange ki he fānaú ke hiki hake honau nimá 'o kapau te nau 'ilo'i 'a e ki'i tupu'a ko 'ení.

'Oku 'ikai ko ha tangata, feitu'u pe ko ha fa'ahinga me'a au.

Te u lava pē ke fakalongolongo pea 'ikai ai ke lava 'e ha taha 'o fanongo mai, pe le'o lahi pea 'e lava ai 'e he toko taha kotoa pē 'i he lokí 'o fanongo mai.

'E lava pē ke faka'aonga'i au 'i he taimi 'okú ke toko taha pe 'i ha kulupu aí.

'Oku faka'aonga'i au 'i ha fa'ahinga taimi, feitu'u, pe me'a pē.

'Oku faka'aonga'i au ki he fakamālō, fakahinohino, fakanonga, fakamolemole, malu'i, tokoni, mo'ui lelei, pe fa'ahinga tāpuaki pē te ke fie ma'u ma'au pe ki ha taha kehe.

'Oku mou faka'aonga'i au ke fetalanoa'aki ai mo e Tamai Hēvaní.

Ko hai au?

Hanga 'o hiki e ngaahi tali 'a e fānaú 'i he palakipoé. 'I he taimi ko ia te nau 'ilo'i ai ko e tali tonú 'a e lotú, kole ange pe 'oku 'i ai ha'anau fehu'i fekau'aki mo e lotú. Fakamatala'i fakanounou ange 'enau talí 'i he palakipoé, peá ke kole ange ki he fānaú ke nau fakafanongo ki he tali 'i he taimi ko ia te ke vahevahe ai 'a e talanoa 'o 'Īnosí. 'I he faka'osinga 'o e talanoá, toe foki ki he ngaahi fehu'i pea alea'i kinautolu.

Fakamatala mei he Folofolá

Ako'i 'a e fakamatala ko ia 'i he tohi 'a 'Īnosí. Fakamatala'i ange ko 'Īnosí ko e foha ia 'o Sēkope 'a ia na'a mou ako ki ai 'i he lēsoni 8. (Kapau 'e fie ma'u ha ngaahi founa ke ako'i 'aki 'a e fakamatala fakafolofolá, vakai, "Faiako mei he Ngaahi Folofolá," p. vii.)

Lau 'a e ngaahi fehu'i mo e ngaahi fakamo'oni folofola ko 'eni' i he teuteu'i ho'o lesoni. Faka'anga'i 'a e ngaahi fehu'i ko ia 'oku ke ongo'i 'e tokoni lelei taha ki he fana'u ke mahino kiate kinautolu e ngaahi folofola pea faka'anga'i 'a e ngaahi tefito'i mo'oni' i he'enau mo'ui. 'E tokoni foki ho'o lau fakataha 'a e ngaahi fakamo'oni mo e fana'u 'i he kalasi ke nau ma'u ha 'ilo lahi 'oku toe lahi ange ki he ngaahi folofola.

- Ko e ha hono 'uhinga na'e 'alu ai 'a Inosi 'o lotu? (Inosi 1:1–4.) Ko hai na'a ne ako'i ia fekau'aki mo Sisū Kalaisi? 'Oku anga fefe 'a e tokoni atu 'a ho'o matu'a ke ke 'ilo'i 'a e Tamai Hevani mo Sisū Kalaisi?
- Ko e ha 'a e "lotu mo e kole fakamatoato"? 'Oku mou pehe 'oku anga fefe 'a e faikehekehe e fa'ahinga lotu ko 'eni mei he ngaahi lotu kehe? Na'e anga fefe 'a hono tali 'e he Tamai Hevani 'a e lotu 'a Inosi? (Inosi 1:5.)
- Na'e anga fefe hono 'ilo'i 'e Inosi kuo fakamolemole'i 'ene ngaahi angahalá? (Inosi 1:5–6.)
- Ko e ha hono 'uhinga ne folofola ai 'a e Tamai Hevani kuo fakamolemole'i 'a e ngaahi angahala 'a Inosi? (Inosi 1:8.) Fakamatala'i ange koe'uhí na'e mamahi 'a Sisū Kalaisi ko 'etau angahalá, ko ia ai 'e lava ke fakamolemole'i kinautolu 'o kapau te tau fakatomala.
- Ko hai na'e lotua 'e Inosi 'i he hili hono fakamolemole'i 'ene ngaahi angahalá? (Inosi 1:9.) Ko e ha 'a e tali na'e fai 'e he 'Eiki kia Inosi fekau'aki mo e Kau Nifai? (Inosi 1:10.)
- 'Oku mou pehe ko e ha hono 'uhinga ne lotua ai 'e Inosi 'a e Kau Leimaná kae hili ko ia 'oku hoko 'a e Kau Leimaná ko e fili 'o e kau Nifai? (Inosi 1:11.) Ko e ha 'a e ngaahi tapuaki te ke kole ki he Tamai Hevani ke foaki ki ha taha na'e anga-kovi atu kiate koe? Ko e ha 'a e me'a na'e faka'amu 'a Inosi ke ma'u 'e he Kau Leimaná? (Inosi 1:13.)
- Na'e lotua 'e Inosi ke malu 'a e ngaahi lekooti 'a hono kaka'i. Ko e ha hono 'uhinga ne fu'u mahuinga ai 'a e ngaahi lekooti ko 'eni? Ko e ha e tala'ofa 'a e 'Eiki kia Inosi? (Inosi 1:15–18.) 'Oku 'uhinga ki he ha 'a e kole 'i he tu'i?
- Ko e ha 'a e ngaahi tala'ofa na'e foaki kia Inosi? (Inosi 1:8, 12, 15.) 'E anga fefe nai ha'atau ma'u 'a e ngaahi tala'ofa tatau?
- Ko e ha 'a e ola ne ma'u 'i he ngaahi akonaki mo e feinga 'a Nifai ki he Kau Leimaná? (Inosi 1:20.)
- Ko e ha 'a e me'a kuo ke ako fekau'aki mo e lotu 'i he talanoa 'o Inosi?
- 'Oku anga fefe ho'o talanoa mo e Tamai Hevani 'i he taimi ko ia 'oku ke lotu ai? 'E anga fefe leva ha'atau 'ai 'etau lotu ke toe anga-vaivai ange?
- Na'e fanongo 'a Inosi ki he le'o 'o e 'Eiki 'i hono lotu 'a ia ko e tali ia ki he'ene lotu. Ko e ha mo ha toe ngaahi founga 'e ni'hi te tau lava ai ke ma'u ha tali ki he'etau lotu? (Ko ha ongo'i nonga; ongo'i 'oku 'i ai 'a e me'a 'oku 'ikai totonu; fakafiemalie; ngaahi fakakaukau 'oku ha'u ki hotau 'atamai; ngaahi folofola 'oku ne 'omai 'a e fakamaama ki ha me'a na'e hoko; akonaki mei he kau taki 'o e Siasí, matu'a mo e ni'hi kuo fekau'i mai 'e he 'Eiki; ngaahi misí pe visoné.) Fakaafe'i 'a e kau memipa 'o e kalasi ke nau vahevahe 'a e ngaahi me'a na'e hoko 'a ia na'a nau ma'u ai ha tali ki he'enau ngaahi lotu.
- Ko e ha hono 'uhinga 'e tali "ikai" ai 'a e Tamai Hevani ki he'etau lotu? 'E anga fefe nai ha'atau 'ilo'i 'oku tali "ikai" mai 'a e Tamai Hevani?

- Ko e hā hono 'uhinga 'oku totonu ai ke tau fakamoleki ha taimi 'i he hili 'etau lotú, ke fakafanongo 'o hangē ko e me'a na'e fai 'e 'Īnosi?
- Ko e hā 'a e me'a na'e ako 'e 'Īnosi fekau'aki mo e mo'ui 'i he hili 'a e maté? ('Īnosi 1:27.) Mahalo te ke fie lau 'a e veesi ko 'ení pe fekau 'a e kalasí ke nau lau fakataha ia.

Vakai'i 'a e lisi 'i he palakipoé ke fakapapau'i 'oku tali 'a e ngaahi fehu'i kotoa 'a e fānaú.

Ngaahi 'Ekitiviti Fakatupulakí

Te ke lava 'o faka'aonga'i ha taha pe lahi ange 'o e ngaahi 'ekitiviti ko 'ení 'i ha fa'ahinga taimi pē lolotonga 'o e lēsoní, pe ko hano fakamanatu, fakamatala fakanounou pe tukupā.

1. 'Oange ki he tamasi'i pe ta'ahine taki taha ha la'i pepa mo e peni vahevahe, pea tuku ke nau tohi 'a e ngaahi fehu'i ko 'ení pea faka'ata'atā ke hiki ai 'a e talí, Ko fē taimi 'oku tau lava ai 'o lotú?, Ko fē feitu'u te tau lava ai 'o lotú?, pea ko e hā 'a e me'a 'oku lava ke tau lotu ki aí? Fekau ke nau hanga 'o hiki hifo 'a e talí 'i he taimi ko ia te ke alea'i ai 'a e ngaahi fehu'i.
2. Toe fakamanatu 'a e founa 'o e lotú:
 - a. Kamata 'aki 'a e ui ki he'etau Tamai 'i Hēvaní.
 - b. Fakahā ange 'a e ngaahi me'a 'okú ke fakamālō'ia aí.
 - c. Kole ki he ngaahi me'a 'okú ke fie ma'ú.
 - d. Faka'osi 'aki 'a ho'o pehē, "I he huafa 'o Sisū Kalaisí, 'Ēmeni."
3. Toe fakamanatu 'a e fakalea 'o e lotú. Tokoni'i 'a e fānaú ke nau 'ilo'i 'oku tau fakahā 'a 'etau faka'apa'apá 'i he taimi ko ia 'oku tau faka'aonga'i ai 'a e ngaahi lea ko ia 'oku pehē, 'e ho'o 'Afio, 'Afiona kae 'ikai ko koe (vakai, Talini H. 'Oakesi, in Conference Report, Siulai 1993, pp. 16–20; pe *Ensign*, Mē 1993, pp. 15–18).
4. Hanga 'o hiki 'i he palakipoé 'a e fakamatala ko 'eni na'e fai 'e 'Eletā Poiti K. Peeká (in Conference Report, 'Okatopa, 1979, p. 30; pe *Ensign*, Nōvema 1979, p. 20) pea faka'atā ha kongá ke fakafonu 'e he fānaú. Fakahā ange ki he fānaú te nau ako ha ngaahi founa ke nau ma'ú ai 'a e ngaahi talí 'i he'enu fakafonu 'a e kongá ko ia kuo faka'atā atu 'i he lea 'a 'Eletā Poiti K. Peeká.

"Kuo pau ke te ma'ú ha _____ e _____ mei hono lau 'o e _____ a _____, ko e ni'ihi mei he fakafanongo ki he _____ k _____. Pea 'i he taimi 'oku mahu'inga aí, 'oku fa'a lahi 'ene ha'u fakahangatonu mei ha _____ h _____ i _____. 'E _____ f _____ leva mo ta'e fehu'ia 'a e ngaahi ue'i 'okú te ma'ú."

Faka'aonga'i 'a e ngaahi fo'i lea ko 'ení ke fakafonu'aki 'a e ngaahi kongá na'e 'ikai fakafonú:

- a. ngaahi folofolá
- e. ngaahi tali
- f. mahino
- h. fu'u
- i. toko taha 'oku leá
- k. fakahā fakalaumālie

5. Fakamatala'i ange hono tali e lotu 'a 'Īnosi ke fakatolonga 'a e ngaahi lekōtí ('Īnosi 1:14–16) 'i he ngaahi ta'u 'e teau ki muí ni mai 'i hono fakafoki mai 'o e

Tohi 'a Molomoná. 'E lava 'e he kakaí 'o ma'u ha fakamo'oni kia Sīsū Kalaisi mei he Tohi 'a Molomoná 'o hangē ko e tala'ofa 'a e 'Eikí kia 'Īnosí. Te ke lava 'o fakaafe'i mai ha taha na'e toki 'osi ngāue fakafaifekau ke ha'u 'o vahevahe mai ha me'a na'e hoko ki ha taha 'i ha'ane ma'u ha fakamo'oni 'o kau kia Sīsū Kalaisi 'i he lotú mo e Tohi 'a Molomoná. Pe ko ha'o kole ange ki ha mātu'a pe mēmipa kehe 'o e uōtí ke ne vahevahe mai 'a e hoko ko ia e lotú ko ha me'a ke ne ma'u ai ha fakamo'oni ki he Tohi 'a Molomoná.

6. Toe fakamanatu 'a e 'uluaki vīsone ko ia 'a Siosefa Sāmitá, 'i he taimi ko ia na'á ne fai ai ha lotu fakamātoato 'i he tui (Siosefa Sāmita 2:14–16). Te ke lava 'o faka'aonga'i 'a e fakatātā 'o e Fuofua Me'a-hā-maí (Ngaahi Fakatātā 'o e Ongoongoleleí 403; 62470 900).
7. Toe fakamanatu 'a e tefito 'o e tui hono fitú mo e hivá. Poupou'i 'a e fānaú ke nau fili ha taha ke nau ako ma'u loto 'i he lolotonga 'o e kalasí pe mei 'api 'i he lolotonga 'o e uike ka hoko maí.
8. Hiva'i pe lau 'a e fakalea 'o e "A Child's Prayer" (*Children's Songbook*, p. 12), "Tell Me, Dear Lord" (*Children's Songbook*, p. 176), "I Pray in Faith" (*Children's Songbook*, p. 14), pe "Kapau ko e Kotoa ia ho Loto" (*Children's Songbook*, p. 15).

Faka'osí

Fakamo'oní	Vahevahe ho'o fakamo'oni fekau'aki mo e mālohi 'o e lotú 'i ho'o mo'uí. Te ke lava 'o vahevahe ha me'a na'e hoko kiate koe 'a ia na'á ne fakamālohia ho'o tuí mo ho'o fakamo'oni ki he lotú. Fakaafe'i 'a e fānaú ke nau vahevahe mai ha me'a na'e hoko kiate kinautolu fekau'aki mo e lotú.
Laukonga 'oku Fokotu'u Atu ke Fai mei 'Apí	Fokotu'u ange ki he fānaú ke nau ako mei 'api 'a e 'Īnosi 1:1–8, 21–27 ke hoko ia ko ha fakamanatu 'o e lēsoni ko 'ení. Fakaafe'i ha taha 'o e fānaú ke ne fai 'a e lotu tukú.

Ko Hono Ako'i 'e he Tu'i ko Penisimaní 'a Hono Kakaí

Lēsoni
10

Taumu'á Ke fakamālohia 'a e fānaú ke nau tauhi 'a e fakapapau ko ia ne nau fai 'i he'enau fuakava he papitaisó ke muimui kia Sīsū Kalaisi.

Teuteú

1. Ako 'i he fa'a lotu 'a e 2 Nifai 31:5–12 mo e Mōsaia 2:1–22; 3:2–19; 4:11–16; 5:5–8, 13–16. Lau 'a e lēsoní mo ke fili pē 'e anga fēfē ho'o ako'i kiate kinautolu 'a e fakamatala mei he folofolá. (Vakai, "Teuteu ho'o Lēsoní," p. vi, mo e "Faiako mei he Ngaahi Folofolá," p. vii.)
2. Fili 'a e ngaahi fehu'i mo e ngaahi 'ekitiviti fakatupulaki 'a ia 'e fakakau mai ki ai 'a e fānaú mo tokoni lelei kiate kinautolu ke nau a'usia 'a e taumu'a 'o e lēsoní.
3. Ngaahi nāunau 'oku fie ma'ú:
 - a. Tohi 'a Molomona ma'á e tamasi'i taki taha.
 - b. Fakatātā 4–21, Ko e Malanga 'a e Tu'i ko Penisimaní ki Hono Kakaí (Ngaahi Fakatātā 'o e Ongongolelei 307; 62298 900).

Fokotu'u ki he Founga Fai 'o e Lēsoní

Fakaafe'i ha taha 'o e fānaú ke ne fai 'a e fua lotú.

'Ekitiviti ke taki'aki e tokangá

Hiki 'i he palakipoé 'a e hingoa fakafāmilí 'o e fānaú. Pea kole ange ke nau fakamatala'i mai pē ko e hā hono 'uhinga 'oku nau ma'u ai ha hingoa peheé.

- Ko e hā hono 'uhinga 'o e (faka'aonga'i 'a e hingoa fakafāmilí) kiate koe?

Fakamatala'i ange ko e taimi ko ē 'oku fanau'i ai kitautolu ki ha fāmilí, 'oku tau ma'u leva ha hingoa fakafāmilí. 'E lava 'e he ngaahi hingoa ko 'ení 'o fakafofonga'i 'a e ngaahi me'a mahu'inga, hangē ko ho tau tuku fakaholó, tuí, founga fai ha me'á, pea mo e alā me'a pehē. Ka 'i he taimi ko ia 'oku tau papitaiso aí, 'o hoko ko e kāingalotu 'o e Siasi 'o Sīsū Kalaisi 'o e Kau Mā'oni'oni 'i he Ngaahi 'Aho Ki Mui Ní, 'oku tau hanga ai 'o to'o 'a e huafa 'o Sīsū Kalaisí kiate kitautolu. Pea ko e taimi ko ia 'oku tau to'o ai 'a e huafa 'o Sīsū Kalaisi kiate kitautolú, 'oku tau fakahā ai 'a 'etau tui kiate iá mo fie muimui ki he'ene ngaahi akonakí. Fakamatala'i ange na'e hanga 'e he Tu'i ko Penisimaní, 'a ia ko ha palōfita, 'o ako'i mai 'a e mahu'inga ko ia 'o 'etau to'o kiate kitautolu 'a e huafa 'o Sīsū Kalaisí.

Fakamatala mei he Folofolá

Ako'i ki he fānaú 'a e fakamatala ko ia ki he malanga 'a e Tu'i ko Penisimaní ki hono kakaí 'i he Mōsaia 2:1–22; 3:2–19; 4:11–16; 5:5–8, 13–16. Pea ke faka'aonga'i 'a e fakatātaá 'i he taimi totonu. (Kapau 'e fie ma'u ha ngaahi founga ke ako'i'aki 'a e fakamatala mei he folofolá, vakai, "Faiako mei he Ngaahi Folofolá," p. vii.)

Ngaahi Fehu'i ke Alea'i mo Faka'aonga'i

Lau 'a e ngaahi fehu'i mo e ngaahi fakamo'oni folofola ko 'ení 'i he teuteu'i ho'o lēsoní. Faka'aonga'i 'a e ngaahi fehu'i ko ia 'okú ke ongo'i 'e tokoni lelei taha ki he fānaú ke mahino kiate kinautolu e ngaahi folofolá pea faka'aonga'i 'a e ngaahi tefito'i mo'oni 'i he'enau mo'uí. 'E tokoni foki ho'o lau fakataha ko ia 'a e

ngaahi fakamo'oni mo e fanau 'i he kalasi ke nau ma'u ha 'ilo lahi ange ki he ngaahi folofola.

- Ko e ha hono 'uhinga ne ui ai 'e he Tu'i ko Penisimani 'a hono kaka'i? (Mosaia 1:10.) Ko e ha nai 'a e tali e kakai 'o Seilahemala 'i he taimi na'e ui ai ke nau fakataha ki he temipale ke fanongo ki he palofita ko e tu'i? (Mosaia 2:1-6.) 'Oku anga fefe 'a 'etau fanongo mo ma'u 'a e ngaahi akonaki 'a e kau palofita mo'ui? ('I he ngaahi konifelenisi lahi, ngaahi makasini 'a e Siasii, fakataha'anga 'a e Siasii, mo e ala me'a pehe.) 'Oku anga fefe ha'atau teuteu'i kitautolu ke fakafanongo ki he akonaki 'a hotau kau taki? (Mosaia 2:9.)
- Na'e anga fefe hono tauhi 'e he Tu'i ko Penisimani 'a hono kaka'i? (Mosaia 2:12-15.) Ko e ha 'a e founa na'e me'a 'aki 'e he Tu'i ko Penisimani ke tau tauhi 'aki ki he Tamai Hevani? (Mosaia 2:16-19.) 'Oku mou pehe 'oku anga fefe 'a e hanga 'e he'etau tauhi 'a e ngaahi feka'u 'o fakaha 'a e loto-hounga'ia mo e 'ofa ki he Tamai Hevani?
- Ko e ha 'a e tala'ofa 'oku tuku mai kiate kitautolu 'o kapau te tau talangofua ki he ngaahi fekau 'a e Tamai Hevani? (Mosaia 2:22.)
- Ko e ha 'a e akonaki e Tu'i ko Penisimani fekau'aki mo Sisu Kalaisi? (Mosaia 3:5-7, 9-10.) Ko e ha 'a e ngae lahi na'e fakahoko 'e Kalaisi ma'akitautolu? (Mosaia 3:11-13.) Fakamatala'i ange na'e mamahi mo pekia 'a Sisu Kalaisi koe'uhi ke tau lava 'o fakatomala mei he'etau angahala, papitaiso, toetu'u pea mo'ui ki he ta'e ngata mo e Tamai Hevani. Pea 'oku ui 'ene feilaulau ma'akitautolu ko e Fakalelei.
- Ko e ha hono 'uhinga 'oku mahu'inga ai ke tau to'o kiate kitautolu 'a e huafa 'o Sisu Kalaisi? (Mosaia 3:17.) Ko e ha nai 'a e me'a 'oku finangalo 'a Sisu Kalaisi ke tau fai koe'uhi ka tau lava 'o to'o hono huafa? (2 Nifai 31:5-12; Mosaia 2:22. Ke tau papitaiso mo tauhi 'a e ngaahi feka'u. Mosaia 3:19. 'Oua 'e fai hotau loto ka ko e finangalo 'o e Fakamo'ui.)
- Ko e ha 'a e ngaahi fekau na'e fakaha ange 'e he Tu'i ko Penisimani 'oku totonu ke fai 'e hono kaka'i? (Mosaia 3:21; 4:11-15; 5:5. Te ke lava 'o faka'aonga'i 'a e ngaahi lai pepa 'oku hiki ai 'a e 'u lea 'i he 'ekitiviti fakatupulaki 1 ko ha konga 'o ho'o fealelea'aki.) Ko e ha 'a e me'a na'e fakaha mai 'e he Tu'i ko Penisimani 'e hoko kapau te tau tauhi 'a e ngaahi feka'u? (Mosaia 2:41.)
- Na'e anga fefe hono tali 'e he kaka'i e ngaahi akonaki 'a e Tu'i ko Penisimani? (Mosaia 5:2.) Ko e ha nai e me'a te tau lava 'o fai ke tau a'usia ai 'a e ngaahi liliu ko 'eni? (Mosaia 3:19.)
- Ko e ha 'a e fuakava na'e fai 'e he kakai 'o e Tu'i ko Penisimani ke nau fai? (Mosaia 5:5-9.)

Ngaahi 'Ekitiviti Fakatupulaki

Te ke lava 'o faka'aonga'i ha taha pe lahi ange 'o e ngaahi 'ekitiviti ko 'eni 'i ha fa'ahinga taimi pe lolotonga 'o e lesoni pe ko hano fakamanatu, fakamatala fakanounou pe tukupa.

1. Ngaohi pea faka'ali'ali 'a e ngaahi lai pepa ko 'eni 'oku hiki ai 'a e 'u lea. Ta ha fakata'a 'o e taua na'e faka'aonga'i 'e he Tu'i ko Penisimani ke malanga mei ai ki hono kaka'i. Fakapipiki 'a e ngaahi lai pepa 'oku hiki ai 'a e 'u lea ki he fakata'a 'i ho'omou alea'i ko ia 'a e ngaahi founa te tau lava ai 'o to'o 'a e huafa 'o Sisu Kalaisi kiate kitautolu. Fekau ki he fana'u ke nau fakakaukau ki

he ngaahi founa te nau lava ai 'o talangofua ki he ngaahi fekau 'a ia 'oku fakafongai 'e he ngaahi la'i pepa 'oku hiki ai 'a e 'ū leá.

Ma'u ha tui kia Sīsū Kalaisi (Mōsaia 3:21)

Fakatomala (Mōsaia 3:21)

Fai mo tauhi 'a e ngaahi fuakava 'o e papitaisó (Mōsaia 5:5)

Lotu ma'u pē (Mōsaia 4:11)

'Ofa ki he ni'ihī kehé (Mōsaia 4:13)

'Oua 'e fuhu pe kē (Mōsaia 4:14)

Tauhi 'a e ni'ihī kehé (Mōsaia 4:15)

Tokonii 'a e masivá (Mōsaia 4:16)

Mo'ui'aki 'a e ongoongolelei (Mōsaia 4:15)

2. Hanga 'o fakatātaa'i e me'a 'a e Tu'i ko Penisimaní ki hono kakaí 'aki ha'o faka'aonga'i ha ngaahi teunga pe me'a teuteu faingofua. 'E lava 'e he fānaú 'o fakafuopotopoto 'a e 'ū seá ke hangē ha tēnití pea to'o ha sea 'e taha ke hangē ha fo'i matapaá pea 'ai ke hanga 'a e matapaá ki mu'a ki he loki akó. Fekau leva 'a e fānaú ke nau tangutu 'i he falikí 'i loto 'i he "tēnití" 'o hanga ki mu'a. Tuku ke tu'u 'i ha sea mei mu'a 'a e toko taha ko ia 'okú ne fakatātaa'i 'a e Tu'i ko Penisimaní 'o me'a mai kiate kimoutolu. Hanga 'o fekau 'a e toko taha ko 'ení ke ne lau 'a e ngaahi me'a 'a e Tu'i ko Penisimaní mei he Mōsaia 2:9.
3. Fakahā ange ki he fānaú fekau'aki mo e konifelenisi lahi na'e toki 'osi 'a e Siasí. Kapau 'e faingamālie, faka'alí'ali ange ha tatau 'o e tūhulu 'oku hā ai 'a e konifelenisí. Hanga leva 'o fakafehoanaki 'a e konifelenisi ko 'ení ki he fakataha ko ia na'e fai 'e he Tu'i ko Penisimaní mo hono kakaí. Fakamatala'i ange 'a e anga hono tokonii 'e he Siasí 'a e kāingalotú ke nau ma'u 'a e ngaahi pōpoaki mei he Palesiteni 'o e Siasí pea mo e Kau Taki Mā'olunga kehé 'i he letiō, televīsone, satelaite mo e 'ū tohi kuo pākí. Alea'i 'a e ngaahi taumu'a 'e ni'ihī mei he konifelenisi fakamuimui tahá. Peá ke poupou'i 'a e fānaú ke nau lau mo fanongo ki he ngaahi pōpoaki he konifelenisi ka hokó pea muimui ki he akonaki 'a hotau palōfitá mo e kau takí.
4. Tokonii 'a e fānaú ke mahino kiate kinautolu mo nau ako ma'u loto 'a e konga fakamuimui 'o e Mōsaia 2:17: "O ka mou ka 'i he tauhi 'o homou kāingá, 'oku mou 'i he ngāue pē 'o homou 'Otuá."
5. Alea'i ange 'a e fekau'aki 'o e tefito 'o e tui hono hongofulu mā tolú ki he pōpoaki 'a e Tu'i ko Penisimaní. Pea tokonii 'a e fānaú ke nau ako ma'u loto 'a e tefito 'o e tui ko 'ení.
6. Hiva'i pe lau 'a e fakalea 'o e "Ke Mou Fe'ofa'aki" (Ngaahi Himi, fika 200; pe Children's Songbook, p. 136) pe "I'm Trying to be Like Jesus" (*Children's Songbook*, p. 78).

Faka'osí

Fakamo'oní

Fai ha'o fakamo'oni ki he fakalelei 'a Sīsū Kalaisí pea mo e anga 'ene tāpuaki'i 'etau mo'uí. Fakamamafa'i ange 'a e mahu'inga hono tauhi 'a e ngaahi fekau 'i he'etau to'o kiate kitautolu 'a e huafa 'o Sīsū Kalaisí.

Laukonga 'oku
Fokotu'u Atu ke
Fai mei 'Apí

Fokotu'u ange ki he fānaú ke nau ako mei 'api 'a e Mōsaia 2:1–18 ke hoko ia ko ha fakamanatu 'o e lēsoni ko 'ení.

Fakaafe'i ha taha 'o e fānaú ke ne fai 'a e lotu tukú.

Taumu'á

Ke poupou'i 'a e fānaú ke nau loto-to'a 'o tu'u ko e kau fakamo'oni kia Sisū Kalaisi.

Teuteú

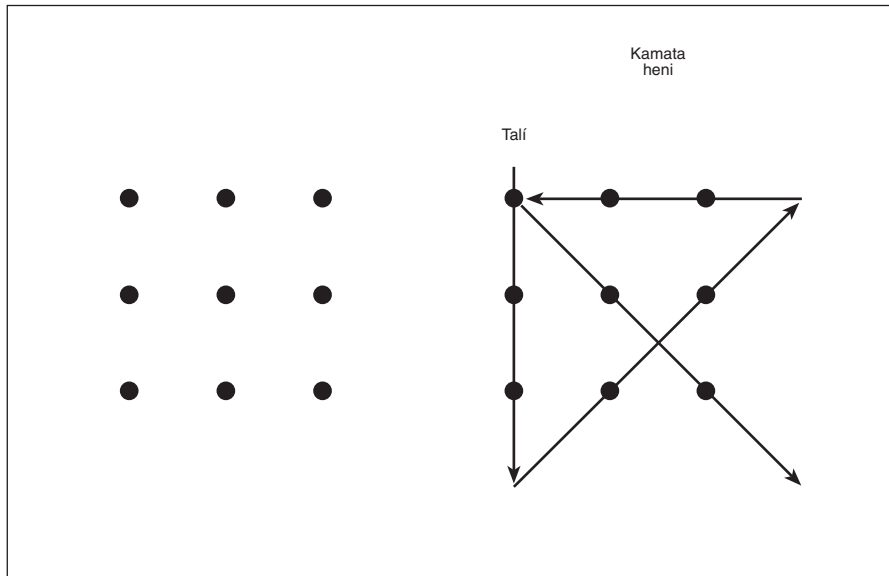
1. Ako 'i he fa'a lotu 'a e Mōsaia 11–13; 15:1, 6–8; 16:14–15; 17; mo e 19:4–20. Peá ke lau 'a e lēsoní mo ke fili pē 'e anga fēfē ho'o ako'i ki he fānaú 'a e fakamatala mei he folofolá. (Vakai, "Teuteu ho'o Lēsoní," p. vi, mo e "Faiako mei he Ngaahi Folofolá," p. vii.)
2. Laukonga 'oku tānaki atú: Mōsaia 14–16.
3. Fili 'a e ngaahi fehu'i mo e ngaahi 'ekitiviti fakatupulaki 'a ia 'e fakakau mai ki ai 'a e fānaú pea mo tokoni lelei taha kiate kinautolu ke nau a'usia 'a e taumu'a 'o e lēsoní.
4. Ngaahi nāunau 'oku fie ma'ú:
 - a. Tohi 'a Molomona ma'á e tamasi'i taki taha.
 - b. Fa'o 'a e ngaahi me'a ko 'ení ki ha tangai pe kato ke faka'aonga'i 'i he 'ekitiviti ko ia 'oku fetongitongi ke taki'aki e tokangá:
Ko ha kava la'i pepa (vakai, fakatātā 'i he ngata'anga 'o e lēsoní)
Ko ha kasa pe fo'i 'uhila
Ko ha la'i pepa 'oku 'i ai 'a e Fekau 'e Hongofulú (vakai, fakatātā 'i he ngata'anga 'o e lēsoní)
Ko ha fakatātā 'o Kalaisi
Ko ha me'i maea pe afo
Ko ha masi
 - c. Fakatātā 4–22, Ko 'Apinetai 'i he 'Ao 'o e Tu'i ko Noá (Ngaahi Fakatātā 'o e Ongongolelei 308; 62042 900).

**Fokotu'u ki he
Founga Fai
'o e Lēsoní**

'Ekitiviti ke taki'aki
e tokangá

Fakaafe'i ha taha 'o e fānaú ke ne fai 'a e fua lotú.

Fakahā ange ki he tamasi'i pe ta'ahine taki taha 'a e fakatātā totitoti 'e hivá pe tā ia 'i he palakipoé. Tala ange ki he fānaú ke nau hanga 'o fakafehokotaki 'a e 'ū lainé 'i he'enau tā 'a e ngaahi laine lōloa 'e fā pea 'oua na'a to'o ki 'olunga 'a e peni vahevahé pe sioká mei he pepá pe palakipoé. 'I he hili ha'anau feinga 'i he ngaahi founga lahi, faka'ali'ali ange ki ha tamasi'i pe ta'ahine 'e taha 'a e founga totonú kae 'oua na'a tala ange ia ki he ni'ihiki ko ē. Fekau ki he taha ko iá ke ne fakahā 'a e talí ki ha toko taha kehe, pea hokohoko pehē atu pē kae 'oua leva ke lava 'e he kotoa 'o e fānaú 'o fakafehokotaki 'a e 'ū totí. Fakamatala'i ange 'i he taimi ko ia 'oku tau ako ai ha me'á, te tau lava 'o tokoni'i 'a e ni'ihiki kehé 'i he taimi ko ia te tau ako'i ange ai kiate kinautolu 'a e me'a 'oku tau 'ilo'i. Pea 'i he taimi ko ia 'oku tau ako ai ki he Tamai Hēvaní, te tau lava leva 'o tokoni ki he kakai kehé 'i he'etau fakahā ange kiate kinautolu 'o fekau'aki mo ia.

'Ekitiviti 'oku fetongitongi ke taki'aki e tokangá

Fekau 'a e fānaú ke nau toutou to'o ha me'a mei he tangaí. Kole ange leva ki he tamasi'i pe ta'ahine taki taha ke ne fakamatala'i mai ha me'a 'e taha pe ua fekau'aki mo e me'a na'a ne to'ó. Fakamatala'i ange 'i he taimi ko ia 'oku ako ai 'a e fānaú fekau'aki mo e palōfita mā'oni'oni mo loto-to'a ko ia ko 'Apinetáí, te nau mamata ki he fekau'aki 'a e me'a na'a nau to'o mei he tangaí.

Fakamatala mei he Folofolá

Faka'alí'ali 'a e fakatātā ko ia 'o 'Apinetai 'i he 'Ao 'o e Tu'i ko Noá, pea ako'i 'a e fakamatala kia 'Apinetáí mei he Mōsaia 11–13; 15:1, 6–8; 16:14–15; 17; mo e 19:4–20. (Kapau 'e fie ma'u ha founga ke ako'i 'aki 'a e fakamatala mei he folofolá, vakai, "Faiako mei he Ngaahi Folofolá," p. vii.) Fakamamafa'i ange ko 'Apinetáí ko ha tangata fakamo'oni loto to'a ia kia Sisū Kalaisi, neongo na'e mole 'a 'ene mo'uí. Kapau te ke faka'aonga'i 'a e 'ekitiviti fetongitongi ke taki'aki e tokangá, fakamatala'i ange pē 'oku anga fēfē 'a e fehoanaki 'a e me'a taki taha mei he tangaí mo e mo'ui 'a 'Apinetáí.

- Kavá: Na'e toe foki mai 'a 'Apinetai 'oku fakapuli (Mōsaia 12:1).
- Fo'i 'uhila pe kasa: Na'e ulo ngingila 'a e fofonga 'o 'Apinetáí (Mōsaia 13:5).
- Fekau 'e Hongofulú: Na'e ako'i 'e 'Apinetai 'a e Fekau 'e Hongofulú (Mōsaia 13:11–24).
- Fakatātā 'o Kalaisí: Na'e fakamo'oni mālohi 'a 'Apinetai kia Sisū Kalaisi (Mōsaia 15; 16; 17:8).
- Me'i Maea pe afo: Na'e ha'i 'a 'Apinetai (Mōsaia 17:13).
- Masi: Na'e tāmata'i 'a 'Apinetai 'aki 'a e afi (Mōsaia 17:20).

Ngaahi Fehu'i ke Alea'i mo Faka'aonga'i

Lau 'a e ngaahi fehu'i mo e ngaahi fakamo'oni folofola ko 'ení 'i he teuteu ho'o lēsoní. Pea faka'aonga'i 'a e ngaahi fehu'i 'a ia 'okú ke ongo'i 'e tokoni lelei taha ki he fānaú ke mahino kiate kinautolu e ngaahi folofolá mo faka'aonga'i 'a e ngaahi tefito'i mo'oni 'i he'enu mo'uí. 'E tokoni foki 'a ho'o lau fakataha ko ia 'o e ngaahi fakamo'oni folofolá mo e fānau 'i he kalasí ke nau ma'u ha 'ilo lahi ange ki he ngaahi folofolá.

- Ko e hā 'a e fuofua fekau na'e fai 'e he 'Eikí kia 'Apinetai ke fakahā ki he Tu'i ko Noá mo hono kakaí? (Mōsaia 11:20–21.)

- Ko e hā 'a e fa'ahinga tō'onga mo'ui na'e mo'ui'aki 'e he Tu'i ko Noá mo hono kakai? (Mōsaia 11:1–7, 14–15, 19.)
- Na'e anga fēfē 'a e tali 'e he Tu'i ko Noá mo hono kakai ki he ngaahi akonaki 'a 'Apinetai? (Mōsaia 11:26–29.) 'Oku mou pehē ko e hā hono 'uhinga 'oku 'ita ai 'a e kakai 'iate kinautolu ko ia 'oku nau fakahā ange ke nau fakatomalá?
- Ko e hā 'a e me'a na'e fakamo'oni fakapapau 'e 'Apinetai ki he Tu'i anga-kovi ko Noá mo 'ene kau taula'eikí fekau'aki mo e ngaahi fekaú? (Mōsaia 12:33–36; 13:11–24.) Ko e hā hono 'uhinga 'oku mahu'inga ai kiate kinautolu ke tau talangofua ki he ngaahi fekau 'a e Tamai Hēvani?
- Ko e hā hono 'uhinga ne ilifia ai 'a e kakai 'o e Tu'i ko Noá ke ala kia 'Apinetai? (Mōsaia 13:3–5.)
- Ko e hā 'a e fakamo'oni 'a 'Apinetai kia Sīsū Kalaisi? (Mōsaia 15:1, 6–8; 16:14–15.)
- Na'e anga fēfē hono fakahā 'e 'Apinetai 'a 'ene loto-to'á? (Mōsaia 17:7–10.) Ko e hā hono 'uhinga 'oku fa'a faingata'a ai ke tau tu'u 'o poupou'i 'a e me'a 'oku totonú? 'E anga fēfē ha'atau tu'u 'o poupou'i 'a e me'a 'oku totonú?
- Ko e hā hono 'uhinga ne tutu ai 'a 'Apinetai 'o a'u ki he maté? (Mōsaia 17:20.) 'Oku mou pehē ko e hā hono 'uhinga ne tuku ai 'e he 'Eikí ke hoko 'a e me'a ko 'ení? (Alamā 60:13.)
- Ko e hā 'a e me'a na'e mahu'inga ki he Tu'i ko Noá? (Mōsaia 11:14; 19:7–8.) Ko e hā 'a e me'a na'e mahu'inga kia 'Apinetai? (Mōsaia 13:4; 17:7–10.) Ko e hā 'a e me'a 'oku totonu ke mahu'inga kiate kinautolú?
- Ko hai na'e ongo ki ai 'a e fakamo'oni 'a 'Apinetai ki mu'a ia peá ne toki pekiá? (Mōsaia 17:1–4.)
- Na'e anga fēfē hono fakahoko 'a e kikite ko ia 'a 'Apinetai 'i he Mōsaia 12:3? (Mōsaia 19:19–20.)
- 'Oku mou pehē ko hai 'i he ngaahi 'ahó ni 'oku loto-to'a ke tu'u ko ha fakamo'oni 'a Sīsū Kalaisi?

Ngaahi 'Ekitiviti Fakatupulakí

Te ke lava 'o faka'aonga'i ha taha pe lahi ange 'o e ngaahi 'ekitiviti ko 'ení 'i ha fa'ahinga taimi pē lolotonga 'o e lēsoni pe ko hano fakamanatu, fakamatala fakanounou pe tukupā.

1. Tuku ke hanga 'e he fānaú 'o 'ai kinautolu ke hangē ko ha taha 'oku 'i he talanoa 'o 'Apinetai mo e Tu'i ko Noá, pea tuku ke hoko ha taha ko ha taha faiongoongo ke ne faka'eke'eke kinautolu. Hiki ha lisi 'o e ngaahi fehu'i ko ia 'e fehu'i 'aki 'e he taha faiongoongó, hangē ko 'ení:

Taha faiongoongó kia Noa:

Na'e anga fēfē ho'o totongi ki ho fale faka'ofa'ofá?

Taha faiongoongó ki he kau taula'eikí:

Ko e hā hono 'uhinga 'oku mou puke pōpula ai 'a 'Apinetai?

Taha faiongoongó kia 'Alamā:

Ko e hā ho'o fakakaukau ki he ngaahi akonaki 'a 'Apinetai?

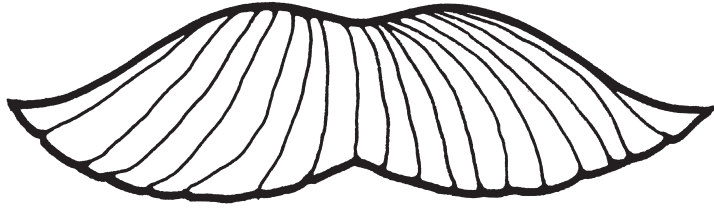
Taha faiongoongó kia 'Apinetaí:

Ko e hā hono 'uhinga 'oku fie ma'u ai 'e he kakai ko 'ení ke fakapoongi koé? Ko e hā hono 'uhinga 'oku 'ikai ke ke fie faka'ikai'i ai 'a e ngaahi me'a na'á ke fakahā ki he kakai ni?

2. Afuhi ha pepa ngaohikai 'i ha fo'i poulu vai. Tuku leva 'a e poulú 'i ha feitu'u 'e lava ai 'a e fānaú hono kotoa 'o mamata ki ai. Fakahā ange 'oku fakafofonga'i 'e he pepá 'a kinautolu ko ia 'oku fili ke loto-to'á. Kole ange ke nau mamata ki he ngaahi me'a 'e hoko 'i he taimi ko ia 'oku tuku ai 'a e kau anga-koví 'o ofi kiate kinautolu ko ia 'oku loto-to'á. Tulutā ha me'i me'a fufulu peleti, 'a ia 'oku ne fakafofonga'i 'a e kau anga-koví, 'i loto 'i he poulú. 'Oku 'alu mama'o fakavavevave leva 'a e pepá. 'I he taimi na'e tui ai 'a 'Alamā ki he fakamo'oni 'a 'Apinetaí, na'á ne fili ke loto-to'a 'i he talangofua ki he palōfitá pea tafoki mei he ngaahi founa kovi 'a e Tu'i ko Noá. Fehu'i ange ki he fānaú pe ko e hā 'a e ngaahi me'a 'oku totonu ke nau tafoki mei ai koe'uhí ke nau lava 'o loto-to'a.
3. Fealēlea'aki 'i he ngaahi Fekau 'e Hongofulú 'i he Mōsaia 12:34–36, 13:12–24.
4. Fakafehoanaki ange 'a e ngaahi tō'onga mā'oni'oni 'a e Tu'i ko Penisimaní ki he ngaahi tō'onga 'a e Tu'i ko Noá.
 Tu'i ko Penisimaní: Mōsaia 2:10–14, 4:9–10.
 Tu'i ko Noá: Mōsaia 11:2, 6–7, 27; 19:8.
5. Alea'i 'a e faitatau ko ia 'a e me'a na'e fai 'e he Tu'i anga-kovi ko Noá mo hono kakai kia 'Apinetaí pea mo e me'a na'e hoko kia Kalaisí.
 Kalaisí: Mōsaia 15:5, Mātiu 26:66, Luke 24:20.
 'Apinetai: Mōsaia 13:1; 17:7, 10, 13.
6. Hiva'i pe lau 'a e fakalea 'o e "Te u Loto-to'a" (Children's Songbook, p. 162), "Loto'aki Faitotonu" (Children's Songbook, p. 158), pe "Ko e Siasi 'o Sīsū Kalaisí" (Children's Songbook, p. 77).

Faka'osí

Fakamo'oní	Fakamo'oni'i ange neongo 'oku 'ikai hanga 'e he'etau faitotonú 'o fakatau'atāina'i kitautolu mei he ngaahi mamahí mo e 'ahi'ahí, ka 'o kapau te tau loto-to'a 'i he'etau fakamo'oni kia Sīsū Kalaisí, kuo pau ke tāpuaki'i kitautolu 'e he Tamai Hēvaní 'aki 'a e melino 'i he mo'ui ko 'ení pea mo ia te tau ma'u 'i he mo'ui ka hokó.
Laukonga 'oku Fokotu'u Atu ke Fai mei 'Apí	Fokotu'u ange ki he fānaú ke nau ako mei 'api 'a e Mōsaia 11:1–2, 20–21, 26–29; 12:1–9; mo e vahe 17 ke hoko ia ko ha fakamanatu 'o e lēsoni ko 'ení. Fakaafe'i ha taha 'o e fānaú ke ne fai 'a e lotu tukú.

Ko e Fai Papitaiso ‘a ‘Alamā ‘i he Vai ko Molomoná

Lēsoni
12

Taumu‘á

Ke ako‘i ki he fānaú ‘a e ‘uhinga ‘o ‘enau fuakava ‘i he papitaisó pea mo e mahuinga ‘o hono tauhi kinautolú.

Teuteú

1. Ako ‘i he fa‘a lotu ‘a e Mōsaia 17:2–4; 18. Peá ke lau ‘a e lēsoní mo ke fili pē ‘e anga fēfē ho‘o ako‘i kiate kinautolu ‘a e fakamatala mei he folofolá. (Vakai, “Teuteu ho‘o Lēsoní,” p. vi, mo e “Faiako mei he Ngaahi Folofolá,” p. vii.)
2. Fili ‘a e ngaahi fehu‘i mo e ngaahi ‘ekitivití fakatupulaki ‘a ia ‘e fakakau mai ai ki ai ‘a e fānaú mo tokoni lelei taha kiate kinautolu ke nau a‘usia ‘a e taumu‘a ‘o e lēsoní.
3. Ngaahi nāunau ‘oku fie ma‘ú:
 - a. Tohi ‘a Molomona ma‘á e tamasi‘i taki taha.
 - b. Fa‘iteliha pē: Ko ha loka mo e kī ki he ‘ekitivití ke taki‘aki e tokangá (hangē ko ‘ení, ko ha fo‘i loka, tohi noa, puha tuku‘anga me‘a teuteu pe katoleta).
 - c. Ko ha la‘i pepa ‘oku tā ai ha fo‘i kī pea ‘oku tohi‘i ‘i he fo‘i kī ‘a e lea ko e Ngaahi Fuakavá (vakai, ngata‘anga ‘o e lēsoní).
 - d. Ko ha tatau ‘o e tohi tufa “Ko ‘Eku Ngaahi Fuakava ‘i he Papitaisó” ma‘á e tamasi‘i taki taha (vakai, ngata‘anga ‘o e lēsoní).
 - e. Fakatātā 4–23, Ko e Fai Papitaiso ‘a ‘Alamā ‘i he Vai ‘o Molomoná (Ngaahi Fakatātā ‘o e Ongongoleleí 309; 62332 900).

**Fokotu‘u ki he
Founga Fai
‘o e Lēsoní**

Fakaafe‘i ha taha ‘o e fānaú ke ne fai ‘a e fua lotú.

‘Ekitivití ke taki‘aki
e tokangá

Faka‘ali‘ali ange ha fo‘i kī. Fehu‘i ange ki he fānaú pe ‘oku faka‘aonga‘i ‘a e kī ki he hā. Mahalo pe te ke tuku ha tamasi‘i pe ta‘ahine ke ne faka‘aonga‘i ‘a e fo‘i kī ke fakaava‘aki ha fo‘i loka. Puke hake ‘a e la‘i pepa ‘oku tā ai ‘a e fo‘i kī ko e‘uhí ke ‘oua na‘a lava ‘e he fānaú ‘o mamata ki he fo‘i lea Fuakavá, pea kosi ua ‘a e la‘i pepá. Fakamatala‘i ange ‘e ‘ikai lava ‘o ngāue ha fo‘i kī kapau ‘okú ke ma‘u pē ha kongá ‘o e kī. Fakahanga hake leva ‘a e tafa‘aki ‘oku tohi‘i ai ‘a e fo‘i lea ko e Fuakavá. Fehu‘i ange ki he fānaú pē ‘oku nau ‘ilo‘i ‘a e ‘uhinga ‘o e fo‘i lea ko ‘ení. Fakamatala‘i ange ko e fuakavá ‘oku ‘uhinga ia ‘i he ongoongoleleí ki ha aleapau pe palōmesi toputapu ‘i he vaha‘a ‘o e Tamai Hēvaní mo ‘ene fānaú. Pea ko e taimi ko ia ‘oku tau tauhi ai ‘etau fuakava mo e Tamai Hēvaní, kuo pau leva ke ne fai hono fatongiá. Ka ‘o kapau he ‘ikai te tau tauhi ‘etau ngaahi palōmesi ki he fuakavá, ‘oku maumau leva ‘a e fuakava na‘e faí. Pea ko hono tauhi ko ia ‘etau fuakava ‘i he papitaisó ko ha kī ia ki he ngaahi tāpuakí mo e mo‘ui ta‘e ngatá. Fakamatala‘i ange ko e mo‘ui ta‘e ngatá ko ha‘ate hoko ‘o tatau mo e Tamai Hēvaní pea mo‘ui fakataha mo ia ki he ta‘e ngatá. Fakamatala‘i ange ‘i he taimi ko ia ‘e ako ai ‘e he fānaú kia ‘Alamā mo hono kakaí, ‘e toe fakamanatu ange kiate kinautolu ‘a ‘enau fuakava ‘i he papitaisó pea mo e founga te nau tauhi ai ia ke toe lelei angé.

Fakamatala mei he Folofolá

Ako'i ki he fānaú 'a e fakamatala ko ia ki he fai papitaiso 'a 'Alamā 'i he Vai ko Molomoná mei he Mōsaia 17:2–4; 18. (Kapau 'e fie ma'u ha ngaahi founa ke ako'i 'aki 'a e fakamatala mei he folofolá, vakai, "Faiako mei he Ngaahi Folofolá," p. vii.) Fakamamafa'i ange 'a e ngaahi fuakava ko ia 'oku tau fai 'i he papitaiso pea mo e mahu'inga 'o hono tauhi kinautolú. Faka'aonga'i 'a e fakatātaá 'i he taimi totonu.

Ngaahi Fehu'i ke Alea'i mo Faka'aonga'i

Ako 'a e ngaahi fehu'i mo e ngaahi fakamo'oni folofola ko 'ení 'i he teuteu'i ho'o lēsoní. Faka'aonga'i 'a e ngaahi fehu'i 'a ia 'okú ke ongo'i 'e tokoni lelei taha ki he fānaú ke mahino kiate kinautolu e ngaahi folofolá pea faka'aonga'i 'a e ngaahi tefito'i mo'oni 'o e ongoongolelé 'i he'enau mo'uí. 'E tokoni foki ho'o lau fakataha ko ia 'a e ngaahi fakamo'oni mo e fānaú 'i he kalasí ke nau ma'u ha 'ilo lahi ange ki he ngaahi folofolá.

- Ko e hā 'a e me'a na'e fai 'e 'Alamā ke teuteu'i ai ia ke papitaisó? (Mōsaia 17:2–4; 18:1.) Na'e anga fēfē ho'o teuteu ki ho papitaisó?
- Ko e hā e me'a na'e hoko ai 'a e feitu'u na'e ui ko Molomoná ko ha feitu'u lelei ia ke ako'i ai 'e 'Alamā 'a e kakaí? (Mōsaia 18:4–5.) Ko e hā hono 'uhinga na'e fie ma'u ai ke nau toitoí?
- Ko e hā e ongo na'e ma'u 'e he kakai 'o 'Alamaá 'i he taimi ko ia na'a nau 'ilo'i ai te nau lava 'o papitaisó? (Mōsaia 18:11.) Ko e hā e ongo na'á ke ma'u 'i he taimi na'e papitaiso ai koé? Ko e hā 'a e me'a 'okú ke manatu'i fekau'aki mo e 'aho ko iá?
- Ko e hā e ngaahi palōmesi na'a tau fai 'i he taimi na'a tau papitaiso aí? Ko e hā e palōmesi 'a e Tamai Hēvaní kiate kitautolú? (Mōsaia 18:8–10.) Faka'alí'ali 'a e tohi tufa "Ko 'Eku Ngaahi Fuakava 'i he Papitaisó", pea alea'i e fo'i palōmesi taki taha. Fakamatala'i ange 'oku 'ikai ke haohaoa ha taha 'iate kitautolu kā kuo pau ke fai hotau lelei tahá ke tauhi 'etau ngaahi fuakava 'i he papitaisó.
- 'E anga fēfē ha'atau fakahā kuo tau to'o kiate kitautolu e huafa 'o Sisū Kalaisí pea 'oku tau tu'u ko 'ene kau fakamo'oni?
- 'Okú 'uhinga ki he hā 'a e fefua'aki 'a e ngaahi kavengá pea tangi mo kinautolu 'oku tangí? Ko e hā 'a e founa na'e ngāue ai 'a Kalaisi ma'akitautolu mo e ni'ihi kehé 'i he lolotonga 'ene mo'ui he māmaní? 'E anga fēfē ha'atau muimui ki he fa'ifa'itaki'anga 'a Sisū Kalaisí pea tokoni ki he ni'ihi kehé?
- Ko e hā e ngaahi fekau na'e foaki 'e 'Alamā ki hono kakaí ke tokoni'i kinautolu ke nau tauhi 'enu ngaahi fuakava 'i he papitaisó? (Mōsaia 18:21–23, 27–29.) 'E anga fēfē ha'atau mo'ui 'o hangē ko e kakai 'o 'Alamaá?
- Ko e fē ouau 'i he 'aho Sāpaté te tau lava ai 'o fakafo'ou 'etau ngaahi fuakava 'o e papitaisó? Mahalo te ke fie fakamatala'i ange 'oku 'uhinga 'a e fakafo'ou ke 'ai ke hangē 'oku fo'ou pe toe kamata. Toe fakamanatu mo e fānaú ki he ngaahi tāpuaki 'o e sākalamēnití pea tokoni'i kinautolu ke nau 'ilo'i 'a e ngaahi fuakava 'oku 'i aí (vakai, Molonai 4:3; 5:2). 'Oange ki he tamasi'i pe ta'ahine taki taha ha tatau 'o e tohi tufá, pea toe fakamanatu 'enu ngaahi fuakava 'i he papitaisó.

Ngaahi 'Ekitiviti Fakatupulakí

Te ke lava 'o faka'aonga'i ha taha pe lahi ange 'o e ngaahi 'ekitiviti ko 'ení 'i ha fa'ahinga taimi pē lolotonga 'o e lēsoní pe ko hano fakamanatu, fakamatala fakanounou pe tukupā.

1. Kole ange ki ha taha 'o e fānaú ke ne to'o he nima 'e taha ha tohi lahi 'oku mamafa ka e lolotonga ko iá 'okú ne fakahā ange ki he kalasí fekau'aki mo e ngaahi fuakava 'o e papitaisó. Fehu'i ange ki he taha 'okú ne puke 'a e tohí pe 'oku kamata ke mamate hono nimá. Tuku ha tamasi'i pe ta'ahine 'e taha ke ne tokoni ke puke 'a e tohí. Fakamatala'i ange ko e taha 'o e ngaahi palōmesi na'a tau fai 'i he'etau papitaisó ke "fefua'aki 'a e ngaahi faingata'á, koe'uhí ke nau ma'ama'a." Alea'i 'a e ngaahi faingata'a 'oku ongo'i 'e he fānaú 'i honau to'ú, hangē ko ha fakakata'aki kitautolu, puke, tofanga 'i he ngaahi palōpalema mo e kau mēmipa 'o e fāmílí, fie ma'u ke kau 'i he fa'ahinga me'a, pe 'i ai ha faingata'a 'i he 'api akó. Fehu'i ange ki he fānaú pe 'e anga fēfē ha'anau tokoni ke ma'ama'a e kavenga 'a e nīihi kehé.
2. Ki mu'a pea kamata 'a e kalasí, fehu'i ange ki he mātu'a 'a e fānaú ke fakahā atu ha taimi na'e tokoni ai 'a 'ene tamasi'i pe ta'ahiné ki ha taha. Vahevahe 'a e ngaahi me'a ni mo e kalasí, pea fakamālō'ia 'a e fānaú koe'uhí ko 'enau ngaahi ngāue tokoní. Fakamahino'i ange na'e hanga 'e he ngaahi ngāue tokoni ko 'ení 'o fakama'ama'a'i 'a e faingata'á kiate kinautolu ko ia 'oku ngāue.
3. Fakamatala'i ange ki he fānaú ko e konga 'o e fuakava na'a tau fai 'i he taimi na'a tau papitaiso a'i ke tau fie to'o 'a e huafa 'o Sīsū Kalaisí kiate kitautolu pea hoko ko ha Kalisitiane mo'oni pe kau muimui 'o Kalaisi. Kuo pau foki ke tau mo'ui taau mo hono huafá. Fehu'i ange ki he fānaú ke nau fakakaukau pe 'oku anga fēfē 'enau faka'apa'apa'i 'a e huafa 'o Sīsū Kalaisí 'i ho'o vahevahe e talanoa ko 'eni 'a Palesiteni Siasosi 'Alipate Sāmita, ko e Palesiteni ia hono valu 'o e Siasí:

"I he ngaahi ta'u kuo hilí, ne u fu'u puke lahi ai. . . . Na'á ku fu'u vaivaia foki peá ne 'ikai ai ke u kei lava 'o ngaue holo.

"I ha 'aho 'e taha . . . Ne 'ikai ke u toe 'ilo ha me'a pea ne u fakakaukau kuó u 'osi 'alu atu ki he Tafa'aki 'e Tahá. . . .

"Na'e kamata leva ke u vakavakai holo ki hoku 'ātakaí . . . pea 'i he hili ha'aku luelue 'i ha ngaahi taimi . . . 'i he vaotaá, ne u mamata atu ki ha tangata 'okú ne ha'u kiate au. Na'á ku fakatokanga'i atu ko ha tangata lahi ia, pea ne u fakavavevave atu 'eku laká ke u a'u atu kiate ia, koe'uhí na'á ku fakatokanga'i ko 'eku kui tangatá ia . . . Ne u manatu'i pē 'a 'eku fiefia 'i he'eku mamata atu 'okú ne ha'ú. Pea na'e fakahingoa foki au ki hono hingoá pea 'oku ou pōlepole 'aki ia.

"I he taimi na'e ofi mai ai 'eku kui tangatá, na'á ne tu'u . . . 'o ne sio fakamama'u mai kiate au mo ne pehē:

"'Oku ou fie ma'u ke u 'ilo'i pē ko e hā 'a e me'a kuó ke ngāue'aki ki ai hoku hingoá.'

"Na'e hangē ha hele'uhilá 'eku manatu'i 'a e me'a kotoa pē na'á ku faí . . . Na'e faka'au ke fakalalakaka hake 'a 'eku mo'uí ke kakato. Pea ne u malimali mo sio ki he'eku kui tangatá pea mo u pehē ange:

"'Oku te'eki ai ke u fai ha fa'ahinga me'a 'aki ho hingoá ke ke mā ai.'

"Na'á ne ha'u 'o fā'ofua 'iate au, pea 'i he'ene fai 'ení, ne u 'ā hake 'o 'ilo'i 'a hoku ngaahi 'ātakai fakaemāmaní. He na'e viviku 'a hoku piló 'o hangē ne hua'i ai ha vai—koe'uhí ko e lo'imata 'o e hounga'ia na'e lava ke u fakahā 'o 'ikai te u mā" ("Your Good Name," Improvement Era, Mar. 1947, p. 139).

Fakamatala'i ange ki he fānaú 'oku nau faka'apa'apa'i 'a e huafa 'o Sīsū Kalaisí 'i he taimi ko ia 'oku nau fie tauhi ai 'a e ngaahi fekaú mo e ngāue tokoni ma'á e ni'ihī kehé.

4. Hiva'i pe lau 'a e fakalea 'o e "Papitaisó" (Children's Songbook, p. 100) pe "Ko e Tefito 'o e Tui Hono Fā" (Children's Songbook, p. 124).

Faka'osí

Fakamo'oni

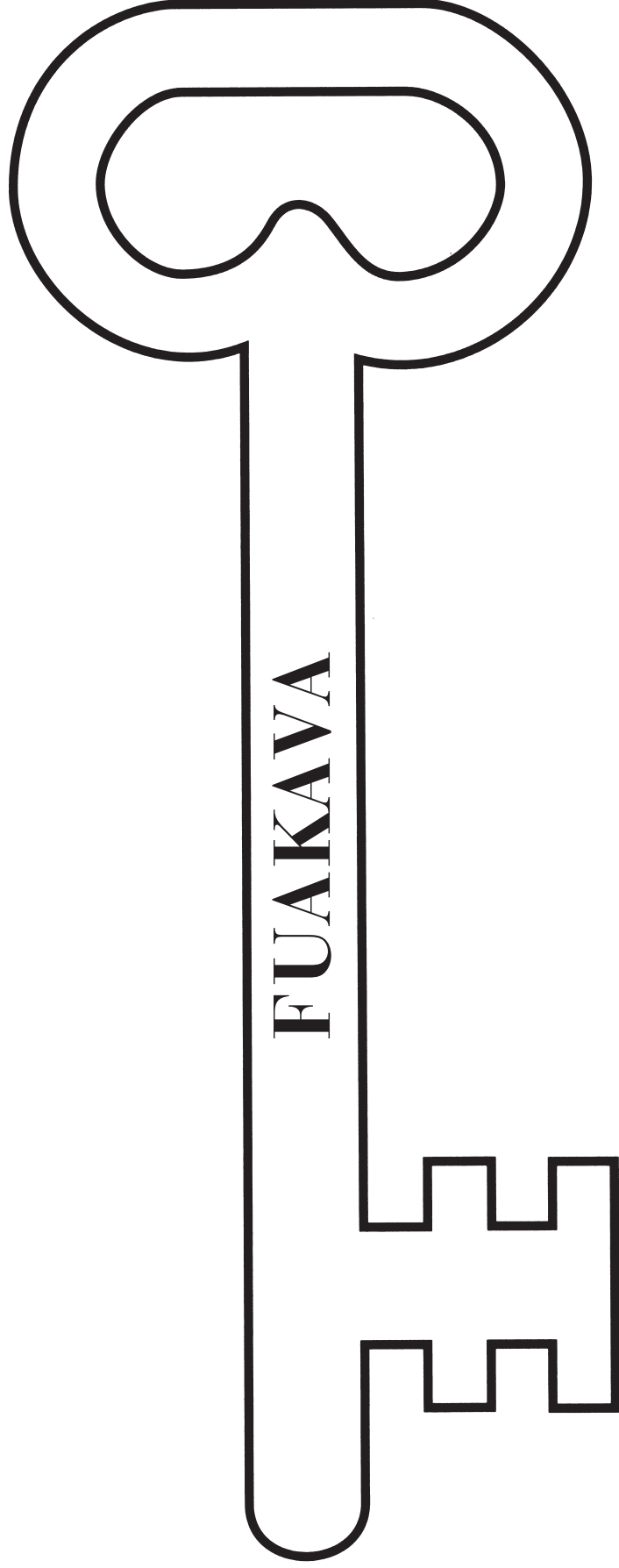
Fai ha'o fakamo'oni ki he taimi ko ia 'oku tau tauhi ai e ngaahi fuakava 'i he papitaisó, te tau ako ai ke ngāue tokoni 'o toe lelei ange ki he ni'ihī kehé pea hoko 'o hangē ko Sīsū Kalaisí.

Laukonga 'oku
Fokotu'u Atu ke
Fai mei 'Apí

Fokotu'u ange ki he fānaú ke nau ako mei 'api 'a e Mōsaia 18:1–11, 30–35 ke hoko ia ko ha fakamanatu 'o e lēsoni ko 'ení.

Fakaafe'i ha taha 'o e fānaú ke ne fai 'a e lotu tukú.

Fakatokanga'i angé: Kapau 'okú ke fie faka'aonga'i 'a e 'ekitiviti fakatupulaki 1 'i he lēsoni ka hoko maí, teuteu 'a e ngaahi me'a ko ia ke fai mei 'apí 'i ha uike 'e taha ki mu'a.

Ko 'Eku Ngaahi Fuakava 'i he Papitaisó

(Fakafo'ou 'i he Taimi Kotoa pē 'oku ou Ma'u ai 'a e Sākalamēnití)

'Oku ou Fuakava mo e 'Eikí 'i he Papitaisó ke u:

1. Ha'u ki he tākanga 'a e 'Otuá (hoko ko ha mēmipa 'o e Siasi 'o Sīsū Kalaisí).
2. Ui ko hono foha pe 'ofefine (to'o kiate au 'a e huafa 'o Kalaisí).
3. Fefua'aki ho'omou ngaahi faingata'á, koe'uhí ke ma'ama'a; tangi mo kinautolu 'oku tangí; pea fakafiemālie'i 'a kinautolu 'oku fie ma'u ha fakafiemālié (tokoni'i 'a e ni'hi kehé).
4. Tu'u ko ha fakamo'oni 'a e 'Otuá 'i he taimi mo e ngaahi me'a kotoa pē pea mo e feitu'u kotoa pē (fakamo'oni'i 'a Kalaisi pea hoko ko ha fa'ifa'itaki'anga lelei 'i he taimi kotoa pē).
5. Ngāue ma'á e 'Otuá mo tauhi 'a e ngaahi fekaú.

'I he Taimi Ko ia 'oku ou Tauhi ai 'Eku Ngaahi Fuakavá, 'oku Fuakava Mai 'a e 'Eikí 'e:

1. Fakamolemole'i 'eku ngaahi angahalá.
2. Hua'i mai 'a hono Laumālié 'o lahi ange kiate au (tuku mai ke u ma'u 'a e feohi 'o e Laumālie Mā'oni'oni).
3. Huhu'i au koe'uhí ke u lava 'o lau fakataha mo kinautolu 'o e 'uluaki toetu'ú pea ma'u 'a e mo'ui ta'e ngatá (fakangofua au ke u hū ki he nāunau fakasilesitalé ke mo'ui fakataha mo e Tamai Hēvaní mo Sīsū Kalaisi).

Ko e Kakai 'o e Tu'i ko Limihaí mo e Kakai 'o 'Alamaá

Taumu'á

Ako'i ki he fānaú 'e lava 'e he anga fakatōkilaló mo e tui kia Sīsū Kalaisí 'o foaki mai ha mālohi ke tau matu'uaki 'a e ngaahi faingata'á.

Teuteú

1. Ako 'i he fa'a lotu 'a e Mōsaia 21:1–16; 22; 23:1–6, 29–39; mo e 24 pea toe fakamanatu 'a e Mōsaia 12:2, 4–5. Peá ke lau 'a e lēsoní mo ke fili pē 'e anga fēfē ho'o ako'i ki he fānaú 'a e fakamatala mei he folofolá. (Vakai, "Teuteu ho'o Lēsoní," p. vi, mo e "Faiako mei he Ngaahi Folofolá," p. vii.)
2. Laukonga 'oku tānaki atú: Mōsaia 20–25 (ki he fakamatalá kátoa).
3. Fili 'a e ngaahi fehu'i mo e ngaahi 'ekitiviti fakatupulaki 'a ia te ne fakakau mai ki ai 'a e fānaú pea mo tokoni lelei taha kiate kinautolu ke nau a'usia e taumu'a 'o e lēsoní.
4. Kapau 'okú ke palani ke faka'aonga'i 'a e 'ekitiviti fakatupulaki 1, te ke fie ma'u ke teuteu 'a e me'a ke fai mei 'apí 'i ha uike 'e taha ki mu'a.
5. Ngaahi nāunau 'oku fie ma'ú:
 - a. Tohi 'a Molomona ma'á e tamasi'i taki taha.
 - b. Fakatātā 2–24, Ko Hono Le'o 'e he Kau Leimaná 'a e Kau Nifaí, mo e 4–25, Ko e Hola 'a e Kakai 'o e Tu'i ko Limihaí.

Fokotu'u ki he Founga Fai 'o e Lēsoní

Fakaafe'i ha taha 'o e fānaú ke ne fai 'a e fua lotú.

'Ekitiviti ke taki'aki
e tokangá

Tohi 'i he palakipoé 'a e ngaahi lea mo e faka'uHINGA ko 'ení pe ko ha la'i pepa fefeka. Fakamatala'i ange 'e ako 'e he fānaú ha ngaahi lea mahu'inga 'i he fakamatala mei he folofolá. Tuku ke tala mai pē 'e he fānaú 'a e fo'i lea 'oku nau fie lea'akí mo kumi hono faka'uHINGÁ.

Faingata'a'ia	a. Ko ha fa'ahinga me'a pe mamahi `oku faingata'a hono fuesia
Pōpula	a. Fie ako; 'ikai hikisia
Anga mā'ulalo	b. Tu'utāmaki, mamahi pe faingata'a
Fakatanga	c. 'Ikai tau'atāina; pōpula
Tui	d. 'Ohofi, fakamamah'i, pe tono t angata
Kavenga	e. Tui 'ikai mamata

Talí: Faingata'a'ia: f; Pōpula: h; Anga mā'ulalo: e; Fakatanga: i; Tui: k; Kavenga: a.

Fakamatala mei
he Folofolá

Toe fakamanatu 'a e ngaahi kikite ko ia 'a 'Apinetai fekau'aki mo e Kau Nifái mei he Mōsaia 12:2, 4–5. Na'e fakakakato 'a e ngaahi kikite ko 'ení neongo na'e vaeua 'a e Kau Nifái ki he ongo kulupu 'e ua. Ako'i 'a e ngaahi fakamatala 'a e kakai e Tu'i ko Limihái mo e kakai 'o 'Alamā mei he Mōsaia 21:1–16; 22; 23:1–6, 29–39; mo e 24. Faka'aonga'i 'a e 'ū fakatātaá 'i he taimi totonu. (Kapau 'e fie ma'u ha ngaahi founa ke ako'i 'aki 'a e fakamatala mei he folofolá, vakai, "Faiako mei he Ngaahi Folofolá," p. vii.)

Ngaahi Fehu'i
ke Alea'i mo
Faka'aonga'i

Lau 'a e ngaahi fehu'i mo e ngaahi fakamo'oni folofola ko 'ení 'i he teuteu ho'o lēsoní. Faka'aonga'i 'a e ngaahi fehu'i 'a ia 'okú ke ongo'i 'e tokoni lelei taha ki he fānau ke mahino kiate kinautolu e ngaahi folofolá pea mo faka'aonga'i 'a e ngaahi tefito'i mo'oni 'o e ongoongolelei 'i he'enau ngaahi mo'uí. 'E tokoni foki ho'o lau fakataha 'a e ngaahi fakamo'oní mo e fānau 'i he kalasí ke nau ma'u ha 'ilo lahi ange ki he ngaahi folofolá.

Ko e Kakai 'o e Tu'i ko Limihái

- Ko e hā e ngaahi founa na'e fakatanga'i 'aki 'e he Kau Leimaná 'a e kakai 'o Limihái? (Mōsaia 21:3.) Ko e hā hono 'uhinga ne hoko ai 'ení? (Mōsaia 21:4; 12:4–5.)
- Ko e hā e me'a na'e hoko ki he kakai 'o e Tu'i ko Limihái 'i he'enau tō tau tu'o tolu ko ia 'i he fepaki mo e kau Leimaná? (Mōsaia 21:13–14.) Ko e hā hono 'uhinga 'o e anga-vaivai? 'Oku mou pehē ko e hā hono 'uhinga ne faifai ai pea anga-vaivai 'a e kau Nifái?
- Ko e hā hono 'uhinga ne fakatuotuai ai e Tamai Hēvaní ke fanongo ki he tangi 'a e kakai 'o Limihái? (Mōsaia 21:15.) Na'e anga fēfē 'Ene tali 'enau tangi ki ha tokoní? (Mōsaia 21:15–16.) Ko e hā 'a e me'a na'e lava 'e he kakai 'o Limihái 'o ako mei he'enau nofo pōpulá? 'E anga fēfē e tokoni 'etau faingata'a'ia 'i he mo'uí ni ke tau toe anga-vaivai, talangofua mo fa'a lotu ange aí?
- 'I he hili ko ia e fai 'e he Tu'i ko Limihái mo hono kakaí ha fuakava, pe palōmesi mo e 'Otuá, ko e hā 'a e me'a na'a nau fie fai ke fakahā 'aki 'oku nau faka'apa'apa'i 'a 'enau fuakava pea mo iá? (Mōsaia 21:35.) 'E anga fēfē ha'atau fakahā ki he Tamai Hēvaní 'oku tau faka'apa'apa'i 'etau fuakava 'i he papitaisó?

Ko e Kakai 'o 'Alamaá

- Ko e hā e ngaahi 'uhinga na'e sivi'i ai 'a e tui mo e fa'a kātaki 'a e kakai 'o 'Alamaá? (Mōsaia 23:21.) Ko e hā e tala'ofa na'e fai 'e he 'Eikí kiate kinautolu mo kitautolu 'o kapau te tau falala kiate ia 'i he taimi 'oku 'ahi'ahi'i ai 'etau kātaki mo 'etau tuí? (Mōsaia 23:22.) 'Oku anga fēfē 'a hono tāpuaki'i koe 'i ho'o falala ki he 'Eikí?
- Ko e hā hono 'uhinga ne pehē ai 'e 'Alamā 'oku totonu ke 'oua 'e manavahē 'a hono kakaí? (Mōsaia 23:27.) Na'e anga fēfē e tali 'e he kakaí 'a 'ene ngaahi akonakí? (Mōsaia 23:28.) Na'e anga fēfē e tokoníi kinautolu 'e he 'Eikí? (Mōsaia 23:29.) 'Oku anga fēfē hono tokoníi koe 'e he 'Eikí ke ke ma'u ha loto-to'a?
- Ko e hā e me'a te ke lava 'o fai ke ke toe mālohi ange ai 'i he taimi 'o e faingata'á? 'Oku anga fēfē hono tāpuaki'i koe mo ho fāmilí 'e he Tamai Hēvaní 'i he taimi 'o e faingata'á?
- Na'e anga fēfē hono fakahā 'e 'Alamā mo hono kakaí ki he Tamai Hēvaní 'enau fie ma'u 'i he taimi na'e 'ikai tali ai 'e he taki anga-kovi ko 'Amuloné ke nau lotu

le'ō-lahí? (Mōsaia 24:12.) Na'e anga fēfē hono tali 'e he Tamai Hēvaní 'enau lotú mo tauhi 'ene tala'ofa kiate kinautolú? (Mōsaia 24:13–16.) 'Oku anga fēfē hono tauhi 'e he Tamai Hēvaní 'a 'ene palōmesi kiate koé?

- Ko e hā e me'a na'e manatu'i 'e 'Alamā mo hono kakaí ke nau fai 'i he hili hono fakahaofi kinautolu mei he kau Leimaná? (Mōsaia 24:21–22.) Ko e hā hono 'uhinga 'oku mahu'inga ai ke fakahā e loto hounga'ia, 'o tatau ai pē 'i he taimi 'o e faingata'á? 'E anga fēfē ha'atau fakahā 'a e loto hounga'ia ki he Tamai Hēvaní koe'uhí ko e ngaahi tāpuakí?
- Na'e anga fēfē hono tāpuaki'i fakalaumālie e kakaí 'i he'enau faingata'á?
- 'Oku anga fēfē hano fakamālohia kita 'e he'ete tui kia Sīsū Kalaisi mo anga vaivai 'i he taimi 'o e faingata'á?

Ngaahi 'Ekitiviti Fakatupulakí

Te ke lava 'o faka'aonga'i ha taha pe lahi ange 'o e ngaahi 'ekitiviti ko 'ení 'i ha fa'ahinga taimi pē lolotonga 'o e lēsoní pe ko hano fakamanatu, fakamatala fakanounou pe tukupā.

1. Fakaafe'i ha ongo tamaiki lalahi 'e ua ke na teunga hangē ko e Tu'i ko Limihaí mo 'Alamā. 'E lava 'e he Tu'i ko Limihaí 'o fakahā mai e fakamatala 'a hono kakaí mei he Mōsaia 21 mo e 22. Pea 'e lava 'e 'Alamā 'o fakahā mai e fakamatala 'a hono kakaí mei he Mōsaia 23 mo e 24. Tuku ki he fānaú ke nau fai ha ngaahi fehu'i fekau'aki mo e ngaahi me'a na'e hoko 'i he fakamatalá. 'E lava foki 'o faka'aonga'i 'a e ngaahi fehu'i ke alea'i mo faka'aonga'i 'i he lolotonga pē faka'osinga 'o e fakamatalá.
2. Vahevahe e kalasí ki he timi 'e ua pe fā, 'o fakatatau ki ho nau toko lahi. Tuku ki he timi taki taha ke nau hanga 'o fakatātaá 'a e konga 'oku nau manako taha ai 'i he talanoá kae mate'i 'e he timi ko eé 'a e me'a 'oku nau fakatātāí.
3. Ako ma'u loto 'a e tefito 'o e tui hono faá.
4. Hiva'i pe lau 'a e fakalea 'o e "Ko e Tefito 'o e Tui Hono Faá," (Children's Songbook, p. 124) pe "Tui" (Children's Songbook, p. 96).
5. Fakaafe'i e fānaú ke nau lau fakalongolongo ha ni'ihí 'o e ngaahi folofola ko 'ení pea faka'ilonga'i 'a ia 'oku mahu'inga mālie kiate kinautolú:

Mōsaia 23:7, 25, 21–22

Mōsaia 24:12–16, 21–22

Mōsaia 25:10, 15–16, 22–24

Faka'osí

Fakamo'óní

Fakahā ho'o loto hounga'ia pea mo ho'o fakamo'oni ki he ngaahi tāpuaki 'oku foaki atu 'e he 'Eiki kiate koe lolotonga e ngaahi taimi 'o e faingata'á.

Laukonga 'oku
Fokotu'u Atu ke
Fai mei 'Apí

Fokotu'u ange ki he fānaú ke nau ako mei 'api 'a e Mōsaia 21:6–16 mo e 24:10–15 ke hoko ia ko hano fakamanatu 'o e lēsoní.

Fakaafe'i ha taha 'o e fānaú ke ne fai 'a lotu tukú.

Ko e Fakatomala ‘a ‘Alamā ko e Si‘í mo e Ngaahi Foha ‘o Mōsaiá

Taumu‘á

Ako‘i ki he fānaú ‘oku mahuinga ‘a e fakatomalá ki he fiefia fakaemāmaní mo e mo‘ui ta‘e ngatá.

Teuteú

1. Ako ‘i he fa‘a lotu ‘a e Mōsaia 27, 28:1–9 mo e ‘Alamā 36:11–24. Lau ‘a e lēsoní pea ke fili pe ‘e anga fēfē ho‘o ako‘i ki he fānaú ‘a e fakamatala mei he folofolá. (Vakai, “Teuteu ho‘o Lēsoní,” p. vi, mo e “Faiako mei he Ngaahi Folofolá,” p. vii.)
2. Fili ‘a e ngaahi fehu‘i mo e ngaahi ‘ekitiviti fakatupulaki ‘a ia ‘e fakakau mai ki ai ‘a e fānaú mo tokoni lelei taha kiate kinautolu ke nau a‘usia e taumu‘a ‘o e lēsoní.
3. Ngaahi nāunau ‘oku fie ma‘ú:
 - a. Tohi ‘a Molomona ma‘á e tamasi‘i taki taha.
 - b. Ko ha kato ‘oku āfei ‘i he tu‘á pe kato mo e ngaahi me‘a mamafa ‘e fā pe nima hangē ko ha ‘ū tohi, maka pe piliki. Fakahingoa e me‘a kotoa pē ‘aki ha faiangahala hangē ko e loi, fakakata ‘aki e ni‘ihi kehé, ifi tapaka, mo e alā me‘a pehē.
 - c. Fakataha 2–26, Na‘e Hā ‘a e ‘Āngeló kia ‘Alamā mo e Ngaahi Foha ‘o Mōsaiá.

Fokotu‘u ki he Founga Fai ‘o e Lēsoní

‘Ekitiviti ke taki‘aki
e tokangá

Fakaafe‘i ha taha ‘o e fānaú ke ne fai ‘a e fua lotú.

‘Omai ha kato ‘o e fa‘ahinga ko ia ‘oku āfei ‘i he tu‘á ki he kalasí, fakafonu ‘aki e ‘ū me‘a ‘oku mamafa. (‘I ho‘o ‘ilo‘i ko ia e ngaahi me‘a ‘e lava ‘o fakatauele‘i ‘aki e fānaú, hanga ‘o fakahingoa ‘aki leva e ngaahi ‘ahi‘ahí ‘a e ‘ū me‘a ko ia ‘i he kató.) Tuku ki he fānaú ke nau tautaufetongi ‘i hono to‘o e kato mamafa ko ‘ení. Pea fekau ki ha tamasi‘i pe ta‘ahine ke ne to‘o tahataha hake ‘a e ‘ū me‘a ‘i he kató.

‘I he taimi ko ia ‘e to‘o kātoa ai ‘a e “‘ū angahalá”, ‘e ma‘ama‘a leva e “kavenga” pe uta mamafa ‘a e tamasi‘i. (Te ke lava ‘o tuku pē ‘a e ‘ū me‘a mei he kató ke mou vakai ki ai ‘i he lolotonga ‘o e lēsoní koe‘uhí ke ke faka‘aonga‘i.) Hanga ‘o fakafehoanaki e taimi na‘e mamafa ai ‘a e kató mo e taimi na‘e ma‘ama‘a aí. Na‘e fakahā mai ‘e Sīsū, kapau te tau ha‘u kiate ia ‘i he tui, fakatomala mo e papitaiso ‘e ma‘ama‘a ‘etau kavengá. Ko e fakatomalá ‘a e ongo‘i loto mamahi ‘i ha‘ate fai ha angahala, ‘o ‘oua ‘e toe fai ia, pea feinga ke mo‘ui ‘o hangē ko e Fakamo‘uí. ‘E ako ‘e he fānaú ‘i he lēsoni ko ‘ení e anga hono ‘ilo‘i ‘e ‘Alamā ko e Si‘í mo e ngaahi foha ‘o Mōsaiá ‘a e kavenga ‘o e angahalá mo e fiefia ‘e ma‘u ‘i he taimi ko ia ‘oku to‘o atu ai e kavengá fakafou mai ‘i he tui kia Sīsū Kalaisi pea fakatomalá.

Fakamatala mei
he Folofolá

‘I ho‘o faka‘aonga‘i e fakatātaá ‘i he taimi totonú, ako‘i ‘a e talanoa ko ia ki he liliu lahi ne hoko ki he mo‘ui ‘a ‘Alamā ko e Si‘í mo e ngaahi foha ‘o Mōsaiá ‘a ia ‘oku hā ‘i he Mōsaia 27 mo e 28:1–9. (‘I ha‘o fie ma‘u ha ngaahi founga ke ako‘i‘aki ‘a

e fakamatala mei he folofolá, vakai, “Faiako mei he Ngaahi Folofolá,” p. vii.) Tokonií e fānau ke mahino kiate kinautolu ‘oku fekau‘aki e lēsoni ko ‘ení mo ‘Alamā ko e Sií (ko ‘ene tangata‘eikí, ‘Alamā ko e Lahi, ko ‘Alamā ia na‘e ului ‘i he akonaki ‘a ‘Apinetaí). Aleaí e founa fakatomala na‘e fou ai ‘a ‘Alamā ko e Sií, ‘a ia ko e founa tatau pē kuo pau ke tau fou ai ‘i he‘etau fakatomalá (vakai, ‘Alamā 36:16–21):

1. ‘Ilo‘i ‘a e angahalá.
2. Vete ‘a e angahalá pea lotu ki ha fakamolemole.
3. Fai ‘a e lelei tahá ke totongi ‘aki e fehālakí.
4. Li‘aki ‘a e angahalá.
5. Talangofua ki he ngaahi fekau pea mo‘ui ‘o hangē ko e Fakamo‘uí.

Ngaahi Fehu‘i
ke Aleaí mo
Faka‘aongaí

Lau ‘a e ngaahi fehu‘i mo e ngaahi fakamo‘oni folofola ko ‘ení ‘i he teuteu ho‘o lēsoní. Faka‘aongaí ‘a e ngaahi fehu‘i ko ia ‘okú ke ongo‘i ‘e tokoni lelei taha ki he fānau ke mahino kiate kinautolu e ngaahi folofolá mo faka‘aongaí ‘a e ngaahi tefito‘i mo‘oni ‘o e ongoongolelei ‘i he‘enau mo‘uí. ‘E tokoni ho‘o lau fakataha mo e fānau ‘i he kalasí ‘a e ngaahi fakamo‘oní ke nau ma‘u ha ‘ilo lahi ange ki he ngaahi folofolá.

- Ko e hā e me‘a na‘e fai ‘e he kau ta‘e tuí ki he kau mēmipa ‘o e Siasí? Ko e hā hono ‘uhinga ‘o e fakatangá? ‘Oku mou pehē ko e hā hono ‘uhinga ne fakatangaí ai ‘e he kakai ko ‘ení e kau mēmipa ‘o e Siasí? (Mōsaia 27:1, 8–10.) Ko e hā e ngaahi founa ‘oku fakatangaí ‘aki e kau mēmipa ‘o e Siasí ‘i he ngaahi ‘ahó ní?
- Ko hai na‘á ne lotua ‘a ‘Alamā ko e Sií mo e ngaahi foha ‘o Mōsaia? Ko e hā e me‘a na‘a nau lotu ki aí? (Mōsaia 27:14.) ‘Oku mou pehē ko e hā e me‘a ‘oku lotua ‘e ho‘o mou ngaahi mātu‘á kiate kimoutolú?
- ‘E anga fēfē ha‘atau lotu ke tau ma‘u ai ha tali? (Mōsaia 27:14.) Fakaafeí e kau mēmipa ‘o e kalasí ke nau vahevahe mai ‘o kau ki he tali ‘o ‘enau ngaahi tolú. ‘E lelei nai kapau te ke fie vahevahe ha me‘a pehē ne hoko kiate koe.
- Na‘e anga fēfē ‘a hono ‘ilo‘i ‘e ‘Alamā mo hono kaungā-me‘a ‘e toko faá e mālohi ‘o e Tamai Hēvani? (Mōsaia 27:11,15,18.)
- Ko e hā e me‘a ne hoko kia ‘Alamā koe‘uhí ko e me‘a fakalaumālie ko ‘eni kuo hokó? (Mōsaia 27:19.) Na‘e anga fēfē ‘ene hoko ko ha tāpuaki lahi ki he‘ene mo‘uí?
- Ko e hā ne fai ‘e ‘Alamā ko e Lahi ‘i he‘ene fanongo ki he me‘a ne hoko ki hono fohá? (Mōsaia 27:20–23.) Ko e hā hono ‘uhinga ‘oku fie ma‘u ai ‘e he‘etau mātu‘á ke tau talangofua ki he ngaahi fekau ‘a e Tamai Hēvani?
- Na‘e anga fēfē e ongo na‘e ma‘u ‘e ‘Alamā ‘i he hili e lea ange ‘a e ‘āngeló? (‘Alamā 36:11–17.) Ko e hā hono ‘uhinga ‘oku mahu‘inga ai ke tau ongo‘i loto mamahi koe‘uhí ko ‘etau angahalá?
- Na‘e anga fēfē e hoko ‘a e mahino na‘e ma‘u ‘e ‘Alamā ki he fakalelei ‘a Sisū Kalaisí ‘o tokonií ia ke fakatomalá? (‘Alamā 36:17–18.) Ko e hā e me‘a na‘e fai ‘e ‘Alamā ‘i he taimi na‘á ne manatu‘i ai ‘a e Fakamo‘uí? (‘Alamā 36:18.) Ko e hā hono ‘uhinga ‘oku mahu‘inga ai ke vete ‘etau ngaahi angahalá pea lotu ki ha fakamolemole ‘i he taimi ‘oku tau fakatomala aí?
- Na‘e anga fēfē ‘a e feinga ‘a ‘Alamā ke fai lelei ke fetongi ‘aki ‘a e fehālaaki na‘á ne faí? (‘Alamā 36:24.) Ko e hā hono ‘uhinga ‘oku mahu‘inga ai kiate kitautolu

ke tau liliu pea feinga ke failelei ke fetongi 'aki 'a e ngaahi fehālaaki na'a tau faí, ke hoko ia ko ha kongā 'o e fakatomalá?

- 'I he taimi ko ia na'e fakatomala ai 'a 'Alamā ko e Sīí mo e ngaahi foha 'o Mōsaiá pea nau liliu mei he ngaahi founa 'a e tēvoló, ko e hā e me'a na'a nau fai ke tokoni ki he nīhi kehé? (Mōsaia 27:32, 35; 28:1.) 'E anga fēfē ha'atau hoko ko ha fa'ifa'itaki'anga lelei 'i he lolotonga hotau ngaahi fāmilí mo e ngaahi kaungā-me'á?

Ngaahi 'Ekitiviti Fakatupulakí

Te ke lava 'o faka'aonga'i ha taha pe lahi ange 'o e ngaahi 'ekitiviti ko 'ení 'i ha fa'ahinga taimi pē lolotonga 'o e lēsoni pe ko hano fakamanatu, fakamatala fakanounou pē tukupā.

1. Faka'aonga'i ha fakatātā 'o ha pēpē, pe fakaafe'i ha taha 'oku 'i ai ha'ane pēpē ke ha'u mo ia ki he kalasí. Hanga leva 'o fakafehoanaki 'a e ma'a ko ia 'a e pēpē ki ha ma'a ha'a taha 'okú ne fakatomala.
2. Fakaafe'i ha taha papi ului ke ne vahevahe mai e ngaahi founa 'oku hanga ai 'e he fakatomalá mo e papitaisó 'o uesia 'a 'ene mo'uí mo e fiefiá.
3. Faka'aonga'i ha hina vai ma'a ko ha fakafofonga ha taha 'oku 'ikai faiangahala. Tulutā ha fakalanu me'akai ki he vaí, pea fakamahino'i ange e anga ko ia 'o e mafola 'a e fakalanú 'i he loto vaí. Hanga 'o fakafehoanaki 'eni ki he angahalá. Peá ke tānaki atu ha tulutā 'o ha koa huhu'a ke ne to'o 'a e lanú (liquid bleach) pea fakafehoanaki 'eni ki hono hanga 'e he fakatomalá 'o ngaohi kitautolu ke tau ma'a mei he angahalá. ('E lelei kapau te ke fie fakahoko 'eni ki mu'a ke 'ilo'i hono lahi 'o e fakalanu me'akai mo e me'a fakahinehina (bleach) 'oku fie ma'ú.)
4. Hiva'i pe lau 'a e fakalea 'o e "Tokoni Mai, 'e Tamai" (*Children's Songbook*, p. 99).

Faka'osí

Fakamo'oní

Fai ha'o fakamo'oni ko e fakatomalá pea mo e fakalelei 'a Sīsū Kalaisí ko e founa pē ia 'e lava ai ke fakama'ama'a 'etau 'ū kavenga 'o e angahalá pea ke tau ma'ú ha fakamolemole mo e fiefia 'oku kakató.

Laukonga 'oku
Fokotu'u Atu ke
Fai mei 'Apí

Fokotu'u ange ki he fānaú ke nau ako mei 'api 'a e Mōsaia 27:10–24 ko ha fakamanatu 'o e lēsoni ko 'ení.

Fakaafe'i ha taha 'o e fānaú ke ne fai 'a e lotu tukú.

Ko e Ngāue Fakafaifekau 'a 'Alamā mo 'Amuleki ki 'Amonaihaá

Lēsoni
15

Taumu'á

Ke ako'i ki he fānaú e mahu'inga 'o e talangofua fakamātoato ki he ngaahi fekau 'a e Tamai Hēvaní.

Teuteú

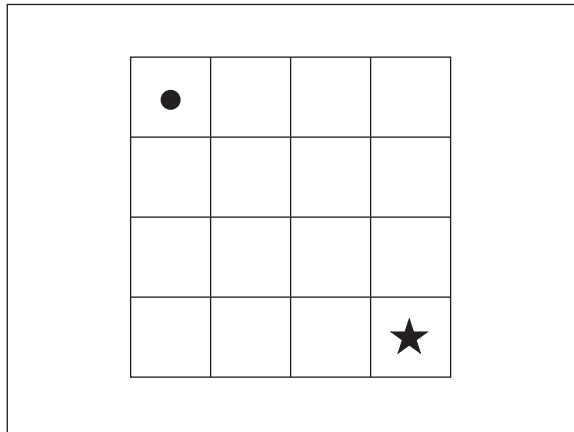
1. Ako 'i he fa'a lotu 'a e 'Alamā 8:8–9: 34 mo e 11:12–21:19. Lau 'a e lēsoní pea ke fili pē 'e anga fēfē ha'o ako'i ki he fānaú 'a e fakamatala mei he folofolá. (Vakai, "Teuteu ho'o Lēsoní," p. vi, mo e "Faiako mei he Ngaahi Folofolá," p. vii.)
2. Laukonga makehe: 'Alamā 10.
3. Fili 'a e ngaahi fehu'i mo e ngaahi 'ekitiviti fakatupulaki 'a ia 'e fakakau mai ki ai 'a e fānaú pea tokoni lelei taha kiate kinautolu ke nau a'usia e taumu'a 'o e lēsoní.
4. Ngaahi nāunau 'oku fie ma'ú:
 - a. Tohi 'a Molomona ma'á e tamasi'i pe ta'ahine taki taha.
 - e. Fakatātā 4–27, Ko hono Ako'i 'e 'Alamā 'a e Kakai 'o 'Amonaihā.

Fokotu'u ki he Founga Fai 'o e Lēsoní

'Ekitiviti ke taki'aki
e tokangá

Fakaafe'i ha taha 'o e fānaú ke ne fai 'a e fua lotú.

Tā 'i he palakipoé e ngaahi fakatātā ko 'ení:

Fekau ha tamasi'i pe ta'ahine ke ne fokotu'u 'a e fo'i sioká 'i he fo'i totí pea tā ha laine loloa 'o muimui ki he ngaahi fakahinohino ko 'ení:

1. 'Alu ki to'omata'u 'i he tapafā 'e tolu.
2. 'Alu ki lalo 'i he tapafā 'e ua.
3. 'Alu ki to'ohema 'i he tapafā 'e taha.
4. 'Alu ki 'olunga 'i he tapafā 'e taha.
5. 'Alu ki to'ohema 'i he tapafā 'e ua.
6. 'Alu ki lalo 'i he tapafā 'e taha.
7. 'Alu ki to'omata'u 'i he tapafā 'e taha.
8. 'Alu ki lalo 'i he tapafā 'e taha.
9. 'Alu ki to'omata'u 'i he tapafā 'e ua.

- Kapau na'e 'ikai muimui 'a (hingoa 'o e tamasi'i pe ta'ahiné) ki he'eku ngaahi fakahinohinó, 'e a'u nai e laine lōloa ki he fetu'ú?

Fakamālō ange ki he tamasi'i pe ta'ahiné 'i he'ene talangofua 'o muimui ki he fakahinohino kotoa pē. Fakahā ange ki he fānaú te nau ako 'i he lēsoni ko 'ení fekau'aki mo ha ongo faifekau 'a ia na'á na talangofua 'i he me'a kotoa pē na'e kole ange ke na faí.

Fakamatala mei
he Folofolá

Ako'i e talanoa ko ia 'o 'Alamā mo 'Amulekí mo 'ena ngāue fakafaifekau ki 'Amonaihaá mei he 'Alamā 8:8–9:34 mo e 11:12–21:19. (I ha'o fie ma'u ha ngaahi founa ke ako'i 'aki e fakamatala mei he folofolá, vakai, "Faiako mei he Ngaahi Folofolá," p. vii.) Faka'aonga'i e fakatātaá 'i he taimi totonu.

Ngaahi Fehu'i
ke Alea'i mo
Faka'aonga'i

Lau 'a e ngaahi fehu'i mo e ngaahi fakamo'oni folofola ko 'ení 'i he teuteu ho'o lēsoni. Faka'aonga'i 'a e ngaahi fehu'i ko ia 'okú ke ongo'i 'e tokoni lelei taha ki he fānaú ke mahino kiate kinautolu e ngaahi folofolá pea faka'aonga'i e ngaahi tefito'i mo'oni 'o e ongoongolelei 'i he'enau mo'uú. 'E tokoni foki 'a ho'o lau fakataha ko ia mo e fānaú 'i he kalasi 'a e ngaahi fakamo'oni ke nau ma'u ha 'ilo lahi ange ki he ngaahi folofolá.

- Ko e hā hono 'uhinga ne 'ikai fanongo ai 'a e kakai 'o 'Amonaihaá kia 'Alamaá? ('Alamā 8:9.) Ko e hā e me'a na'e fai 'e 'Alamā ke fakamolū 'aki e loto 'o e kakai? ('Alamā 8:10.)
- 'Oku mou pehē ko e hā e me'a ne mou mei fai kapau na'e hoko kiate koe 'a e me'a na'e hoko kia 'Alamā 'i he taimi na'á ne fuofua 'alu ai ki 'Amonaihaá? ('Alamā 8:13–14.) Ko e hā hono 'uhinga ne fakahā ange ai 'e he 'āngeló kia 'Alamā ke fiefiá? ('Alamā 8:15.) Ko e hā e ongo te ke ma'u 'i he taimi 'okú ke talangofua ai ki he ngaahi fekau 'a e Tamai Hēvaní?
- Ko fē 'a e fuofua taimi na'e hā ai e 'āngelo ko 'ení mo e fekau kia 'Alamā? (Fakahinohino'i ange 'a e ki'i fakamatala ko ia 'i lalo ki he fo'i lea 'omi 'i he 'Alamā 8:15 [kātaki kae faka'aonga'i 'a e ki'i fakamatala ko ia 'i lalo 'i he fo'i lea 'omí 'i he Tohi Faka-Pilitāniá], pea fekau ha taha ke ne lau 'a e Mōsaia 27:11–16.) Toe fakamanatu ange e anga 'o e fakatomala 'a 'Alamaá pea hoko ko ha sevāniti talangofua 'a e Tamai Hēvaní (vakai, lēsoni 14).
- Ko e hā 'a e me'a te tau lava 'o ako mei he founa tali 'a 'Alamā ki he fekau 'a e 'āngeló? ('Alamā 8:18.)
- Ko e hā hono 'uhinga ne fu'u fie tokoni ai 'a 'Amuleki kia 'Alamaá? ('Alamā 8:20.) Ko e hā e fekau ne tuku kia 'Alamā mo 'Amulekí? ('Alamā 8:29.)
- Na'e anga fēfē hono tokoni'i 'e he Tamai Hēvaní 'a 'Alamā mo 'Amuleki ke na fehangahangi mo e kakai anga kovi 'o 'Amonaihaá? ('Alamā 8:30–32.) Ko e hā e me'a te tau lava 'o fai ke tau taau ai mo e tokoni 'a e Tamai Hēvaní 'i he taimi 'o e faingata'á?
- Ko e hā 'a e me'a na'e kikite'i 'e 'Alamā 'e hoko ki he kakai 'o 'Amonaihaá kapau 'e 'ikai ke nau fakatomala mo talangofua ki he ngaahi fekaú? ('Alamā 9:18.)
- Ko e hā 'a e me'a na'e kikite'i 'e 'Alamā mo 'Amuleki fekau'aki mo Sīsū Kalaisi? ('Alamā 9:26–28.)
- Ko e hā hono 'uhinga 'o e 'aukaí? Ko e hā hono 'uhinga ne 'aukai ai 'a 'Alamā ma'á e kakai 'o 'Amonaihaá? ('Alamā 10:7.) 'E anga fēfē 'a 'ene hoko 'a e 'aukaí ko ha tāpuaki kiate koe?

- Na'e anga fēfē 'a e feinga 'a Sisolome ke 'ahi'ahi'i 'a 'Amulekí? ('Alamā 11:22.) Na'e anga fēfē hono tali 'e 'Amuleki 'a 'ene 'ahi'ahí? ('Alamā 11:23–25.) Kuo 'osi 'i ai nai ha taha kuó ne feinga ke kākāa'i koe ke ke fai ha me'a hala? 'E anga fēfē ha'o teke'i 'a e ngaahi 'ahi'ahi ko 'ení?
- Na'e anga fēfē hono tāpuaki'i 'o Sisolome 'e he talangofua 'a 'Alamā mo 'Amulekí? Ko e hā 'a e me'a na'á ne 'ai 'a Sisolome ke fakatomalá? ('Alamā 12:7–8.) 'E anga fēfē 'a 'ene tokoni ho'o vahevahe ho'o fakamo'óni ke ma'u ai ha fakamo'oni 'a e ni'ihí kehé? Ko e hā e me'a na'e ako'i 'e 'Alamā kia Sisolome fekau'aki mo e anga hono fakamāu'i 'e he 'Otuá 'a kitautolú? ('Alamā 12:12–15.)

Ngaahi 'Ekitiviti Fakatupulakí

Kapau te ke fie ma'u peá ke faka'aonga'i ha taha pe lahi ange 'o e ngaahi 'ekitiviti ko 'ení 'i ha fa'ahinga taimi pē lolotonga 'o e lēsoni pe ko ha fakamanatu lēsoni, fakamatala fakanounou, pe ko ha tukupā.

1. Fakaafe'i ha taha toki 'osi ngāue fakafaifekau ke 'a'ahi mai ki he kalasí 'o vahevahe 'a e mahu'inga ko ia kiate ia ke talangofua ki he ngaahi lao 'o e ngāue fakafaifekau mo e ngaahi akonaki 'a Sīsū Kalaisí. Fakamatala'i ange ki mu'a pea toki 'alu atu 'a e kau faifekau ke malanga'aki 'a e ongoongolelei 'o Sīsū Kalaisí 'oku nau 'uluaki fakamālohia kinautolu 'aki 'enua lotu mo ako 'a e folofolá. Ako'i ki he fānaú 'i he talangofua ki he ngaahi fekau te ne tokonia kinautolu ke nau ma'u ha tui, loto-to'a pea malu'i foki meia Sētane.
2. 'Omai ha me'a 'e taha pe lahi hake koe'uhí ke lava 'e ha tamasi'i ke ne teuteu ke hangē ko 'Alamaá. Tuku ke fakatāta'a'i 'e ha fānau tokosi'i pē 'a e ngāue fakafaifekau 'a 'Alamā ki 'Amonaihaá. 'Oange ki he tamasi'i ko ia 'okú ne fakatāta'a'i 'a 'Alamaá ha kaati 'oku tohi ai 'a e lea ko 'ení: "Ko 'Alamā au. 'Oku ou ha'u ke ako'i koe fekau'aki mo hotau Fakamo'uí, ko Sīsū Kalaisi mo e founga ke tau talangofua ai ki he'ene ngaahi fekau. Te u lava nai ke u hū atu?" 'Oange ki he toenga 'o e fānaú ha kaati 'oku tohi ai ha taha 'o e ngaahi lea ko 'ení:

'Oku 'ikai te mau kei hoko ko ha kau mēmipa 'o e Siasí 'e 'Alamā. 'Oku 'ikai ke mau tui ki ha me'a 'okú ke lea'aki.

He 'ikai te ke lava 'o hū mai 'e 'Alamā. Mavahe mei homau falé mo homau koló. Hū mai. 'Oku ou fie fanongo ki ho'o pōpoakí.

'Ika! 'Oku mau manatu'i 'a ho'o anga fita'á, 'Alamā. He 'ikai te mau fanongo ki ha taha mālualoí.

Talanoa fekau'aki mo e loto to'a ko ia kuo pau ke ma'u 'e he kau faifekau pea 'e anga fēfē hono hanga 'e he tui kia Sīsū Kalaisí pea mo e talangofua ki he'ene ngaahi fekau 'o 'omi kiate kitautolu 'a e loto to'a.

3. Kole ange ki ha tamasi'i ke ne fakatāta'a'i 'a 'Amuleki. Kole ange ki ha tamasi'i 'e taha ke ne fakatāta'a'i 'a Sisolome mo 'ai ke hangē 'oku 'i ai ha'o kongá siliva 'e ono 'i ho nimá. 'Oange ki he tamasi'i ko 'ení ha kaati 'oku tohi ai 'a e lea ko 'ení: "Vakai, ko e kongá siliva 'eni 'e onó, te u foaki kotoa atu ia ma'au 'o kapau te ke fakafisinga'i e mo'ui 'a e Toko Taha Fungani Mā'olungá."

Ta'ofi 'a e talanoa fakatāta'a'i peá ke fehu'i ange ki he fānaú pe ko e hā 'enua fakakaukau ki he me'a 'oku totonu ke lea'aki 'e 'Amuleki 'i he feinga totongi fakafufū ko 'ení. Fakamamafa'i 'a e loto-to'a ko ia 'a 'Amuleki 'i hono fakahoko

'a ia 'oku totonú. Talanoa ange 'o fekau'aki mo e loto-to'a ko ia 'oku finangalo 'a e Tamai Hēvaní mo Sīsū Kalaisi ke tau ma'ú ke tau hoko ai 'o talangofua.

4. Fehu'i ange ki he fānaú pe ko e hā 'a e ngaahi fekau kuo nau talangofua ki aí pē te nau talangofua ki ai 'i he 'ahó ni, hangē ko e lotú, ha'u ki he lotú, hiva 'a e ngaahi hivá, fai ha fakamo'oní, ma'u 'a e sākalamēnití, fakakaukau kia Sīsū Kalaisi lolotonga 'a e sākalamēnití, fai 'a e ngaahi ngāue 'ofá, mo totongi 'a e vahehongofulú. Poupou'i 'a e fānaú ke nau fakatokanga'i ange 'a 'enau ngāué, ngaahi leá, mo 'enau fakakaukau 'i he uike ka hoko maí peá ke nau ma'u ha loto-to'a ke talangofua ki he ngaahi fekau 'a e Tamai Hēvaní.
5. Hiva'i pe lau 'a e fakalea 'o e "Loto'aki Faitotonu" (*Children's Songbook*, p. 158), "Tu'u Ma'u he Faitotonú" (*Children's Songbook*, p. 159), pe "Fili 'a e Totonú" (*Children's Songbook*, p. 160).

Faka'osí

Fakamo'oní

Fai ha'o fakamo'oni ki he finangalo 'a e Tamai Hēvaní ke ke talangofua ki he ngaahi fekau koe'uhí ke tau taau mo hono Laumālié, 'a ia 'e nofo mo kitautolu pea tokoni'i kitautolu ke tau toe foki hake kiate ia.

Laukonga 'oku
Fokotu'u Atu ke
Fai mei 'Apí

Fokotu'u ange ki he fānaú ke nau ako mei 'api 'a e 'Alamā 8:14–20 ko ha fakamanatu 'o e lēsoní.

Fakaafe'i ha taha 'o e fānaú ke ne fai 'a e lotu tukú.

Ko e Nofo Pilisone 'a 'Alamā mo 'Amulekí

Lēsoni
16

Taumu'á	Ke tokoni'i 'a e fānaú ke nau fakatupulaki ha tui kia Sīsū Kalaisi koe'uhí ke nau lava ai 'o tu'u ma'u 'i he totonú.
Teuteú	<ol style="list-style-type: none">1. Ako 'i he fa'a lotu 'a e 'Alamā 14:1–16:10. Peá ke lau 'a e lēsoní mo ke fili pē 'e anga fēfē ha'o ako'i ki he fānaú 'a e fakamatala mei he folofolá. (Vakai, "Teuteu ho'o Lēsoní," p. vi, mo e "Faiako mei he Ngaahi Folofolá," p. vii.)2. Me'a makehe ke lau: 'Alamā 60:13.3. Fili 'a e ngaahi fehu'i mo e ngaahi 'ekitiviti fakatupulaki 'a ia 'e fakakau mai ai 'a e fānaú mo tokoni lelei taha kiate kinautolu ke nau a'usia 'a e taumu'a 'o e lēsoní.4. Ngaahi nāunau 'oku fie ma'ú:<ol style="list-style-type: none">a. Tohi 'a Molomona ma'á e tamasi'i taki taha.b. Fakamalu.c. Fakatātā 4–28, Ko 'Alamā mo 'Amuleki 'i 'Amonaihā, mo e 4–29, Ko e Hū ki Tu'a 'a 'Alamā mo 'Amuleki mei he Pilisone na'e Holó.
Fokotu'u ki he Founa Fai 'o e Lēsoní	<p>Fakaafe'i ha taha 'o e fānaú ke ne fai 'a e fua lotú</p> <p>'Ekitiviti ke taki'aki e tokangá</p> <p>Faka'alí'ali ki he fānaú ha fakamalu (pe ko ha'o 'ai ke hangē 'oku 'i ai ha'o fakamalú) mo ha Tohi Molomona. Fehu'i ange pē 'e anga fēfē ha'ane meimei tatau 'a e ongo me'á ni. Tokoni'i 'a e fānaú ke mahino kiate kinautolu 'e 'ikai ke tau hao mei he 'uhá kae 'oua leva ke tau hanga 'o teke 'a e fakamalú pea tu'u 'o fakamalumu ai. Hangē ko iá, he 'ikai lava 'e he Tohi 'a Molomoná 'o fakalahi 'a 'etau tui kia Sīsū Kalaisí kae 'oua leva kuo tau fakaava ia, 'o ako ia 'i he fa'a lotu, pea mo'ui'aki 'a hono ngaahi akonakí.</p> <p>Fakaafe'i 'a e fānaú ke nau fakaava hake 'enau tatau 'o e Tohi 'a Molomoná pea ako ki he anga 'o e hanga 'e he tui 'o ha ongo faifekau 'o 'ai ha holisi 'o ha pilisone ke holo ki he kekelelé.</p>
Fakamatala mei he Folofolá	Ako'i 'a e fakamatala ko ia ki he nofo pilisone 'a 'Alamā mo 'Amulekí mei he 'Alamā 14:1–16:10. ('I ha'o fie ma'u ha ngaahi founa 'oku fokotu'u atu ke ako'i 'aki 'a e fakamatala mei he folofolá, vakai, "Faiako mei he Ngaahi Folofolá," p. vii.) Faka'aonga'i 'a e ngaahi fakatātaá 'i he taimi totonu.
Ngaahi Fehu'i ke Alea'i mo Faka'aonga'i	<p>Lau 'a e ngaahi fehu'i mo e ngaahi fakamo'oni folofola ko 'ení 'i he teuteu ho'o lēsoní. Faka'aonga'i 'a e ngaahi fehu'i 'a ia 'okú ke ongo'i 'e tokoni lelei taha ki he fānaú ke mahino kiate kinautolu 'a e ngaahi folofolá pea mo faka'aonga'i 'a e ngaahi tefito'i mo'oni 'o e ongoongolelé 'i he'enau mo'uí. 'E tokoni 'a ho'o lau fakataha mo e fānaú 'i ho'o kalasí 'a e ngaahi fakamo'oni ke nau ma'u ha ai 'ilo lahi ange ki he ngaahi folofolá.</p> <ul style="list-style-type: none">• Fakamanatu ange 'a e talanoa 'o Sisolomé mei he lēsoni ne toki 'osí. Ko e hā 'a e ongo na'e ma'u 'e Sisolome 'i he taimi ná'á ne 'ilo'i ai kuó ne hanga 'o fakakuihi 'a e fakakaukau e kakaí? ('Alamā 14:6.)

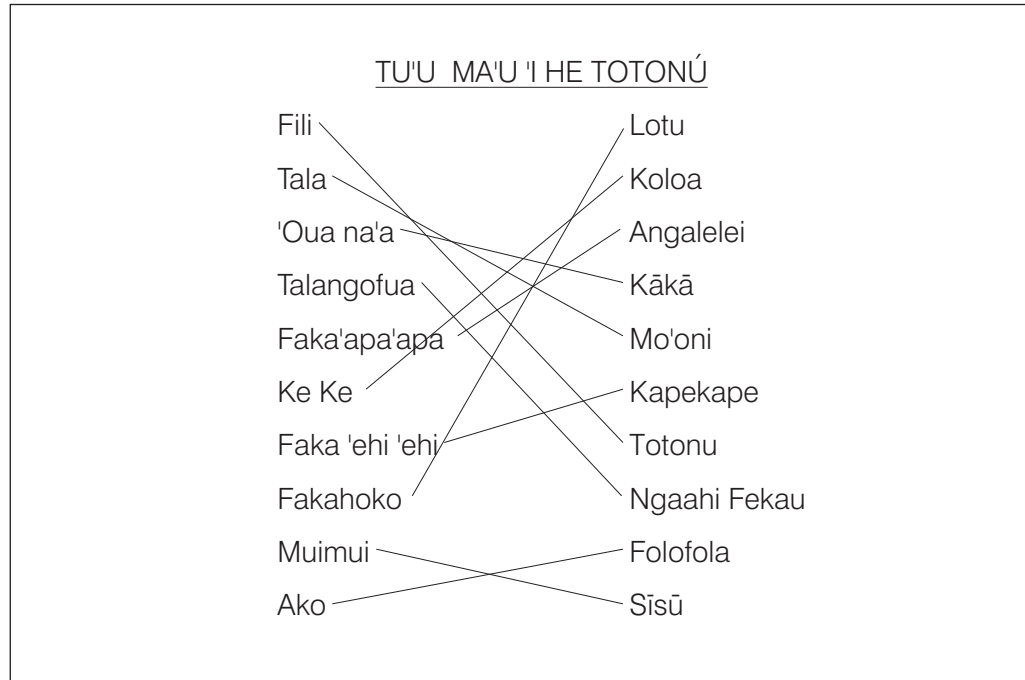
- Na'e anga fēfē 'a hono fakahā 'e Sisolome 'okú ne fakatomala mei he'ene ngaahi angahalá? ('Alamā 14:7.) Ko e hā 'a e me'a na'e fai 'e he kakaí kiate iá? Ko e hā hono 'uhinga 'oku fa'a fakatanga'i ai 'e he kakaí 'a kinautolu ko ia 'oku tui ki he Tamai Hēvaní?
- Ko e hā 'a e me'a na'e fai 'e he kakai 'o 'Amonaihaá kia Sisolome mo kinautolu ko ia na'e tui kia 'Alamā mo 'Amulekí? ('Alamā 14:7, 9.) Ko e hā 'a e ongo te ke ma'u kapau na'e hoko 'eni kiate koe?
- Ko e hā 'a e me'a na'e fakahā ange 'e he Laumālie Mā'oni'oni kia 'Alamā 'i he taimi ko ia na'á ne mamata ai mo 'Amuleki ki hono tutu 'o e ngaahi folofolá mo e ngaahi uaifí pea mo e fānaú? ('Alamā 14:11.) Ko e hā hono 'uhinga ne 'ikai tuku ai 'e he Tamai Hēvaní ke fakahaofi 'e 'Alamā 'a e kakaí ni mei he afí?
- Ko e hā e me'a 'oku hoko ki he kakai mā'oni'oni ko ia kuo nau pekia 'i he taukave'i 'o e mo'oni? ('Alamā 60:13.) Tokoni'i 'a e fānaú ke mahino kiate kinautolu 'oku fa'a pekia 'a e kakai mā'oni'oni ko 'enau taukave'i 'a e mo'oni.
- 'Oku mou pehē ko e hā hono 'uhinga ne lava ai 'e 'Alamā mo 'Amuleki 'o kātekina 'a hona fakatanga fakamamahí? Ko e hā 'a e me'a te ke lava 'o fai ke ma'u ai 'a e tui ko ia kia Sīsū Kalaisi 'a ia na'e ma'u 'e 'Alamā mo 'Amulekí? 'Oku anga fēfē 'ete ma'u 'a e loto to'á 'i he'etau tu'u ma'u 'i he totonú?
- Ko e hā 'a e mālohi na'e foaki ange ke ma'u 'e 'Alamā mo 'Amuleki, lolotonga ko ia 'ena 'i he pilisoné? ('Alamā 14:25–28.) Ko hai na'á ne foaki ange kiate kinaua 'a e mālohi ko 'ení? 'Oku mou pehē ko e hā hono 'uhinga ne hola ai 'a e kakai 'o e koló meia 'Alamā mo 'Amulekí? ('Alamā 14:29.)
- Ko e hā hono 'uhinga ne puke ai 'a Sisolome 'i he mofi? ('Alamā 15:3.) Ko e hā 'a e me'a na'á ne fakafaingofua'i 'a Sisolome ke fakamo'ui fakatu'asino mo fakalaumālié? ('Alamā 15:6–8.) 'Oku anga fēfē 'a e ongo 'okú ke ma'u 'i he taimi ko ia 'okú ke fai ai ha me'a 'oku halá? Ko e hā 'a e ongo 'okú ke ma'u 'i he taimi 'okú ke fakatomala aí? (Tokanga ange ke 'oua na'a alea'i 'a e ngaahi me'a ko ia 'e fakatupu ai ha mā 'a e fānaú.)
- Ko e hā 'a e me'a na'e fai 'e Sisolome 'i he hili hono fakamo'ui mo papitaiso iá? ('Alamā 15:12.) Ko e hā 'a e me'a 'okú ke lolotonga fai 'i he taimí ni ke ke vahevahe ai 'a e ongoongoleleí mo e ni'ihí kehé? 'E anga fēfē ha'o teuteu ke ke 'alu 'o ngāue fakafaifekau? Ko e hā 'a e me'a na'e hoko kia 'Amuleki koe'uhí ko 'ene hoko ko ha faifekau? ('Alamā 15:16.) Ko e hā 'a e ngaahi feilaulau 'oku fai 'e he kau faifekau 'o e 'ahó ni ka nau 'alu 'o ngāue fakafaifekau?
- Ko e hā 'a e me'a na'e kikite'i 'e 'Alamā 'e hoko ki he kakai 'o 'Amonaihaá kapau 'e 'ikai te nau fakatomala? ('Alamā 9:18.) Na'e anga fēfē hono fakahoko 'a e kikite ko 'ení? ('Alamā 15:15; 16:2–3, 9–10.)
- Ko e hā ha me'a kuó ke ako mei he talanoa 'o 'Alamā mo 'Amulekí 'a ia 'e tokoni kiate koe ke ke ma'u ha tui kia Sīsū Kalaisi pea tu'u ma'u 'i he totonú?

Ngaahi 'Ekitiviti Fakatupulakí

Kapau te ke fie ma'u ke ke faka'aonga'i ha taha pe lahi ange 'o e ngaahi 'ekitiviti ko 'ení 'i ha fa'ahinga taimi pē lolotonga 'a e lēsoní pe ko hano fakamanatu, fakamatala fakanounou pe tukupā.

1. 'Ai ha tatau 'o e saati Tu'u Ma'u 'i he Totonú 'i he ngata'anga 'o e lēsoní, pea 'oange 'a e taha ki he tamasi'i pe ta'ahine taki taha. Fekau 'a e fānaú ke nau hanga 'o tā 'a e ngaahi laine te ne hanga 'o fakatauhoa 'a e 'ū lea 'i he tafa'aki

to'ohemá ki he 'ū lea 'i he tafa'aki to'omata'ú 'a ia 'e fie ma'u ke ke ma'u ha loto-to'a ka ke lava 'o fai ia. Kole ange ki he fānaú ke nau tu'u ki 'olunga 'i he taimi 'e 'osi aí. 'I he taimi 'e tu'u kātoa ai 'a e toko taha kotoa pē, kole ange ke nau tangutu ki lalo peá ke fili ha fakamatala 'a ia 'oku nau loto-to'a ke fakahoko. 'Oange ki he tamasi'i taki taha ha faingamālie ke ha'u ai ki mu'a 'o tala mai 'a 'ene taumu'á 'i he lolotonga ko iá 'okú ke teke ai 'a e fakamalú mo tu'u 'i hono malumalú. Hangē ko 'ení: "Te u tu'u ma'u ke 'oua na'á ku kākā!" ('Oku sai pe ia kapau 'e fili 'e ha nī'hi 'o e fānau 'a e taumu'a tatau.) Fakamatala'i ange 'oku fakafongai 'e he fakamalú 'a e ngaahi akonaki 'a Sisū Kalaisí, 'a ia te ne malu'i kitautolu meia Sētane kapau te tau tu'u 'i hono malumalú.

2. Hanga 'o hiki mo e fānaú ha lisi 'i he palakipoé 'o e ngaahi me'a te nau lava 'o fai ke fakamālohia ai 'enau tui kia Sisū Kalaisí. Kole ange ki he fānaú ke nau fili ha me'a 'e taha mei he lisi ke nau fai lolotonga 'a e uike ka hokó. Tuku ke kuikui 'a e fānaú 'o fakakaukau-loto angé 'oku nau hanga 'o lava'i 'a 'enau ngaahi taumu'á. Fakaafe'i 'a e fānaú ke nau fakahā atu 'i he uike kaha'ú pe na'e anga fēfē 'enau lavame'á.
3. Lau 'a e tefito 'o e tui hono faá, pea kole ange ki he fānaú ke nau fakahā mai 'a e founa na'e foua ai 'a Sisolome 'i he ngaahi sitepu 'oku lisi atú.
4. Hiva'i pe lau 'a e fakalea 'o e "Tu'u Ma'u he Totonú" (*Children's Songbook*, p. 159). Fekau 'a e fānaú ke nau tu'u ki 'olunga 'i he taimi te nau hiva'i ai 'a e konga faka'osi, "Tu'u ma'u he totonú."

Faka'osi

Fakamo'oni	Fakamo'oni'i ange 'i he'etau talangofua ki he ngaahi fekau 'o hangē ko ia na'e fai 'e 'Alamā mo 'Amulekí, 'e fakatupulaki ai 'etau tui ko ia kia Sisū Kalaisí pea te tau ma'u ha loto-to'a ke tu'u ma'u 'i he totonú.
Laukonga 'oku Fokotu'u Atu ke Fai mei 'Apí	Fokotu'u ange ki he fānaú ke nau ako mei 'api 'a e 'Alamā 14:23–29 mo e 15:1–13 ko ha fakamanatu 'o e lēsoní. Fakaafe'i ha taha 'o e fānaú ke ne fai 'a e lotu tukú.

TU'U MA'U 'I HE TOTONÚ

TU'U MA'U 'I HE TOTONÚ

Fili Ngaahi lotú
Tala Koloa
'Oua na'a Angalelei
Talangofua Kākā
Faka'apa'apa Mo'oní
Ke ke Kapekape
Faka'ehi'ehi Totonú
Fakahoko Ngaahi Fekau
Muimui Folofolá
Ako Sīsū

Fili Ngaahi lotú
Tala Koloa
'Oua na'a Angalelei
Talangofua Kākā
Faka'apa'apa Mo'oní
Ke ke Kapekape
Faka'ehi'ehi Totonú
Fakahoko Ngaahi Fekau
Muimui Folofolá
Ako Sīsū

Ko ha Tamaio'eiki Tu'u-ki-mu'a 'a 'Āmoni

Lēsoni
17

Taumu'a

Ke fakalotolahi'i 'a e tamasi'i taki taha ke ne vahevahe 'a e ongoongolelei 'i he'ene hoko ko ha fa'ifa'itaki'anga lelei mo ma'u ha fakamo'oni kia Sīsū Kalaisi.

Teuteú

1. Ako 'i he fa'a lotu 'a e 'Alamā 17–19. Peá ke ako 'a e lēsoní mo ke fili pē 'e anga fēfē ho'o ako'i ki he fānaú 'a e fakamatala mei he folofolá. (Vakai, "Teuteu ho'o Lēsoní," p. vi, mo e "Faiako mei he Ngaahi Folofolá," p. vii.)
 2. Fili 'a e ngaahi fehu'i mo e ngaahi 'ekitiviti fakatupulaki 'a ia 'e fakakau mai ki ai 'a e fānaú mo tokoni lelei taha kiate kinautolu ke nau a'usia 'a e taumu'a 'o e lēsoní.
 3. Ngaahi nāunau 'oku fie ma'ú:
 - a. Tohi 'a Molomona ma'a e tamasi'i taki taha.
 - e. Fakatātā 4–30, Ko Hono Malu'i 'e 'Āmoni 'a e Fanga Sipi 'a e Tu'i ko Lamōnai (Ngaahi Fakatātā 'o e Ongoongolelei 310; 62535 900).
-

Fokotu'u ki he Founga Fai 'o e Lēsoní

Fakaafe'i ha taha 'o e fānaú ke ne fai 'a e fua lotú.

'Ekitiviti ke taki'aki
e tokangá

Tuku ke fakatāta'a 'e ha taha 'o e fānaú ha taha te'eki Siasi. iá. Tuku ha ongo ki'i tamaiki 'e ua ke na hoko ko ha ongo faifekau. (Kapau 'okú ke fie ma'u peá ke hanga 'o hiki hona hingoá ki ha la'i pepa pea fakapipiki kiate kinaua.) Tuku e ongo hoa faifekau ke na tali ha fehu'i 'e taha pe ua 'a e toko taha fie fanongó, 'a ia 'e lava pē ke meimei tatau mo 'eni:

'Oku anga fēfē ho'o 'ilo'i 'oku mo'ui 'a e Tamai Hēvaní?

'Oku fōtunga fēfē 'a e Tamai Hēvaní?

Ko hai 'a Sīsū Kalaisi?

Ko e hā 'a e me'a na'e fakahoko 'e Sīsū Kalaisi ma'a kitautolú?

Ko hai 'a e Laumālie Mā'oni'oni'?

'Oku anga fēfē hono tokoni'i kitautolu 'e he Laumālie Mā'oni'oni'?

Fehu'i ange ki he fānaú pē ko e hā 'a e ongo 'oku nau ma'u 'i he taimi 'oku nau fakahā ai ki ha taha kau ki he Tamai Hēvaní, Sīsū Kalaisi mo e Laumālie Mā'oni'oni'. Tokoni'i 'a e fānaú ke nau 'ilo'i 'oku nau vahevahe 'enau fakamo'oni' 'i he taimi ko ia 'oku nau fakamatala'i ai 'enau 'ilo fekau'aki mo e Tamai Hēvaní, Sīsū Kalaisi mo e Laumālie Mā'oni'oni'.

'E lava pē ke faka'aonga'i 'a e 'ekitiviti fakatupulaki 1 ko ha 'ekitiviti ke fetongi'aki 'a e 'ekitiviti ke taki'aki e tokangá.

Fakamatala'i ange 'oku fekau'aki 'a e lēsoni ko 'eni' mo ha faifekau tu'u-ki-mu'a 'a ia na'a ne ma'u ha fakamo'oni mālohi.

Fakamatala mei
he Folofolá

'I ho'o faka'aonga'i 'a e fakatāta'a 'i ha taimi totonu, ako'i ki he fānaú 'a e fakamatala kia 'Āmoni mo e Tu'i ko Lamōnai mei he 'Alamā 17–19. Fakamatala'i ange na'e fakamo'oni 'a 'Āmoni ki he Tu'i ko Lamōnai ki he'ene 'ilo'i 'a e Tamai

Ngaahi Fehu'i
ke Alea'i mo
Faka'aonga'i

Hēvaní. (I hano fie ma'u ha ngaahi founa ke ako'i 'aki 'a e fakamatala mei he folofolá, vakai, "Faiako mei he Folofolá," p. vii.)

Lau 'a e ngaahi fehu'i mo e ngaahi fakamo'oni folofola ko 'ení 'i he teuteu ho'o lēsoní. Faka'aonga'i 'a e ngaahi fehu'i ko ia 'okú ke ongo'i 'e tokoni lelei taha ki he fānaú ke mahino kiate kinautolu 'a e ngaahi folofolá pea mo faka'aonga'i 'a e ngaahi tefito'i mo'oni 'o e ongoongolelei 'i he'enu mo'uí. 'E tokoni foki 'a ho'o lau fakataha mo e fānaú 'i he kalasí 'a e ngaahi fakamo'oni ke nau ma'u ha 'ilo lahi ange ki he ngaahi folofolá.

- Ko e hā hono 'uhinga 'o 'ete hoko ko ia ko "ha me'angāue 'i he to'ukupu 'o e 'Otuá"? (Alamā 17:9.) Fakamatala'i ange ko e me'angāue ko ha fa'ahinga me'a ia 'oku faka'aonga'i ke fai 'aki ha ngāue. 'I he hili 'a e fakatomala 'a e ngaahi foha 'o Mōsaiá, na'e anga fēfē 'a 'enu teuteu ke nau ngāue fakafaifekau? (Alamā 17:2–3.) Ko e hā 'a e me'a 'okú ke fai 'i he taimi ni ke vahevahe ai 'a e ongongolelei mo e ni'ihiki kehé? Ko e hā 'a e me'a te ke lava 'o fai ke ke mateuteu ai ke hoko ko ha faifekau faitotonu?
- Ko e hā hono 'uhinga ne fie 'alu ai 'a e ngaahi foha 'o Mōsaiá 'o ngāue fakafaifekau ki he kau Leimaná? (Alamā 17:16.) Ko e hā hono 'uhinga 'oku mahu'inga ai ke fanongo mo mahino ki he fānaú hono kotoa 'a e Tamai Hēvaní 'a e ongongolelei 'o Sīsū Kalaisí?
- Ko e hā 'a e me'a na'e faka'amu ki ai 'a 'Āmoni 'i he taimi na'a ne fetaulaki ai mo e kau Leimana anga-koví? (Alamā 17:29.)
- Ko e hā 'a e me'a na'e tala'ofa ange 'e he 'Eikí kia Mōsaia fekau'aki mo hono ngaahi fohá? (Alamā 17:35.) Na'e anga fēfē 'a hono fakahoko 'e he 'Eikí 'a 'ene tala'ofá 'i he taimi ko 'ení? (Alamā 19:22–23.)
- Ko e hā 'a e me'a na'e hoko ki he Tu'i ko Lamōnaí tupu mei he fa'ifa'itaki'anga 'a 'Āmoní? (Alamā 18:9–11.) Ko hai kuó ne fai ha fa'ifa'itaki'anga lelei kiate koe? Ko hai te ke lava 'o fakahā ange ki ai ha fa'ifa'itaki'anga lelei?
- Na'e anga fēfē hono uesia 'e he fakamo'oni 'a 'Āmoní mo e Laumālie Mā'oni'oni e Tu'i ko Lamōnaí? (Alamā 18:40–43.) 'Okú anga fēfē 'a hono tokoni'i koe 'e he fakamo'oni 'a e ni'ihiki kehé? Ko e hā 'a e ngaahi founa teke lava ai 'o vahevahe 'a ho'o fakamo'oni mo e ni'ihiki kehé?
- Na'e anga fēfē hono fakahā 'e he kuiní mo 'ene kaunanga ko 'Āpisi 'a e lahi 'o 'ena tuí? (Alamā 19:8–12, 17.)
- Ko e hā 'a e me'a na'e fakatou fakamo'oni'i 'e he Tu'i ko Lamōnaí pea mo e kuiní? (Alamā 19:12–13, 29–30.) 'Okú mou pehē na'e ongo'i fēfē 'e he Tu'i ko Lamōnaí 'i he hili 'ene mamata kia Sīsū Kalaisí? (Alamā 19:12–13.)
- Ko e hā hono 'uhinga 'oku mahu'inga ai ke tau tokoni ki he ni'ihiki kehé ke nau ako kia Sīsū Kalaisí 'o hangē ko ia na'e fai 'e 'Āmoni mo e Tu'i ko Lamōnaí?

**Ngaahi 'Ekitiviti
Fakatupulakí**

Kapau te ke fie ma'u peá ke faka'aonga'i ha taha pe lahi ange 'o e ngaahi 'ekitiviti ko 'ení 'i ha fa'ahinga taimi pē lolotonga 'o e lēsoní pe ko hano fakamanatu, fakamatala fakanounou, pe tukupā.

1. Faka'alí'ali ki he fānaú ha ngaahi me'angāue pe fa'ahinga me'a 'oku fakahoko 'aki ha ngāue 'a ia 'oku faka'aonga'i 'e he kau ngāue fakatufungá, toketaá, kau ngoué, kau valí mo e alā me'a pehē. Kole ange ki he fānaú ke nau fakahā mai

'a 'enau 'ilo fekau'aki mo e me'a taki taha, ko hai 'okú ne ngāue'aki iá, pea 'oku anga fēfē hono ngāue'akí.

Alea'i 'a e mahu'inga 'o e me'angāué. Fakamatala'i ange pē 'e anga fēfē ha hoko 'a e fānau fakatāutaha ko ha me'angāue 'i he to'ukupu 'o e 'Otuá.

2. 'Oange ki he fānau taki taha ha la'i pepa mo ha peni vahevahe pea fekau ke nau hiki ai 'enau fakamo'oní pe ongo fekau'aki mo e Siasí pea mo e ongoongolelei 'o Sīsū Kalaisí. Te nau lava ke fakakau atu ai 'a e ngaahi fakakaukau mo e ongo 'a ia 'okú ne 'ai kinautolu ke nau toe ofi ange ai ki he Tamai Hēvaní. Fekau ke nau fakakaukau ki ha taha te nau lava 'o vahevahe 'a 'enau fakamo'oní mo ia.

3. Fekau ki he tamasi'i pe ta'ahine taki taha ke ne fa'u 'a e kaati ko 'ení ke nau foki mo ia ki 'api.

Te u lava 'o hoko ko ha faifekau 'i he taimí ni 'aki ha'aku . (Fekau ke nau fakafonu 'a e me'a kuo faka'atā atú.)

4. Hiva'i pe lau 'a e fakalea 'o e "Teu Loto-to'a" (*Children's Songbook*, p. 162), "Oku ou Fie Faifekau 'i he Taimí ni" (*Children's Songbook*, p. 168), pe veesi 5 'o e "Ngaahi Talanoa 'i he Tohi Molomoná," (*Children's Songbook*, p. 118).

Faka'osí

Fakamo'oní

Fakamo'oní ange 'oku tāpuaki'i kitautolu 'e he 'Eikí 'i he taimi 'oku tau fakamo'oní ai kiate ia mo 'ene ongoongolelei. Te tau lava 'o vahevahe 'a e ongoongolelei mo e níihi kehé 'i he'etau ko ha fa'ifa'itaki'anga lelei mo mo'ui'aki 'a e ongoongolelei 'a Sīsū Kalaisí.

Laukonga 'oku
Fokotu'u Atu ke
Fai mei 'Apí

Fokotu'u ange ki he fānau ke nau ako mei 'api 'a e 'Alamā 17:19–25, 18:8–40 ko ha fakamanatu 'o e lēsoni ko 'ení.

Fakaafe'i ha taha 'o e fānau ke ne fai 'a lotu tukú.

Taumu‘á

Ke tokoni‘i ‘a e tamasi‘i pe ta‘ahine taki taha ke mahino kiate ia ‘e lava ke fakamolemole‘i ‘etau angahalá ‘i he palani ‘o e huhu‘í.

Teuteú

1. Ako ‘i he fa‘a lotu ‘a e ‘Alamā 20:1–22:26 mo e 23:1, 4–5. Lau ‘a e lēsoní pea ke fili pe ‘e anga fēfē ho‘o ako‘i ki he fānaú ‘a e fakamatala mei he folofolá. (Vakai, “Teuteu ho‘o Lēsoní,” p. vi, mo e “Faiako mei he Folofolá,” p. vii.)
2. Fili ‘a e ngaahi fehu‘i mo e ngaahi ‘ekitiviti fakatupulaki ‘a ia ‘e fakakau mai ai ‘a e fānaú mo tokoni lelei taha kiate kinautolu ke nau a‘usia ‘a e taumu‘a ‘o e lēsoní.
3. Teuteu‘i ‘a e ‘ū la‘i pepa ‘e valu ‘oku hiki ai ‘a e ngaahi lea ko ‘ení (pē te ke hiki ‘a e ngaahi fo‘i leá ‘i he palakipoé):
Fakatupú
‘Ātama mo ‘Ivi—Hinga
Angahala
Mate Fakatu‘asinó
Sīsū Kalaisi—Fakalelei
Toetu‘u
Fakatomala
Palani ‘o e Huhu‘í
4. Ngaahi nāunau ‘oku fie ma‘ú:
 - a. Tohi ‘a Molomona ma‘á e tamasi‘i taki taha.
 - b. Fakatātā 4–9, Ko Sīsū ko e Kalaisí (Ngaahi Fakatātā ‘o e Ongoongolelé 240; 62572 900); 4–31, Ko e Fetaulaki ‘a ‘Āmoni mo e Tamai ‘a Lamōnaí; mo e 4–32, Ko Hono Lau ‘e ‘Āmoni ‘a e Ngaahi Folofolá ki he Tamai ‘a Lamōnaí.

**Fokotu‘u ki he
Founga Fai
‘o e Lēsoní**

‘Ekitiviti ke taki‘aki
e tokangá

Fakaafe‘i ha taha ‘o e fānaú ke ne fai ‘a e fua lotú.

Kole ange ki he fānaú ke nau fakamanatu‘i angé ki ha taimi na‘a nau misi ai. Fakaafe‘i ha tamasi‘i ‘e taha pe ua ke nau vahevahe mai ‘a e anga ‘o ‘enau ongó. Peá ke toe kole ange ke nau fakamanatu‘i angé ‘a e fiefia na‘a nau ma‘u ‘i he‘enau ‘ā hake ‘o ‘ilo‘i ‘oku ‘ikai ko ha me‘a mo‘oni ia ka ko ha misi pē.

Fakamatala‘i ange ‘oku hanga ‘e he talangata‘a ki he ngaahi fekau ‘a e Tamai Hēvaní ‘o fakatupu ‘a e loto mamahi, mamahi mo e faingata‘a‘ia. Ko kinautolu ko ia ‘oku nau ongo‘i tautea ko ‘enau talangata‘á, mahalo ‘oku nau faka‘amu ke nau lava ‘o “‘ā hake” ‘o ‘ilo‘i ‘oku fakamolemole‘i ‘a ‘enau angahalá. ‘Oku ‘ikai faingofua hono fakamolemole‘i ‘o e ngaahi angahalá, ka kuo ‘osi foaki mai ‘e he Tamai Hēvaní ha founga ke fakamolemole‘i ai ‘etau angahalá.

Faka‘ali‘ali ‘a e ngaahi la‘i pepa ko ‘eni ‘oku tohi ai ‘a e ‘ū lea ko ‘ení: “Fakatupu,” “‘Ātama mo ‘Ivi—Hinga,” “Faiangahala,” mo e “Mate Fakatu‘asinó.” Fakamatala‘i fakanounou ange (palani ke miniti pē ‘e ua) ki mu‘a pea fakatupu ‘a e māmaní na‘a tau mo‘ui ko e fānaú fakalaumālie ‘a ‘etau Tamai Hēvaní. Na‘e fakatupu ‘e

Sīsū Kalaisi 'a e māmaní pea mo e me'a kotoa pē 'i aí 'i he fakahinohino 'a e Tamai Hēvaní. Na'á ne tuku leva 'a 'Ātama mo 'Ivi ki he Ngoue ko 'Ītení, 'a ia na'á na fili ai ke na kai 'a e fua 'o e 'akau na'e ta'ofi 'e he Tamai Hēvaní ke na kaí. 'Oku ui 'a e talangata'a ko ia 'a 'Ātama mo 'Ivi 'o kai 'a e fua 'o 'akaú ko e Hingá. Fakamatala'i ange 'oku tau hounga'ia kia 'Ātama mo 'Ivi koe'uhí na'á na foaki mai ha founa ke tau lava ai 'o ha'u ki he māmaní. Na'e fie ma'u 'a e Hingá, kā 'oku 'i ai hono nunu'a mo'oni 'e ua kiate kitautolu kātoa:

Te tau fai angahala kotoa pē, 'i he'etau fai 'a e ngaahi fili kovi ko ia 'i he lelei mo e kovi.

Te tau mate fakatu'asino kotoa pē.

Fakamatala'i ange na'e 'osi fa'u pē 'e he Tamai Hēvaní ha palani ki mu'a pea toki fakatupu 'a e māmaní, 'a ia 'e lava ke huhu'i pe fakamo'ui ai kitautolu kapau te tau fakatomala. ('Ālamā 12:22–25.) Fakamatala'i ange 'e ako 'e he fānaú 'i he lēsoni ko 'ení fekau'aki mo ha tu'i Leimana 'a ia na'á ne 'ilo'i 'okú ne fai ha angahala lahi pea mo e founa na'á ne ma'u ai ha fakamolemole ki he'ene ngaahi angahalá.

Fakamatala mei he Folofolá

Fai ange 'a e fakamatala ki he ului 'a e tamai e Tu'i ko Lamōnaí 'a ia 'oku hā 'i he 'Ālamā 20:1–22:26. Fakakau atu 'i ho'o fealēlea'akí 'a e me'a na'e ako 'e he tamai 'a e Tu'i ko Lamōnaí ki he palani 'o e huhu'i. ('I hano fie ma'u ha ngaahi founa ke ako'i 'aki 'a e fakamatala mei he folofolá, vakai, "Faiako mei he Folofolá," p. vii.) Faka'aonga'i 'a e ngaahi fakatātaá 'i he taimi totonu.

Ngaahi Fehu'i ke Alea'i mo Faka'aonga'i

Lau 'a e ngaahi fehu'i mo e ngaahi fakamo'oni folofola ko 'ení 'i he teuteu ho'o lēsoní. Faka'aonga'i 'a e ngaahi fehu'i ko ia 'okú ke ongo'i 'e tokoni lelei taha ki he fānaú ke mahino kiate kinautolu 'a e ngaahi folofolá pea faka'aonga'i 'a e ngaahi tefito'i mo'oni 'i he'enu mo'uí. 'E tokoni foki 'a ho'o lau fakataha mo e fānaú 'i he kalasí 'a e ngaahi fakamo'oni ke nau ma'u ha 'ilo 'oku toe lahi ange ki he ngaahi folofolá.

- Ko e hā hono 'uhinga ne 'alu ai 'a e Tu'i ko Lamōnaí mo 'Āmoni ki he fonua ko Mitonaí? ('Ālamā 20:1–5.) Fakamatala'i ange na'e kau 'a e tokoua ko ia 'o 'Āmoni ko 'Ēloné 'i he kau faifekau ne tuku pilisoné.
- 'Oku anga fēfē ha'atau 'ilo'i na'e te'eki mateuteu 'a e tamai 'a Lamōnaí ke fanongo ki he ongoongoleléi 'i he taimi na'á ne fuofua fetaulaki ai mo 'Āmoni? ('Ālamā 20:10, 13–14.)
- Ko e hā 'a e me'a na'á ne tokoni'i ke fakavaivai'i 'a e loto e tamai 'a Lamōnaí koe'uhí ke ne fanongo ki he pōpoaki 'o e ongoongoleléi? ('Ālamā 20:26–27.) Ko e hā 'a e ongo 'okú ke ma'u kiate kinautolu ko ia 'oku nau fakahā 'a e 'ofa kiate ko'é? 'E anga fēfē ha'o fakahā ho'o 'ofa ki he ni'ihi kehé?
- Na'e anga fēfē hono 'ilo'i 'e 'Ēlone 'e 'a'ahi ki he tamai 'a Lamōnaí? ('Ālamā 22:1.)
- Ko e hā 'a e me'a na'á ne 'ai 'a e tamai 'a Lamōnaí ke hoha'á? ('Ālamā 22:4–6.)
- 'Oku mou pehē ko e hā hono 'uhinga ne fie 'ilo ai 'a e tamai 'a Lamōnaí ki he ongoongoleléi 'i he taimi na'e pehē ange ai 'e 'Āmoni: "Kapau te mou fakatomala, 'e fakamo'ui 'a kimoutolu, pea ka 'ikai te mou fakatomala, 'e li'aki 'a kimoutolu 'i he 'aho faka'osi?" ('Ālamā 22:6.)
- Ko e hā 'a e me'a na'e faka'aonga'i 'e 'Ēlone 'i he'ene ako'i 'a e tamai e Tu'i ko Lamōnaí? ('Ālamā 22:12.) 'Oku anga fēfē 'a hono tokoni'i kitautolu 'i hono lau 'o e folofolá?

- Ko e hā 'a e fuofua me'a na'e alea'i 'e 'Ēlone mo e tamai 'a Lamōna'i? (Alamā 22:7–8.) Ko e hā hono 'uhinga 'oku mahu'inga ai ke tau tui ki he Tamai Hēvaní?
- Ko e hā 'a e me'a na'e ako'i ange 'e 'Ēlone ki he tamai 'a Lamōna'i fekau'aki mo e Fakatupú? (Alamā 22:10.)
- Ko e 'īmisi 'o hai na'e fa'u kitautolu 'o fakatatau ki aí? (Alamā 22:12.) Ko e hā hono 'uhinga 'oku mahu'inga ai ke tau 'ilo'i na'e fa'u kitautolu 'i he 'īmisi 'o 'etau Tamai Hēvaní?
- Ko e hā 'a e me'a na'e ako'i ange 'e 'Ēlone ki he tamai 'a Lamōna'i fekau'aki mo e Hingá pea mo e Fakalelei? (Alamā 22:12–14.)

Tokoni'i 'a e fānaú ke mahino kiate kinautolu na'e hanga 'e Sīsū Kalaisi 'o ikuna'i 'a e Hingá 'aki 'ene mamahi koe'uhí ko 'etau angahalá, foaki 'ene mo'uí koe'uhí ko kitautolu, pea mo toetu'u. Hanga 'o hili 'a e la'i pepa ko ia 'oku hiki ai 'a e "Sīsū Kalaisi—Fakalelei" 'i 'olunga 'i he la'i pepa ko ia 'oku hiki ai 'a e "Ātama mo 'Ivi—Hinga."

Te tau toetu'u kotoa pē koe'uhí ko e toetu'u 'a Sīsuú. Hanga 'o hili 'a e la'i pepa ko ia 'oku hiki ai 'a e "Toetu'u" 'i 'olunga 'i he la'i pepa ko ia 'oku hiki ai 'a e "Mate Fakatu'asinó."

Na'e mamahi 'a Sīsū ma'a 'etau angahalá, 'o ne fakafaingofua'i ke tau fakatomala mo fakamolemole'i. Hanga 'o hili 'a e la'i pepa ko ia 'oku hiki ai 'a e "Fakatomalá" 'i 'olunga 'i he la'i pepa 'oku hiki ai 'a e "Angahalá."

Hanga 'o hili 'a e la'i pepa 'oku hiki ai 'a e "Palani 'o e Huhu'i" 'i 'olunga 'i he toenga ko ia 'o e 'ū la'i pepa kehé, pea fakamatala'i ange ko ha palani 'eni 'a e Tamai Hēvaní ke tokoni'i kitautolu ke tau hoko 'o hangē ko íá.

- Ko e hā 'a e me'a na'e fie 'ilo ki ai 'a e tamai 'a Lamōna'i 'i he hili hono fakamatala'i ange 'e 'Ēlone 'a e palani 'o e huhu'i? (Alamā 22:15.)
- Ko e hā 'a e me'a na'e fakahā ange 'e 'Ēlone ke fai 'e he tamai 'a Lamōna'i? (Alamā 22:16.) Ko e hā 'a e me'a kuo pau ke tau fai ke ma'u ai ha fakamolemole 'o 'etau angahalá peá ke mo'ui taau ke ma'u 'a e mo'ui ta'e ngatá?
- Ko e hā 'a e me'a na'e fai 'e he tamai 'a Lamōna'i 'okú ne fakahā mai ai 'a 'ene fie fakatomalá? (Alamā 22:17–18.) Ko e hā 'a e me'a ne hoko ko e ola ia 'o e ului 'a e tuí? (Alamā 22:22–23, 25–26; 23:1, 4–5.)

Ngaahi 'Ekitiviti Fakatupulakí

Kapau te ke fie ma'u peá ke faka'aonga'i ha taha pe lahi ange 'o e ngaahi 'ekitiviti ko 'ení 'i he fa'ahinga taimi pē lolotonga 'o e lēsoní pe ko hano fakamanatu, fakamatala fakanounou, pe tukupā.

1. Fakaafe'i 'a e fānaú ke nau faka'ilonga'i 'i he'enau tatau 'o e ngaahi folofolá ha fa'ahinga potu folofola na'a nau lau, 'a ia 'oku nau pehē 'oku fu'u mahu'inga, hangē ko 'ení:

“Kapau te mou fakatomala, 'e fakamo'ui 'a kimoutolu, pea ka 'ikai te mou fakatomala, 'e li'aki 'a kimoutolu 'i he 'aho faka'osi” (Alamā 22:6).

“Te u li'aki 'eku ngaahi angahala kotoa koe'uhí ke u 'ilo'i koe” (Alamā 22:18).

2. Toe fakamanatu 'a e tefito 'o e tui hono uá mo e tolú, pea tokoni'i 'a e fānaú ke nau ako ma'u loto ke mahino kiate kinautolu 'a e ongo tefito ko 'eni 'o e tuí.

3. Tā ha tapafā tatau lahi 'i he palakipoé pe 'i ha la'i pepa pea vahevahe ia ki he ngaahi tapafā tatau iiki 'e hiva. Fakafikefika leva 'a e 'ū tapafaá mei he tahá ki he hiva 'o hangē ko 'ení:

1	2	3
4	5	6
7	8	9

Vahevahe 'a e kalasí ki he ongo timi 'e ua. Vahe ange leva ki he timi taki taha ha faka'ilonga, hangē ko e X ki he timi 'e taha pea O ki he timi ko eé. Kole ange ki ha taha mei he timi 'uluakí ke ne fili ha fika mei he tahá ki he hiva; pea ke lau leva 'a e fehu'i 'oku tatau mo e fika ko iá 'o hangē ko ia 'oku hā atu 'i laló. 'E lava 'e ha mēmipa pē 'i he timi ko iá 'o tali 'a e fehu'í. Kapau 'e tali mai 'e ha mēmipa 'o e timi ko iá 'a e tali totonú, te nau hanga leva 'o tohi'i 'a e faka'ilonga 'o 'enau timí 'i he fo'i tapafā 'oku fika tatau mo e fehu'i na'a nau talí. Kapau 'oku 'ikai ke nau tali mai 'aki 'a e tali totonú, 'e fakaava pē 'a e tapafā ko iá. Tuku ke fetongitongi pe 'a e ongo timí 'i hono tali 'o e ngaahi fehu'í. 'E 'osi 'a e va'ingá kapau 'e ma'u 'e ha timi ha fo'i maaka 'e tolu mei he to'omata'ú ki to'ohema 'o fakalavalava, fakahihifi, pe hangatonu.

- 1) Ko e hā 'a e palani ma'ongo'onga 'a e Tamai Hēvaní ma'a kitautolú? (Ko e palani 'o e fakamo'uí, palani 'o e fakaleleí pe palani 'o e fiefiá.)
- 2) Ko e hā hono 'uhinga 'o e fakaleleí? (Fakamo'ui kitautolu mei he hai 'o e angahalá.)
- 3) Ko hai na'á ne fakatupu 'a e māmaní? (Sisū Kalaisi, 'i he malumalu 'o e fakahinohino 'a e Tamai Hēvaní.)
- 4) Ko hai 'a e fuofua ongo tangata 'i he māmaní? (Ātama mo 'Ivi.)
- 5) Ko e hā e me'a na'e hoko koe'uhí ko e kai ko ia 'e Ātama mo 'Ivi 'a e fua tapú? (Na'e tuli kinaua mei he Ngoue ko 'Itení, ne lava ke na ma'u ha fānau, hoko 'o fakamāmani pea lava ke na fili mei he leleí mo e koví [vakai, Mōsese 5:11].)
- 6) Na'e hanga 'e Ēlone 'o ako'i 'a e tuí mei he ngaahi folofolá pe 'ū peleti palasá. Ko e hā 'a e ngaahi tohi 'e fā 'o e folofolá 'a ia 'oku tau faka'aonga'i ke ako'i 'aki 'a e ongoongoleleí pe palani 'o e huhu'í? (Ko e Tohi Tapú, Tohi 'a Molomoná, Tokāteline mo e Ngaahi Fuakavá, pea mo e Mata'itofe Mahu'ingá.)
- 7) Ko e hā 'a e fuofua me'a na'e ako'i 'e Ēlone ki he tamai 'a e Tuí ko Lamōnai? ('Oku 'i ai ha 'Otua.)
- 8) Na'e anga fēfē hono fakafaingofua'i 'e Sisū ke tau toe foki hake 'o nofo fakataha mo ia? (Na'á ne mamahi mo pekia koe'uhí ko 'etau angahalá.)

9) Ko e hā 'a e me'a kuo pau ke tau fai ka tau lava ai 'o toe foki ki he Tamai Hēvaní? (Fakatomala mei he'etau ngaahi angahalá, tauhi 'a e ngaahi fekaú, mo fai ha ngāue lelei.)

Fa'u ha ngaahi fehu'i mei he lēsoní, ka mou lava 'o toe va'inga 'aki 'a e fo'i va'ingá ni.

4. Hiva'i pe lau 'a e fakalea 'o e "Families Can be Together Forever" (*Children's Songbook*, p. 188), "He Sent his Son" (*Children's Songbook*, p. 34), pe "Fānau Au 'a e 'Eiki" (*Children's Songbook*, p. 2).

Faka'osí

Fakamo'oní

Fai ho'o fakamo'oní ki he 'ofa 'a e Tamai Hēvaní 'iate kitautolu pea kuó ne foaki mai 'a e palani 'o e huhuí koe'uhí ke tau lava ai 'o fakatomala mei he'etau angahalá pea hoko 'o hangē ko iá.

Laukonga 'oku
Fokotu'u Atu ke
Fai mei 'Apí

Fokotu'u ange ki he fānaú ke nau ako mei 'api 'a e 'Alamā 22:1–16 ko ha fakamanatu 'o e lēsoni ko 'ení.

Fakaafe'i ha taha 'o e fānaú ke ne fai 'a e lotu tukú.

Fakatokanga'i angé: Kapau 'okú ke fili ke faka'aonga'i 'a e 'ekitiviti fakatupulaki 1 'i he lēsoni ki he uike kaha'ú, te ke fie ma'u ke teuteu 'a e ngaahi me'a ke fai mei 'apí 'i ha uike 'e taha pe ua ki mu'a.

Taumu‘á	Ke fakamālohia ‘a e holi e tamasi‘i taki taha ke tauhi ‘a e ngaahi fekau toputapú.
Teuteú	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ako ‘i he fa‘a lotu ‘a e ‘Alamā 23–24; 26:23–33; mo e 27. Peá ke lau leva ‘a e lēsoní mo ke fili pē ‘e anga fēfē ho‘o ako‘i ki he fānaú ‘a e fakamatala mei he folofolá. (Vakai, “Teuteu ho‘o Lēsoní,” p. vi, mo e “Faiako mei he Folofolá,” p. vii.) 2. Laukonga ‘oku tānaki atú: ‘Alamā 25:1–26:22. 3. Fili ‘a e ngaahi fehu‘i mo e ngaahi ‘ekitiviti fakatupulaki ‘a ia ‘e fakakau mai ki ai ‘a e fānaú mo tokoni lelei taha kiate kinautolu ke nau a‘usia ‘a e taumu‘a ‘o e lēsoní. 4. Ngaahi nāunau ‘oku fie ma‘ú: <ol style="list-style-type: none"> a. Tohi ‘a Molomona ma‘á e tamasi‘i taki taha. b. Ki he ‘ekitiviti fetongitongi ke taki‘aki e tokangá: ko ha puha pe kulo lahi, māsima pe ‘one‘one fe‘unga ke lingi ki he puhá ‘o ne kāpui ‘a e takelé, peni faka‘ilonga pe kala valivali mo ha fo‘i maka. c. Fakatātā 4–33, “Ko Hono Tanu ‘e he Kau ‘Anitai-Nifai-Lihaí ‘a ‘Enau Heletaá” (Ngaahi Fakatātā ‘o e Ongoongolelei 311; 62565 900).

Fokotu‘u ki he Founa Fai ‘o e Lēsoní

‘Ekitiviti ke taki‘aki e tokangá

Fakaafei ha taha ‘o e fānaú ke ne fai ‘a fua lotú.

Faka‘alí‘ali ‘a e fakatātā ko ia ‘o hono tanu ‘e he Kau ‘Anitai-Nifai-Lihaí ‘a ‘enau ngaahi heletaá. Pea fehu‘i ange ki he fānaú pe te nau fie tanu ‘enau ngaahi me‘ataú kapau ‘oku nau ‘ilo‘i ‘oku te u ‘ohofi kinautolu. Na‘e ‘osi ‘ilo‘i ‘e he Kau ‘Anitai-Nifai-Lihaí ‘oku palani honau ngaahi filí ke tāmata‘i kinautolu, ka kuo nau ‘osi fai ha fuakava toputapu mo e Tamai Hēvaní he ‘ikai te nau toe tau. Fakamatala‘i ange ko e fuakava ‘i he ongoongolelei ko ha fakapapau pe palōmesi ia ‘i he vaha‘a ‘o e Tamai Hēvaní mo ‘ene fānaú. Kole ange ki he fānaú ke nau fakafanongo ka ke fai ‘a e talanoa ‘o e Kau ‘Anitai-Nifai-Lihaí ke nau ‘ilo‘i ai ‘a e ‘uhinga na‘a nau fai ai ‘a e fuakava pea na‘e anga fēfē ‘a ‘enau tauhi ‘a e ngaahi palōmesi ko ‘ení.

‘Ekitiviti ke fetongitongi ‘i hono taki‘aki e tokangá

Afui ha māsima pe ‘one‘one ki he takele ‘o e puhá. Tohi‘i ‘aki leva ho nimá ‘a e fo‘i lea Palōmesi ‘i he māsímá pe ‘one‘oné. Fai ange leva ‘a e fehu‘i ko ‘ení ki he fānaú:

- Kuó ke ‘osi fai nai ha fakapapau pe palōmesi mo ha taha ‘a ia na‘e ‘ikai ke ne tauhi ki ho‘omo palōmesi? (Tuku ke fakahā atu ‘e he fānaú ‘a e ongo na‘a nau ma‘u ‘i he taimi na‘e motuhi ai ‘a e palōmesi ka ke puhi māmālie ‘a e māsímá pe ‘one‘oné ke tāmata‘i ‘a e fo‘i leá.)
- ‘Oku tau ui ko e hā ‘a e palōmesi ko ia ‘oku tau fai mo e Tamai Hēvaní? (Ko ha fuakava.)
- Ko fē ‘a e taimi na‘a tau fai ai ha palōmesi mo e Tamai Hēvaní? (‘I he taimi na‘e papitaiso ai kitautolu.)

Fakamanatu ange ki he fānaú 'oku 'ikai totonu ke fakama'ama'a'i ha palōmesi. Fakamamafa'i ange foki 'a e mahu'inga ko ia ke tauhi ki he'ete leá. Tohi'i 'aki ha peni faka'ilonga pe kala valivali 'a e fo'i lea Fuakavá 'i he fo'i maká. Fakamatala'i ange ko e fuakavá 'i he ongoongolelei ko ha palōmesi ia 'i he vaha'a 'o e Tamai Hēvaní mo 'ene fānaú. Puhi ki he maká ke faka'ali'ali ki he fānaú 'e 'ikai faingofua hono tāmata'i 'o e fo'i leá. 'Oku totonu foki ke tau manatu'i 'i he'etau fai ha fuakava 'oku toputapu ia, pea 'oku totonu ke tau feinga ke tauhi ki ia.

Fakamatala mei
he Folofolá

Ako'i 'a e fakamatala ko ia ki he anga hono faka'apa'apa'i 'e he Kau 'Anitai-Nīfai-Līhá'i 'a 'enau fuakavá mei he 'Alamā 23–24; 26:23–33; mo e 27. ('I hano fie ma'u ha ngaahi founa ke ako'i 'aki 'a e fakamatala mei he folofolá, vakai, "Faiako mei he Folofolá," p. vii.) Faka'aonga'i 'a e fakatātaá 'i he taimi totonu.

Ngaahi Fehu'i
ke Alea'i mo
Faka'aonga'i

Lau 'a e ngaahi fehu'i mo e ngaahi fakamo'oni folofola ko 'ení 'i he teuteu ho'o lēsoní. Faka'aonga'i 'a e ngaahi fehu'i ko ia 'okú ke ongo'i 'e tokoni lelei taha ki he fānaú ke mahino kiate kinautolu 'a e ngaahi folofolá mo faka'aonga'i 'a e ngaahi tefito'i mo'oní 'i he'enau ngaahi mo'uí. 'E tokoni foki 'a ho'o lau fakataha mo e fānaú 'i he kalasí 'a e ngaahi fakamo'oni ke nau ma'u ha 'ilo lahi ange ki he ngaahi folofolá.

- Ko e hā e hingoa 'o e ngaahi foha 'e toko fā 'o Mōsaiá? (Mōsaia 23:1.)
- Ko e hā hono 'uhinga ne fie ako'i ai 'e he ngaahi foha 'o Mōsaiá 'a e ongoongolelei ki he Kau Leimaná? (Mōsaia 28:3.) Ko e hā hono 'uhinga ne kata ai 'a e kakai 'i Seilahemalá 'i he taimi na'e tala ange ai 'e he ngaahi foha 'o Mōsaiá 'a 'enau palaní? ('Alamā 26:23–25.)
- Na'e anga fēfē 'a e ului e Kau Leimaná kia Sīsū Kalaisí? ('Alamā 23:5–6.) Ko e toko fiha 'o kinautolu na'e uluí ne nau tu'u mālohi 'i he'enau tui kia Sīsū Kalaisí? Ko e hā 'a e me'a te tau lava 'o fai ke tau tu'u ma'u ai 'etau tui kia Sīsū Kalaisí?
- Ko e hā hono 'uhinga ne liliu ai 'e he Kau Leimana na'e uluí 'a honau hingoa? ('Alamā 23:16–17.) Ko e hā 'a e hingoa ne ui 'aki 'a kinautolu ko ia na'e ului pea hiki ki he fonua ko Selesoní? ('Alamā 27:26.) Ko e hā 'a e hingoa kuó ke fuakava ke to'o ia kiate koé? (Mōsaia 5:7–8.)
- Ko e hā hono 'uhinga ne feinga ai 'a e Kau 'Anitai-Nīfai-Līhá'i ke 'oua na'a nau toe tau mo honau ngaahi filí? ('Alamā 24:10–13, 16.)
- Ko e hā 'a e fuakava na'e fai 'e he Kau 'Anitai-Nīfai-Līhá'i mo e 'Eikí 'i he taimi na'a nau tanu ai 'enau ngaahi me'ataú? ('Alamā 24:17–18.) Na'e anga fēfē hono tali 'e he kau 'Anitai-Nīfai-Līhá'i 'a e fuakava ko 'ení? ('Alamā 24:19–22.) Ko e hā 'a e ngaahi fekau kuo tau fuakava ke talangofua ki aí? (Ko e Lea 'o e Potó, vahehongofulú, tauhi 'o e 'aho Sāpaté ke mā'oni'oni, pea ma'u ha fakakaukau 'oku ma'a mo fai 'a ia 'oku ma'á.)
- Ko e hā 'a e me'a na'e hoko ki he kau tau 'a e kau Leimaná 'i he taimi na'a nau mamata ai 'oku 'ikai fie tau 'a e kakai ia 'o e 'Otuá ka 'oku nau loto pe ke nau hanga 'o tāmata'i 'a kinautolu? ('Alamā 24:24–27.) 'E anga fēfē ha'a tau hoko ko ha fa'ifa'itaki'anga lelei 'o tokoni'i ha ni'ihī kehe ke nau kau mai ki he Siasí? 'E anga fēfē 'a e tokoni 'a 'etau tauhi 'etau fuakavá ke fie tauhi ai 'e he ni'ihī kehé 'a 'enau fuakavá?
- Ko e hā 'a e 'ulungāanga na'e fakahā 'e he kau 'Anitai-Nīfai-Līhá'i ki honau ngaahi filí 'i he taimi na'a nau tanu ai 'enau ngaahi me'ataú? ('Alamā 26:32–33.) 'Oku mou pehē ko e hā hono 'uhinga 'oku 'ofa mo hoha'a ai 'a

kinautolu ko ia 'oku ului mo'oni ki he ongoongolelei 'a Sīsū Kalaisí ki he toko taha kotoa pē, pea pehē ki honau ngaahi filí?

- Ko e hā hono 'uhinga ne 'ikai manavahē ai 'a e kau Anitai-Nīfai-Līháí ki he maté? ('Alamā 27:28.)
- Ko e hā hono 'uhinga ne pehē ai 'e he tu'i 'o e kau Anitai-Nīfai-Līháí te ne hoko fakataha mo hono kakaí ko ha kau pōpula ki he kau Nīfai? ('Alamā 27:4–8.)
- Ko e hā 'a e me'a te tau lava 'o fai ke tau hoko ai 'o hangē ko e kau 'Anitai-Nīfai-Līháí 'o faka'apa'apa'i 'a 'etau ngaahi fuakavá?

Ngaahi 'Ekitiviti Fakatupulakí

Kapau te ke fie ma'u peá ke faka'aonga'i ha taha pe lahi ange 'o e ngaahi 'ekitiviti ko 'ení 'i ha fa'ahinga taimi pē lolotonga 'o e lēsoni pe ko hano fakamanatu, fakamatala fakanounou, pe tukupā.

1. Fekau ha tamasi'i lahi ke ne fakatātaai 'a e tu'i 'o e kau Leimaná 'i he'ene fakahā ange ki hono kakaí he 'ikai te nau to'o mahafu tau ke tau'i honau ngaahi tokouá. Toe fakamanatu 'a e fuakava náá ne fai 'i he'ene tanu 'ene heletaá. (Vakai, 'Alamā 24:6–13, 16–18.)
2. Toe fakamanatu foki 'a e tefito 'o e tui hono hongofulu ma tolú. Pea fehu'i ange ki he fānaú pe 'oku mo'ui'aki 'e he kakai 'o 'Āmoní 'a e ngaahi tefito'i mo'oni ko 'ení. Fehu'i ange pē 'e anga fēfē e tokoni 'ete mo'ui'aki 'a e ngaahi tefito'i mo'oni ko 'ení ki he'etau tauhi 'o e ngaahi fuakavá.
3. Hiva'i pe lau 'a e fakalea 'o e "I Feel my Savior's Love" (*Children's Songbook*, p. 74) pe "Love One Another" (*Children's Songbook*, p. 136).

Faka'osí

Fakamo'oni

Fakamo'oni'i ange 'i he'etau hoko ko ia ko e kāingalotu 'o e Siasi 'o Kalaisí, na'a tau fai ai ha ngaahi fuakava toputapu. Kuo pau ke tau tauhi 'etau ngaahi fuakavá 'o kapau 'oku tau fie ma'u 'a e ngaahi tāpuaki 'oku palōmesi maí.

Laukonga 'oku
Fokotu'u Atu ke
Fai mei 'Apí

Fokotu'u ange ki he fānaú ke nau ako mei 'api 'a e 'Alamā 24:6–27 ko ha fakamanatu 'o e lēsoni ko 'ení.

Fakaafe'i ha taha 'o e fānaú ke ne fai 'a e lotu tukú.

Taumu'á

Ke tokoni'i 'a e fānaú ke mahino kiate kinautolu ko e taimi ko ē 'oku nau muimui ai kia Sīsū Kalaisí te nau lava 'o faka'ehi'ehi mei hono kākāa'i kinautolu 'e Sētané.

Teuteú

1. Ako 'i he fa'a lotu 'a e 'Alamā 30 mo e Molonai 7:15–17. Lau 'a e lēsoní pea ke fili pē 'e anga fēfē ho'o ako'i ki he fānaú 'a e fakamatala mei he folofolá. (Vakai, "Teuteu ho'o Lēsoní," p. vi, mo e "Faiako mei he Folofolá," p. vii.)
2. Fili 'a e ngaahi fehu'i mo e ngaahi 'ekitiviti fakatupulaki 'a ia 'e fakakau mai ki ai 'a e fānaú mo tokoni lelei taha kiate kinautolu ke nau a'usia 'a e taumu'a 'o e lēsoní.
3. Ngaahi nāunau 'oku fie ma'ú:
 - a. Tohi 'a Molomona ma'á e tamasi'i pe ta'ahine taki taha.
 - b. Ko ha 'ū la'i pepa 'oku tohi ai ha ngaahi lea lelei pea mo ha tepi fakapipiki.
 - c. Fakatātā 4–9, Ko Sīsū ko e Kalaisí (Ngaahi Fakatātā 'o e Ongoongolelei 240; 62572 900); 4–34, Ko e hono fakamo'oni'i 'e 'Alamā kia Kolihoa 'oku 'i ai 'a e 'Otua; mo e 4–35, Ko e Tohi 'a Kolihoa 'o Fakahā 'okú ne 'llo'i 'oku 'i ai ha 'Otua.

Fokotu'u ki he Founga Fai 'o e Lēsoní

'Ekitiviti ke taki'aki
e tokangá

Fakaafe'i ha taha 'o e fānaú ke ne fai 'a e fua lotú.

Ki mu'a pea kamata 'a e kalasí, tohi ha ngaahi lea lelei (hangē ko 'ení, ko e 'uluaki fo'i lea 'o e ongo lea kotoa pē 'i laló) 'i ha la'i pepa, pea fakapipiki leva 'a e fo'i lea 'e taha 'i he lalo sea 'o e tamasi'i taki taha (pē te ke tufa ange ia ki he fānaú 'i he'enau hū mai ki he loki akó). Fakaafe'i 'a e fānaú ke nau kumi 'a e ngaahi fo'i leá 'i honau lalo seá. Kole ange ke nau fakakaukau ki ha fo'i lea 'a ia 'oku fehangahangai mo e fo'i lea 'i he'ene la'i pepá. Pea tuku ki he tamasi'i pe ta'ahine taki taha ke ne tala mai 'a e fo'i lea fehangahangai kuó ne fakakaukau ki a'í kae feinga 'a e toenga 'o e kalasí ke mate'i mai pē ko e hā 'a e fo'i lea lelei 'i he la'i pepa 'a e tamasi'i pe ta'ahiné.

Ngaahi Lea Fakatātaá:

maama/fakapo'uli	totonu/'ikai tonu	ma'a/'uli
mo'ui/mate	tonu/hala	fiefia/mamahi
lelei/kovi	melino/feke'ike'i	mo'ui lelei/mahamahaki
'ofa/fakalili'a	mo'oni/loi	anga-lelei/anga-kovi
lavame'a/'ikai lavame'a	ma'a/'ikai ma'a	fakafiefia/fakamamahi

'I he taimi ko ia 'e ma'u ai 'e he toko taha kotoa pē ha faingamālié, fakamatala'i ange hangē ko e fo'i lea fehangahangai 'o e fo'i lea kotoa pē 'i he 'ekitiviti ko 'ení, 'oku 'i ai e loi pe fehangahangai 'i he ngaahi akonaki 'a Sētané ki he ngaahi akonaki kotoa pē 'a Sīsū Kalaisi. 'Oku tau ma'u 'a e fiefiá 'i he taimi 'oku tau muimui ai ki he Tamai Hēvaní; 'oku tau ma'u mamahí 'i he taimi 'oku tau muimui ai kia Sētané. Fehu'i ange ki he fānaú pē ko e hā 'a e faikehekehe 'oku ma'u 'i he ongo'i 'a e kaka'i he taimi 'oku nau lea loi a'í pea no 'enau tala 'a e mo'oni.

Ako'i ange ki he fānaú ko e lahi ange ko ia 'etau ako fekau'aki mo ha fa'ahinga me'a, ko e lahi ange ia 'etau malava ke tala 'a e faikehekehe 'i he me'a ko iá mo 'ene fehangahangaí. Pea ko e lahi ange ko ia 'etau ako mo muimui kia Sísū Kalaisí, ko e lahi ange ia 'etau malava ke teke'i 'a e ngaahi 'ahi'ahí pea mo e kākā 'a Sētane.

Fakamatalai ange te nau ako heni fekau'aki mo ha fehangahangai 'o Sísū Kalaisi—ko ha Fili 'o Kalaisi. Ko e fili 'o Kalaisí ko ha taha pē pe ko ha fa'ahinga me'a pē 'okú ne fakafepaki'i mālohi 'a Sísū Kalaisi (tatau ai pē 'i he fakahāhā pe fakapulipuli).

Fakamatala mei he Folofolá

Fai 'a e fakamatala kia Kolihoá mei he 'Alamā 30. (Ko ha ngaahi founa 'oku fokotu'u atu ke ako'i 'aki 'a e fakamatala mei he folofolá, vakai, "Faiako mei he Folofolá," p. vii.) Mahalo pē te ke fie ma'u ha ki'i tamasi'i ke ne fakatātaá 'a 'Alamā pea ko e taha kehe ki he kongā 'a Kolihoá 'i he'enu lau ko ia 'a e ngaahi fehu'i mo e tali mei he 'Alamā 30:37–45. Faka'aonga'i 'a e ngaahi fakatātaá 'i he taimi totonu.

Ngaahi Fehu'i ke Alea'i mo Faka'aonga'i

Lau 'a e ngaahi fehu'i mo e ngaahi fakamo'oni folofola ko 'ení 'i he teuteu ho'o lēsoní. Faka'aonga'i 'a e ngaahi fehu'i 'a ia 'okú ke ongo'i 'e tokoni lelei taha ki he fānaú ke mahino kiate kinautolu e ngaahi folofolá pea faka'aonga'i 'a e ngaahi tefito'i mo'oní 'i he'enu mo'uí. 'E tokoni foki ho'o lau fakataha mo e fānau 'i ho kalasí 'a e ngaahi tefito'i fakamo'oní ke nau ma'u ha 'ilo lahi ange ki he ngaahi folofolá.

- Ko e hā hono 'uhinga ne pehē ai 'e Kolihoa 'oku fakasesele 'a e kaka'i? ('Alamā 30:12–16.) 'E anga fēfē ha'atau 'ilo'i 'oku mo'ui 'a Sísū Kalaisi? ('Aki ha'atau ma'u ha fakamo'oni kia Sísū Kalaisi.) 'E anga fēfē ha'atau ma'u ha fakamo'oni? ('Aki ha'atau ako 'a e ngaahi folofolá, lotu, fakafanongo ki he kau palōfitá pea mo e alā me'a pehē.)
- Ko e hā 'a e me'a na'e fakahā 'e Kolihoa fekau'aki mo e fie ma'u ki he fakalelei 'a Sísū Kalaisi? ('Alamā 30:17.) Ko e hā hono 'uhinga 'oku 'ikai ai te tau lava 'o ikuna'i 'a e angahalá? Na'e anga fēfē hono fakafaingofua'i 'e Sísū Kalaisi ke tau malava 'o ikuna'i 'a 'etau ngaahi angahalá?
- Ko e hā e me'a 'okú ne langaki 'iate koe 'o fekau'aki mo e fakamo'oni 'a 'Alamā kia Kalaisi? ('Alamā 30:39–41.) Ko e hā 'a e me'a na'á ke mei fakahā ange kia Kolihoa fekau'aki mo Sísū Kalaisi, kapau ko 'Alamā koe?
- 'I he taimi ko ia na'e fehu'i ange ai 'e Kolihoa kia 'Alamā ko e hā ha fa'ahinga faka'ilonga te ne fakaloto'i ia 'oku 'i ai ha 'Otuá, ko e hā 'a e ngaahi faka'ilonga ko ia na'á ne 'oangé? ('Alamā 30:44.) Ko e hā 'a e ngaahi me'a 'okú ke lava 'o sio ki ai 'i he 'ātaka'i he 'aho kotoa pē 'okú ne tokoni'i koe ke ke 'ilo'i 'oku 'i ai ha Tamai Hēvani? Ko e hā ha ngaahi me'a na'e hoko kiate koe 'a ia na'á ne tokoni'i ai ke ke 'ilo'i 'oku mo'ui 'a e Tamai Hēvani?
- Ko e hā 'a e faka'ilonga na'e ma'u 'e Kolihoá? ('Alamā 30:48–50.) Ko e hā 'a e me'a na'e tohi 'e Kolihoa fekau'aki mo e 'Otuá pea mo Sētane 'i he hili 'ene noá? ('Alamā 30:52–53.)
- 'Okú anga fēfē hono poupou'i 'e Sētane 'a kinautolu ko ia 'oku ngāue ma'aná? ('Alamā 30:60.) 'Okú anga fēfē hono fakapale'i 'e he Tamai Hēvani 'a kinautolu ko ia 'oku ngāue ma'á na? (Mōsaia 2:41.) Fakaafe'i 'a e kau mēmipa 'o e kalasí ke nau vahevahe mai ha ngaahi me'a na'e hoko 'a ia na'e tāpuaki'i ai kinautolu koe'uhí ko 'enu tauhi 'a e ngaahi fekau.

- 'Oku mou 'ilo'i ha fa'ahinga mālohi 'a ia 'oku fehingahangai mo e ngaahi akonaki 'a Sisū Kalaisi? Ko e hā 'a e ngaahi me'a 'okú ke faka'ehi'ehi mei ai koe'uhí 'okú ke 'ilo'i 'oku 'ikai ke nau hangē ko Kalaisi? Ko e hā 'a e ngaahi me'a 'okú ne fakalotolahí'i pe fakaloto'i koe ke ke tui kia Kalaisi? (Molonai 7:15–17.)
- 'E anga fēfē hano malu'i koe mei hono kākaa'i 'e Sētane? ('I hono tauhi 'o e ngaahi fekaú, fakafanongo ki he Laumālie Mā'oni'oni, ako 'a e ngaahi folofolá pea mo muimui ki he palōfita mo'uí.)

Ngaahi 'Ekitiviti Fakatupulakí

Kapau te ke fie ma'u peá ke faka'aonga'i ha taha pe lahi ange 'o e ngaahi 'ekitiviti ko 'ení 'i ha fa'ahinga taimi pē lolotonga 'a e lēsoní pe ko hano fakamanatu, fakamatala fakanounou, pe tukupā.

1. 'I he ngata'anga 'o e lēsoní, 'oange ki he fānaú ha'anau tatau 'o e tohi tufa ko ia ko e "'Oku hanga nai 'e he me'a ni 'o fakaloto'i au ke u tui kia Sisū Kalaisi?'" Fakamatala'i ange ko e 'uhinga 'o e faka'ai'ai ko ha'ate fakaloto'i ha taha ke tui pe fai ha fa'ahinga me'a. Fakahā ange ko ha fakahinohino 'eni mei he palōfita ko ia ko Molonai ke nau hanga 'o fakamāu'i 'aki 'a e me'a 'oku lelei mei he kovi (vakai, Molonai 7:15–17.) Fakapapau'i 'oku mahino ki he fānaú kapau 'oku 'i ai ha me'a 'okú ne fakaloto'i kinautolu ke nau fai ha me'a 'oku lelei mo tui kia Kalaisi, 'oku lelei ia; pea kapau 'oku 'ikai, 'oku kovi ia. Mahalo 'e sai ke 'alu 'a e fānaú mo 'enau la'i pepá ki 'api ke hoko ia ko hano toe fakamanatu kiate kinautolu.
2. Tokonii 'a e fānaú ke nau ako ma'u loto 'a e tefito 'o e tui hono hongofulu mā tolú pea alea'i 'a e anga 'o 'ene hoko ko ia ko ha fakahinohino ki he lili ki he totonú.
3. Faka'alí'alí 'a e ngaahi fakatātā 'o e ngaahi me'a fakanatula 'a ia 'oku nau fakamo'oni'i 'oku mo'uí 'a e Tamai Hēvaní. Te ke lava 'o ma'u 'a e ngaahi fakatātā ko 'ení 'i he laipeli 'o e fale lotú: Fakatupú—Ngaahi Me'a Mo'ui (62483), Ko e Māmaní (62196), Ko e Fānaú 'oku nau Mamata ki he Ngaahi Matala'i 'akau 'i he taimi Failaú (62270), Ko e Fāmili mo ha Pēpē (62307), mo e alā me'a pehē. Pea fakaafe'i 'a e fānaú ke nau fakahā mai 'a e ongo 'oku nau ma'u 'i he taimi ko ia 'oku nau sio ai ki he ngaahi fakatātā ko 'ení pea mo e anga 'o 'ene ko ha fakamo'oni ki he 'Otuá.
4. Lau pea alea'i 'a e fakamatala ko 'eni na'e fai 'e he Palesiteni hono hongofulu mā tolu 'o e Siasí ko Palesiteni 'Ēsela Tafu Penisoni. Fakamamafa'i ange 'a e hoko e Tohi Molomoná ko ha me'angāue mālohi ia 'i hono teke'i 'o e kākaá:

"Oku 'i ai ha mālohi lahi 'i he [Tohi 'a Molomoná] 'a ia 'e kamata ke tafe atu ia ki ho'o mo'uí 'i he mōmēniti ko ia te ke kamata ai ke ako fakamātoato 'a e tohi ni. Te ke ma'u ai ha mālohi lahi ange ke teke'i 'a e 'ahi'ahí. Te ke ma'u ai 'a e mālohi ke ke ta'ofi 'a e kākaá. Pea te ke ma'u foki ai ha mālohi ke nofo 'i he hala hangatonu mo fāsí'i" (Ko ha Fakamo'oni mo ha Fakatokanga, pp. 21–22).
5. Hiva'i pe lau 'a e fakalea 'o e "Ko ha Ki'i Le'o Kuo Ongō Mai" (*Children's Songbook*, p. 106) pe "'Oku 'late Au 'a e Tamai" (*Children's Songbook*, p. 228).

Faka'osi

Fakamo'oni	Fai ha'o fakamo'oni kuo pau 'e 'ikai kākaa'i kitautolu kapau te tau tauhi 'a e ngaahi fekaú, muimui ki he ngaahi ue'i 'o e Laumālie Mā'oni'oni, ako 'a e ngaahi folofolá, pea mo muimui ki he palōfita mo'uí.
Laukonga 'oku Fokotu'u Atu ke Fai mei 'Apí	Fokotu'u ange ki he fānaú ke nau ako mei 'api 'a e 'Alamā 30:12–18, 37–56, 60 ko ha fakamanatu 'o e lēsoni ko 'ení. Fakaafe'i ha taha 'o e fānaú ke ne fai 'a e lotu tukú.

**‘Okú ne lava nai ‘o fakaloto‘i
au ke u tui kia Sīsū Kalaisí?**

vakai, Molonai 7:15–17

**‘Okú ne lava nai ‘o fakaloto‘i
au ke u tui kia Sīsū Kalaisí?**

vakai, Molonai 7:15–17

**‘Okú ne lava nai ‘o fakaloto‘i
au ke u tui kia Sīsū Kalaisí?**

vakai, Molonai 7:15–17

**‘Okú ne lava nai ‘o fakaloto‘i
au ke u tui kia Sīsū Kalaisí?**

vakai, Molonai 7:15–17

**‘Okú ne lava nai ‘o fakaloto‘i
au ke u tui kia Sīsū Kalaisí?**

vakai, Molonai 7:15–17

Ko e Kau Sōlamí mo e Lameiumitómí

Lēsoni
21

Taumu'á

Ke ako'i 'a e fānaú ke nau lotu ki he Tamai Hēvaní 'i he loto-mā'ulalo mo e anga-vaivai.

Teuteú

1. Ako 'i he fa'a lotu 'a e 'Alamā 31; 34:1–30, 38–41; mo e 35:1–9. Lau 'a e lēsoní pea ke fili pē 'e anga fēfē ho'o ako'i ki he fānaú 'a e fakamatala mei he folofolá. (Vakai, "Teuteu ho'o Lēsoní," p. vi, mo e "Faiako mei he Folofolá," p. vii.)
2. Fili 'a e ngaahi fehu'i mo e ngaahi 'ekitiviti fakatupulaki ia 'e fakakau mai ai 'a e fānaú pea mo tokoni lelei taha kiate kinautolu ke nau a'usia 'a e taumu'a 'o e lēsoní.
3. Ngaahi nāunau 'oku fie ma'ú:
 - a. Tohi 'a Molomona ma'á e tamasi'i taki taha.
 - b. Seti 'e ua 'o ha fa'ahinga me'akai.
 - c. Fakatātā 4–36, Ko e Kau Sōlamí mo e Kau Lameiumitómí.

Fokotu'u ki he Founga Fai 'o e Lēsoní

Fakaafe'i ha taha 'o e fānaú ke ne fai 'a e fua lotú.

'Ekitiviti ke taki'aki e tokangá

'Ai ke hangē 'oku te u ha ma'u me'a tokoni efiafi. 'Ai ha peleti 'e ua, ipu 'e ua mo e seti me'a kai 'e ua, ka e 'ikai ha me'akai mo'oni. 'Ai leva ke hangē 'okú ke kai mo fiefia 'i he me'akai ifó. Fakaafe'i ha tamasi'i pe ta'ahine ke kau atu 'i ho'o kaí. 'E lava 'o fakatatau 'a 'ete kai mei ha peleti 'oku 'ikai ai ha me'akaí ki he hala mo e ta'e mālu'ia e lotu 'a e Kau Sōlamí 'a ia 'oku fakamatala'i 'i he lēsoni ko 'ení. 'Oku hangē tofu pē 'a e 'ikai ke sai 'a 'etau ngaahi lotú ki hono fafanga hotau ngaahi laumālié mo e 'ikai ke tau ma'u ha me'atokoni ki hotau ngaahi sino fakaekakanó. 'E ako foki 'e he fānaú 'i he lēsoni ko 'ení ki he ngaahi founga lotu totonu mo anga-vaivai ki he 'Otuá.

Fakamatala mei he Folofolá

Vahevahe 'a e fakamatala 'a e Kau Sōlamí mo 'enau ngaahi tui 'oku 'ikai totonú 'a ia 'oku hā 'i he 'Alamā 31. ('I hano fie ma'u ha ngaahi founga 'oku fokotu'u atu ke ako'i 'aki 'a e fakamatala mei he folofolá, vakai, "Faiako mei he Folofolá," p. vii.) Faka'aonga'i 'a e fakatātaá 'i he taimi totonu.

Ngaahi Fehu'i ke Alea'i mo Faka'aonga'i

Lau 'a e ngaahi fehu'i mo e ngaahi fakamo'oni folofola ko 'ení 'i he teuteu ho'o lēsoní. Faka'aonga'i 'a e ngaahi fehu'i 'a ia 'okú ke ongo'i 'e tokoni lelei taha ki he fānaú ke mahino kiate kinautolu 'a e ngaahi folofolá pea faka'aonga'i 'a e ngaahi tefito'i mo'oní 'i he'enau mo'uí. 'E tokoni foki ho'o lau fakataha mo e fānaú 'i ho'o kalasí 'a e ngaahi fakamo'oní ke nau ma'u ha 'ilo lahi ange ki he ngaahi folofolá.

- Ko hai 'a e Kau Sōlamí? ('Alamā 31:1–3, 8.) Na'e anga fēfē 'a 'enau tō ki tu'a mei he ngaahi akonaki 'a e Siasí? ('Alamā 31:8–11.)
- Na'e anga fēfē, ko e taimi fē, pea na'e fai 'i fē 'a e lotu 'a e Kau Sōlamí? ('Alamā 31:13–18, 21–23.) Ko e hā 'a e founga totonu ke tau lotu ai ki he Tamai Hēvaní mo Sīsū Kalaisi?

- Ko e ha 'a e ngaahi me'a 'e ni'hi na'e tui 'a e Kau Sōlamí 'oku hala? ('Alamā 31:15–17, 20.) Ko e hā hono 'uhinga 'oku mahu'inga ai ke tau 'ilo'i ko hai 'a e Tamai Hēvaní mo Sisū Kalaisi pea 'okú na anga fēfē?
- 'Oku anga fēfē ha'atau 'ilo'i 'oku 'ikai anga vaivai e lotu 'a e Kau Sōlamí? ('Alamā 31:23, 27.) 'E anga fēfē ha'atau 'ai 'a 'etau lotú ke toe anga vaivai angé?
- Ko e hā hono 'uhinga ne fakakaukau ai 'a e Kau Sōlamí 'oku nau lelei ange 'i he ni'hi kehé? ('Alamā 31:24–25, 27–28.) Ko e hā 'a e ngaahi founga 'oku tau lava ai 'o pehē 'oku tau lelei ange 'i he ni'hi kehé? Ko e hā hono 'uhinga 'oku hoko ai 'a e hikisiá ko ha angahala mamafa? ('Okú ne tataki kitautolu ke tau mama'o mei he 'Otuá.)
- Na'e anga fēfē 'a e ongo na'e ma'u 'e 'Alamā mo e kau taki kehé 'i he taimi na'a nau mamata ai ki he kakai kuo nau tō ki tu'a mei he mo'oní? ('Alamā 31:19, 24, 30–31.) 'E anga fēfē ha'atau tokoni kiate kinautolu ko ia 'oku 'ikai ke nau 'ilo'i 'a e mo'oní? 'E anga fēfē ha'atau tokoni ki he kāingalotu ko ia 'oku māmālohí?
- Ko e hā e me'a na'e hū'u taha ki ai 'a e loto 'o e Kau Sōlamí? ('Alamā 31:28.) Ko e hā 'a e ngaahi me'a fakaemāmani 'oku tuku loto'i 'e he fānau 'e ni'hi 'i ho to'ú 'i he ngaahi 'ahó ní? Ko e hā hono 'uhinga 'oku hala ai ke tau tuku hotau lotó ki he ngaahi me'a fakaemāmani?
- Ko e hā 'a e ngaahi me'a na'e lotua 'e 'Alamā ma'ana pea mo hono hoa ngāue fakafaifekau? ('Alamā 31:31–35.) 'Oku anga fēfē ha'ane tokoni 'o 'ete lotu ki ha ngaahi me'a mahino ke toe anga vaivai ange ai 'ete lotú? 'Oku anga fēfē hono tokoni'i koe 'e he lotú 'i ha fa'ahinga palōpalema?
- Ko e hā 'a e me'a na'e fakamo'onii 'e 'Amuleki fekau'aki mo Sisū Kalaisí? ('Alamā 34:8.) Na'e anga fēfē hano ma'u 'e he Kau Sōlamí ha fakamo'oni kia Sisū Kalaisí? ('Alamā 34:17.)
- 'Oku anga fēfē pea ko e taimi fē 'oku totonu ke tau lotu aí? Ko e hā 'a e me'a 'oku totonu ke tau lotu ki aí? ('Alamā 34:18–27.) 'E anga fēfē ha'atau lotu ki he Tamai Hēvaní 'i he 'aho kotoa pē 'o e uiké?
- Ko e hā 'a e me'a kuo pau ke tau fai 'i he hili 'etau lotú koe'uhí ke 'aonga 'etau lotú? ('Alamā 34:28.)
- Na'e anga fēfē hono talitali 'e he kakai 'o 'Āmoní (ko e Kau 'Anitai-Nifai-Lihái) 'a e Kau Sōlami ko ia na'a nau 'alu atu kiate kinautolú? ('Alamā 35:9.) Ko e hā 'a e 'ulungāanga 'oku totonu ke tau fai kiate kinautolu ko ia 'oku 'āunofo pe masiva 'iate kitautolú? 'Oku anga fēfē 'a e hanga 'e he me'a ni 'o fakahā 'a 'ete 'ofa ki he Tamai Hēvaní? (Mātiu 25:40; Mōsaia 2:17.)

Ngaahi 'Ekitiviti Fakatupulakí

Kapau te ke fie ma'u peá ke faka'aonga'i ha taha pe lahi ange 'o e ngaahi 'ekitiviti ko 'ení 'i ha fa'ahinga taimi pē lolotonga 'a e lēsoní pe ko hano fakamanatu, fakamatala fakanounou, pe tukupā.

1. Hanga 'o hiki 'i he palakipoé 'a e ngaahi fakamo'oni folofola ko 'ení. Pea kole ange ki he fānaú ke nau hanga 'o fakatauhoa 'a e ngaahi veesi ko ia 'okú ne fakamatala'i 'a e tui hala ko ia 'a e Kau Sōlamí mo e ngaahi veesi 'oku 'i ai 'a e ngaahi akonaki totonu 'a 'Alamā mo 'Amulekí:

'Alamā 31:16 ('Oku tui 'a e Kau Sōlamí 'e 'ikai ke 'i ai ha Kalaisi.)

'Alamā 31:20–23 (Na'e fai 'e he Kau Sōlamí 'a e lotu tatau pē pea 'ikai leva ke nau toe lotu 'i he toenga 'o e uiké.)

'Alamā 31:24 (Na'e manako 'a e Kau Sōlamí 'i he koloa 'o e māmaní.)

'Alamā 34:8 (Ko e fakamo'oni 'a 'Amuleki kia Kalaisi.)

'Alamā 34:19–27 ('Oku ako'i 'e 'Amuleki 'oku totonu ke tau lotu ma'u pē pea ki he me'a kotoa pē.)

'Alamā 34:28–29 ('Oku ako'i 'e 'Amuleki 'oku totonu ke tau foaki 'a 'etau koloá ki he masivá.)

2. Fehu'i ange ki he fānaú pe ko e hā 'a e ongo te nau ma'u kapau 'e hanga 'e ha taha 'o fakakata 'aki kinautolu. Alea'i 'a e ngaahi founa 'oku hikisia ai 'a e kakaí. Pea fakamanatu ki he fānaú 'oku fakafofonga 'e he fale lahi mo 'ata'atā ko ia 'i he misi 'a Līhaí 'a e hikisia 'a māmaní. Fakamatala'i ange ko e fehanga'angai 'o e anga vaivaí ko e hikisiá. Tuku ki he tamasi'i taki taha ke ne tohi 'i ha la'i pepá ha founa te nau feinga ai ke toe anga-vaivai angé.
3. Fakaafe'i 'a e fānaú ke nau lau mo faka'ilonga'i 'a e ngaahi veesi ko 'ení pe ko ha fa'ahinga veesi mahu'inga kehe pē mei he lēsoni (mahalo 'e fie ako ma'u loto 'e he fānaú 'a e kakato 'o e fo'i vēsí pē ko ha kongá 'oku mahu'inga kiate kinautolú):
 - 'Alamā 31:34–35
 - 'Alamā 34:8
 - 'Alamā 34:26–28
 - 'Alamā 34:38
4. Hiva'i pe lau 'a e fakalea 'o e "A Child's Prayer" (Children's Songbook, p. 12), "Oku Mo'ui 'a e Tamai" (Children's Songbook, p. 5), pe "The Eleventh Article of Faith" (Children's Songbook, p. 130).

Faka'osi

Fakamo'oni	Fakamo'oni'i ange kapau te tau lotu 'i he loto-mā'ulalo mo e anga vaivai ki he Tamai Hēvaní, te ne tāpuaki'i kinautolu pea kuo pau ke tau ma'u 'a e tali ki he'etau ngaahi lotú.
Laukonga 'oku Fokotu'u Atu ke Fai mei 'Apí	Fokotu'u ange ki he fānaú ke nau ako mei 'api 'a e 'Alamā 31:8–25 mo e 34:17–29 ko ha fakamanatu 'o e lēsoni ko 'ení. Fakaafe'i ha taha 'o e fānaú ke ne fai 'a e lotu tukú.

Taumu'á

Ke ako'i 'a e fānaú, ko e taimi ko ia 'oku ohi hake ai 'a e folofola e 'Otuá 'aki 'a e tuí, 'e tupulaki ia 'i hotau lotó ko ha fakamo'oni kia Sīsū Kalaisi.

Teuteú

1. Ako 'i he fa'a lotu 'a e 'Alamā 32–33. Lau 'a e lēsoní pea ke fili pē 'e anga fēfē ho'o ako'i ki he fānaú 'a e fakamatala mei he folofolá. (Vakai, "Teuteu ho'o Lēsoní," p. vi, mo e "Faiako mei he Folofolá," p. vii.)
2. Fili 'a e ngaahi fehu'i mo e ngaahi 'ekitiviti fakatupulaki 'a ia 'e fakakau mai ki ai 'a e fānaú mo tokoni lelei taha kiate kinautolu ke nau a'usia 'a e taumu'a 'o e lēsoní.
3. Toe vakai'i ange 'a e ngaahi ma'u'anga tokoni fakavitioó 'i he ngata'anga 'o e lēsoní pea ke fili 'a e founga 'okú ke fie ma'u ke faka'ali'ali 'aki kinautolu lolotonga 'a e lēsoní. Te ke lava 'o 'ai ha tatau la'i pepa 'o e fakatātā taki taha, tā fakatatau 'a e fakatātaá 'i ha la'i pepa tā fakatātā pe teuteu ke tā 'a e fakatātaá 'i he palakipoé.
4. Ngaahi nāunau 'oku fie ma'ú:
 - a. Tohi 'a Molomona ma'á e tamasi'i taki taha.
 - b. Kapau 'e faingamālie, pea 'omi ha fo'i tenga'i 'akau ma'á e tamasi'i taki taha.
 - c. Ko ha tatau la'i pepa 'o e ngaahi ma'u'anga tokoni fakavitioó 'i he ngata'anga 'o e lēsoní (tenga'i 'akau, tenga'i 'akau 'osi tupú, fanga ki'i 'akau kei ikí, fu'u 'akau, 'uha, fo'i la'ā, kelekele mo e me'a fafanga kelekele).

Fokotu'u ki he Founga Fai 'o e Lēsoní

Fakaafe'i ha taha 'o e fānaú ke ne fai 'a e fua lotú.

'Ekitiviti ke taki'aki
e tokangá

'Oange ki he tamasi'i taki taha ha fo'i tenga'i 'akau, faka'ali'ali ange leva 'a e fakatātā 'o ha tenga'i 'akau pe tā ha tenga'i 'akau 'i he palakipoé.

- Ko e hā 'a e me'a 'e lava 'o hoko ki ai 'a e tenga'i 'akau? (Ko ha ki'i fu'u 'akau pe fu'u 'akau lahi, ka 'e makatu'unga ia 'i he fa'ahinga tenga'i 'akau 'oku toó.)
- Ko e hā 'a e me'a kuo pau ke hoko ki mu'a pea kamata ke tupu ha tenga'i 'akau? (Faka'ali'ali 'a e fakatātā 'o e tenga'i 'akau 'osi tupú pe tā ia 'i he palakipoé.)
- 'Oku fōtunga fēfē 'a e fu'u 'akau 'i he taimi 'oku kei tupu hake aí? (Faka'ali'ali 'a e fakatātā 'o e fanga ki'i 'akau kei iiki pe tā ia 'i he palakipoé.) 'Oku fēfē hono fōtungá 'i he taimi 'oku matu'otu'a lelei aí? (Faka'ali'ali 'a e fakatātā 'o ha fu'u 'akau pe tā ia 'i he palakipoé.)
- Ko e hā 'a e me'akai 'oku fie ma'u 'e he tenga'i 'akau ke tokoni ki he'ene tupu 'o hoko ko ha ki'i fu'u 'akau pe fu'u 'akau lahi? (Fakamatala'i ange 'oku 'uhinga 'a e me'akai ki he ngaahi me'a ko ia 'okú ne tokoni'i kinautolu ke nau tupu pe tauhi kinautolu ke nau mo'ui lelei, hangē ko e va'i, fafanga kelekelé, huelo 'o e la'aa mo e kelekelé. Tuku 'a e ngaahi fakatātā 'o e la'aa, 'uhá, kelekelé mo e fafanga kelekelé 'o ofi ki he fakatātā 'o e fo'i tenga'i 'akau.)

Fakamatala'i ange ki he fānaú te nau ako 'i he lēsoni ko 'ení 'a e anga 'o 'enau ma'u ha fakamo'oni mālohí. Te ke lava pē ke faka'aonga'i 'a e ngaahi la'i pepa ko ia 'oku hiki ai 'a e 'ū lea mei he 'ekitiviti fakatupulaki 1 'i ho'o alea'i 'a e tefito taki taha 'i he lēsoní.

Fakamatala mei he Folofolá

Ako'i 'a e fakamatala ki he hanga ko ia 'e 'Alamā 'o ako'i 'a e Kau Sōlamí mei he 'Alamā 32–33. (Ko ha fokotu'u ki ha ngaahi founga ke ako'i 'aki 'a e fakamatala mei he folofolá, vakai, "Faiako mei he Folofolá," p. vii.) Fakamamafa'i ange 'oku hangē tofu pē 'a e hoko ha tenga'i 'akau 'oku tokanga'i 'o tauhi lelei mo fafanga'i 'o ne hoko ko ha fu'u 'akau fua, 'e hangē pe ia ko e folofola 'a e 'Otuá 'oku tō 'i hotau lotó pea 'oku tupulaki ia ko ha fakamo'oni mālohi 'i hono fafanga'i lelei.

Ngaahi Fehu'i ke Alea'i mo Faka'aonga'i

Lau 'a e ngaahi fehu'i mo e ngaahi fakamo'oni folofola ko 'ení 'i he teuteu ho'o lēsoní. Faka'aonga'i 'a e ngaahi fehu'i 'a ia 'okú ke ongo'i 'e tokoni lelei taha ki he fānaú ke mahino kiate kinautolu 'a e ngaahi folofolá pea faka'aonga'i 'a e ngaahi tefito'i mo'oni 'i he'enau mo'uí. 'E tokoni foki ho'o lau fakataha mo e fānaú 'i ho'o kalasí 'a e ngaahi fakamo'oni ke nau ma'u ha 'ilo lahi ange ki he ngaahi folofolá.

Fakamatala'i ange na'e ako 'e he fānaú 'i he lēsoni ne toki 'osí fekau'aki mo e Kau Sōlami koloa'ia mo hikisia.

- Ko e hā hono 'uhinga ne loto-mā'ulalo ai 'a e Kau Sōlami na'e masivá? ('Alamā 32:2–3.) Ko e hā 'a e ngaahi ha ni'ihí 'o e ngaahi faingata'a te ne tupu 'a e kakai ke nau loto-mā'ulalo ke fanongo ki he ongoongolelei?
- Ko e hā hono 'uhinga 'o e "masiva 'i he lotó"? (Loto-mā'ulalo, ako'i ngofua, fakatomala mo'oni pea mo 'ikai hikisia.)
- Na'e anga fēfē 'ene hoko 'enau masivá ko ha tāpuaki ia ki he kakai ko 'ení? ('Alamā 32:12–13.) Fakamatala'i ange 'e lava pē 'o loto-mā'ulalo 'a e kakai kapau 'e 'ikai ke nau faingata'a'ia pe masiva, kā 'i he taimi 'e ni'ihí 'oku hikisia 'a e kakai ko ia 'oku koloa'ia. Ko e hā hono 'uhinga 'oku fie ma'u ai ke tau loto-mā'ulalo 'i he taimi 'oku tau ako'i ai 'a e ongoongolelei?
- Ko e hā 'a e tui? ('Alamā 32:21.) Ko e hā hono 'uhinga kuo pau ai ke tau ma'u 'a e tuí ke fakatupulaki ai 'a e fakamo'oni ki he ongoongolelei? ('Alamā 32:26.) Fakamatala'i ange 'oku fakamoleki ha taimi lahi ka ke toki ma'u ha fakamo'oni. Pea 'e lava 'e he'ete tauhi 'a e ngaahi fekaú 'o tokoni'i kitautolu ke tau ma'u ha fakamo'oni 'oku mo'oni ia.
- Ko e hā 'a e me'a na'e fakahā mai 'e 'Alamā ke tau fai ke fakalakahā ai 'etau tuí? ('Alamā 32:27.) Ko e hā 'a e me'a te tau lava 'o fai ke fakatupulaki ai 'etau holi ke tuí?
- 'Oku anga fēfē 'a 'ene hoko 'a e talangofua ki he ngaahi fekaú ko ha "fakatotolo" ki he folofola 'a e 'Otuá? (Fakamatala'i ange 'oku 'uhinga 'a e fakatotoló ko ha'ate feinga ke fai ha me'a 'oku 'ikai ke te fakapapau'i. Pea ko e taimi ko ia 'oku tau fakatotolo ai iá, pe tauhi 'a e ngaahi fekaú, hangē ko e Lea 'o e Potó, 'oku tau ma'u ai 'a e ngaahi tāpuakí koe'uhí ko 'etau talangofuá pea 'oku toe mālohi foki ai mo 'etau ngaahi fakamo'oni.) 'Oku anga fēfē 'a e tupulaki ho'o tuí tu'unga 'i ho'o talangofua ki he ngaahi fekaú?
- 'E anga fēfē ha'atau tō e folofola 'a e 'Otuá 'i hotau lotó koe'uhí ke tupulaki ai 'etau fakamo'oni? (Tu'unga 'i he 'etau ako faka'aho 'a e ngaahi folofolá; fakafanongo 'i he Palaimelí, houalotu sākalamēnití, mo e efiāfi fakafāmilí; lotú; pea mo toutou faka'aonga'i 'a e ngaahi tefito'i mo'oni 'o e ongoongolelei 'i he'etau ngaahi mo'uí.)

- 'E anga fēfē ha'atau 'ilo'i 'oku tupu ha tenga lelei pē ha fakamo'oni 'o e ongoongolelei 'iate kitautolu? ('Alamā 32:28, 34.) Fakaafe'i 'a e fānaú ke nau vahevahe mai 'enau fakamo'oni pea fakamatala pē na'e anga fēfē 'enau ma'u iá. Poupou'i 'a e fānaú ke nau ma'u ha fakamo'oni pea fakamālohia foki ia. Fakapapau'i ange kiate kinautolu kapau te nau ma'u 'a e tuí 'e lava ke nau ma'u ha fakamo'oni mālohi ki he ongoongolelei.
- 'Oku 'uhinga ki he hā 'a e tokanga'i ha tenga'i 'akau? (Fakamatala'i ange 'oku 'uhinga 'a e tokanga'i ke fafanga'i pe ko hano tauhi.) Ko e hā 'a e ngaahi 'ulungāanga na'e fakahā mai 'e 'Alamā kuo pau ke tau ma'u ke fafanga'i 'aki 'etau fakamo'oni ki he ongoongolelei? ('Alamā 32:41–42.) 'Oku mou pehē ko e hā hono 'uhinga 'oku fie ma'u ai 'a e fa'a kātaki mo e faivelengá 'i hono fakatupulaki 'a e tuí mo e fakamo'oni?
- 'E anga fēfē 'a e hanga 'e he ako 'o e ngaahi folofolá 'o fakamālohia 'etau tuí mo e fakamo'oni? ('Alamā 33:14.)
- Ko e hā 'a e ngaahi akonaki mahu'inga 'oku totonu ke hoko ia ko e kongá 'o 'etau fakamo'oni? ('Alamā 33:22.)
- 'Oku anga fēfē 'a hono fakatatau 'a e fakamo'oni mālohí ki ha fu'u 'akau? ('Alamā 33:23.) 'E anga fēfē 'a hono tokoni'i koe 'e ho'o ma'u ha fakamo'oni ke ke ma'u 'a e mo'ui ta'e ngatá? Mahalo pē te ke fie fakahā ange 'a e hanga ko ia 'e ho'o fakamo'oni 'o 'ai ho'o ngaahi palōpalemá ke ma'ama'a ange ho'o fekuki mo iá pea 'omi kiate koe 'a e fiefia.

Ngaahi 'Ekitiviti Fakatupulaki

Kapau te ke fie ma'u peá ke faka'aonga'i ha taha pe lahi ange 'o e ngaahi 'ekitiviti ko 'eni 'i ha fa'ahinga taimi pē lolotonga 'o e lēsoni pe ko hano fakamanatu, fakamatala fakanounou, pe tukupā.

1. Fa'u 'a e ngaahi la'i pepa ko 'eni 'oku hiki ai 'a e 'ū leá ni:
 Folofola 'a e 'Otuá
 Fakamo'oni kia Sīsū Kalaisi
 Lotu
 Ako 'a e ngaahi folofolá
 Talangofua ki he ngaahi fekaú
 Ngāue tokoni

'I ho'o ako'i ko ia ki he fānaú 'a e fakamatala mei he folofolá, fakamatala'i ange 'oku fakafehoanaki 'i he 'Alamā 32 e folofola 'a e 'Otuá ki ha tenga'i 'akau. Fakapipiki 'a e la'i pepa ko ia 'oku hiki ai 'a e "Folofola 'a e 'Otuá" 'i he fakatātā 'o e tenga'i 'akau. (Fakamatala'i ange 'oku 'uhinga 'a e folofola 'a e 'Otuá ki he ongoongolelei pe ngaahi akonaki 'a Sīsū Kalaisi.) Kapau te tau ako mo talangofua ki he folofola 'a e 'Otuá, kuo pau ke tau ma'u ha fakamo'oni mālohi ki he ongoongolelei, 'oku hangē pe ia ko e tupu ha tenga'i 'akau 'o hoko ko ha fu'u 'akau lahi.

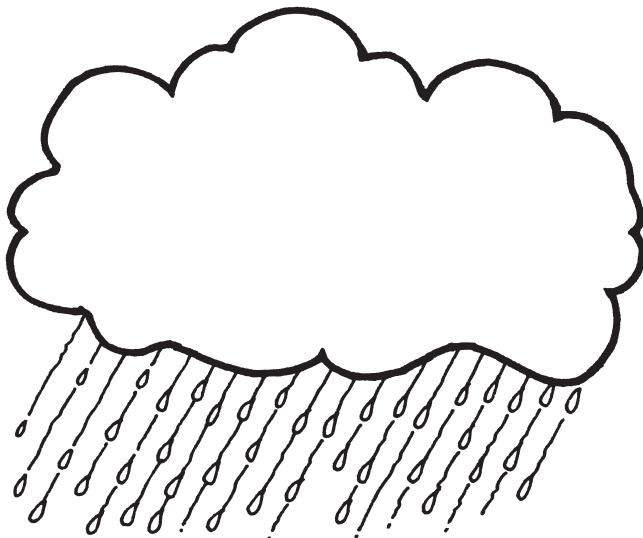
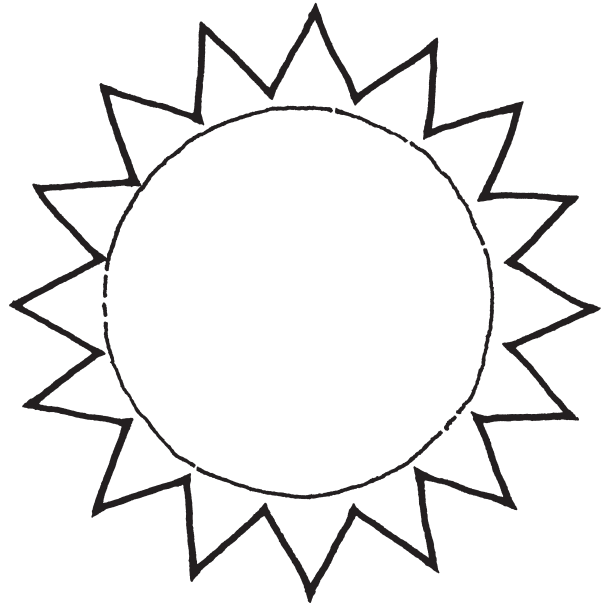
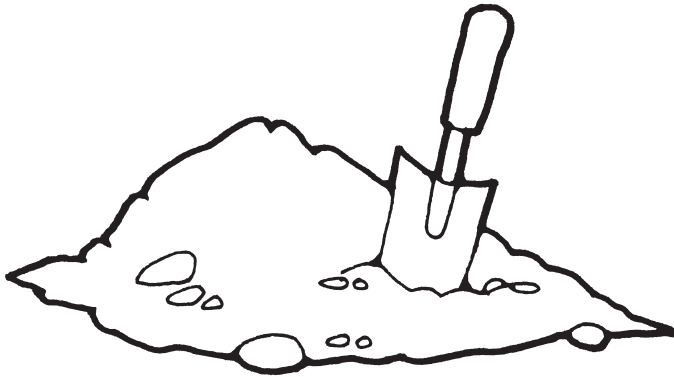
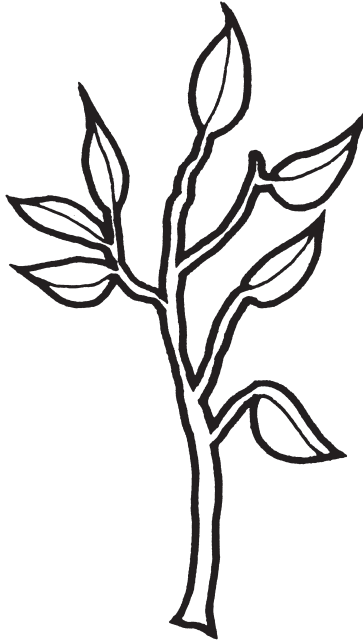
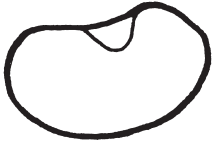
Fakapipiki 'a e la'i pepa ko ia 'oku hiki ai 'a e "Fakamo'oni kia Sīsū Kalaisi" 'i he fakatātā 'o e fu'u 'akau. 'Oku hangē pē ia ko hono fie ma'u 'e ha tenga'i 'akau ke tokanga'i mo fafanga ke ne tupu ko ha fu'u 'akau lahi, 'oku pehē pē 'a hono fie ma'u 'e he'etau fakamo'oni ki he ongoongolelei 'a e tuí mo e tokangá ke tupulaki 'o mālohi. Fehu'i ange ki he fānaú pē ko e hā 'a e me'a te nau lava 'o fai ke fakamālohia ai 'enau fakamo'oni. 'I he taimi te nau tali mai a'i, fakapipiki 'a e la'i pepa 'oku hiki ai 'a e "Lotú," "Ako 'a e ngaahi folofolá," "Talangofua ki

he ngaahi fekaú,” mo e “Ngāue tokoní” i he tafa’aki e ngaahi fakatātā ‘o e ngaahi me’a ‘okú ne fafanga’i ha fu’u ‘akaú.

2. Fa’u ha ngaahi pāsolo fakafo’ituitui mei he ‘ū lea ‘oku fekau’aki mo e lēsoni ‘aki ha’o tohi ‘a e ‘ū lea ko iá ‘i ha ngaahi la’i pepa pea kosikosi iiki ‘a e la’i pepá. ‘E lava ke kau ki he ‘ū lea ko iá ‘a e loto-mā’ulaló, loto feingá, tokanga’í, talangofuá mo e alā me’a pehē. Vahevahe leva ‘a e kalasí ki he ngaahi kulupu ‘o fakatatau ki he ‘ū lea ‘okú ke ma’ú. ‘I he taimi ko ia ‘e fakatahataha’i ai ‘e ha kulupu ha fo’i lea, tuku ki ha taha mei he kulupu ko iá ke ne toe fakamanatu ‘a e me’a ‘oku ako’i ‘e he lēsoni fekau’aki mo e fo’i lea ko iá.
3. Teuteu ha ngaahi la’i pepa ‘oku tohi’i ai ha tefito’i mo’oni ‘o e ongoongolelei, hangē ko e ‘aukaí, vahehongofulú, pe Lea ‘o e Potó. Tepi’i pe fakapipiki ha la’i pepa ‘e taha ki he tu’a ‘o e tamasi’i taki taha, kae ‘ikai ‘ilo ki ai ‘a e tamasi’i pe ta’ahiné. Fekau ki he fānaú ke nau fehu’i ki he tamaiki kehé ha ngaahi fehu’i ke nau feinga ke mate’i pē ko e hā ‘a e tefito’i mo’oni ko iá, pe ko hano tuku ke ‘omai kātoa ‘e he kalasí ha ngaahi faka’ilonga. ‘I he hili hano mate’i tonu mai ‘e he tamasi’i pe ta’ahiné, fehu’i ange pē ‘e anga fēfē hano ma’u ‘e ha taha ha fakamo’oni ‘o e tefito’i mo’oni ko iá. ‘Okú totonu ke ‘i he tali taki taha e lotú mo e mo’ui’aki ‘a e tefito’i mo’oni.
4. Hiva’i pe lau ‘a e fakalea ‘o e “Tui” (Children’s Songbook, p. 96) pe “Ko e Tefito ‘o e Tui Hono Faá” (Children’s Songbook, p. 124).

Faka’osí

Fakamo’oni	Fakamo’oni’i ange kapau ‘e ako ‘e he fānaú e folofola ‘a e ‘Otuá mo talangofua ki he ngaahi fekaú ‘i he lolotonga ‘enau kei síí, kuo pau ke nau ma’u ha fakamo’oni mālohi ki he mo’oni ‘o e ongoongolelei ‘a Sīsū Kalaisí. Hanga ‘o vahevahe ‘a e ongo ‘okú ke ma’u fekau’aki mo ho’o tui ki he Fakamo’ui mo ‘ene ongoongolelei.
Laukonga ‘oku Fokotu’u Atu ke Fai mei ‘Apí	Fokotu’u ange ki he fānaú ke nau ako ‘i ‘api ‘a e ‘Alamā 32:21–22, 26–28, 40–43; mo e 33:14–23 ko ha fakamanatu ‘o e lēsoni ko ‘ení. Fakaafei ha taha ‘o e fānaú ke ne fai ‘a e lotu tukú.

Ko e Akonaki'i 'e 'Alamā Hono Ongo Foha ko Hilamani mo Sipiloní

Lēsoni
23

Taumu'á

Ako'i ki he fānaú ke nau 'ilo'i na'e foaki mai 'a e ngaahi folofolá ko ha ma'u'anga fiefia ia 'i he mo'u'i ni pea mo ha fakahinohino ke tau toe foki hake ai ki he Tamai Hēvaní pea ma'u 'a e mo'u'i ta'e ngatá.

Teuteú

1. Ako 'i he fa'a lotu 'a e 'Alamā 37–38. Lau 'a e lēsoní pea ke fili pe 'e anga fēfē ho'o ako'i ki he fānaú 'a e fakamatala mei he folofolá. (Vakai, "Teuteu ho'o Lēsoní," p. vi, mo e "Faiako mei he Ngaahi Folofolá," p. vii.)
2. Fili 'a e ngaahi fehu'i mo e ngaahi 'ekitiviti fakatupulaki 'a ia 'e fakakau mai ki ai 'a e fānaú mo tokoni lelei taha kiate kinautolu ke nau a'usia 'a e taumu'a 'o e lēsoní.
3. Teuteu ha tatau 'o e tohi tufa ko ia "Ko e Ngaahi Folofolá" ('i he ngata'anga 'o e lēsoní) ma'á e tamasi'i taki taha. (Fa'iteliha pē)
4. Teuteu 'a e la'i pepa 'oku hiki ai 'a e "Mo'ui Ta'e ngatá."
5. Ngaahi nāunau 'oku fie ma'ú:
 - a. Tohi 'a Molomona ma'á e tamasi'i taki taha.
 - b. Ko ha ki'i fakatātā 'o Sīsū Kalaisi pe la'i pepa 'oku hiki ai 'a e "Sīsū Kalaisi."
 - c. Fakatātā 4–9, Ko Sīsū ko e Kalaisí (Ngaahi Fakatātā 'o e Ongoongoleleí 240; 62572 900), mo e 4–15, Ko e Liahoná (Ngaahi Fakatātā 'o e Ongoongoleleí 302; 62041 900).

Fokotu'u ki he Founga Fai 'o e Lēsoní

'Ekitiviti ke taki'aki
e tokangá

Fakaafei ha taha 'o e fānaú ke ne fai 'a fua lotú.

Ki mu'a 'i he kalasí hanga 'o fufuu'i ha ki'i fakatātā 'o Sīsū Kalaisi pe la'i pepa ko ia 'oku hiki ai 'a e "Sīsū Kalaisí" 'i ha feitu'u pē 'o e loki akó. Hanga 'o faka'all'ali 'a e la'i pepa ko ia 'oku hiki ai 'a e "Mo'ui Ta'e ngatá." Fakamatala'i ange 'oku tau fie ma'u 'i he'etau hoko ko e kāingalotu 'o e Siasí ke tau ma'u 'a e fiefia 'i he mo'u'i ni, toe foki ki he'etau Tamai Hēvaní, pea ma'u 'a e mo'u'i ta'e ngatá, 'a ia ko e mo'u'i 'o ta'e ngata ko ha fo'i fāmili 'i he 'ao 'o e 'Otuá. Tokoni'i 'a e fānaú ke mahino kiate kinautolu ko e mo'u'i ta'e ngatá ko e me'a'ofa mahu'inga taha ia 'a e 'Otuá ki he'ene fānaú. Pea 'oku fie ma'u 'e he Tamai Hēvaní ke tau taau ke tau lava 'o toe nofo fakataha mo ia ki he ta'e ngatá. Fakahā ange ki he fānaú 'oku fūfuu'i 'i ha feitu'u 'i he loki ha ki'i fakatātā (pe la'i pepa) 'o ha toko taha 'okú ne fie tokoni'i kitautolu ke tau ma'u 'a e mo'u'i ta'e ngatá. Tuku ange ki he fānaú ha sekoni 'e tolungofulu ke nau kumi ai 'a e fakatātaá (pe la'i pepá). Fakamanatu'i ange kuo 'osi foaki mai 'e he Tamai Hēvaní ha fakahinohino ke tataki 'aki kitautolu ki he mo'u'i ta'e ngatá. Kapau 'e fie ma'u pea 'oange ha fanga ki'i fakahinohino te nau lava ai ke 'ilo'i ia.

'I he hili hono ma'u 'e he fānaú 'a e fakatātā na'e fūfuu'i 'o Sīsuú (pe la'i pepá), faka'ali'ali ange 'a e la'i fakatātā lahi ko ia 'o Kalaisi pea mo ho'o ngaahi folofolá. Fakamatala'i ange na'e foaki mai 'a e ngaahi folofolá ko ha fakahinohino ke tokoni'i kitautolu ke tau ako ai kia Sīsū Kalaisi pea hoko 'o hangē ko iá koe'uhí ke tau lava 'o toe foki hake ki he'etau Tamai Hēvaní.

Fakamatala mei he Folofolá

'I ha'o faka'aonga'i 'a e fakatātaá 'i he taimi totonu, ako'i ange 'a e akonaki ko ia 'a 'Alamā ki hono ongo foha ko Hilamani mo Sipiloní, 'a ia 'oku hā 'i he 'Alamā 37–38. Fakamamafa'i ange 'a e ngaahi akonaki 'a 'Alamā fekau'aki mo e ngaahi folofolá pea mo e anga 'o 'ene hoko ko ha fakahinohino ki he'etau mo'uí. (Ko ha fokotu'u ki ha ngaahi founga ki hono ako'i 'aki 'a e ngaahi fakamatala mei he folofolá, vakai, "Faiako mei he Ngaahi Folofolá," p. vii.)

Ngaahi Fehu'i ke Alea'i mo Faka'aonga'i

Ako 'a e ngaahi fehu'i mo e ngaahi fakamo'oni folofola ko 'ení 'i he teuteu ho'o lēsoní. Faka'aonga'i 'a e ngaahi fehu'i 'a ia 'okú ke ongo'i 'e tokoni lelei taha ki he fānaú ke mahino kiate kinautolu e ngaahi folofolá pea mo hono faka'aonga'i 'o e ngaahi tefito'i mo'oní 'i he'enu mo'uí. 'E tokoni foki ho'o lau fakataha mo e fānaú 'i he kalasí 'a e ngaahi fakamo'oní ke nau ma'u ha 'ilo 'oku toe lahi ange ki he ngaahi folofolá.

- Ko e hā hono 'uhinga ne mahu'inga ai ki he kau palōfita 'i he Tohi 'a Molomoná ke nau tauhi mo fakatolonga 'a e 'ū peleti palasá? ('Alamā 37:4, 8; vakai, lēsoni 3.)
- Ko e hā hono 'uhinga ne foaki ai kia Lihai 'a e Liahoná? 'Oku anga fēfē 'ene ngāu'é? (1 Nīfai 16:10, 28.)
- 'Oku anga fēfē 'ene faitatau 'a e ngaahi folofolá mo e Liahoná? ('Alamā 37:44–45.) 'E anga fēfē 'a e tokoni'i kitautolu 'e he ngaahi folofolá ke tau lava 'o toe foki hake 'o mo'ui fakataha mo e Tamai Hēvaní?
- Ko e hā 'a e me'a na'e ako'i 'e he ngaahi folofolá ki he Kau Leimaná 'a ia na'á ne hanga 'o 'ai kinautolu ke nau fakatomalá? ('Alamā 37:9.)
- Ko e hā 'a e me'a na'e kole ange 'e 'Alamā ki hono foha ko Hilamaní ke ako'i ki he kakai? ('Alamā 37:32–34.) 'E anga fēfē ha'atau ikunai 'a e 'ahi'ahi?
- Ko e hā 'a e 'uhinga 'a 'Alamā 'i he taimi ko ia na'á ne akonaki ai ki hono foha ko Hilamaní ke "ako 'a e potó 'i ho'o kei síí"? ('Alamā 37:35.) Ko e hā hono 'uhinga 'oku mahu'inga ai ke mo'ui'aki 'a e ongoongoleleí 'i ho'o kei síí?
- Ko e hā 'a e me'a na'e ako'i 'e 'Alamā kia Hilamani fekau'aki mo e lotú? ('Alamā 37:36–37.) 'Oku anga fēfē pea ko fē taimi 'oku totonu ke te lotu aí? 'Oku 'uhinga ki he hā 'a e "hiki hake 'i he 'aho faka'osí"? Tokoni'i 'a e fānaú ke mahino kiate kinautolu 'oku 'uhinga 'eni ki he fakamaau faka'osi 'i he taimi ko ia 'e hū ai 'a kinautolu kotoa pē ne talangofua ki he ngaahi fekaú ki he 'ao 'o e Tamai Hēvaní pea nofo ai mo ia ki he ta'e ngatá.
- Na'e anga fēfē 'a hono 'omai 'e Sipiloni ko e foha 'o 'Alamaá 'a e fiefia lahi kiate iá? ('Alamā 38:2–4.) Na'e anga fēfē 'a hanga 'e ho'o talangofua ki he ngaahi fekaú 'o 'omai 'a e fiefiá ki ho'o mātu'á?
- Ko e hā 'a e hikisia? ('Alamā 38:11. 'Ikai ke loto-mā'ulalo pe ako'i ngofua. 'Oku fakakaukau foki 'a e kakai hikisiá 'oku nau mahu'inga ange 'i he ni'ihí kehé. Pea 'oku nau muimui foki ki honau lotó kae 'ikai ko e finangalo 'o e Tamai Hēvaní.) 'Oku anga fēfē 'a 'ene hanga 'e he'ete ako ke 'ilo'i mo fakatonutonu 'a 'ete fehālāki 'o 'omi kiate kitautolu ke tau toe vāofi ange mo e Tamai Hēvaní? 'Oku 'uhinga ki he hā 'a e pōlepole?

- Na'e anga fēfē hono 'ilo'i 'e 'Alamā 'a e ngaahi me'a na'á ne ako'i ki hono fohá? ('Alamā 38:6–8.) Ko e hā e me'a kuo pau ke tau fai koe'uhí ke ako'i mo tokoni'i kitautolu 'e he Laumālie Mā'oni'oni 'o hangē ko 'ene tokoni kia 'Alamaá? 'Oku anga fēfē 'a e ako'i pe tokoni'i koe 'e he Laumālie Mā'oni'oni ke ke fai 'a ia 'oku totonú?
- Ko e hā 'a e me'a na'e fakamo'oni'i 'e 'Alamā kia Sipiloni kau kia Sisū Kalaisi? ('Alamā 38:9.) 'E anga fēfē ha'atau faka'aonga'i 'a e ngaahi folofolá ke tokoni kitautolu ke tau ma'u ha fakamo'oni meimei tatau? (Lau pea fakakaukau-loto faka'aho ki ai, fekumi ki he tokoni 'a e Laumālie ke mahino ia kiate koe, pea ke hanga 'o fakafehoanaki ia ki he anga ho'o ongo'i 'a'au pea mei he me'a na'e hokó.)

Ngaahi 'Ekitiviti Fakatupulakí

Kapau te ke fie ma'u peá faka'aonga'i ha taha pe lahi ange 'o e ngaahi 'ekitiviti ko 'eni 'i ha fa'ahinga taimi pē lolotonga 'a e lēsoni pe ko hano fakamanatu, fakamatala fakanounou, pe tukupā.

1. Fakamatala'i ange ko e 'uhinga 'e taha 'oku foaki mai ai 'a e ngaahi folofolá, ke tokoni'i kitautolu ke tau ikuna'i mo fakalele'i 'etau ngaahi palōpalemá. 'Oange ki he mēmipa taki taha 'o e kalasí ha tatau 'o e me'a 'e fā na'e hokó. Kole ange ki he tamasi'i pe ta'ahine taki taha ke ngāue fakataha mo ha taha kehe ke na fili pe 'e anga fēfē 'a e tokoni e ngaahi folofolá 'i he me'a taki taha. Ko ha kii fakatātā 'eni 'o e ngaahi me'a ko ia 'e fā 'i laló. Kapau te ke fie ma'u peá ke faka'aonga'i 'a e ngaahi me'a ko ia 'oku fehoanaki lelei taha ki he fānau 'i ho'o kalasí. ('Oku lahi ange 'i he folofola 'e taha 'e lava ke faka'aonga'i ki he fo'i palōpalema taki taha.)

Na'e 'ita 'a e fāмили 'o Simí kiate ia 'i he taimi na'á ne papitaiso aí. Pea na'e 'ikai ma'u 'e Simi ha pa'anga fe'unga, 'i he taimi ko ia na'e kole ange ai 'e he pīsope ke ne 'alu 'o ngāue fakafaifekau.

Na'e 'i ai ha fili mahu'inga 'a Seli ke ne fai, ka 'i he hili 'ene talanoa mo e kakai toko lahi 'okú ne kei veiveiua pē ki he me'a te ne faí.

Na'e fa'a feinga 'a e kaungā-me'a 'o Hetá ke 'ai ia ke nau kaungā kaiha'a mei he fale koloá. Na'a nau fakakata 'aki ia 'i he taimi na'á ne tali 'ikai aí.

Na'e 'oange kia Taki ha ngāue fakaako 'a ia na'e faingata'a ke ne fai 'o 'osi 'i he taimi totonú.

'Alamā 26:12; 1 Nifai 3:7; 'Alamā 37:37; 1 Nifai 17:3

2. Hiki 'a e ngaahi lea ko 'eni mei he 'Alamā vahe 37 ki ha ongo la'i pepa 'e ua.

"Ako 'a e potó 'i ho'o kei síi; 'io, ako 'i ho'o kei síi ke tauhi e ngaahi fekau 'a e 'Otuá" ('Alamā 37:35).

"Fealea 'aki mo e 'Eikí 'i he me'a kotoa pē te ke faí, pea te ne fakahinohino'i koe 'i he me'a lelei" ('Alamā 37:37).

Kosikosi 'a e folofola taki taha ke 'i he la'i pepa kehekehe 'a e ngaahi fo'i leá. Hanga leva 'o fa'o 'a e folofola fika 'uluakí ki ha kii puha pea ko e folofola hono uá 'i he tahá, pea tuku ia 'i mu'a 'i he kalasí. Vahevahe 'a e kalasí ki he kulupu 'e ua. Tuku ke ha'u taha taha mei he kulupu taki taha ki he fa'o'anga 'o e ngaahi fo'i leá, to'o ha fo'i lea, pea foki mo ia ki he'ene kulupú. Pea ko e taha hokó te ne fai 'a e me'a tatau, 'o pehē atu ai pē. 'E hanga leva 'e he kulupu taki taha 'o fokotu'utu'u 'a e 'ū fo'i leá 'i hono fokotu'utu'u totonú. Kapau 'oku fie

ma'u 'e he fānaú ha tokoni, 'oange kiate kinautolu ha fakamo'oni folofola. 'I he taimi ko ia 'oku 'ilo'i ai 'e he ongo kulupú 'a 'enau folofolá, te nau lava 'o tohi'i lelei pea ako ma'u loto 'a kinautolu. 'I hono faka'osí, 'e hanga leva 'e he kulupu taki taha 'o lau fakataha mai 'a 'enau folofolá.

3. Lau fakataha mo e kalasí 'a e 1 Nífaí 16:28: "Pea na'e hoko 'o pehē, ko au Nífaí, ne u mamata ki he ongo hui 'a ia na'e 'i he me'a fuopotopotó, pea na'á na ngāue 'o fakatatau mo e tui mo e fai velenga pea mo e tokanga na'a mau fai ki aí." Alea'i 'a e anga e ngāue ko ia 'a e Liahoná ma'a Lihai mo hono fāmilí. Vahevahe 'a e kau mēmipa 'o e kalasí ki he kulupu 'e tolu, peá ke 'oange ki he kulupu taki taha ha taha 'o e ngaahi fo'i lea 'e tolú (tui, faivelenga, pe tokanga) fakataha mo hono 'uhingá.

Tuí: ko ha tui ki ha fa'ahinga me'a 'a ia 'oku 'ikai ke te sio ki ai pea 'oku mo'oni foki.

Faivelenga: feinga faivelenga ke ikuna'i ha me'a.

Tokanga: tokanga'i; fakatokanga'i.

Fekau ki he kulupu taki taha ke nau alea'i 'a e 'uhinga 'o 'enau fo'i leá pea mo e anga hono tokoni'i kinautolu 'e he tefito'i ngaahi mo'oni ke nau faka'aonga'i 'a e ngaahi folofolá ko ha fakahinohino ke nau toe foki ange ai ki he Tamai Hēvaní. Tuku ke nau fakakaukau ki ha fakatātā te ne fakatāta'a'i ia. 'I he hili 'a e miniti 'e ua pe tolu fekau ki he kulupu taki taha ke nau fili ha taha ke ne fakamatala'i ki he kalasí 'a e anga 'ene tokoni 'a e tefito'i mo'oni ko iá ke nau faka'aonga'i 'a e ngaahi folofolá ko ha Liahona.

4. Fakaafe'i ha mēmipa 'o e uōtí ke ha'u ki ho'o kalasí 'o vahevahe ha me'a na'e hoko 'i ha taimi na'e hanga ai 'e he ngaahi folofolá 'o 'oange ki he tamasi'i pe ta'ahine ko iá 'a e fakahinohinó ko ha tali ki he'ene lotú.
5. Lau mo alea'i 'a e tefito 'o e tui hono valú. Pea fakamamafa'i ange 'a e hanga 'e he ngaahi folofolá 'o tokoni'i kinautolu ke tau toe foki hake ki he'etau Tamai Hēvaní. Kapau te ke fie ma'u peá ke faka'aonga'i 'a e saati 'o e Tefito 'o e Tui hono Valú (65008).
6. Hiva'i pe lau 'a e fakalea 'o e "Search, Ponder, and Pray" (Children's Songbook, p. 109), "Seek the Lord Early" (Children's Songbook, p. 108), pe "Kumi ki Ho'o Folofolá" (Ngaahi Himi, fika 144).

Faka'osí

Fakamo'oni

Fai ha'o fakamo'oni 'oku hoko hono ako faka'aho 'o e folofolá ke ne tokoni'i kinautolu ke tau fakalele'i 'etau ngaahi palōpalemá, ikuna'i 'a e 'ahi'ahí, pea tu'u ma'u 'i he hala hangatonu mo fāsi'i 'a ia ke tau foki hake ai ki he'etau Tamai Hēvaní pea ma'u 'a e mo'ui ta'e ngatá.

'Oange ki he fānaú taki taha ha tatau 'o e tohi tufá. Fokotu'u ange ke nau hanga 'o tuku ia 'i he'enu loto'i folofolá ke hoko ko ha me'a faka'ilonga tohi.

Laukonga 'oku
Fokotu'u Atu ke
Fai mei 'Apí

Fokotu'u ange ki he fānaú ke nau ako mei 'api 'a e 'Alamā 37:33–47 mo e 38:1–12 ko ha fakamanatu 'o e lēsoni ko 'ení.

Fakaafe'i ha taha 'o e fānaú ke ne fai 'a e lotu tukú.

KO E NGAAHI FOLOFOLÁ

*Ko e Fakahinohino ke u Foki Hake Ai ki He'eku
Tamai Hēvaní mo Ma'u 'a e Mo'ui Ta'engatá*

1. Te u lau mo fakalaulauloto faka'aho 'a e ngaahi folofolá.
2. Te u fekumi ki he tokoni 'a e Laumálié ke u ma'u ha mahino kiate kinautolu.
3. Te u fakatatau 'a e ngaahi folofolá ki he ngaahi me'a na'e hoko kiate aú.

KO E NGAAHI FOLOFOLÁ

*Ko e Fakahinohino ke u Foki Hake Ai ki He'eku
Tamai Hēvaní mo Ma'u 'a e Mo'ui Ta'engatá*

1. Te u lau mo fakalaulauloto faka'aho 'a e ngaahi folofolá.
2. Te u fekumi ki he tokoni 'a e Laumálié ke u ma'u ha mahino kiate kinautolu.
3. Te u fakatatau 'a e ngaahi folofolá ki he ngaahi me'a na'e hoko kiate aú.

KO E NGAAHI FOLOFOLÁ

*Ko e Fakahinohino ke u Foki Hake Ai ki He'eku
Tamai Hēvaní mo Ma'u 'a e Mo'ui Ta'engatá*

1. Te u lau mo fakalaulauloto faka'aho 'a e ngaahi folofolá.
2. Te u fekumi ki he tokoni 'a e Laumálié ke u ma'u ha mahino kiate kinautolu.
3. Te u fakatatau 'a e ngaahi folofolá ki he ngaahi me'a na'e hoko kiate aú.

KO E NGAAHI FOLOFOLÁ

*Ko e Fakahinohino ke u Foki Hake Ai ki He'eku
Tamai Hēvaní mo Ma'u 'a e Mo'ui Ta'engatá*

1. Te u lau mo fakalaulauloto faka'aho 'a e ngaahi folofolá.
2. Te u fekumi ki he tokoni 'a e Laumálié ke u ma'u ha mahino kiate kinautolu.
3. Te u fakatatau 'a e ngaahi folofolá ki he ngaahi me'a na'e hoko kiate aú.

Taumu'á

Ke tokoni'i 'a e fānaú ke mahino kiate kinautolu 'oku 'i ai 'a e ngaahi nunu'a lelei mo e kovi 'o fakatatau ki he'etau ngaahi filí.

Teuteú

1. Ako 'i he fa'a lotu 'a e 'Alamā 39. Ako 'a e lēsoní peá ke fili pe 'e anga fēfē ho'o ako'i ki he fānaú 'a e fakamatala mei he folofolá. (Vakai, "Teuteu ho'o Lēsoní," p. vi, mo e "Faiako mei he Ngaahi Folofolá," p. vii.)
2. Fili 'a e ngaahi fehu'i mo e ngaahi 'ekitiviti fakatupulaki 'a ia 'e fakakau mai ki ai 'a e fānaú pea 'e tokoni lelei taha kiate kinautolu ke nau a'usia 'a e taumu'a 'o e lēsoní.
3. Fa'u ha saati 'o e ngaahi me'a ko ia 'oku lisi atu 'i he 'ekitiviti ke taki'aki e tokangá, pe hiki ia 'i he palakipoé.
4. Ngaahi nāunau 'oku fie ma'ú: Tohi 'a Molomona ma'á e tamasi'i taki taha.

Fokotu'u ki he Founga Fai 'o e Lēsoní

'Ekitiviti ke taki'aki e tokangá

Fakaafe'i ha taha 'o e fānaú ke ne fai 'a e fua lotú.

Kole ange ki he fānaú ke nau fakakaukau loto angé 'oku nau 'i ha vaka leta toko taha pē 'i he loto moaná. Ne nau 'ilo'i ai kuo pau ke nau fakama'ama'a 'enau kavengá koe'uhí 'oku mei ngoto 'a e vaka letá ia. Pea kuo pau ke nau lī ki tahi 'a e me'a kotoa pē 'oku nau ma'ú tuku kehe pē ha me'a 'e ua. Kole ange ke nau fili mei he lisi ko 'ení 'a e me'a 'e ua te nau tukú:

Me'a fakahaofi mo'ui

Puha feesi'eiti

Puha 'oku fonu he koulá

'Akau taumāta'u, nailoni taumāta'u, mo e mounu

Puha 'oku 'i ai 'a e 'ū hina vai ma'á 'e hongofulu mā ua

Teleletiō

Puha 'one

Kapa lahi 'oku fonu he ngaahi me'a ke 'oua 'e ofi mai ai 'a e fanga 'angá

Hiki 'enau ngaahi filí 'i he palakipoé peá ke fehu'i ange ki he fānaú ke nau fakamatala'i atu 'a e 'uhinga 'o 'enau ngaahi filí. 'Oku totonu ke hanga 'e he ngaahi fili 'i he 'ekitiviti ko 'ení 'o fakafōtungá'i mai ha founga 'e ua. Fakamahino'i ange 'e faingata'a ke fai ha fili koe'uhí he 'ikai ke nau 'ilo'i 'a e me'a 'e hoko 'i he kaha'ú; mahalo pē 'e ngoto 'a e vaká pea fie ma'u 'a e me'a fakahaofi mo'uí, fieinua pea fie ma'u 'a e vaí, fiekaia pea fie ma'u 'a e 'akau taumāta'ú, fetaulaki mo ha fanga 'anga pea fie ma'u 'a e me'a ke 'oua 'e ofi mai ai 'a e fanga 'angá, fie ma'u 'a e letioó ke kumi tokoni, lavea pea fie ma'u 'a e puha feesi'eiti, fie ma'u 'a e 'oné ki ha fakahaofi he taimi po'ulí, pe ko hano fakahaofi kinautolu 'i he ngaahi houa ka hoko maí pea nau faka'amu na'a nau tauhi 'a e koulá.

Fakamatala'i ange 'oku 'i ai 'a e ngaahi fili faingata'a ke tau fai 'i he mo'uí, ka kuo 'osi foaki mai 'e he Tamai Hēvaní 'a e ngaahi fekaú ke tokoni'i kitautolu. Ko e lēsoni ko 'ení 'oku fekau'aki ia mo e fai 'o e ngaahi filí.

Fakamatala mei
he Folofolá

Ako'i ki he fānaú 'a e fakamatala ko ia ki he akonaki 'a 'Alamā ki hono foha ko Kolianitoní mei he 'Alamā 39. (Ko ha fokotu'u ki ha ngaahi founga ke ako'i 'aki ki he fānaú 'a e fakamatala mei he folofolá, vakai, "Faiako mei he Folofolá," p. vii.) Fakatokanga'i angé: 'Oua na'á ke ako'i 'a e ngaahi fakamatala fakaikiiki ko ia 'i he 'Alamā 39:3-6. Hanga pē 'o fakanounou'i ia 'i ha'o fakamatala'i ange na'e fai 'e Kolianitoni ha angahala lahi 'i he'ene ngāue fakafaifekau ki he Kau Sōlamí. Pea kapau 'e fehu'i atu 'e he fānaú ki he fa'ahinga angahala na'e fai 'e Kolianitoní, fokotu'u ange ke nau talanoa ki ai mo 'enau ngaahi mātu'á.

Ngaahi Fehu'i
ke Alea'i mo
Faka'aonga'i

Ako 'a e ngaahi fehu'i mo e ngaahi fakamo'oni folofola ko 'ení 'i he teuteu ho'o lēsoní. Faka'aonga'i 'a e ngaahi fehu'i 'a ia 'okú ke ongo'i 'e tokoni lelei taha ki he fānaú ke mahino kiate kinautolu e ngaahi folofolá pea faka'aonga'i 'a e ngaahi tefito'i mo'oní 'i he'enau ngaahi mo'uí. 'E tokoni foki ho'o lau fakataha mo e fānaú 'i he kalasí 'a e ngaahi fakamo'oní ke nau ma'u ha 'ilo lahi ange ki he ngaahi folofolá.

- Ko e hā 'a e fa'ahinga fa'ifa'itaki'anga na'e fai 'e he tokoua 'o Kolianitoní kiate iá? ('Alamā 39:1.) Ko hai 'okú ke fekumi ki ai ki ha fa'ifa'itaki'anga mā'oni'oní? Ko e hā 'a e ngaahi fili totonu na'a nau fai?]
- Ko e hā hono 'uhinga na'e pehē ai 'e 'Alamā 'oku 'ikai fiefia 'ia Kolianitoní? ('Alamā 39:2.) Ko e hā hono 'uhinga na'e 'ikai fie fanongo ai 'a Kolianitoni ki he ngaahi lea 'a 'ene tamaí? (He na'e 'ikai talangofua 'a Kolianitoni kia 'Alamā.) Ko e hā hono 'uhinga 'oku fie ma'u ai ke tau talangofua ki he'etau mātu'á? Ko e hā hono 'uhinga 'o e pōlepolé? (Ke 'ete pōlepole pe 'ai ke pehē 'okú te lahi ange 'i he ni'ihī kehé.) Ko e hā hono 'uhinga 'oku 'ikai totonu ai ke te pōlepolé?
- Ko e hā hono 'uhinga na'e pehē ai 'e 'Alamā 'okú ne fakamanatu ange 'a e ngaahi angahala 'a Kolianitoní? ('Alamā 39:7-9. Fakamatala'i ange 'oku 'uhinga 'a e "fakafisi koe mei he ngaahi me'á ni kotoa pē" [veesi 9] ke tafoki mei he koví.) Ko hai 'okú ne 'ilo'i 'a 'etau ngaahi angahala kotoa pē? ('Alamā 39:8.) 'E anga fēfē hono tataki ha taha 'e he ngaahi ongo halaiá ki he fakatomala?
- Ko hai na'e fakahā ange 'e 'Alamā te ne 'oange kia Kolianitoni ha ngaahi akonaki lelei 'i he fai 'o e ngaahi filí? ('Alamā 39:10.) 'Oku anga fēfē 'a e tokoni'i koe 'e ho'o mātu'á mo e fāmilí ke ke fai 'a e ngaahi fili 'oku totonú? Ko e hā mo ha toe ma'u'anga tokoni te ke lava 'o ma'u mei ai ha ngaahi akonaki mā'oni'oní?
- Na'e anga fēfē hono uesia 'e he tō'onga ta'e mā'oni'oní 'a Kolianitoní 'a e Kau Sōlamí? ('Alamā 39:11.) Ko e hā e ngaahi founga 'e uesia ai 'e he'etau ngaahi filí 'a e ni'ihī kehé?
- Ko e hā 'a e ngaahi fili kuo pau ke ke fai? 'Oku anga fēfē hono tokoni'i koe 'e he Laumālie Mā'oni'oní ke ke 'ilo'i 'a e taimi 'okú ke fai ai ha me'a 'oku halá? 'E anga fēfē 'a hono tokoni'i koe 'e he Laumālie Mā'oni'oní ke ke 'ilo'i 'a e taimi 'okú ke fai ha fili 'oku lelei? Fakaafe'i 'a e kau mēmipa 'o e kalasí ke nau vahevahe mai ha me'a na'e hoko kiate kinautolu 'a ia na'e tokoni'i ai 'e he Laumālie Mā'oni'oní ke fai ha ngaahi fili 'oku totonú.
- Ko e hā 'a e me'a na'e ako'i 'e 'Alamā kia Kolianitoni fekau'aki mo e fakatomalá? ('Alamā 39:13.) 'Oku mou pehē 'oku 'uhinga ki he hā 'a e "tafoki ki he 'Eikí 'aki ho lotó mo e iví mo e mālohí kotoa"? Ko e hā hono 'uhinga 'oku totonu ai ke tau kole fakamolemole kiate kinautolu ko ia 'oku nau mamahi koe'uhí ko 'etau ngaahi fili halá?

- Ko e hā 'a e akonaki 'a 'Alamā fekau'aki mo e kumi ki he koloá? ('Alamā 39:14.) Ko e hā 'a e me'a 'oku hoko ki he kakaí 'i he taimi ko ia 'oku hoko ai 'a e koloá ko e me'a mahu'inga taha ia 'i he'enau ngaahi mo'uí?
- Ko e hā 'a e me'a na'e ako'i 'e 'Alamā kia Kolianitoni fekau'aki mo e ngāue fakafaifekau 'a Sīsū Kalaisí? ('Alamā 39:15.) Ko e hā 'a e me'a na'e totonu ke ako'i 'e Kolianitoni? ('Alamā 39:16.) Ko e hā 'a e me'a te tau lava 'o fai ke tau vahevahe ai 'a e ongoongolelei mo kinautolu 'i hotau ngaahi 'ātakái?

Kapau te ke fie ma'u peá ke faka'aonga'i 'a e 'ekitiviti fakatupulaki 2 mo e 3 ke tokoni'i 'a e fānaú ke mahino kiate kinautolu e nunu'a 'o e ngaahi fili 'oku nau fai 'i he'enau ngaahi mo'uí.

Ngaahi 'Ekitiviti Fakatupulaki

Kapau te ke fie ma'u peá ke faka'aonga'i ha taha pe lahi ange 'o e ngaahi 'ekitiviti ko 'ení 'i ha fa'ahinga taimi pē lolotonga 'o e lēsoni pe ko hano fakamanatu, fakamatala fakanounou, pe tukupā.

1. Toe fakamanatu mo alea'i 'a e tefito 'o e tui hono uá pea fekau 'a e fānaú ke nau ako ma'u loto ia. Fakamahino'i ange 'e fua 'e he toko taha taki taha 'o fakatatau pē ki he me'a na'á ne fai.
2. Alea'i mo e fānaú 'a e ngaahi fili te nau lava 'o fai 'i he ngaahi me'a ko 'ení pe meimei tatau mo ia. Faka'aonga'i 'a e ngaahi fakakaukau ki he ngaahi palōpalema 'oku te'eki ke maa'usia 'e he fānaú 'i ho'o kalasí. Pea fehu'i ange pē ko e hā 'a e ngaahi fili 'e hōifua 'a Sīsū ke nau faí. Tokoni'i kinautolu ke nau fakakaukau ange ki he nunu'a 'o e ngaahi fili taki taha 'oku nau faí.
 Ko e fa'ahinga lea 'oku nau faka'aonga'i
 Tauhi 'o e 'aho Sāpaté ke mā'oni'oni
 Ko e fa'ahinga vala 'oku nau tuí
 Talangofua ki he'enau mātu'á
 Ko e hiva 'oku nau fanongo ki aí
 Kaiha'á
 Ko e faiva, vitiō mo e televīsone 'oku nau mamata ki aí
 Tala 'a e mo'oni
 Ngaahi tohi mo e ngaahi makasini 'oku nau laú
3. Tuku ki he fānaú ke nau fakatātaai 'a e me'a 'oku hoko 'a ia 'oku kau ai 'a e ngaahi filí pea mo hono nunu'á, hangē ko e ngaahi me'á ni:
 Ko ha loi hao kaume'a fekau'aki mo ha taha kehe.
 Fie ma'u 'e hao kaume'a ke ke sio 'i ha faiva pe vitiō ta'e fe'unga.
 'Oku tala atu 'e hao kaume'a ha talanoa ta'e fe'unga.
 'Oku fie ma'u 'e hao kaume'a ke ke kākā 'i he akó.
 'Oku fie ma'u 'e hao kaume'a ke ke maumau'i 'a e Lea 'o e Potó.
 'Oku 'oatu 'e ha taha kiate koe ha faito'o kona tapu.
4. Alea'i mo e fānaú 'a e ngaahi nunu'a 'o e ngaahi fili ko 'eni na'e fai 'e Palesiteni Sipenisā W. Kimipolo:

“Na'á ku fakapapau'i 'i he'eku kei sií he 'ikai te u teitei maumau'i 'a e Lea 'o e Potó. . . . He na'á ku 'ilo'i foki ko e taimi ko ia 'oku folofola 'aki ia 'e he 'Otuá, 'okú ne fakahōifua ke fakamama'o 'a e tangatá mei he ngaahi me'a faka'auha ko 'ení pea ko e me'a ia na'á ku fie faí ke fakahōifua ki he Tamai Hēvaní. Ko ia ne u fakapapau'i fakamātoato pea mo fefeka 'aupito 'i hoku lotó he 'ikai te u teitei ala ki he ngaahi me'a fakatu'utāmaki ko iá. 'I he'eku fakapapau'i kakato

pea tāveiveiua ko ia 'i hoku lotó, náá ku 'ilo'i ne 'ikai ke fu'u faingata'a ke tauhi 'a e palōmesi ko iá kiate au pea mo 'eku Tamai Hēvani'" (in Conference Report, 'Epeleli 1974, p. 127; pe Ensign, Mē 1974, p. 88).

5. Fa'u ha ki'i tohi tufa ma'á e tamasi'i pe ta'ahine taki taha 'i ho'o kalasí 'aki 'a e ngaahi lea ko ia ko e Te u fai 'a e ngaahi fili 'oku mā'oni'oni. Fakahanga ki lalo 'a e ngaahi tohi tufá 'i ha funga tēpile, pea fekau 'a e fānaú ke nau ha'u taha taha ki mu'a 'o fili ha tohi 'e taha. Peá ke fehu'i ange ki he tamasi'i taki taha 'a e ngaahi fehu'i ko 'ení:

- Ko e hā 'a e ngaahi me'a te ke faka'aonga'i ke fakahinohino'i 'aki koe 'i hono fai 'o e ngaahi fili mā'oni'oni 'i he uiké ni?
- Ko e hā 'a e nunu'a 'o e fai e ngaahi fili 'oku halá?
- Ko e hā leva 'a e ola 'o hono fai e ngaahi fili 'oku mā'oni'oni?

Fakamamafa'i ange 'i he faka'osinga 'o e 'ekitivitií, 'a e mahu'inga 'o 'ete fakakaukau ki he ngaahi nunu'á ki mu'a peá ke toki fai 'a e ngaahi filí.

6. Alea'i 'a e tefito 'o e tui hono hongofulu ma tahá pea mo e founga 'oku pule ai 'a e tamasi'i pe ta'ahine taki taha ki he'ene filí.

- Ko e hā hono 'uhinga 'oku 'ikai totonu ai ke tau feinga ke fakamālohi'i ha taha ke tui ki he ongoongolelei?
- Ko e hā hono 'uhinga 'oku totonu ai ke tau tali 'a e ni'hi kehé ke nau tuku kitautolu ke tau lotu ki he 'Otuá 'o hangē ko 'etau holí?

Tokoni'i 'a e fānaú ke nau ako ma'u loto 'a e tefito 'o e tui hono hongofulu mā tahá.

7. Hiva'i pe lau 'a e fakalea 'o e "Choose the Right Way" (Children's Songbook, p. 160) pe "Loto'aki Faitotonu" (Children's Songbook, p. 158).

Faka'osi

Fakamo'oni	Fakamo'oni'i ange 'e tatakí kitautolu 'i he taimi 'oku tau fili ai ke muimui kia Sisū Kalaisí ke tau fai 'a e ngaahi fili mā'oni'oni pea ko e founga pē 'eni 'e taha ke ma'u ai 'a e fiefia mo'oni.
Laukonga 'oku Fokotu'u Atu ke Fai mei 'Apí	Fokotu'u ange ki he fānaú ke nau ako mei 'api 'a e 'Alamā 39:12–19 ko ha fakamanatu 'o e lēsoni ko 'ení. Fakaafe'i ha taha 'o e fānaú ke ne fai 'a e lotu tukú.

Ko e Ikuna'i 'e he 'Eikitau ko Molonaí 'a Seilahemená

Taumu'á

Ke fakalotolahi'i 'a e tamasi'i pe ta'ahine taki taha ke nau faka'aonga'i 'a e pā 'o e 'Otuá ke hoko ia ko hanau malu'i 'anga mei he kovi.

Teuteú

1. Ako 'i he fa'a lotu 'a e 'Alamā 43–44 mo e 'Efesō 6:11, 13–18. Ako 'a e lēsoní peá ke fili pe 'e anga fēfē ho'o ako'i ki he fānaú 'a e ngaahi fakamatala mei he folofolá. (Vakai, "Teuteu ho'o Lēsoní," p. vi, mo e "Faiako mei he Ngaahi Folofolá," p. vii.)
2. Me'a mākehe ke lau: Tokāteline mo e Ngaahi Fuakava 27:15–18.
3. Fili 'a e ngaahi fehu'i mo e ngaahi 'ekitiviti fakatupulaki 'a ia 'e fakakau mai ki ai 'a e fānaú pea 'e lava ke tokoni lelei taha kiate kinautolu ke nau a'usia 'a e taumu'a 'o e lēsoní.
4. Ngaahi nāunau 'oku fie ma'ú:
 - a. Tohi 'a Molomona ma'á e tamasi'i taki taha.
 - b. Tohi Tapu.
 - c. 'E fakatatau pē ia ki he anga ko ia ho'o fie ma'u ke ako'i ki he fānaú 'a e pā 'o e 'Otuá, ko ha fanga ki'i pā iiki pea mo ha fōtunga 'o ha tangata ke taki taha 'a e fānaú, faka'aonga'i ha pā 'oku lahi angé ke fakapipiki ki ha fakatātā 'o ha tangata 'a ia 'e tā 'i he palakipoé, pe ko ha teunga pā 'a ia 'oku ngaohi mei he pepa fefeká ke tui 'e ha tamasi'i. (Vakai, ki he fakatātā 'i he ngata'anga 'o e lēsoní.)
 - d. Fakatātā 4–37, Ko e Fetaulaki 'a e Kau Sōtia ko ia 'a e 'Eikitau ko Molonaí mo e Kau Leimaná, mo e 4–38, Ko e Tuku Mahafu 'a e Kau Tau 'a Seilahemená.

Fokotu'u ki he Founga Fai 'o e Lēsoní

'Ekitiviti ke taki'aki e tokangá

Fakaafe'i ha taha 'o e fānaú ke ne fai 'a e fua lotú.

- Na'e anga fēfē hono malu'i honau 'ulú, mafú, keté, nimá, alangá mo e va'é 'i he taimi na'a nau 'alu ai ki he taú 'i he kuo hilí? ('Aki 'a e pā.)

Fakamatala'i ange 'oku tau 'i he taú kātoa ke fakafepaki'i 'a e tēvoló. Pea 'oku fu'u mo'oni 'aupito 'a e ngaahi 'ahi'ahi mo e mālohi 'o Sētané. 'Oku 'ikai finangalo 'a e Tamai Hēvaní ke ta'e 'i ai ha'atau malu'i mei he tēvoló. Fekau ki ha tamasi'i pe ta'ahine ke ne lau 'a e 'Efesō 6:11, 13–18. Alea'i 'a e kongá kotoa pē 'o e paá 'aki ha'o faka'aonga'i 'a e 'ū la'i pepa 'oku tā a'i pe 'ū la'i pepa kuo 'osi kosikosí. Lave ki he kongá pā taki taha, 'a e anga 'o 'etau fie ma'u ko ia ke malu'i kitautolu mei he kovi 'okú ne 'ātakai'i kitautolú.

Fakamatala mei he Folofolá

Ako'i ki he fānaú 'a e fakamatala ko ia ki he 'Eikitau ko Molonaí 'i he'ene hanga 'o ikuna'i 'a Seilahemená 'i he 'Alamā 43–44. (Ko ha fokotu'u ki ha ngaahi founga ke ako'i'aki ki he fānaú 'a e fakamatala mei he folofolá, vakai, "Faiako mei he Ngaahi Folofolá," p. vii.) Fakamamafa'i ange na'e 'ikai ngata pē 'i hono tui 'e he

Ngaahi Fehu'i
ke Alea'i mo
Faka'aonga'i

kau tau 'a Molonai 'a e pa ngaohi 'e he tangata ka na'a nau ma'u e malu'i malohi taha 'a ia ko e pa 'o e 'Otu'a. Faka'aonga'i 'a e ngaahi fakatata 'i he taimi totonu.

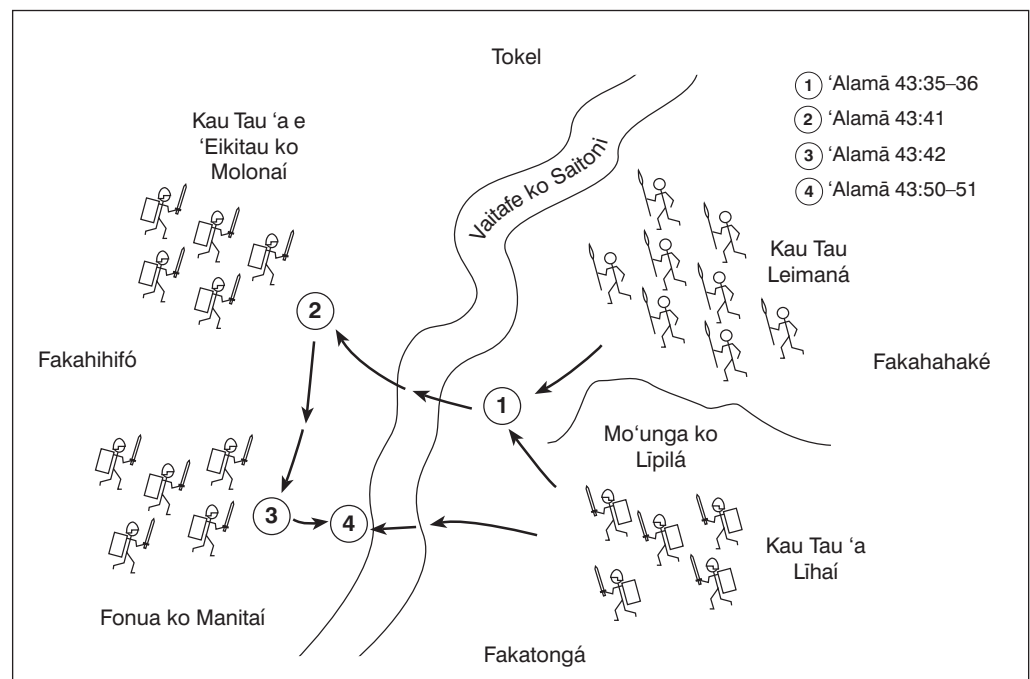
Ako 'a e ngaahi fehu'i mo e ngaahi fakamo'oni folofola ko 'eni 'i he teuteu ho'o lesoni. Faka'aonga'i 'a e ngaahi fehu'i 'a ia 'oku ke ongo'i 'e tokoni lelei taha ki he fanau ke mahino kiate kinautolu 'a e ngaahi folofola pea faka'aonga'i 'a e ngaahi tefito'i mo'oni 'i he'enu mo'ui. 'E tokoni foki ho'o lau fakataha ko ia mo e fanau 'i he kalasi 'a e ngaahi fakamo'oni ke nau ma'u ha 'ilo lahi ange ki he ngaahi folofola.

- Ko e ha hono 'uhinga na'e hanga ai 'e he 'eikitau Leimana ko ia ko Seilahemená 'o fakanofa 'a e Kau 'Amaleka'i mo e Kau Sōlamí ko e kau pule ki he Kau Leimaná? ('Alamá 43:6–7.) Ko e ha hono 'uhinga ne fie tau ai 'a e Kau Leimaná mo e Kau Nifai? ('Alamá 43:8, 29.)
- Ko e ha hono 'uhinga ne fie tau ai 'a e Kau Nifai? ('Alamá 43:45, 47.) Ko e ha nai 'oku mahu'inga ai ke tau tau ma'a hotau ngaahi 'api, ngaahi famili, tau'ataina, mo e Siasí? Ko e ha ha me'a 'oku ke mahu'inga taha ai pea te ke lava 'o 'alu 'i he tau koe'uhí ko ia?
- Na'e anga fefe hono teuteu 'i he 'Eikitau ko Molonai 'a 'ene kau tau ke fetaulaki mo e Kau Leimaná 'i Sialesoni? ('Alamá 43:18–19.) Ko e ha ne hoko ai 'a e teuteu ko 'eni ke ilifia ai 'a e kau Leimaná? ('Alamá 43:20–21.) Ko e ha 'a e ngaahi founa 'oku ke teuteu ke tui 'aki e pa fakalaumalie 'a e 'Otu'a pea ke teuteu ai ke fai 'a ia 'oku totonu?
- Na'e anga fefe hono 'ilo'i 'e he 'Eikitau ko Molonai 'a e feitu'u 'oku totonu ke 'ave ki ai 'ene kau tau? ('Alamá 43:23–24.) 'Oku anga fefe 'a e tokoni kitautolu 'e he kau palofita 'i he ngaahi 'ahó ni?
- Ko e ha hono 'uhinga ne ilifia mo hola ai 'a e Kau Nifai mei he Kau Leimaná, neongo pe 'enu tui 'a e ngaahi pa'a? ('Alamá 43:48.) Na'e anga fefe hono fakahinohino'i kinautolu 'e Molonai?
- Ko e ha e me'a na'e fai 'e he kau tau 'a e 'Eikitau ko Molonai ke nau ma'u ai 'a e malohi mo e loto-to'a ke 'alu ki he tau? ('Alamá 43:49–50.) 'E anga fefe 'a e tokoni koe 'e he lotu ke ke faka'aonga'i e pa 'o e 'Otu'a? ('Efesō 6:18.)
- Ko e ha e me'a na'e fai 'e Molonai 'i he hili 'ene 'ataka'i 'a e Kau Leimaná, ko e ha leva e me'a na'a ne fai ke fakamahino 'aki 'oku 'ikai ko ha tangata lilingi toto ia? ('Alamá 43:54; 44:1–2, 6.)
- Ko e ha hono 'uhinga ne tuku ange ai 'e he 'Eiki 'a e Kau Leimaná ki he nima 'o e kau tau 'a Molonai? ('Alamá 44:3.) Ko e ha 'a e palomesi na'e fai 'e he 'Eiki ki he Kau Nifai pea mo kitautolu kapau te nau faitotonu? ('Alamá 44:4.) Ko e ha 'a e me'a na'e fakakaukau 'a Seilahemena 'oku ne hanga 'o malu'i 'aki 'a e Kau Nifai? ('Alamá 44:9.)
- Ko e ha 'a e me'a na'e hoko 'i he 'ikai fie fai 'e he toko taha 'ita ko 'eni ko Seilahemená 'a e fakapapau 'o e melino? ('Alamá 44:12.) Ko e ha e me'a na'e hoko ki he Kau Leimana ko ia na'a nau fuakava ke 'oua te nau toe tau? ('Alamá 44:15.) Ko e ha hono 'uhinga 'oku mahu'inga ai ke tau tauhi 'a e ngaahi palomesi mo e ngaahi fuakava?

**Ngaahi 'Ekitiviti
Fakatupulaki**

Kapau te ke fie ma'u pea ke faka'aonga'i ha taha pe lahi ange 'o e ngaahi 'ekitiviti ko 'eni 'i ha fa'ahinga taimi pe lolotonga 'o e lesoni pe ko hano fakamanatu, fakamatala fakanounou, pe tukupa.

1. Fai ha va'inga fakatauhua (vakai, "Faiako mei he Ngaahi Folofolá," p. vii). Hanga 'o hiki 'a e 'ū hinga 'o e ngaahi pā ko 'ení 'i ha 'ū kaati 'e ono pea mo e me'a 'okú ne fakatātaai 'i he 'ū kaati kehe 'e onó. Fekau leva ki he fānaú ke nau fakatauhua 'a e hinga 'o e kongokonga paá ki he ngaahi me'a 'okú ne fakatātaai 'i he pā 'o e 'Otuá.
 No'o [leta] — Mo'oni ('Efesō 6:14)
 Sifafatafata — Faitotonu ('Efesō 6:14)
 Topuva'e — Teuteu 'o e ongoongolelei 'o e melinó ('Efesō 6:15)
 Pā — Tui ('Efesō 6:16)
 Tatā — Fakamo'ui ('Efesō 6:17)
 Heletā — Laumālie 'o e 'Otuá pe folofola 'a e 'Otuá ('Efesō 6:17; T&F 6:2)
2. Tokoni'i 'a e fānaú ke nau ako ma'u loto e 'uhinga 'o e kongokonga pā kotoa pē 'a e 'Otuá 'i ha'o faka'aonga'i 'a e 'Efesō 6:13–18. Tala ange ha konga 'o e teunga taú 'aki ha'o lī ha kato piini pe fo'i pulu ki ha tamasi'i pe ta'ahine. Fekau leva ki he tamasi'i pe ta'ahine ko iá ke ne tala atu 'a e 'uhinga 'o e konga teunga tau ko iá. Peá ne tala atu ha konga 'e taha 'o e teunga taú 'i he'ene lī 'a e fo'i pulú ki ha tamasi'i pe ta'ahine kehe, 'a ia te ne tala ange ki ai 'a e 'uhinga 'o e konga ko iá pea fili ha konga teunga tau 'e taha ke ne tala ange ki ha tamasi'i 'e tahá pea lī ki ai 'a e tangai piní pe fo'i pulú, pea hoko hoko pehē atu ai pē.
3. Fehu'i ange ki he fānaú pē ko e hā 'a e fa'ahinga me'a 'oku faka'aonga'i 'e Sētane 'i he ngaahi 'ahó ni 'i he'ene feinga'i ke fakalavea'i pe tāmate'i fakalaumālie 'a kitautolu. Mahalo pē te nau tala mai ha ngaahi me'a hangē ko ha ngaahi fo'i hele'uhila, polokalama televīsone, ngaahi vitiō, ngaahi tohi, pe ngaahi makasini; ngaahi 'ahi'ahi ke maumau'i 'a e Lea 'o e Potó; ngaahi 'ahi'ahi ke 'oua 'e 'alu ki he lotú; mo e alā me'a pehē. Alea'i 'a e ngaahi me'a 'oku fai 'e he fānaú ke fakamālohia ai 'enua pā fakalaumālié, hangē ko e fakahoko 'o e lotu fakatāutaha mo fakafāmilí, fakahoko 'a e ako folofolá, fakahoko 'a e efiafi faka'apí, 'alu ki he lotú, mo e alā me'a pehē.
4. Alea'i pe na'e anga fēfē hono hanga 'e he 'Eikitau ko Molonái 'o fakahehema'i 'a e kau tau Leimaná, 'o hangē ko 'ene hā 'i he 'Alamā 43:31–42. Faka'aonga'i 'a e palakipoé ke tā ai 'a e feitu'u na'e 'i ai 'a e kau tau Nifái mo e kau tau Leimaná.

5. Hivai pe lau 'a e fakalea 'o e "Loto'aki Faitotonu" (Children's Songbook, p. 158) pe "Fili ki he Totonu" (Children's Songbook, p. 160).

Faka'osi

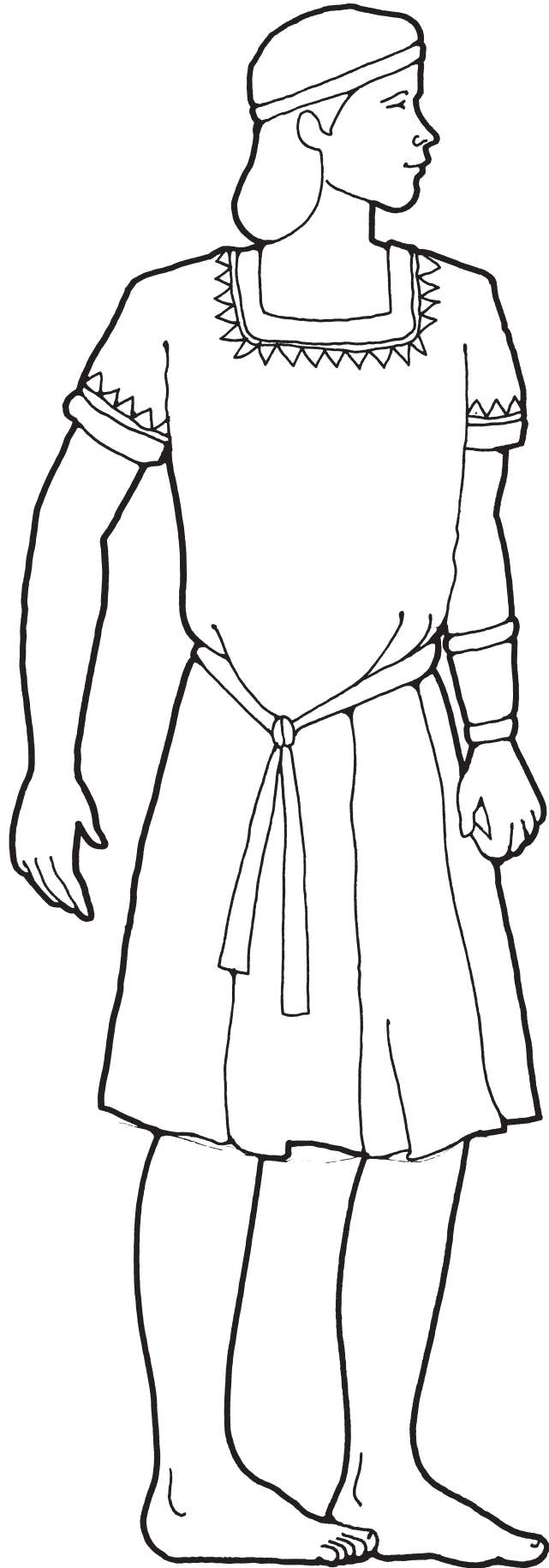
Fakamo'oni

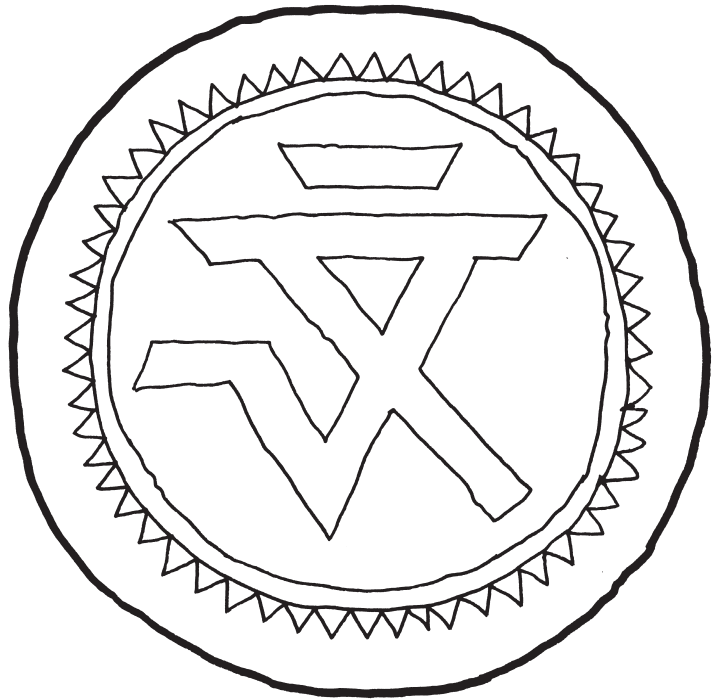
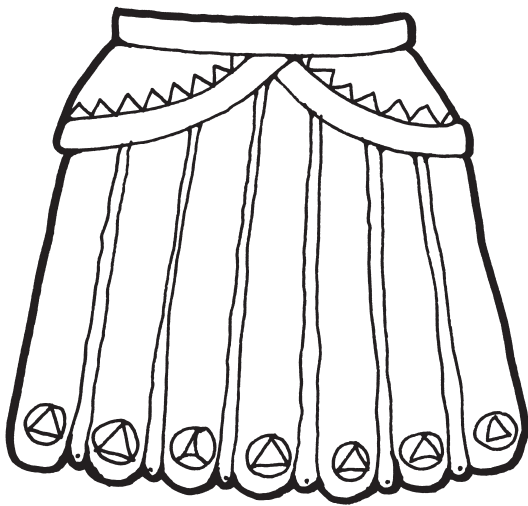
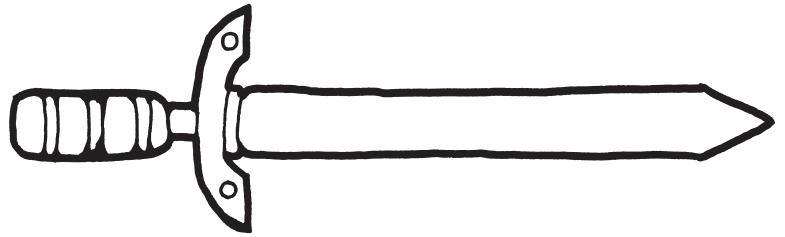
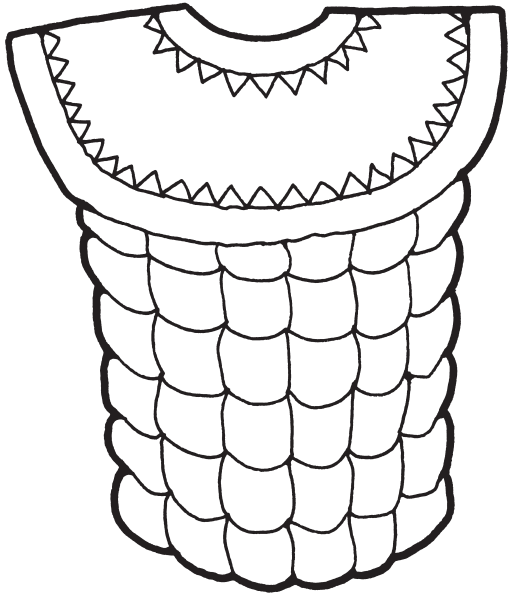
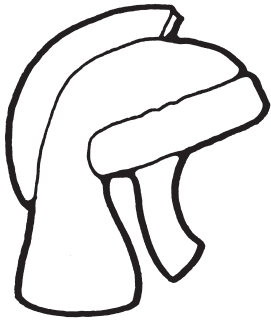
Fai ha'o fakamo'oni ki hono mahu'inga ko ia ke tau tui 'a e teunga tau 'a e 'Otuá ke malu'i 'aki kitautolu mei he kovi.

Laukonga 'oku
Fokotu'u Atu ke
Fai mei 'Api

Fokotu'u ange ki he fānaú ke nau ako mei 'api 'a e 'Alamā 43:41–54 mo e 44:1–4 ko hano toe fakamanatu 'o e lēsoni ko 'ení.

Fakaafe'i ha taha 'o e fānaú ke ne fai 'a e lotu tukú.

Ko e 'Eikitau ko Molonái mo e Fuka 'o e Tau'atāiná

Taumu'á

Ke ako'i ki ha fānaú 'oku ma'u 'a e tau'atāina mo'oní mei he'etau teke'i 'a e koví pea tauhi e ngaahi fekau 'a e Tamai Hēvaní.

Teuteú

1. Ako 'i he fa'a lotu 'a e 'Alamā 46, 48 mo e 49:21–30. Ako 'a e lēsoní peá ke fili pe 'e anga fēfē ho'o ako'i ki he fānaú 'a e fakamatala mei he folofolá. (Vakai, "Teuteu ho'o Lēsoní," p. vi, mo e "Faiako mei he Ngaahi Folofolá," p. vii.)
2. Me'a mākehe ke lau: 'Alamā 47, 49:1–20.
3. Fili 'a e ngaahi fehu'i mo e ngaahi 'ekitiviti fakatupulaki 'a ia 'e fakakau mai ki ai 'a e fānaú pea tokoni lelei taha kiate kinautolu ke nau a'usia 'a e taumu'a 'o e lēsoní.
4. Ngaahi nāunau 'oku fie ma'ú:
 - a. Tohi 'a Molomona ma'á e tamasi'i taki taha.
 - b. Konga tupenu lanu hinehina lahi (pe te ke faka'aonga'i ha la'i pepa lahi pē palakipoé), ko ha va'akau mo ha tepi fakapipiki.
 - c. Fakatātā 4–39, Ko Hono Hiki Hake 'e he 'Eikitau ko Molonái 'a e Faka'ilonga 'o e Tau'atāiná (Ngaahi Fakatātā 'o e Ongoongoleléi 312; 62051 900).

Fokotu'u ki he Founga Fai 'o e Lēsoní

'Ekitiviti ke taki'aki
e tokangá

Fakaafe'i ha taha 'o e fānaú ke ne fai 'a e fua lotú.

Faka'alí'alí 'a e fakatātā 'o e 'Eikitau ko Molonái. Kole ange ki he fānaú ke nau kumi hake 'i he'enau folofolá 'a e 'Alamā vahe 46. Fakamatala'i ange ki he fānaú te nau ako heni fekau'aki mo ha ongo tangata 'a ia na'á na hoko ko ha ongo taki tau—'Eikitau ko Molonái mo 'amalekai. Ko ha tangata Nífaí 'a 'amalekai, ka kuó ne fakangalo'i 'a e 'Eikí. Peá kuó ne hoko ko e tu'i 'o e Kau Leimaná 'i he'ene loí, kākaá mo e fakapoó. Na'e fie ma'u foki 'e 'amalekai ke ne ikuna'i 'a e Kau Nífaí koe'uhí ka ne lava 'o fakatou hoko ko e tu'i 'i he Kau Nífaí mo e Kau Leimaná.

Ko Molonái ko e 'eikitau pule ia 'i he kau tau 'a e Kau Nífaí. Pea ko ha tangata lahi mo mālohi ia 'a ia na'á ne 'ofa ki he 'Eikí pea mo hono kakaí. Na'á ne 'osi fuakava 'i ha fakapapau ke ne malu'i hono kakaí mea 'amalekai mo 'ene kau tau Leimaná.

'I he teuteu ko ia 'a 'amalekai mo 'ene kau taú ke faka'auha 'a e Kau Nífaí, na'e teuteu 'a e 'Eikitau ko Molonái mo hono kakaí ke malu'i kinautolu.

Hanga 'o hiki hake ki 'olunga ha konga tupenu (pe la'i pepa) 'oku mahae hono konga lahi pe tā ha fakatātā 'o ha tupenu 'oku mahae 'i he palakipoé. Tala ange ki he fānaú na'e hanga 'e he 'Eikitau ko Molonái 'o hae'i ha konga 'o hono pulupulú pea 'ai ia ko ha fuka 'a ia na'á ne ui ko e fuka 'o e tau'atāiná. Fakaafe'i 'a e fānaú ke nau lau fakataha 'a e 'Alamā 46:12. Tohi 'a e ngaahi lea ko 'eni 'i he taha 'o e ngaahi konga tupenu pe la'i pepa mahaé: "Ko e fakamanatu 'eni ki hotau 'Otuá, mo 'etau tui fakalotú, mo e tau'atāiná, mo 'etau melinó, mo hotau ngaahi 'unohó, mo 'etau fānaú." Kapau 'oku 'i ai ha'o konga tupenu pe la'i pepa 'osi

faka'aonga'i, tuku ki he fānaú ke nau hanga 'o fakapipiki 'a e fuká ki he va'akaú. Kole ange ki ha tamasi'i pe ta'ahine ke ne fokotu'u 'a e fuká 'i mu'a 'i he loki akó.

Fakamatala mei
he Folofolá

Ako'i ki he fānaú 'a e fakamatala ki he 'Eikitau ko Molonái mei he 'Alamā 46–49, 'a ia ko ha tangata mālohi 'a e 'Otuá pea na'á ne teuteu'i 'a hono kakaí ke malu'i honau tau'atāiná. (Ko ha fokotu'u ki ha ngaahi founga ke ako'i 'aki 'a e ngaahi fakamatala mei he folofolá, vakai, "Faiako mei he Ngaahi Folofolá," p. vii.)

Ngaahi Fehu'i
ke Alea'i mo
Faka'aonga'i

Ako 'a e ngaahi fehu'i mo e ngaahi fakamo'oni folofola ko 'ení 'i he teuteu ho'o lēsoní. Faka'aonga'i 'a e ngaahi fehu'i 'a ia 'okú ke ongo'i 'e tokoni lelei taha ki he fānaú ke mahino kiate kinautolu e ngaahi folofolá pea mo faka'aonga'i 'a e ngaahi tefito'i mo'oní 'i he'enu mo'uí. 'E tokoni 'a ho'o lau fakataha ko ia mo e fānaú 'i he kalasí 'a e ngaahi fakamo'oní ke nau ma'u ha 'ilo lahi ange ki he ngaahi folofolá.

- Ko e hā e ngaahi me'a na'á ne fakafaingata'a'ia'i 'a e melinó 'i he lotolotonga 'o e Kau Nifai? ('Alamā 45:24; 46:1–2.) Ko e hā hono 'uhinga ne muimui ai 'a e toko lahi 'o e kakaí 'ia 'Amalekaiá? ('Alamā 46:5.)
- Ko e hā 'a e me'a na'e fai 'e he 'Eikitau ko Molonái 'i he taimi na'á ne fanongo ai ki he moveuveu kuo hokó? ('Alamā 46:11–12.) Ko e hā e me'a na'e fai 'e he 'Eikitau ko Molonái 'i he hili 'ene ngaohi 'a e fuka 'o e tau'atāiná? ('Alamā 46:13, 16.)
- Ko e hā e me'a na'e kole ange 'e he 'Eikitau ko Molonái ke fai 'e he kau Nifai? ('Alamā 46:19–20.) 'Oku mou pehē ko e hā hono 'uhinga ne langaki ai 'e he ngaahi lea na'e tohi 'i he fuka 'o e tau'atāiná 'a e Kau Nifai?
- Ko e hā 'a e fuakava na'e fai 'e he kakai ko ia na'a nau muimui kia Molonái? ('Alamā 46:21–22.) 'Oku mou pehē na'e anga fēfē e tokoni 'a e fuakava ko 'ení ki he kakaí ke nau malu'i 'aki 'enu tau'atāiná pea mo 'enu tui fakalotú? Ko e hā nai 'a e ni'hi 'o e ngaahi fuakava na'a tau fai?
- Ko e hā 'a e me'a na'e fie ma'u 'e he 'Eikitau ko Molonái ke manatu'i 'e hono kakaí? ('Alamā 46:23–24. Fakamahino'i ange 'oku 'uhinga 'a e ngaahi veesi ko 'ení kia Siosefa 'i he Fuakava Motu'á pea mo hono pulupulu fakalanulanú.)
- Na'e anga fēfē hono kehekehe e teuteu tau 'a e Kau Nifai mei he Kau Leimaná? ('Alamā 48:7.) Na'e anga fēfē 'a e feinga e Kau Nifai ke malu'i honau ngaahi koló? ('Alamā 49:2, 4.) 'E anga fēfē ha'atau teuteu'i kitautolu ke tau ikuna'i 'a e ngaahi mālohi 'o Sētané?
- Ko e hā e me'a kuo ako'i ki he Kau Nifai fekau'aki mo e taú? ('Alamā 48:14.) Ko e hā e me'a na'a nau tui 'e fakahoko 'e he Tamai Hēvaní ma'akinautolú? ('Alamā 48:15–16.)
- Ko e hā e ongo na'e ma'u 'e he palōfita ko Molomoná, 'a ia na'á ne tohi 'a e fakamatala ko 'ení, fekau'aki mo e 'Eikitau ko Molonái? ('Alamā 48:11–13, 17–18.) Ko e hā e ngaahi founga 'okú ke fie hangē ai ko e 'Eikitau ko Molonái?
- Neongo pē na'e 'ikai ke fie 'alu 'a e kau Nifai ki he taú, ko e hā hono 'uhinga na'a nau tau ai pe mo e kau Leimaná? ('Alamā 48:23–24.)
- Ko e hā e me'a na'e hoko ki he Kau Leimaná 'i he'enu fetaulaki faka'osi mo e Kolo 'o Noá? ('Alamā 49:21–25.) 'Oku mou pehē ko e hā e me'a na'á ne fakalotolahia 'a e Kau Nifai ke fakahoko 'a e taú ni? Ko e hā e me'a 'okú ne foaki atu kiate koe 'a e loto-to'a ke ke malu'i 'aki 'a e mā'oní'oní mo e tau'atāiná?

- Ko e hā 'a e me'a na'e fai 'e he Kau Nīfai 'i he hili e hola 'a e Kau Leimaná pea hao 'a e Kau Nīfai mei honau filí? ('Alamā 49:28.) 'E anga fēfē ha'atau fakahā 'a e hounga'ia ki he tau'atāina 'oku tau fiefia aí?

Ngaahi 'Ekitiviti Fakatupulaki

Kapau 'okú ke fie ma'u peá ke faka'aonga'i ha taha pe lahi hake 'o e ngaahi 'ekitiviti ko 'ení 'i fa'ahinga taimi pē lolotonga 'a e lēsoni pe ko ha fakamanatu lēsoni, fakamatala fakanounou, pe tukupā 'o e lēsoni.

1. Fekau ki he fānaú ke nau sio ki he fakatātā 'o e 'Eikaitau ko Molonái. Pea toe fakamanatu 'a e mahu'inga ko ia ke tau tui 'a e teunga tau 'a e 'Otuá koe'uhí ka tau lava 'o malu'i kitautolu mei he koví. Fokotu'u ange na'e 'omi 'e he Tamai Hēvaní 'a e tamasi'i pe ta'ahine taki taha ki he māmaní 'i he taimí ni ke nau malu'i 'a e mā'oni'oni mo e mo'oni. Kole ange ki he fānaú ke nau fakahā mai 'a e konga taki taha 'o e teunga tau 'a Molonái ('Alamā 46:13) pea mo fakahā mai 'a e me'a 'okú ne fakatātaai mai ko ha teunga tau fakalaumālié (vakai, lēsoni 25 mo e 'Efesō 6:11, 13–18).

Teunga tau ki he kongalotó: Mo'oni. 'Oku 'uhinga 'eni ke 'ilo'i 'a e totonú mei he halá, ke 'ofa 'i he mo'oni, ke malu'i ho'o anga leleí peá ke anga-ma'a.

Sifafatafata: Faitotonu. 'Oku 'uhinga 'eni ke fili ki he totonú pea muimui 'ia Sisū Kalaisí.

Pā: Tui. 'Oku 'uhinga 'eni ke ma'u ha tui ki he 'Eiki ko Sisū Kalaisí.

Tatā: Fakamo'ui. 'Oku 'uhinga 'eni ke fakamāu'i kiate 'okú te taau ke nofo fakataha mo e Tamai Hēvaní ki he ta'e ngatá.

Heletā: Ko e Laumālié pe ko e Laumālie Mā'oni'oni. 'Oku 'uhinga 'eni ke fakahinohino'i kita 'e he Laumālie Mā'oni'oni pea mo e folofola 'oku fakahā mai 'e Sisū Kalaisí.

Topuva'e: Ko e mateuteu 'o e ongoongolelei e melinó. 'Oku 'uhinga 'eni ke mahino kiate kita 'a e ongoongoleleí koe'uhí ka tau 'alu 'i he hala hangatonu mo fāsíí.

'Oange ki he tamasi'i pe ta'ahine taki taha ha tatau 'o e tohi tufa ko ia 'oku 'oatu fakataha mo e lēsoni ko 'ení, peá ke ngāue fakataha mo e fānaú ke nau fakafonu 'a e ū laine 'atā 'i he'enu la'i pepá. Pea fekau ki he tamasi'i pe ta'ahine taki taha ke ne fakamo'oni hono hingoá 'i he konga ki lalo 'o e la'i pepá. Fakaafe'i ha ongo tamaiki 'e toko ua ke na 'alu atu ki mu'a pea hiki ki 'olunga 'a e fuka 'o e tau'atāina 'a ia na'e faka'aonga'i he lolotonga 'a e 'ekitiviti ke taki'aki e tokangá. Fekau ki he toko taha kotoa pē ke nau lau le'o lahi 'a e konga fakamuimui 'i he'enu pepá, "'Oku ou mateuteu ke matu'uaki 'a e ngaahi ngahau vela 'a e koví," pea alea'i pē ko e hā hono 'uhinga 'o e fakamatalá. Fekau ki he fānaú ke nau 'alu ki 'api mo 'enu "'Me'atau 'a e 'Otuá" ki honau fāmilí.

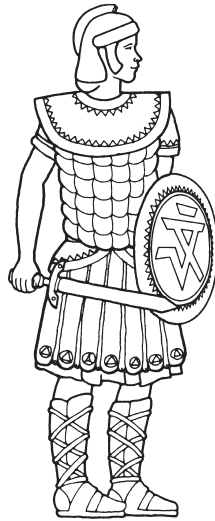
2. Faka'alí'ali 'a ho'o fuka fakafonuá. Pea fakamatala'i ange 'oku hoko 'a e fuká ko ha me'a fakamanatu lelei. 'Oku 'i ai ha fuka 'o e pule'anga kotoa pē 'a ia ko ha faka'ilonga ia ki he kakaí pē ko hai kinautolu pē ko e hā 'a e me'a 'oku tu'u ki ai 'o e pule'anga ko iá. 'Oange ki he fānaú ha la'i pepa pe konga tupenu mo e ngaahi me'a faka'aati pea kole ange ke nau hanga 'o tā ha'anau fuka fakafo'ituitui 'a ia 'e fakahā ai ha me'a 'oku mahu'inga kiate kinautolu, hangē pē ko hai kinautolu, ko e hā 'a e me'a 'oku nau manako aí, ko hai 'oku nau faka'amu ke hangē ko

iá, pea ko e hā 'a e me'a 'oku nau tui ki aí. Te ke lava 'o vahevahe 'a e ngaahi faka'ilonga 'a ia 'okú ne faka'alí'alí 'a e ngaahi me'a ko 'ení.

3. Alea'i mo e fānaú 'a e tefito 'o e tui hono hongofulu mā uá pea tokoni'i kinautolu ke nau ako ma'u loto ia.
4. Hiva'i pe lau 'a e fakalea 'o e "Tauhi 'a e Ngaahi Fekau" (Children's Songbook, p. 146).

Faka'osí

Fakamo'oni	Fakamo'oni'i ange ko e tau'atāina ko ha tāpuaki lahi ia. Toe fakamo'oni'i ange 'oku tau ma'u 'a e tau'atāina mo'oni 'i he taimi ko ia 'oku tau teke'i ai 'a e kovi pea tauhi 'a e ngaahi fekau 'a e Tamai Hēvaní.
Laukonga 'oku Fokotu'u Atu ke Fai mei 'Apí	Fokotu'u ange ki he fānaú ke nau ako mei 'api 'a e 'Alamā 48:11–13, 17–18 ko ha fakamanatu 'o e lēsoni ko 'ení. Fakaafe'i ha taha 'o e fānaú ke ne fai 'a e lotu tukú.

TE U TUI 'A E TEUNGA TAU KOTOA 'A E 'OTUÁ

Te u tu'u kuo nono'o 'i hoku kongalotó 'a e _____.

Te u 'ufi'ufi 'aki hoku lotó 'a e sīfatafata 'o e _____.

Te u tu'u mo hoku va'e 'oku kofu 'aki 'a e _____.

Te u to'o ki hoku nimá 'a e pā 'o e _____.

Te u tui 'i hoku 'ulú 'a e tatā 'o e _____.

Te u to'o ki hoku nimá 'a e heletā 'o e _____.

'Oku ou mateuteu ke matu'uaki 'a e ngaahi ngahau vela 'a e
kau anga-koví.

(Vakai, 'Efesō 6:11–17; Tokäteline mo e Ngaahi Fuakava 27:15–18.)

Ko Hilamani mo e Kau Talavou 'e Toko Ua Afé

Lēsoni
27

Taumu'á Ke ako'i ki he fānaú ko 'ete muimui ko ia ki he ngaahi sīpinga mo e akonaki 'a e ngaahi mātu'a mā'oni'oni 'okú ne 'omi kiate kitautolu 'a e mālohi ke malu'i 'a e mo'oni mo e totonú.

Teuteú

1. Ako 'i he fa'a lotu 'a e 'Alamā 53:10–23 mo e 56:1–58:27. Ako 'a e lēsoni peá ke fili pe 'e anga fēfē ho'o ako'i ki he fānaú 'a e fakamatala mei he ngaahi folofolá. (Vakai, "Teuteu ho'o Lēsoni," p. vi, mo e "Faiako mei he Ngaahi Folofolá," p. vii.)
2. Me'a makehe ke lau: 'Alamā 24.
3. Fili 'a e ngaahi fehu'i mo e ngaahi 'ekitiviti fakatupulaki 'a ia 'e fakakau mai ki ai 'a e fānaú pea tokoni lelei taha kinautolu ke nau a'usia 'a e taumu'a 'o e lēsoni.
4. Ngaahi nāunau 'oku fie ma'ú:
 - a. Tohi 'a Molomona ma'á e tamasi'i taki taha.
 - b. Fakatātā 4–33, Ko Hono Tanu 'e he Kau 'Anitai-Nīfai-Līhai 'a 'Enau Heletaá (Ngaahi Fakatātā 'o e Ongongolelei 311; 62565 900), mo e 4–40, Ko e Kau Tau Talavou 'o Toko Ua Afé (Ngaahi Fakatātā 'o e Ongongolelei 313; 62050 900).

Fokotu'u ki he Founga Fai 'o e Lēsoni

'Ekitiviti ke taki'aki e tokangá

Fakaafe'i ha taha 'o e fānaú ke ne fai 'a e fua lotú.

Faka'alī'ali 'a e fakatātā Ko Hono Tanu 'e he Kau 'Anitai-Nīfai-Līhai 'a 'Enau Heletaá. Pea fakamanatu ange ki he fānaú na'a nau ako ki he kakai tu'u-ki-mu'a ko 'eni 'i he uike kuo 'osi (vakai, lēsoni 19). Fehu'i ange ki he fānaú 'a e ngaahi fehu'i ko 'eni:

- Ko hai 'a e Kau 'Anitai-Nīfai-Līhai? Ko e hā hono 'uhinga ne nau tanu ai 'enau ngaahi heletaá?

Fekau ki ha tamasi'i pe ta'ahine ke ne lau 'a e 'Alamā 24:19. Pea fakamatala'i ange na'e hanga 'e he Kau 'Anitai-Nīfai-Līhai 'o fokotu'u ha fa'ifa'itaki'anga lelei ki he'enu ngaahi fānaú.

Fakaafe'i 'a e fānaú ke nau vahevahe 'a e ngaahi sīpinga 'o e ngaahi tefito'i mo'oni mahu'ingá, hangē ko e faitotonú, anga-lelei, totongi vahehongofulú, tauhi 'o e 'aho Sāpate ke mā'oni'oni, mo e alā me'a pehē, 'a ia na'a nau ako mei he'enu mātu'á pea na'e anga fēfē 'a e hanga 'e he'enu talangofua ki he ngaahi tefito'i mo'oni ko iá 'o tāpuaki'i kinautolu.

Fakamatala'i ange na'e hanga 'e he Tamai Hēvani 'o 'omai ha mātu'a ke nau 'ofa'i, ako'i mo fakahinohino'i kitautolu 'i he'etau mo'uí. Fakamatala'i ange ki he fānaú te nau ako 'i he lēsoni ko 'eni 'a e anga 'o e hanga 'e he kau talavou 'e toko ua afé, 'a ia ko e ngaahi foha 'o e Kau 'Anitai-Nīfai-Līhai, 'o faka'aonga'i 'a e ngaahi

akonaki mo e sīpinga 'o 'enau mātu'a mā'oni'oní ke nau tauhi ai 'a 'enau fuakava ke maluí 'enau tau'atāiná.

(Fakatokanga'i angé: Kapau 'oku 'i ai ha ni'ihī 'o e fānaú 'oku ohi 'e he ngaahi kuí, ngaahi kāingá, pe ko ha taha kehe, hanga 'o fokotu'utu'u 'a e lēsoní ke fakakau mai ai 'a e ngaahi 'uhinga mahuingá.)

Fakamatala mei
he Folofolá

'I ho'o ngāue'aki 'a e ngaahi fakatātaá 'i he taimi totonú, ako'i ki he fānaú 'a e fakamatala kia Hilamani mo e kau tau kei talavou 'e toko ua afé mei he 'Alamā 53, 56–58. ('I hano fie ma'u ha ngaahi founga 'oku fokotu'u atu ke ako'i 'aki 'a e fakamatala mei he folofolá, vakai, "Faiako mei he Ngaahi Folofolá," p. vii.) Fakamamafa'i ange 'a e hanga 'e he muimui 'a e kau talavou ko 'ení ki he ngaahi akonaki 'a 'enau ngaahi mātu'á 'o fakahaofi kinautolu 'i he taú.

Ngaahi Fehu'i
ke Alea'i mo
Faka'aonga'i

Ako 'a e ngaahi fehu'i mo e ngaahi fakamo'oni folofola ko 'ení 'i he teuteu ho'o lēsoní. Faka'aonga'i 'a e ngaahi fehu'i 'a ia 'okú ke ongo'i 'e tokoni lelei taha ki he fānaú ke mahino kiate kinautolu 'a e ngaahi folofolá pea faka'aonga'i 'a e ngaahi tefito'i mo'oni 'i he 'enau ngaahi mo'uí. 'E tokoni foki ho'o lau fakataha ko ia mo e fānaú 'i he kalasí 'a e ngaahi fakamo'oni ke nau ma'u ha 'ilo lahi ange ki he ngaahi folofolá.

- Ko e hā 'a e fuakava na'e fai 'e he mātu'a 'o e kau tau kei talavou 'e toko ua afé? ('Alamā 53:10–12.) Ko e hā hono 'uhinga ne nau fakakaukau ai ke maumau'i 'enau fuakavá? ('Alamā 53:13.) Ko e hā hono 'uhinga ne 'ikai loto ai 'a Hilamani ke tokoni 'a e Kau 'Anitai-Nīfai-Līhái 'i he tau mo e Kau Leimaná? ('Alamā 53:14–15.) Ko e hā hono 'uhinga 'oku mahuinga ai ke tau tauhi 'etau ngaahi fuakavá?
- Ko e hā hono 'uhinga ne loto ai 'a e kau talavou 'e toko ua afé ke nau kau 'i he taú? ('Alamā 53:16.) Ko e hā e me'a na'e fuakava 'a e kau tau kei talavou ko 'ení ke nau tau ki aí? ('Alamā 53:17.)
- Na'e fōtunga fēfē 'a e kau talavou ko 'ení? ('Alamā 53:20–21.) Ko e hā hono 'uhinga 'o e "ala falala'anga 'i he taimi kotoa pē 'o tatau ai pē ko e hā ha me'a [te ke] fai"? Ko e hā 'a e ngaahi founga te ke lava ai 'o ala falala'anga mo'oni pea 'alu hangatonu atu 'i he 'ao 'o e 'Eikí?
- Na'e anga fēfē 'a e tokoni e ngaahi tama'i ki honau ngaahi fohá ke 'oua na'a maumau'i 'enau fuakava ke taú? ('Alamā 56:27.) Ko e hā ha ngaahi founga 'oku fakahoko atu 'e ho'o mātu'á ke hoko ko ha pou pou?
- Ko e hā 'a e me'a na'e fakahā ange 'e Hilamani kia Molonai 'o fekau'aki mo e mālohi pea mo e loto-to'a 'a e kau tau kei talavou ko 'ení? ('Alamā 56:45.) Ko e hā e me'a na'e ako'i ange 'e he 'enau ngaahi fa'eé? ('Alamā 56:46–48.) Ko e hā hono 'uhinga ne 'ikai ke nau manavahē ai ki he maté? 'Oku anga fēfē 'a e feinga ho'o mātu'á ke ke mateuteu ke ma'u 'a e loto-to'a mo e tui ke fetaulaki mo e ngaahi 'ahi'ahí?
- Ko hai na'a ne foaki ange 'a e mālohi mo e loto-to'a ki he kau tau kei talavou 'e toko ua afe ko 'ení 'i he taú? ('Alamā 57:26–27; 58:39–40.)
- Na'e anga fēfē 'a e muimui e kau talavou'ú kia Hilamaní? ('Alamā 57:21.) Ko e hā hono 'uhinga 'o e muimui 'aki 'a e "totonu tahá"? Ko e hā hono 'uhinga 'oku mahuinga ai ke tau muimui ki he akonaki 'a hotau kau takí mo e mātu'á 'aki 'a e totonu taha?
- Ko e hā 'a e me'a na'e fai 'e he kau tau kei talavou 'e toko ua afé 'i he taimi 'oku nau fie ma'u ai ha mālohí? ('Alamā 58:10.) Na'e anga fēfē hono tali 'enau lotú?

(‘Alamā 58:11.) Fakaafei ‘a e kau mēmipa ‘o e kalasí ke nau vahevahe ‘a e me‘a ne nau a‘usia ‘i he taimi ‘oku ue‘i ai kinautolu pē kau mēmipa ‘o e fāmilí ‘e he Laumālie Mā‘oni‘oní.

- Na‘e anga fēfē ‘a hono fakapale‘i ‘a e tui mo e loto-to‘a lahi ‘a e kau talavou ko ‘ení? (‘Alamā 56:56; 57:25; 58:39.) Ko e hā ‘a e mālohi na‘á ne fakahaofi kinautolu mei he maté? (‘Alamā 57:26–27; 58:40.)

Ngaahi ‘Ekitiviti Fakatupulakí

Kapau te ke fie ma‘u peá ke faka‘aonga‘i ha taha pe lahi ange ‘o e ngaahi ‘ekitiviti ko ‘ení ‘i ha fa‘ahinga taimi pe lolotonga ‘a e lēsoní pē ko hano fakamanatu, fakamatala fakanounou, pe tukupā.

1. Fa‘u ha tatau ‘o e tohi tufa ko ia ‘i he faka‘osinga ‘o e lēsoní ke ‘alu mo e tamasi‘i taki taha.
2. Tuku ke pole mai pe ‘a e fānaú ke nau fakakakato ‘a e ngaahi fakamatala ko ‘ení:

Te u lava pē ‘o hangē ko e kau tau kei talavou ‘e toko ua afé ‘i he‘eku_____.

Te u lava pē ‘o hangē ko e kau tau kei talavou ‘e toko ua afé ‘aki ‘eku manatu na‘e akonekina au ‘e he‘eku mātu‘á ke u_____.

Ko e me‘a ‘oku ou manako taha ai ‘i he kau tau kei talavou ‘e toko ua afé ko ‘enau_____.

Ko e kongá ‘oku ou manako taha ai ‘i he fakamatala ‘o e kau tau kei talavou ‘e toko ua afé ko e_____.
3. Fakalotolahii ‘a e fānaú ke nau faka‘ilonga‘i ‘i he‘enau folofolá ‘a e ngaahi veesi ‘oku nau manako taha ai fekau‘aki mo e kau tau kei talavou ‘e toko ua afé. Te nau lava pē ke fili mei he ngaahi sīpinga ko ‘ení:

‘Alamā 53:20–21

‘Alamā 56:45–48

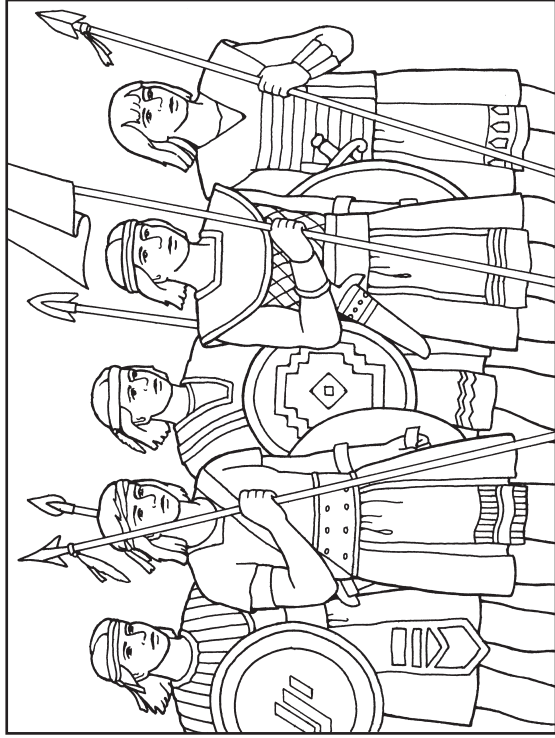
‘Alamā 57:21, 25–27

‘Alamā 58:10–11

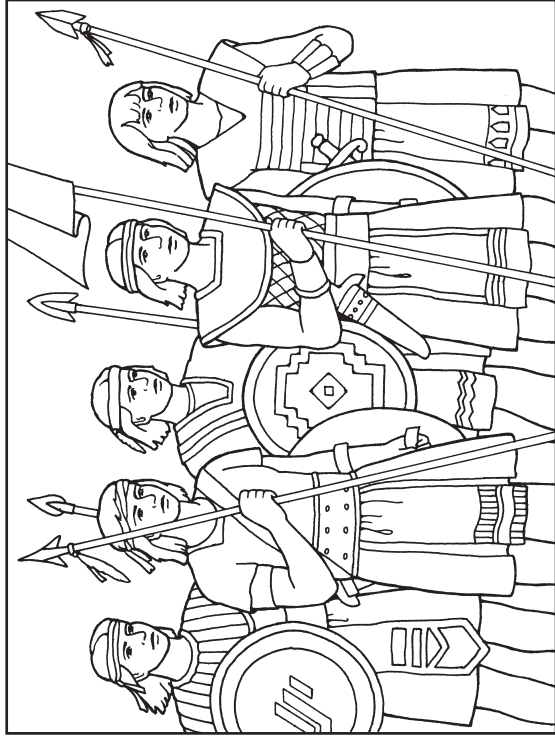
‘Alamā 58:39–40
4. Tokoni‘i ‘a e fānaú ke nau ako ma‘u loto ‘a e fekau hono nimá (vakai, Mōsaia 13:20).
5. Hiva‘i pe lau ‘a e fakalea ‘o e “We’ll Bring the World his Truth” (Children’s Songbook, p. 172), “Dare to Do Right” (Children’s Songbook, p. 158) pe “Ngaahi Talanoa ‘i he Tohi ‘a Molomoná” (Children’s Songbook, p. 118), veesi 6.

Faka‘osí

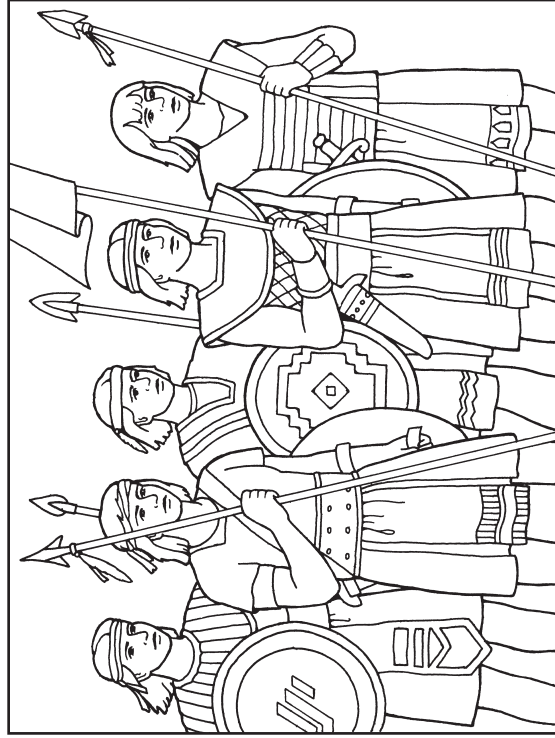
- Fakamo‘oní Vahevahe ho‘o fakamo‘oni ki he ngaahi tāpuaki ko ia ‘oku ma‘u mei he muimui ki he ngaahi akonaki mā‘oni‘oni mo e fa‘ifa‘itaki‘anga ‘a ‘etau ngaahi mātu‘á.
- Laukonga ‘oku Fokotu‘u Atu ke Fai mei ‘Apí Fokotu‘u ange ki he fānaú ke nau ako mei ‘api ‘a e ‘Alamā 53:16–21, 56:45–48, mo e 57:25–27 ko ha fakamanatu ‘o e lēsoni ko ‘ení.
- Fakaafei ha taha ‘o e fānaú ke ne fai ‘a e lotu tukú.

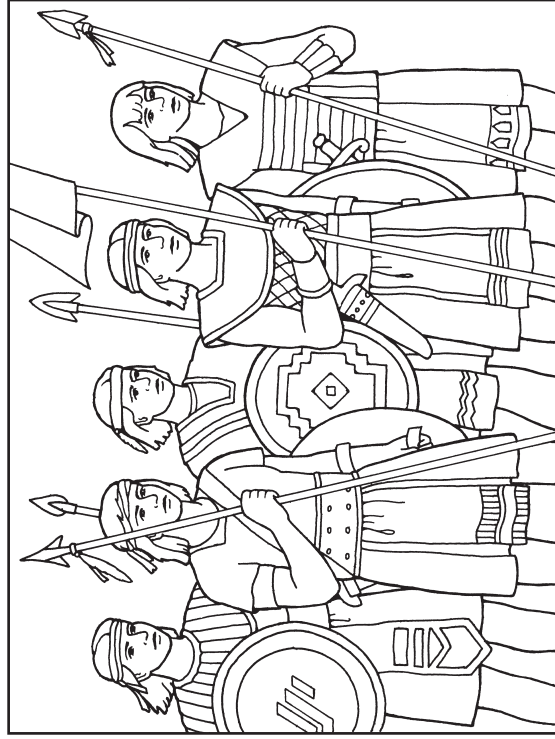
“Oku nau kei talavou, pea mā‘umā‘uluta ‘a honau ‘atamaí, pea ‘oku nau falala mā‘u ai pē ki he ‘Otuá.”
‘Alamā 57:27

“Oku nau kei talavou, pea mā‘umā‘uluta ‘a honau ‘atamaí, pea ‘oku nau falala mā‘u ai pē ki he ‘Otuá.”
‘Alamā 57:27

“Oku nau kei talavou, pea mā‘umā‘uluta ‘a honau ‘atamaí, pea ‘oku nau falala mā‘u ai pē ki he ‘Otuá.”
‘Alamā 57:27

“Oku nau kei talavou, pea mā‘umā‘uluta ‘a honau ‘atamaí, pea ‘oku nau falala mā‘u ai pē ki he ‘Otuá.”
‘Alamā 57:27

Ko e Nofo Pilisone 'a Nīfai mo Līhai

Lēsoni
28

Taumu'á Ke poupou'i 'a e fānaú ke nau hanga 'o faka'aonga'i 'a e Fakamo'uí ke hoko ia ko e fakava'e 'o 'enau mo'uí 'i he'enau fili ke mo'u'i'aki 'a 'ene ngaahi akonakí.

Teuteú

1. Ako 'i he fa'a lotu 'a e Hilamani 5. Ako 'a e lēsoní peá ke fili pe 'e anga fēfē ho'o ako'i ki he fānaú 'a e ngaahi fakamatala mei he folofolá. (Vakai, "Teuteu ho'o Lēsoní," p. vi mo e "Faiako mei he Ngaahi Folofolá," p. vii.)
2. Fili 'a e ngaahi fehu'i mo e ngaahi 'ekitiviti fakatupulaki 'a ia 'e fakakau mai ki ai 'a e fānaú pea tokoni lelei taha kiate kinautolu ke nau a'usia 'a e taumu'a 'o e lēsoní.
3. Ngaahi nāunau 'oku fie ma'ú:
 - a. Tohi 'a Molomona ma'á e tamasi'i taki taha.
 - b. Ko ha fo'i maka, 'one'one pe māsima, mo e tāpuni 'o ha puha pē fakapaku takulokulo.
 - c. Fakatātā 4–41, Ko e Nofo Pilisone 'a Nīfai mo Līhai.

Fokotu'u ki he Founga Fai 'o e Lēsoní

'Ekitiviti ke taki'aki
e tokangá

Fakaafe'i ha taha 'o e fānaú ke ne fai 'a e fua lotú.

Fakamatala'i ange ki mu'a pea langa ha falé, 'oku hanga 'e he kau ngāué 'o langa ha fakava'e mālohi ke tu'u ai 'a e falé ko hano poupou. Tuku ki he fānaú ke nau hanga 'o fakafehoanaki 'a e tu'u-ma'u 'o ha fale 'i he hoko 'a e maká mo e 'one'one ko hano fakava'e. Tuku ha fo'i maka lotoloto mo ha tāpuni 'o ha puha pē fakapaku takulokulo 'oku 'i ai ha 'one'one pe māsima 'i he tēpilé. 'Uluaki puhii 'a e maká pea toki puhii 'a e 'one'one pe māsima.

Fehu'i ange ki he fānaú kapau 'oku nau langa ha fale ko e hā hono 'uhinga te nau fili ai 'a e maká kae 'ikai ko e 'one'one ko hano fakava'e. Fakamatala'i ange 'oku fakafehoanaki 'a e folofola 'a Sīsū Kalaisí ki he maká 'a ia ko ha fakava'e mālohi ke langa ai 'a 'etau mo'uí. 'Oku tau langa foki 'etau mo'uí 'i he fakava'e 'o Kalaisí 'i he taimi ko ia 'oku tau fili ai ke mo'u'i'aki 'ene ngaahi akonakí.

Hanga 'o hiva'i 'a e "The Wise Man and the Foolish Man" (Children's Songbook, p. 281). Mahalo pē te ke fie kole ki he taha tā hiva 'a e Palaimelí ke ha'u 'o tokoni ki he fānaú 'i ho'o kalasí ke nau hiva'i 'a e fo'i hivá. Te ke toe lava foki ke tā ia 'i ha tepi pe fekau ki he kau mēmipa 'o e kalasí ke nau lau fakataha 'a e fakaleá.

Na'e hanga 'e Nīfai mo Līhai 'i he fakamatala ko 'ení 'o langa 'ena mo'uí 'i he fakava'e 'o e Fakamo'uí, 'a ia 'oku 'uhinga ia 'okú na ma'u ha fakamo'oni mālohi kia Sīsū Kalaisi. Na'á na tokoni foki ki he Kau Leimana toko lahi ke nau ma'u ha fakamo'oni kiate ia. Te tau lava foki mo kinautolu, 'o langa 'a 'etau mo'uí 'i he fakava'e 'oku pau tahá, ko Sīsū Kalaisí.

Fakamatala mei
he Folofolá

Ako'i ki he fānaú 'a e fakamatala kia Nīfai mo Līhai 'i he Hilamani 5. (Ko ha fokotu'u ki ha ngaahi founga ke ako'i'aki 'a e ngaahi fakamatala mei he folofolá, vakai, "Faiako mei he Ngaahi Folofolá," p. vii.) Fakamamafa'i ange 'a e anga ko ia hono hanga 'e he ongo tangata anga-tonu ko 'ení 'o faka'aonga'i 'a Sīsū Kalaisi ko e fakava'e ia 'o 'ena mo'uí.

Ngaahi Fehu'i
ke Alea'i mo
Faka'aonga'i

Ako 'a e ngaahi fehu'i mo e ngaahi fakamo'oni folofola ko 'ení 'i he teuteu ho'o lēsoní. Faka'aonga'i 'a e ngaahi fehu'i 'a ia 'okú ke ongo'i 'e tokoni lelei taha ki he fānaú ke mahino kiate kinautolu 'a e ngaahi folofolá pea faka'aonga'i 'a e ngaahi tefito'i mo'oní 'i he'enau mo'uí. 'E tokoni foki ho'o lau fakataha mo e fānaú 'i he kalasí 'a e ngaahi fakamo'oní ke nau ma'u ha 'ilo lahi ange ki he ngaahi folofolá.

- Ko hai 'a Hilamani? (Hilamani 2:2.) Ko e hā hono 'uhinga ne fakahingoa ai 'e Hilamani 'a hono ongo fohá ko Nīfai mo Līhai? (Hilamani 5:6.)
- Ko e hingoa 'o hai 'oku tau to'o kiate kitautolu 'i he taimi 'oku tau papitaiso a'i? (2 Nīfai 31:13.) 'E anga fēfē ha'atau hoko 'o hangē ko Sīsū Kalaisi?
- Ko e hā hono 'uhinga ne tuku ange ai 'e Nīfai 'a 'ene hoko ko e tu'i fakamaau lahi? (Hilamani 5:2–4.)
- Na'e anga fēfē hono hanga 'e Sīsū Kalaisi 'o fakafaingofua'i ke fakahaofi kitautolu mei he'etau ngaahi angahalá? (Hilamani 5:9–10.) Ko e hā 'a e me'a kuo pau ke tau fai koe'uhí kae hanga 'e Sīsū Kalaisi 'o fakamo'ui kitautolu mei he'etau ngaahi angahalá? (Hilamani 5:11.)
- 'Okú 'uhinga ki he hā 'a e "'oku totonu ke mou langa ha mo tu'unga ki he maka 'o ho tau Huhu'i, 'a ia ko Kalaisi, ko e 'Alo 'o e 'Otua'"? (Hilamani 5:12.) Ko e hā hono 'uhinga 'oku hoko ai pe 'a Sīsū Kalaisi ko hotau makatu'unga paú? 'E anga fēfē ha'o faka'aonga'i 'a Sīsū ko e makatu'unga 'o ho'o mo'uí?
- 'Okú anga fēfē hono hanga 'e Sētane 'o "tuku atu 'a hono ngaahi matangi mālohí, . . . ngaahi ngahaú, [mo e] . . . 'uha-maká" fakatāutahá mo fakafāmili 'i he ngaahi 'ahó ni? Ko e hā hono lahi e mālohi 'o e tēvoló 'iate kinautolu ko ia 'oku nau langa 'a 'enau mo'uí 'i he makatu'unga 'o Kalaisi? (Hilamani 5:12.)
- Na'e anga fēfē hono uesia 'e he ngaahi akonaki 'a Hilamaní 'a Nīfai mo Līhai? (Hilamani 5:13–14.) Ko e hā 'a e me'a na'e ako'i atu 'e ho'o mātu'á 'a ia te ne tokoni'i koe 'i ho'o mo'uí?
- Faka'alí'ali 'a e fakatātā 'o e 'i he Fale Fakapōpulá 'a Nīfai mo Līhai. Na'e anga fēfē hono malu'i 'a Nīfai mo Līhai 'i he fale fakapōpulá? (Hilamani 5:22–23.) 'E anga fēfē 'a hono tokoni'i kitautolu kapau 'oku tau taau?
- Na'e anga fēfē 'a e fetu'utaki 'a Sīsū Kalaisi mo e Kau Leimana 'i he fale fakapōpulá? (Hilamani 5:29–30.) Na'e anga fēfē 'a e le'o ko 'ení? Ko e hā 'a e me'a na'e folofola 'aki 'e he 'Eikí ki he Kau Leimaná? (Hilamani 5:29, 32.)
- Ko e hā 'a e me'a na'e fakahā ange 'e 'Aminetapi ke fai 'e he Kau Leimaná koe'uhí kae mavahe atu 'a e 'ao fakapo'ulí? (Hilamani 5:41.) Ko e hā 'a e me'a na'e hoko ki he Kau Leimaná 'i he hili hono to'o atu 'o e 'ao fakapo'ulí? (Hilamani 5:43–47.) 'Okú mou pehē ko e hā 'a e ongo te ke ma'u kapau na'á ke 'i ai? Ko e hā 'a e ongo 'okú ke ma'u 'i he nofo 'a e Laumālié 'i ho'o mo'uí? Tuku ki he fānaú ke nau vahevahe mai 'a e ngaahi me'a na'a nau a'usia 'i he taimi na'a nau ongo'i ai 'a e Laumālié 'i he'enau mo'uí.
- Ko hai na'e hā ki he Kau Leimaná? (Hilamani 5:48.) Ko e hā 'a e me'a na'e fai 'e he Kau Leimaná 'i he hili 'enau mamata ki he kau 'āngeló? (Hilamani 5:50.)

- Na'e anga fēfē 'a e hanga 'e kinautolu ko ia na'e uluí 'o liliu 'enau ngaahi ngāu'é? (Hilamani 5:51–52.) Ko e hā 'a e ngaahi founa te tau lava 'o mo'ui'aki ke fakahā ai ko Sīsū Kalaisi 'a e makatu'unga 'o 'etau fakamo'oni'?

Ngaahi 'Ekitiviti Fakatupulaki

Kapau te ke fie ma'u peá ke faka'aonga'i ha taha pe lahi ange 'o e ngaahi 'ekitiviti ko 'eni 'i ha fa'ahinga taimi pe lolotonga 'a e lēsoni pē ko hano fakamanatu, fakamatala fakanounou pe tukupā.

1. Tokoni'i 'a e fānaú ke nau ako ma'u loto 'a e ngaahi lea ko 'eni mei he Hilamani 5:12: "Manatu, manatu, 'oku totonu ke mou langa homou tu'unga ki he maka 'o hotau Huhu'i, 'a ia ko Kalaisi, ko e 'Alo 'o e 'Otua." Hanga 'o fakatukupaa'i 'a e fānaú ke nau ako ma'u loto 'a e vēsí kakato 'i he lolotonga 'o e uiké.
2. Toe fakamanatu 'a e tefito 'o e tui hono faá pea tokoni'i 'a e fānaú ke nau ako ma'u loto ia. Tokoni'i 'a e fānaú ke mahino kiate kinautolu 'a e hanga 'e he ngaahi tefito'i mo'oni mo e ngaahi ouau 'o e ongoongoleléi 'o tokoni'i kitautolu ke tau langa hotau makatu'ungá 'ia Sīsū Kalaisi.
3. Hiva'i pe lau 'a e fakalea 'o e "Follow the Prophet" (Children's Songbook, p. 110), "Tauhi 'a e Ngaahi Fekáu" (Children's Songbook, p. 146) pe "Seek the Lord Early" (Children's Songbook, p. 108).

Faka'osi

Fakamo'oni

Fakamo'oni ki he Fakamo'ui pea mo hono mālohí 'i ho'o mo'ui. Pea vahevahe 'a e anga hono hanga 'e ho'o fakamo'oni 'o 'oatu kiate koe 'a e mālohi mo e ivi ke ke matu'uaki 'a e ngaahi 'ahi'ahi 'a Sētané. Fakatukupaa'i 'a e fānaú ke nau hanga 'o faka'aonga'i 'a Sīsū Kalaisi ko e makatu'unga ia 'o 'enau mo'ui 'i he'enau fili ke mo'ui'aki 'ene ngaahi akonaki pea toutou feinga ke hangē ko iá.

Laukonga 'oku
Fokotu'u Atu ke
Fai mei 'Apí

Fokotu'u ange ki he fānaú ke nau ako mei 'api 'a e Hilamani 5:21 ko ha fakamanatu 'o e lēsoni ko 'eni.

Fakaafe'i ha taha 'o e fānaú ke ne fai 'a e lotu tukú.

Taumu‘á

Ke tokoni‘i ‘a e fānaú ke nau ‘ilo‘i na‘e hanga ‘e he Tamai Hēvaní ‘o tuku mai ‘a e kau palōfitá ke nau ako‘i kitautolu fekau‘aki mo e Fakamo‘uí, tokoni‘i kitautolu ke tau fakatomala, pea fakatokanga mai kiate kitautolu ‘a e ngaahi me‘a ‘e hokó.

Teuteú

1. Ako ‘i he fa‘a lotu ‘a e Hilamani 6:18–23 mo e 7–9. Ako ‘a e lēsoní peá ke fili pe ‘e anga fēfē ho‘o ako‘i ki he fānaú ‘a e ngaahi fakamatala mei he folofolá. (Vakai, “Teuteu ho‘o Lēsoní,” p. vi mo e “Faiako mei he Ngaahi Folofolá,” p. vii.)
2. Fili ‘a e ngaahi fehu‘i mo e ngaahi ‘ekitiviti fakatupulaki ‘a ia ‘e fakakau mai ki ai ‘a e fānaú pea tokoni‘i lelei taha kiate kinautolu ke nau ‘a‘usia ‘a e taumu‘á ‘o e lēsoní.
3. Ngaahi nāunau ‘oku fie ma‘ú:
 - a. Tohi ‘a Molomona ma‘á e tamasi‘i taki taha.
 - b. Tatau ‘e fitu ‘o e la‘i va‘é ‘i he ngata‘anga ‘o e lēsoní. Pea hiki ‘a e ngaahi fo‘i ko ‘ení ‘i he la‘i va‘é taki taha: Muimui, ‘i he, palōfitá, he ‘okú ne, ‘ilo‘i, ‘a e, halá.
 - c. Ko ha tatau ‘o ha lea na‘e fai ‘e he palōfita mo‘uí (mei ha tatau ‘o e Ensign, pe Tūhulu ‘oku hā ai ‘a e konifelenisí).
 - d. Ko ha fakatatā ‘o e palōfita mo‘uí.

Fokotu‘u ki he Founa Fai ‘o e Lēsoní

Fakaafe‘i ha taha ‘o e fānaú ke ne fai ‘a e fua lotú.

‘Ekitiviti ke taki‘aki e tokangá

Ki mu‘a pea kamata ‘a e kalasí, hanga ‘o fakapipiki ‘a e ‘ū la‘i va‘é, fakahanga ki lalo ‘i ha fa‘ahinga fokotu‘utu‘u pē, ‘i he faliki ‘o e loki akó. ‘Ai ke a‘u ‘a e ‘ū la‘i va‘é ki he fakatatā ‘o e palōfita mo‘uí. Kole ange ki he fānaú ke nau muimui ki he hala ‘o e topu va‘é; tānaki ‘a e ‘ū la‘i va‘é ‘o fokotu‘utu‘u ki hono tu‘unga totonú. Pea fekau ki he kalasí ke nau lau le‘o lahi ‘a e me‘a ‘oku tohi aí. Fakamatala‘i ange kapau te tau talangofua ki he ngaahi lea ko ‘ení, te tau lava ‘o ‘ilo‘i ‘a e mo‘oní pea faka‘ehi‘ehi mei hano kākaa‘i kitautolu. Fakamatala‘i ange ‘oku fekau‘aki ‘a e lēsoni ko ‘ení mo e palōfita ko Nīfaí, ‘a ia ko e foha ‘o Hilamani. Na‘e ‘ilo ‘e Nīfaí ha fakapō na‘e ‘osi fakahoko pea mo e toko taha na‘á ne fakahoko ‘a e fakapoó ka na‘e ‘ikai te ne ‘i he potu na‘e fakahoko ai iá. Fakahā ange ki he fānaú ‘i he‘enau ako ‘o toe lahi ange ki he palōfita ko Nīfaí, te nau lava ‘o fakamālohia ‘a ‘enau falala ki he ngaahi lea ‘a e palōfita mo‘uí.

Fakamatala mei he Folofolá

Ako‘i ki he fānaú ‘a e fakamatala ki he fakatokanga mo e me‘a na‘e hoko kia Nīfaí mei he Hilamani 7–9. (Ko ha fokotu‘u ki ha ngaahi founa ke ako‘i‘aki ‘a e ngaahi fakamatala mei he folofolá, vakai, “Faiako mei he Ngaahi Folofolá,” p. vii.) Fakamamafa‘i ange ‘oku ‘omi ‘e he Tamai Hēvaní ‘a e kau palōfitá ke nau ako‘i kitautolu fekau‘aki mo e Fakamo‘uí, tokoni‘i kitautolu ke tau ma‘u ‘a e fiefiá, tokoni‘i ke tau fakatomalá, pea fakatokanga mai ki he ngaahi me‘a ‘e hokó.

Ngaahi Fehu‘i ke Alea‘i mo Faka‘aonga‘i

Ako ‘a e ngaahi fehu‘i mo e ngaahi fakamo‘oni folofola ko ‘ení ‘i he teuteu ho‘o lēsoní. Faka‘aonga‘i ‘a e ngaahi fehu‘i ‘a ia ‘okú ke ongo‘i ‘e tokoni lelei taha ki he fānaú ke mahino kiate kinautolu e ngaahi folofolá pea faka‘aonga‘i ‘a e ngaahi

tefito'i mo'oni 'i he'enu mo'ui. 'E tokoni 'a ho'o lau fakataha ko ia mo e fanau 'i he kalasi 'a e ngaahi fakamo'oni ke nau ma'u ha 'ilo lahi ange ki he ngaahi folofola.

- Ko hai 'a e kau kaiha'a 'a Katianetoni? (Hilamani 6:18.) Ko e ha 'a e ngaahi aleapau na'e fai 'e he kautaha ko 'eni? (Hilamani 6:21–22.) Ko e ha 'a e ngaahi anga kovi na'e fai 'e he kau kaiha'a 'a Katianetoni? (Hilamani 6:23.)
- Ko e ha e me'a na'e fai 'e Nifai koe'uhí ko e anga-kovi 'a e kakaí? (Hilamani 7:6–7, 10.) Ko e ha e me'a na'e fai 'e he kakaí 'i he taimi na'a nau mamata atu ai kiate ia 'i he tauá? (Hilamani 7:11–12.)
- Ko e ha 'a e me'a na'e lea'aki 'e Nifai ki he kakaí? (Hilamani 7:13–18.) 'Oku mou pehē ko e ha hono 'uhinga ne lea ai ki he fakatomalá? Ko e ha 'a e me'a kuo pau ke tau fai ke fakatomalá?
- Ko e ha 'a e me'a na'e lea'aki 'e Nifai 'e hoko ki he kakaí kapau 'e 'ikai te nau fakatomalá? (Hilamani 7:19, 22.) Na'e anga fēfē hono 'ilo'i 'e Nifai 'e hoko 'a e ngaahi me'a ko 'eni? (Hilamani 7:29.) Ko e ha mo ha ngaahi me'a kuo fakahā mai 'e he kau palōfita kehē 'e hoko kiate kitautolu kapau 'e 'ikai ke tau fakatomala? 'E anga fēfē 'a e tokoni'i kitautolu 'e he'etau fanongo ki he palōfita mo'ui?
- Ko e ha 'a e tali e kau fakamāú ki he ngaahi akonaki 'a Nifai? (Hilamani 8:1.) Na'e anga fēfē hono malu'i 'e he ni'hi 'o e kakaí 'a Nifai? (Hilamani 8:7–9.) Ko e ha hono 'uhinga 'oku fa'a fie ma'u ai ke te loto-to'a ka te toki lava 'o tu'u ma'u 'i he mo'oni? Ko e ha 'a e me'a te tau lava 'o fai ke poupou'i 'a e palōfita mo'ui?
- Ko e ha 'a e me'a 'oku fakamo'oni 'e he kau palōfita mā'oni'oni? (Hilamani 8:14–16.) Ko e ha 'a e me'a kuo ako'i mai 'e he palōfita mo'ui fekau'aki mo Sīsū Kalaisi? (Mahalo pē te ke fie ma'u ke ke vahevahe ha pōpoaki nounou 'a e palōfita mo'ui fekau'aki mo Sīsū.)
- Ko e ha 'a e me'a na'e fakahā 'e Nifai ki he kakaí fekau'aki mo e tu'i fakamaau lahi? (Hilamani 8:27–28.) Na'e anga fēfē hono 'ilo'i 'e Nifai 'a e me'a na'e hokó?
- Ko e ha 'a e me'a na'e fakakaukau ki ai 'a e kau tangata 'e toko nimá 'i he'enu lele ko ia ki he nofo'anga 'o e fakamāú? (Hilamani 9:2.) Na'e anga fēfē ha'atau 'ilo'i na'e faifai pē pea tui 'a e kau tangata 'e toko nimá ki he ngaahi lea 'a Nifai? (Hilamani 9:4–5, 39.) Ko e ha 'a e me'a te tau lava 'o fai ke fakamālohia ai 'etau fakamo'oni ki he palōfita mo'ui?
- Na'e anga fēfē 'a e feinga e kau fakamaau kehē ke fakaloto'i 'a e kakaí ko ha palōfita loi 'a Nifai? (Hilamani 9:16.) Ko e ha 'a e tali 'a Nifai ki he'enu talatalaaki? (Hilamani 9:25–35.)
- Ko e ha 'a e ola 'o e kikite 'a Nifai ki he ni'hi 'o e kakaí? (Hilamani 9:39–41.) 'Oku anga fēfē hono tāpuaki'i koe 'i ho'o muimui ki he kau palōfita? Mahalo pē te ke fie faka'aonga'i 'a e 'ekitiviti fakatupulaki 3 ke tokoni'i 'a e fanau ke mahino kiate kinautolu 'a e fatongia 'o ha palōfita.

Ngaahi 'Ekitiviti Fakatupulaki

Kapau te ke fie ma'u peá ke faka'aonga'i ha taha pe lahi ange 'o e ngaahi 'ekitiviti ko 'eni 'i ha fa'ahinga taimi pē lolotonga 'a e lēsoni pe ko hano fakamanatu, fakamatala fakanounou pe tukupā.

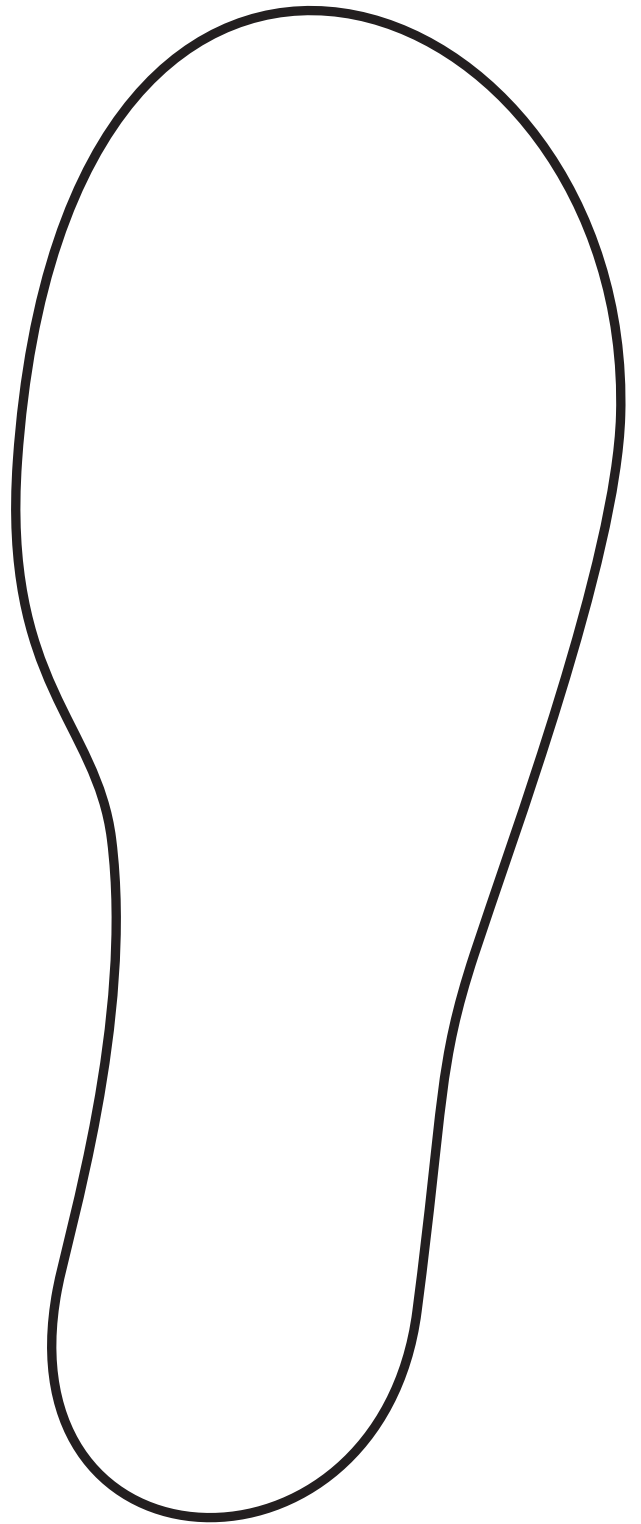
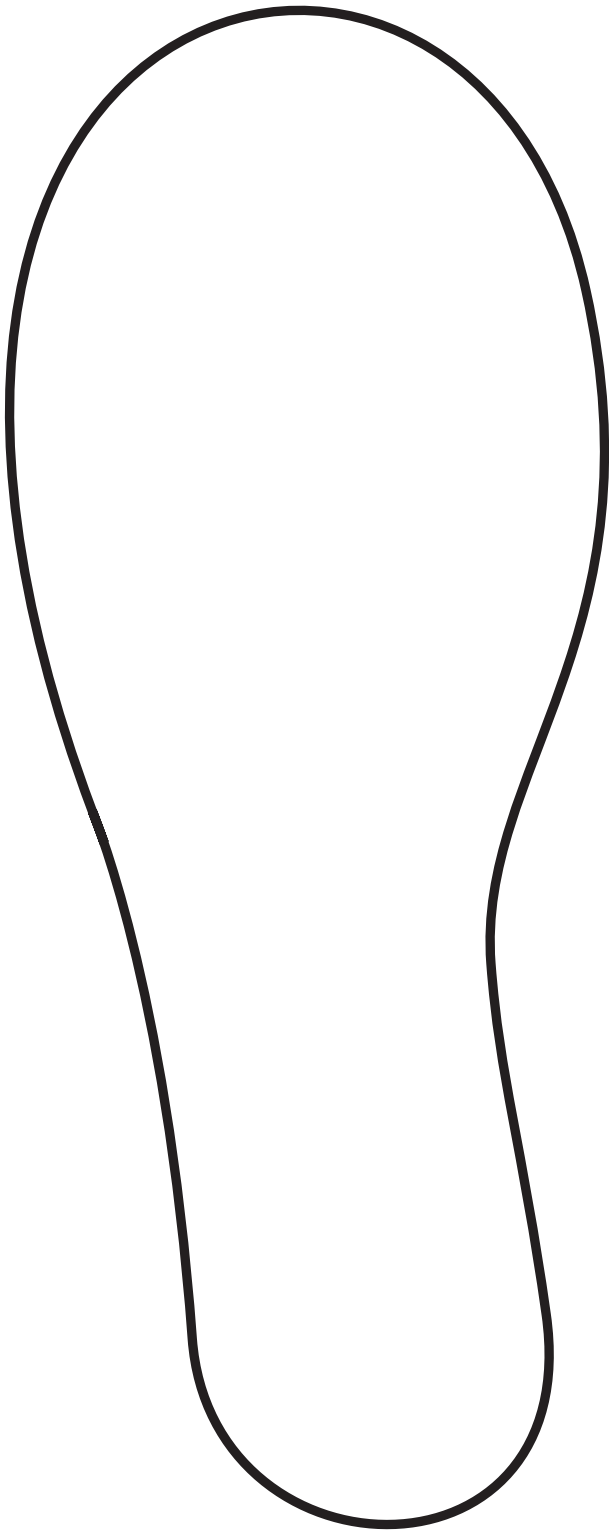
1. Fekau ki he fānaú ke nau fakatāta'i 'a e fakamatala mei he Hilamani 8–9.
2. Lau mo alea'i 'a e fakamatala ko 'eni meia 'Eletā Sēmisi E. Fausi:

“Kuo ‘osi tala’ofa mai ‘e ma’u ‘e he Palesiteni ‘o e Siasí ‘a e fakahinohino ma’akitautolu hono kotoa ‘a ia ko ha tangata ma’u fakahā ‘a e Siasí. ‘Oku tu’unga ‘a ‘etau nongá mei he’etau tokanga ki he ngaahi me’a ‘okú ne lea’akí pea muimui ki he’ene akonakí” (in Conference Report, ‘Okatopa 1989, p. 11; pe Ensign, Nōvema 1989, p. 10; vakai foki, T&F 21:4–6).

3. Alea’i ‘a e founga ‘oku kei hokohoko mai ai ‘a e kau palōfita ‘i he Siasí ke ma’u ‘a e ‘ilo mei he Tamai Hēvaní. ‘Oange ha fakatātā ‘o e ngaahi fakahā ‘i he ngaahi ‘ahó ni, hangē ko e Lea ‘o e Potó (vakai, T&F 89), pea mo e founga ‘oku tāpuaki’i ai ‘a e mo’ui ‘a kinautolu ‘oku muimui ki aí. Vahevahe ha lea ‘a e palōfita mo’uí mei ha konifelenisi ne toki fai (vakai, Ensign, pe taha ‘o e ngaahi Tūhulu). Fehu’i ange ki he fānaú pe ‘e anga fēfē ‘a hono tāpuaki’i kinautolu ‘i he’enu muimui ki he akonaki ‘a e palōfitá.
4. Toe fakamanatu ‘a e tefito ‘o e tui hono nimá pea tokoni’i ke nau ako ma’u loto ia.
5. Hiva’i pe lau ‘a e fakalea ‘o e “Ko ha Ki’i Le’o Kuo Ongó Mai” (Children’s Songbook, p. 106) pe “Muimui ki he Palōfitá” (Children’s Songbook, p. 110).

Faka’osí

Fakamo’oní	Vahevahe ho’o fakamo’oni ki he palōfita mo’uí pea mo e mo’oni ‘o e me’a ‘okú ne ako’í. Pea fakahā ange ki he fānaú ‘a hono tāpuaki’i koe ‘i ho’o muimui ki he ngaahi akonaki ‘a e palōfitá.
Laukonga ‘oku Fokotu’u Atu ke Fai mei ‘Apí	Fokotu’u ange ki he fānaú ke nau ako mei ‘api ‘a e Hilamani 8:25–28, 9 ko ha fakamanatu ‘o e lēsoni ko ‘ení. Fakaafe’i ha taha ‘o e fānaú ke ne fai ‘a e lotu tukú.

Taumu'á

Ke ako'i ki he fānaú 'oku fakafou 'i he mālohi mo e mafai 'o e lakanga fakataula'eikí 'a hono fakahinohino mo tāpuaki'i 'e Sisū Kalaisi 'a 'ene kau muimu'i pea mo hono Siasí.

Teuteú

1. Ako 'i he fa'a lotu 'a e Hilamani 10. Ako 'a e lēsoní peá ke fili pe 'e anga fēfē ho'o ako'i ki he fānaú 'a e fakamatala mei he folofolá. (Vakai, "Teuteu ho'o Lēsoní," p. vi mo e "Faiako mei he Ngaahi Folofolá," p. vii.)
2. Me'a mākehe ke fai: Hilamani 11:1–18.
3. Fili 'a e ngaahi fehu'i mo e ngaahi 'ekitiviti fakatupulaki 'a ia 'e fakakau mai ki ai 'a e fānaú pea tokoni lelei taha kiate kinautolu ke nau a'usia 'a e taumu'a 'o e lēsoní.
4. Ngaahi nāunau 'oku fie ma'ú: Tohi Molomona ma'á e tamasi'i taki taha.

Fokotu'u ki he Founga Fai 'o e Lēsoní

Fakaafe'i ha taha 'o e fānaú ke ne fai 'a e fua lotú.

'Ekitiviti ke taki'aki
e tokangá

Hanga 'o tāmāte'i 'a e māmá ke kamata'aki 'a e kalasí. Pea fehu'i ange ki he fānaú pē 'oku nau fakatokanga'i ha me'a 'oku ngali kehe. Kole ange ki ha taha ke ne fakaulo 'a e māmá. Fakamatala ange 'o fekau'aki mo hono hanga ko ia 'e he mālohi 'o e 'uhilá 'o 'omi 'a e māmá. Alea'i 'a e ngaahi me'a 'oku fakalele 'aki 'a e 'uhilá 'i he ngaahi 'api 'o e fānaú (sitou, 'aisi, 'ū ī, ngaahi me'a ngāue, mo e ngaahi alā me'a pehē). Fakamatala'i ange ko e lēsoni ko 'ení 'oku fekau'aki ia mo ha fa'ahinga mālohi 'oku mākehe ange, ko ha mālohi 'oku mālohi lahi ange 'i he 'uhilá: ko e mālohi 'o e lakanga fakataula'eiki 'a e 'Otuá.

'Ekitiviti fetongitongi

Ki he ngaahi loki ako 'oku 'ikai ke 'uhilá, vakai, 'ekitiviti fakatupulaki 1.

Fakamatala mei
he Folofolá

Ako'i ki he fānaú 'a e fakamatala mei he Hilamani 10 ki hono ma'u ko ia 'e Nifai 'a e mālohi 'o e fai silá mo e malu'i 'o e lakanga taula'eikí ke fai e ngāue 'a e Tamai Hēvaní. (Ko ha fokotu'u ki ha ngaahi founga ke ako'i'aki 'a e ngaahi fakamatala mei he folofolá, vakai, "Faiako mei he Ngaahi Folofolá," p. vii.)

Ngaahi Fehu'i
ke Alea'i mo
Faka'aonga'i

Ako 'a e ngaahi fehu'i mo e ngaahi fakamo'oni folofola ko 'ení 'i he teuteu ho'o lēsoní. Faka'aonga'i 'a e ngaahi fehu'i ko ia 'okú ke ongo'i 'e tokoni lelei taha ki he fānaú ke mahino kiate kinautolu 'a e ngaahi folofolá pea faka'aonga'i 'a e ngaahi tefito'i mo'oní 'i he'enau mo'uí. 'E tokoni foki ho'o lau fakataha mo e fānaú 'i he kalasí 'a e ngaahi fakamo'oní ke nau ma'u ha 'ilo lahi ange ki he ngaahi folofolá.

- Ko e hā 'a e me'a na'e fai 'e Nifai 'i he taimi ko ia ná ne 'alu ai ki hono falé? (Hilamani 10:2–3.) Ko e hā hono 'uhinga 'o e fakalaulautó? (Ke fakakaukau ki ai pe fakakaukau'i ke toe lahi ange.) Ko e hā 'a e me'a 'oku totonu ke tau fakalaulautoto pe fakakaukau ki a'i?

- Ko e hā hono 'uhinga ne faka'au ke fakalotosi'i ai kia Nīfai 'i he'ene ngāue ke malanga'i 'aki 'a e ongoongolelei ki he Kau Nīfai? (Hilamani 10:3.)
- Ko e hā 'a e me'a na'e 'ia Nīfai ne hoko 'o fakahōifua ai ki he Tamai Hēvaní mo Sīsū Kalaisí? (Hilamani 10:4.) 'E anga fēfē ha'atau fakahōifua kinaua?
- Ko e hā 'a e ngaahi tāpuaki na'e palōmesi ange 'e Sīsū Kalaisi kia Nīfai? (Hilamani 10:5.) Ko e hā hono 'uhinga na'e 'ikai ke lotu ai 'a Nīfai ki ha fa'ahinga me'a 'oku "fepaki mo e finangalo 'o [Kalaisí]"? 'E anga fēfē ha'atau ako ke muimui ki he finangalo 'o Sīsū Kalaisí?
- Ko e hā e mālohi na'e foaki ange kia Nīfai? (Hilamani 10:6–10.)
- Ko e hā e mālohi 'o e fai silá na'e foaki ange kia Nīfai? (Hilamani 10:7; vakai foki, T&F 132:7.) 'E anga fēfē 'a hono tāpuaki'i kitautolu 'i he 'ahó ni 'e he mālohi 'o e fai silá? ('E lava ke fakama'u fakataha 'a hotau fāmilí 'i he temipalé ki he ta'e ngatá.) Ko e hā 'a e ongo 'okú ke ma'u 'i ho'o 'ilo'i 'e lava ho fāmilí ke nau nofo fakataha ki he ta'e ngatá? (Kapau 'oku 'i ai ha ni'hi 'o e fānaú kuo nau 'osi 'alu ki he temipalé ke sila, mahalo 'e lelei ke ke kole ange ke nau vahevahe 'a e ongo 'oku ma'u 'i he taimi 'oku sila'i ai kinautolu ki honau ngaahi fāmilí.)
- Ko e hā 'a e me'a na'e fekau 'e he 'Eikí ke lea'aki 'e Nīfai ki he kakaí? (Hilamani 10:11.) Na'e anga fēfē hono fakahā 'e Nīfai 'ene talangofuá 'i he taimi na'e 'osi ai e folofola 'a e 'Eikí kiate iá? (Hilamani 10:12.) Ko e hā 'a e ngaahi founa 'oku folofola mai ai 'a e 'Eikí? 'E anga fēfē ha'atau fakahā 'etau talangofuá?
- Ko e hā hono 'uhinga na'e hanga ai 'e he kikite 'a Nīfai ki hono fakapoongi 'o e tu'i fakamaau lahi 'o liliu 'a e mo'ui 'a e Kau Nīfai? (Hilamani 10:13.)
- Na'e anga fēfē hono malu'i 'o Nīfai 'i he'ene fakahā e folofola 'a e 'Otuá ki he kakai ko 'ení? (Hilamani 10:15–17.) 'Oku mou pehē ko e hā hono 'uhinga "ko e mālohi 'o e 'Otuá na'e 'ia" Nīfai? 'Oku anga fēfē hono hanga 'e he lakanga fakataula'eikí 'o tāpuaki'i mo malu'i kitautolu 'i he ngaahi 'ahó ni?
- Ko e hā 'a e ola e ngaahi akonaki 'a Nīfai 'i he kakai ko 'ení? (Hilamani 10:18.)
- 'Oku anga fēfē hono tāpuaki'i koe mo ho fāmilí 'e he mālohi 'o e lakanga fakataula'eikí?

Ngaahi 'Ekitiviti Fakatupulakí

Kapau te ke fie ma'u peá ke faka'aonga'i ha taha pe lahi ange 'o e ngaahi 'ekitiviti ko 'ení 'i ha fa'ahinga taimi pe lolotonga 'a e lēsoní pē ko hano fakamanatu, fakamatala fakanounou pe tukupā.

1. Tala ange ki he fānaú 'okú ke fakakaukau ki ha fo'i lea. Kole ange ke nau fakafanongo ki he ngaahi fakamatala ko 'ení pea hiki honau nimá 'i he taimi 'oku nau 'ilo'i ai 'a e fo'i leá.
 Ko e mālohi ia 'o e 'Otuá.
 Pea 'i hono mālohí 'oku tāpuekina ai 'e he 'Eikí 'ene fānaú pea mo hono Siasí.
 Ko kinautolu ko ia 'oku nau ma'u 'a hono mālohí 'oku nau fakafofonga'i 'a e 'Eiki ko Sīsū Kalaisí.
 'Oku fakanofu 'a kinautolu ko ia 'oku nau ma'u 'a e mālohi ko 'ení ke nau fai 'a e ngaahi me'a ko ia 'oku finangalo 'a e Fakamo'uí ke nau fakahokó.
- 'Oku ui ko e hā 'a e mālohi ko 'ení? (Ko e lakanga fakataula'eikí.)

2. Faka'alí'ali 'a e ngaahi konga lea ko 'ení: "Tíkoni," "Akonaki," "Taula'eiki," "Kaumātu'a," "Hongofulu mā ua," "Hongofulu mā fā," "Hongofulu mā ono," "Hongofulu mā valu."

Lau taha taha 'a e ngaahi faka'uhinga ko 'ení ki he fānaú pea fakaafe'i ke nau kumi 'a e ongo konga lea ko ia 'oku hoa mo e faka'uhingá pea fakapipiki kinautolu 'i he palakipoé. 'E toe fakatupu fakakaukau ki he fānaú 'oku lalahi angé kapau 'oku 'ikai lau fakahokohoko 'a e ngaahi faka'uhingá 'i hono hokohoko totonú. ('Oku to'o 'a e ngaahi 'uhinga ki he ngaahi fatongia 'o e Lakanga Taula'eiki Faka-Ēloné mei he Tokāteline mo e Ngaahi Fuakava 20:46–59. 'Oku to'o 'a e ngaahi faka'uhinga ko ia 'o e lakanga kaumātu'a 'i he Lakanga Taula'eiki Faka-Melekisētekí mei he Tokāteline mo e Ngaahi Fuakava 20:38–45; 107:11–12.)

- a. Kuo 'osi foaki kiate au 'a e Lakanga Taula'eiki Faka-Ēloné. 'Oku ou tufa 'a e sākalamēnití. Te u lava 'o hoko ko ha taha tala fekau ma'á e kau taki lakanga fakataula'eikí. 'Oku ou tñaki 'a e foaki 'aukaí. Pea 'oku ou tokoni ke tauhi 'a e fale lotú mo e kekele 'o e Siasí. Ko hai au? 'Oku ou ta'u fiha pea toki lava ke fakanofu au? (Ngaahi La'i Pepá: "Tíkoni," "Hongofulu mā ua")
- b. 'Oku ou ma'u 'a e Lakanga Taula'eiki Faka-Ēloné. 'Oku ou fai 'a e ngaahi fatongiá pea ma'u e mālohi kotoa ko ha tíkoni, pea 'oku ou teuteu'i 'a e mā mo e vai ki he sākalamēnití. 'E lava pē ke vahe'i au ke u ko ha faiako faka'api. Ko hai au? Te u ta'u fiha pea toki lava 'o fakanofu aú? (Ngaahi La'i Pepá: "Akonaki," "Hongofulu mā fā")
- c. 'Oku ou ma'u 'a e Lakanga Taula'eiki Faka-Ēloné. 'Oku ou ma'u 'a e ngaahi fatongiá pea ma'u e mālohi kotoa ko ha tíkoni mo e akonaki pea te u lava 'o tāpuaki'i 'a e sākalamēnití. 'Oku ou ma'u 'a e mafai ke fai papitaiso, tokoni ki he fakanofu 'o e kau ma'u Lakanga Taula'eiki Faka-Ēlone kehé pea tokanga'i ha fakataha 'i he taimi 'oku 'ikai ke 'ia ha taha ma'u Lakanga Taula'eiki Faka-Melekisēteki. Pea 'oku ou tokoni'i 'a e kāngalotu 'o e Siasí ke nau mo'ui'aki 'a e ngaahi fekaú. Ko hai au? Te u ta'u fiha pea toki lava 'o fakanofu aú? (Ngaahi La'i Pepá: "Taula'eiki," "Hongofulu mā ono")
- d. 'Oku ou ma'u 'a e Lakanga Taula'eiki Faka-Melekisētekí. Te u lava 'o ngāue fakafaipekau taimi kakato. 'Oku ui au ke faiako, fakamatala, enginaki, papitaiso mo tokanga'i 'a e Siasí. Pea te u lava 'o foaki 'a e me'a'ofa 'o e Laumālie Mā'oni'oni, tataki ha ngaahi fakataha'anga, tāpuaki'i 'o e fānaú, faingāue ki he mahakí mo tāpuaki'i 'a e kau mēmipa 'o e fāmilí. Ko hai au? Te u ta'u fiha pea toki lava 'o fakanofu aú? (Ngaahi La'i Pepá: "Kaumātu'a," "Hongofulu mā valu")

Kole ange ki he fānaú ke nau tala mai ha me'a 'e taha 'oku nau ako fekau'aki mo e ngaahi fatongia 'o e lakanga fakataula'eiki 'e fā ko 'ení.

3. Fai 'a e talanoa ko 'ení 'o fekau'aki mo e mālohi 'o e lakanga fakataula'eikí:

Ko ha mēmipa 'a 'Eletā Hiu B. Palauni 'i he Kōlomu 'o e Kau 'Aposetolo 'e Toko Hongofulu Mā Uá. 'I he taimi na'e kei s'i ai 'a 'Eletā Palauní, na'e hoko ia ko ha 'ōfisa 'i he kau tau Kanatianí (Canadian) pea na'e 'ave ia ki 'Ingilani ke kau 'i he Tau Lahi hono 'Uluaki ma'á e tu'i 'o 'Ingilaní.

Na'e manako 'a 'Eletā Palauni 'i he'ene hoko ko ha 'ōfisa ki he tu'i koe'uhí 'okú ne ma'u ha mafai ke fai 'a e ngaahi me'a lahi ma'á e tu'i.

'I ha pongipongi 'e taha na'e fai mai ai kia 'Eletā Palauni ha telefoni. Na'e fie ma'u 'e ha sōtia 'i he fale mahakí ke 'alu ange 'a 'Eletā Palauni. Na'e toko lahi foki 'a e kau sōtia 'i he fale mahakí ne nau kole kia 'Eletā Palauni ke 'a'ahi ange kiate kinautolu. Ne nau 'ilo'i 'okú ne ma'u 'a e mafai mei he tu'í ke ne fakafoki kinautolu ki honau ngaahi 'apí. Pea 'i he taimi na'e 'alu ai 'a 'Eletā Palauni ki he fale mahakí, na'á ne fakakaukau ki he mafai 'okú ne ma'u ko ha 'ōfisa pē. Na'á ne ongo'i fiemālie 'i he'ene lava ko ia ke lea ma'á e tu'í pea fili kapau 'oku totonu ke nofo pe foki ki 'api 'a e kau sōtiá.

'I he taimi na'e 'alu atu ai 'a 'Eletā Palauni ki he loki 'o e kau sōtiá, na'e 'ikai kole 'a e sōtiá ia ke 'ave ia ki 'api. Ka na'á ne pehē ange, "'E Palauni, te ke lava 'o faingāue mai kiate aú? 'Oku ou ilifia he te u mate au, pea 'oku ou fie ma'u koe ke ke kole ki he 'Otuá ke ne tuku mai ke u mo'ui."

Na'e fu'u 'ohovale 'a 'Eletā Palauni. Na'e 'ikai kole ange 'a e sōtiá ke ha'u koe'uhí ko ha 'ōfisa ia pea te ne lava 'o fai e ngāue 'a e tu'í. Ka na'e kole ange 'a e sōtiá ke ne ha'ú koe'uhí he na'á ne ma'u 'a e lakanga fakataula'eikí pea te ne lava 'o fai e ngāue 'a e Tamai Hēvaní. Na'e 'ilo'i 'e 'Eletā Palauni 'e 'ikai lava 'e he mafai 'o e tu'í 'o fakahaofi e mo'ui 'a e sōtiá. Ka ko e mālohi pē 'o e Tamai Hēvaní te ne lava 'o fakahaofi 'a e sōtiá. Pea 'i he taimi na'á ne hili ai hono nimá ki he 'ulu 'o e sōtiá pea ne fai ha faingāué, na'á ne ongo'i loto mā'ulalo mo'oni.

'I he taimi na'e 'alu atu ai 'a 'Eletā Palauni mei he fale mahakí, na'e 'ikai ke ne fakakaukau ki hono mafai ko ha 'ōfisa ia. Ka na'á ne fakakaukau ki hono mālohi lakanga fakataula'eikí. Na'á ne 'ilo'i foki kuo pau ke ma'u 'e he tangatá 'a e lakanga fakataula'eikí ke fakahoko 'aki 'a e ngāue 'a e Tamai Hēvaní 'i māmani. Pea na'á ne fiefia 'i he'ene ma'u 'a e lakanga fakataula'eikí pea ke ne lava 'o fai e ngāue 'a e 'Otuá. (To'o mei he Hugh B. Brown, *Continuing the Quest*, pp. 26–27.)

4. 'Oange ki he fānaú 'a e taha 'o e ngaahi fakatatā pe ha me'a 'e meimei tatau mo ia 'oku faka'aonga'i 'e he kau ma'u lakanga fakataula'eikí. (Te ke lava 'o ma'u 'a e ngaahi fakatātaá mei he laipeli 'i he fale lotú.) Fakaafe'i 'a e fānaú ke nau faka'alí'ali 'enau fakatātaá mo fakamatala'i pē ko e hā 'a e ouau 'oku fakahoko 'i he fakatatā taki taha pea ko e hā 'a e lakanga 'oku ma'u 'e he tamasi'i pe tangatá.
 Tamasi'i 'oku Papitaiso (62018)
 Ta'ahine 'oku Hilifakinima (62020)
 Tufaki 'o e Sākalamēnití (62021)
 Fakanofa 'o e Lakanga Fakataula'eikí (62341)
 Faingāue ki he kau Mahakí (62342)
 Tāpuakii 'a e Sākalamēnití (62343)
5. Lau mo alea'i 'a e Molonai 3, 'a ia 'okú ne fakamatala'i 'a e anga hono fakanofa 'a e kau taula'eikí mo e kau akonakí 'e ha kaumātu'a.
6. Lau mo alea'i 'a e tefito 'o e tui hono nimá. Pea tokoni'i 'a e fānaú ke nau ako ma'u loto 'a e ngaahi tefito 'o e tui ko 'ení.
7. Hiva'i pe lau 'a e fakalea 'o e "Ko e Mafai Kuo 'Omai" (*Children's Songbook*, p. 89).

Faka'osi

Fakamo'oni	Fai ha'o fakamo'oni ki he tāpuaki 'o e mālohi e lakanga fakataula'eikí 'i ho'o mo'uí. Fakaafe'i 'a e fānaú ke nau vahevahe mai ha ngaahi me'a na'e hoko ai 'a e lakanga fakataula'eikí ko ha tāpuaki 'i he'enau mo'uí.
Laukonga 'oku Fokotu'u Atu ke Fai mei 'Apí	Fokotu'u ange ki he fānaú ke nau ako mei 'api 'a e Hilamani 10:1–12 ko ha fakamanatu 'o e lēsoni ko 'ení. Fakaafe'i ha taha 'o e fānaú ke ne fai 'a e lotu tukú. Fakatokanga'i angé: Kapau te ke fie faka'aonga'i 'a e 'ekitiviti ke taki'aki e tokanga ki he lēsoni 'i he uike kaha'ú, hanga 'o vahe'i 'a e kau mēmipa 'e toko tolu 'o e kalasí ke nau ma'u ha taimi fe'unga ke nau fai 'a e teuteú.

Ko e Tangata Leimana ko Samuelá

Lēsoni
31

Taumu'á	Ke ako'i ki he fānaú 'oku hanga 'e he kau palōfitá 'o tomu'a fakahā mai 'a e mo'ui mo e ngāue 'a Sīsū Kalaisí.
Teuteú	<ol style="list-style-type: none">1. Ako 'i he fa'a lotu 'a e Hilamani 13–14, 16 mo e 3 Nīfai 23:9–13. Ako 'a e lēsoní peá ke fili pe 'e anga fēfē ho'o ako'i ki he fānaú 'a e ngaahi fakamatala mei he folofolá. (Vakai, "Teuteu ho'o Lēsoní," p. vi mo e "Faiako mei he Ngaahi Folofolá," p. vii.)2. Me'a mākehe ke lau: Hilamani 15.3. Fili 'a e ngaahi fehu'i mo e ngaahi 'ekitiviti fakatupulaki 'a ia 'e fakakau mai ki ai 'a e fānaú pea tokoni lelei taha kiate kinautolu ke nau a'usia 'a e taumu'a 'o e lēsoní.4. Ngaahi nāunau 'oku fie ma'ú:<ol style="list-style-type: none">a. Tohi Molomona ma'á e tamasi'i taki taha.b. La'i pepa 'e tolu 'oku hiki ai 'a e konga e ngaahi kikite 'a Nīfai, 'Apinetai mo 'Alamaá (vakai, 'ekitiviti ke taki'aki e tokangá).c. Fanga ki'i me'a teuteu, hangē ko ha sikaafi, kofu fale pē pine 'oku 'asi ai e hingoa ke 'oange ki he fānaú ke nau faka'aonga'i ki hono fakatātaa'i 'a Nīfai, 'Apinetai mo 'Alamā.d. Fakatātā 4–42, Ko Samuela ko e Tangata Leimaná 'i he Funga 'Aá (Ngaahi Fakatātā 'o e Ongoongolelei 314; 62370 900).

Fokotu'u ki he Founa Fai 'o e Lēsoní

'Ekitiviti ke taki'aki e tokangá

Fakaafe'i ha taha 'o e fānaú ke ne fai 'a e fua lotú.

Fekau ki ha fānaú 'e toko tolu mei ho'o kalasí 'a ia 'oku nau lava ke laukonga lelei ke nau fakatātaa'i 'a Nīfai, 'Apinetai mo 'Alamā. 'E lava pē kapau te nau taki taha ha pine 'oku tohi'i ai 'a e hingoa 'oku nau fakatātaa'i pe ko ha teunga fakakonga pē. 'E lava ke 'ai ke hangē 'oku nau ha'u mei he taimi fuoloá ke 'a'ahi mai ki he kalasí 'o toe fakahoko mai 'a e ngaahi kikite 'o e mo'ui mo e ngāue 'a Sīsū Kalaisí:

"Na'á ku a'u ki he fonua 'o e tala'ofá 'i he meimei ta'u 'e onongeau ki mu'a pea toki 'alo'i mai 'a Kalaisí. Na'á ku fakahā ki hoku kakaí 'a e vīsonē ne u ma'u 'a ia na'á ne ako'i au ki he 'alo'i mo e pekia 'a Kalaisí: 'Peá u vakai atu, 'o toe mamata ki he tāupo'ou, 'okú ne fua ha tamasi'i 'i hono nimá. Pea na'e pehē kiate au 'e he 'āngeló: Vakai ki he Lami 'a e 'Otuá.' Pea ne u 'vakai' 'oku hiki hake ia ki he 'akaú 'o tāmata'i koe'uhí ko e ngaahi angahala 'a māmaní' (1 Nīfai 11:20–21, 33). Ko hai au?" (Nīfai.)

"Na'á ku mo'ui 'i he ta'u 'e teau nimangofulu ki mu'a 'ia Sīsū Kalaisí. Na'e 'ikai sa'ia mo tui 'a e kakaí ki he ngaahi me'a na'á ku fakahā ange kiate kinautolú. He na'á ku kikite'i 'e 'hā'ele hifo' 'a Sīsū Kalaisi 'ki he fānaú 'o e tangatá, pea huhu'i 'a hono

kakaí 'aki hono 'tautau [ia] 'i he 'akaú mo tāmatai' pea 'fua 'enau ngaahi hiá' (Mōsaia 15:1, 7, 9). Na'e tutu au koe'uhí ko 'eku fakamo'óni. Ko hai au?" (Apinetai.)

"I he hili ha'aku ma'u ha vīsone mahu'inga 'i ha ta'u 'e teau ki mu'a pea 'alo'i 'a Sīsū Kalaisí, na'á ku 'ilo'i fakapapau 'e lava pē ke fakahaofi au 'i he'etau Fakaleleí, 'a ia 'e hā'ele mai. Pea na'á ku fononga ki he feitu'u kotoa pē ke fakahā ki he kakaí 'a e me'a 'oku ou 'ilo'i, 'a ia ko e "Alo 'o e 'Otuá . . . te ne hā'ele atu, 'o kātaki'i 'a e ngaahi mamahi mo e ngaahi me'a faingata'a pea mo e ngaahi 'ahi'ahi kehekehe kotoa pē. . . . Pea te ne to'o kiate ia 'a e maté, koe'uhí ke ne vete 'a e ngaahi ha'i 'o e maté [mo] tokoni'i 'a hono kakaí 'o fakatatau ki he'enau ngaahi vaivaí' (Alamā 7:10–12). Ko hai au?" (Alamā.)

Fakamatala'i ange na'e 'ikai ngata pē 'i hono kikite'i 'e he kau palōfita 'e toko tolu ko 'ení 'a Sīsū Kalaisi, ka na'e fai pehē 'e he kau palōfita kehé. Vakai ki he Mōsaia 13:33: "Ikai na'e kikite kiate kinautolu 'a Mōsese ki he hā'ele mai 'a e Mīsaia pea mo hono huhu'i 'e he 'Otuá 'a hono kakaí? 'lo, pea na'a mo e kau palōfita kotoa pē kuo nau kikite talu mei he kamata'anga 'o māmani—'ikai kuo nau lau ki he ni'ihi 'o e ngaahi me'á ni?" Fakamatala'i ange te nau ako 'i he lēsoni ko 'ení ki ha palōfita mahu'inga 'e taha, ko e tangata Leimana ko Samuela, 'a ia na'á ne faiako 'aki 'a e loto-to'a mo'oni mo e mālohi 'o hono 'alo'i 'o Kalaisí, pekiá pea mo 'ene ngāue fakafaifekaú.

Fakamatala mei
he Folofolá

Ako'i ki he fānaú 'a e fakamatala ko ia ki he tangata Leimana ko Samuelá mei he Hilamani 13–14, 16. (Ko ha fokotu'u ki ha ngaahi founa ke ako'i'aki 'a e ngaahi fakamatala mei he folofolá, vakai, "Faiako mei he Ngaahi Folofolá," p. vii.) Fakamamafa'i ange na'e ako'i mahinongofua 'e Samuela 'a e kakaí kia Sīsū pea mo e Fakaleleí.

Ngaahi Fehu'i
ke Alea'i mo
Faka'aonga'i

Ako 'a e ngaahi fehu'i mo e ngaahi fakamo'oni folofola ko 'ení 'i he teuteu ho'o lēsoni. Faka'aonga'i 'a e ngaahi fehu'i 'a ia 'okú ke ongo'i 'e tokoni lelei taha ki he fānaú ke mahino kiate kinautolu e ngaahi folofolá pea faka'aonga'i 'a e ngaahi tefito'i mo'oni 'i he'enau mo'uí. 'E tokoni foki 'a ho'o lau fakataha mo e fānaú 'i he kalasí 'a e ngaahi fakamo'oni ke nau ma'u ha 'ilo lahi ange ki he ngaahi folofolá.

- Ko e hā 'a e pōpoaki na'e fekau ki he tangata Leimana ko Samuelá ke ne fakahā ki he Kau Nīfaí? (Hilamani 13:6–7.) Ko e hā 'a e ngaahi pōpoaki fakafiefia na'e fekau ke ako'i 'e Samuelá? (Hilamani 14:9, 11–13. Fakamatala'i ange 'oku 'uhinga 'a e "ngaahi pōpoaki fakafiefiá" ki he "ngaahi ongoongo lelei," pē ongoongoleleí.) Ko e hā hono 'uhinga 'oku hoko ai 'a e ongoongolelei 'a Sīsū Kalaisí ko ha ongoongo fakafiefia kiate kitautolú? (Te tau lava ai 'o fakatomala pea fakamolemole'i 'etau ngaahi angahalá.)
- Ko e hā 'a e me'a na'e fakahā ange 'e Samuela 'e hoko ki he Kau Nīfaí kapau 'e 'ikai ke nau fakatomala? (Hilamani 13:6, 8–10.) Ko e hā hono 'uhinga 'oku mahu'inga ai ke nofo'ia 'a e Laumālié 'iate kitautolu? Ko e hā hono 'uhinga 'oku mahu'inga ai ke 'oua 'e fakatoloi ke fakatomalá? (Hilamani 13:38.)
- Ko hai na'e muimui ki ai 'a e Kau Nīfaí kae 'ikai ko e kau palōfitá? (Hilamani 13:27–29.) Ko e hā 'a e "[ngaahi] fakahinohino 'oku vale mo kui" 'okú ne tataki 'a e kakaí 'i he ngaahi 'ahó ni? 'Oku anga fēfē 'a e feinga e ni'ihi kehé ke nau fakaloto'i kitautolu ke tau fai 'a e ngaahi me'a 'oku halá?
- Ko e hā hono 'uhinga na'e 'ikai tali ai 'e he kakaí 'a e ngaahi akonaki 'a Samuelá? (Hilamani 14:10.)
- Faka'ali'ali 'a e fakatatā 'o Samuela ko e Tangata Leimaná 'i he Funga 'Aá. Ko e hā hono 'uhinga ne kaka ai 'a Samuela 'i he 'ā 'o e koló? (Hilamani 14:11–12.)

Ko e hā 'a e me'a na'e kikitēi 'e Samuela 'e hoko 'i he ta'u 'e nima ka hoko ma'i pea ko e hā 'a e ngaahi faka'ilongá? (Hilamani 14:2–6.) Ko e hā 'a e ngaahi faka'ilonga 'i he taimi 'o e pekia 'a Kalaisí? (Hilamani 14:20–28.) Ko e hā hono 'uhinga ne fakahā ai 'e he 'Eikí 'a e ngaahi faka'ilonga ko 'ení ki he Kau Nīfai? (Hilamani 14:12–13, 28.)

- Ko e hā e me'a ne ako'i 'e Samuela fekau'aki mo e Fakalelei? (Hilamani 14:15–18.) Ko e hā 'a e fatongia 'oku tau ma'u 'i he taimi 'oku mahino ai kiate kitautolu 'a e Fakalelei? (Hilamani 14:19.) Ko e hā 'a e fatongia 'oku tau ma'u ki he me'a 'oku tau fai? (Hilamani 14:30–31.)
- Ko e hā e me'a na'e fai 'e he Kau Nīfai ko ia na'a nau tui kia Samuelá 'i he hili 'ene malangá? (Hilamani 16:1.) Ko e hā e me'a na'e fai 'e kinautolu ko ia na'e 'ikai tui kiate iá? (Hilamani 16:6.) 'Oku mou pehē ko e hā hono 'uhinga 'oku fili ai 'a e kakaí ke 'oua te nau tui ki he kau palōfitá? Ko e hā 'a e me'a te tau lava 'o fai ke fakamālohia ai 'etau fakamo'oni ki he kau palōfitá?

Ngaahi 'Ekitiviti Fakatupulakí

Kapau te ke fie ma'u peá ke faka'aonga'i ha taha pe lahi ange 'o e ngaahi 'ekitiviti ko 'ení 'i ha fa'ahinga taimi pē lolotonga e lēsoni pē ko hano fakamanatu, fakamatala fakanounou pe tukupā.

1. 'Omi ha lea na'e toki fai 'e he palōfita mo'uí (vakai, ki he tatau 'o e Ensign, pe taha 'o e ngaahi tūhulú). Lau ha kongá mei he leá pea tuku ki he fānaú ke nau hanga 'o kumi pē ko e hā 'a e akonaki 'oku ako'i mai 'e he palōfitá ke nau fai 'i he 'ahó ni. Hanga leva 'o hiki 'i he palakipoé 'a 'enau talí. Tuku ke hanga 'e he fānaú 'o fili ha taha 'o e tefito'i mo'oni 'oku nau fie muimui ki aí pea hiki ia 'i ha la'i pepa.
2. Tohi'i 'a e ongo taumu'a ko 'ení 'i he ongo kōlomu he palakipoé: "Ngaahi Faka'ilonga 'o e 'Alo'i 'o Kalaisí" mo e "Ngaahi Faka'ilonga 'o e Pekia 'a Kalaisí." Hiki leva 'a e kotoa e ngaahi faka'ilonga 'o hono 'alo'i mo e pekia 'a Sīsū Kalaisí 'a ia na'e alea'i 'i he lēsoni ko 'ení 'i he ngaahi la'i pepa kehekehe pea tuku kotoa kinautolu ki ha ki'i puha. Tuku ke ha'u taha taha 'a e fānaú 'o to'o ha la'i pepa 'o lau le'o lahi 'a e me'a 'oku tohi aí pea fakapipiki ia 'i he taha 'o e ongo kōlomú.

Ngaahi Faka'ilonga 'o e 'Alo'i 'o Kalaisí (Hilamani 14:2–6)

Fu'u maama lalahi 'i he langí

Ko e 'aho 'e taha mo e pō 'e taha pea mo e 'aho 'e taha 'o hangē 'ikai ha po'ulí

Ko ha fetu'u fo'ou

Ngaahi faka'ilonga lahi mo e ngaahi me'a fakafo 'i he langí

Ngaahi Faka'ilonga 'o e Pekia 'a Kalaisí (Hilamani 14:20–28)

'E fakapo'uli 'a e la'aá, māhiná mo e fetu'ú

'ikai ha maama 'i he 'aho 'e tolu

Mana mo 'uhila 'i he ngaahi houa lahi

'E ngalulululu mo tetetete 'a e fonuá

'E mafahifahi 'a e ngaahi maká

Ngaahi afā lahi

'E holo hifo 'a e ngaahi mo'ungá

Hoko 'a e ngaahi tele'á ko he ngaahi mo'unga

'E maumau'i 'a e ngaahi hala lahi

'E lala 'a e ngaahi kolo lahi

'E matangaki 'a e ngaahi tanu'angá pea 'e tu'u hake 'a e kau pekia

3. Ako ma'u loto 'a e tefito 'o e tui hono onó, fitú pe hivá.
4. Hiva'i pe lau 'a e fakalea 'o e "Ngaahi Talanoa 'i he Tohi Molomona" (Children's Songbook, p. 118), veesi 7; "Samuel Tells of the Baby Jesus" (Children's Songbook, p. 36); pe "Muimui ki he Palōfita" (Children's Songbook, p. 110).

Faka'osí

Fakamo'oni	Fakamo'oni'i ki he mo'oni 'o e ngaahi me'a ko ia 'oku fakahā mai 'e he kau palōfitá, 'o tatau pē 'i he kuo hilí mo e taimí ni.
Laukonga 'oku Fokotu'u Atu ke Fai mei 'Apí	Fokotu'u ange ki he fānaú ke nau ako mei 'api 'a e Hilamani 14:1–14, 20–31 ko ha fakamanatu 'o e lēsoni ko 'ení. Fakaafe'i ha taha 'o e fānaú ke ne fai 'a e lotu tukú.

Ko e Ngaahi Faka'ilonga ki he 'Alo'i 'o Sīsū Kalaisi 'i 'Ameliká

Lēsoni
32

Taumu'á

Ke ako'i ki he fānau 'e lava ke fakamālohia 'etau fakamo'oni kia Sīsū Kalaisi 'i he taimi ko ia 'oku tau ma'u ai 'a e tuí.

Teuteú

1. Ako 'i he fa'a lotu 'a e 3 Nīfai 1–2. Ako 'a e lēsoni peá ke fili pe 'e anga fēfē ho'oku ako'i ki he fānau 'a e ngaahi fakamatala mei he folofolá.
2. Fili 'a e ngaahi fehu'i mo e ngaahi 'ekitiviti fakatupulaki 'a ia 'e fakakau mai ki ai 'a e fānau pea mo tokoni lelei taha kiate kinautolu ke nau a'usia 'a e taumu'a 'o e lēsoni.
3. Ngaahi nāunau 'oku fie ma'ú:
 - a. Tohi 'a Molomona ma'á e tamasi'i taki taha.
 - e. Ko e ngaahi nāunau tokoni 'a ia 'oku fakakau atu 'i he faka'osinga 'o e lēsoni ko 'ení (pe te ke 'ai ha ngaahi fakatātā faingofua 'i he palakipoé).

**Fokotu'u ki he
Founga Fai
'o e Lēsoni**

Fakaafe'i ha taha 'o e fānau ke ne fai 'a e fua lotú.

'Ekitiviti ke taki'aki
e tokangá

Tala ange ki he fānau te ke fakahā ange ha ngaahi faka'ilonga 'e ni'hi fekau'aki mo e me'a na'e hoko 'i he ngaahi ta'u kuo hilí. Kole ange ke nau hiki hake honau nimá 'i he taimi ko ia te nau 'ilo'i ai 'a e me'a na'e hoko 'oku fakamatala'i 'e he ngaahi faka'ilongá. Fakaafe'i ha ni'hi 'o e fānau ke nau ha'u ki mu'a 'o puke 'a e ngaahi fakatātaá (vakai, ngaahi nāunau tokoni fakafaiakó 'i he faka'osinga 'o e lēsoni) 'o e ngaahi me'a ko 'ení 'i ho'o tufa atu iá:

'Angelo
Tokotoko fakatauhisipi
'Asi
Fetu'u
Fale tauhi'anga fanga manu
Pēpē

'I he taimi ko ia 'e hanga ai 'e he fānau 'o mate'i mai 'a e me'a na'e hokó 'a ia ko e 'alo'i 'o Sīsū Kalaisi, tuku pe ke faka'ali'ali 'a e fetu'ú. Fakamatala'i ange 'oku ako'i 'e he lēsoni ko 'ení fekau'aki mo ha feitu'u mama'o mei Selūsalema 'a ia na'e nofo ai 'a e kaka'i 'o fakasio ki ha ngaahi faka'ilonga ki hono 'alo'i 'o e Fakamo'u'i pea na'a nau mamata ai ki ha fetu'ú.

Fakamatala mei
he Folofolá

Ako'i ki he fānau 'a e fakamatala 'i he 3 Nīfai 1–2 'o fekau'aki mo e kakai 'i Selūsalemá 'i he taimi na'e 'alo'i ai 'a Kalaisi. (Ko ha fokotu'u ki ha ngaahi founga ke ako'i'aki 'a e ngaahi fakamatala mei he folofolá, vakai, "Faiako mei he Ngaahi Folofolá," p. vii.) Fakamatala'i ange ko Nīfai ko ia 'i he fakamatala ko 'ení ko e foha ia 'o Nīfai 'a ia ko e foha 'o Hilamaní.

Ako 'a e ngaahi fehu'i mo e ngaahi fakamo'oni folofola ko 'eni' i he teuteu ho'o lēsoni. Faka'aonga'i 'a e ngaahi fehu'i 'a ia 'oku ke ongo'i 'e tokoni lelei taha ki he fānaú ke mahino kiate kinautolu 'a e ngaahi folofolá pea faka'aonga'i 'a e ngaahi tefito'i mo'oni' i he'enau ngaahi mo'ui. 'E tokoni foki ho'o lau fakataha ko ia mo e fānau 'i he kalasí 'a e ngaahi fakamo'oni ke nau ma'u ha 'ilo lahi ange ki he ngaahi folofolá.

- Ko e hā e ngaahi me'a na'e lau ki ai 'e he kaka'i fekau'aki mo e ngaahi kikite 'a e tangata Leimana ko Samuelá? (3 Nīfai 1:5–6.) Ko e hā e ongo na'e ma'u 'e he kau ta'e tui kiate kinautolu ko ia 'oku tui? (3 Nīfai 1:7.)
- Ko e hā 'a e faka'ilonga na'a nau fekumi ki ai? (3 Nīfai 1:8.) Ko e hā 'a e me'a 'oku ne ako'i mai 'i he'enau tu'u ma'u ta'e ue'iá?
- Ko hā 'a e ngaahi fakamanamana na'e fai 'e he kau ta'e tui kiate kinautolu na'e tui? (3 Nīfai 1:9.) 'Oku mou pehē ko e hā hono 'uhinga 'oku 'ita ai 'a e kakai 'e ni'ihi kiate kinautolu ko ia 'oku tui ki he 'Otuá?
- Ko e hā 'a e me'a na'e fai 'e Nīfai 'i he taimi na'a ne mamata ai ki he anga-kovi 'a e kaka'i? (3 Nīfai 1:12.) Ko e hā 'a e tali ki he lotu 'a Nīfai? (3 Nīfai 1:13–14.) Ko e hā hono 'uhinga ne folofola ai 'a Sisū Kalaisi te ne hā'ele hifo ki he māmaní?
- Na'e anga fēfē 'a hono fakahoko 'o e kikitē? (3 Nīfai 1:15, 19.) Ko e hā hono 'uhinga ne ilifia ai 'a e kau ta'e tui 'i he taimi na'a nau mamata ai ki he ngaahi faka'ilongá 'a ia kuo fakahoko 'a e kikitē? (3 Nīfai 1:18.) Ko e hā 'a e ongo te ke ma'u kapau na'a ke 'i ai?
- Ko e hā 'a e faka'ilonga na'e mamata ki ai 'a e Kau Nīfai 'a ia na'e toe mamata ki ai 'a kinautolu na'e 'i Pētelihemá? (3 Nīfai 1:21.)
- Ko e hā 'a e me'a na'e fai 'e Sētane ke ta'ofi 'aki 'a e tui 'a e kaka'i ki he ngaahi faka'ilongá? (3 Nīfai 1:22.) Na'e anga fēfē 'a hono fakahā 'e he kaka'i 'a 'enau tui ki he 'Eiki? (3 Nīfai 1:22–23.)
- Ko e hā e me'a na'e hoko na'a ne holoki hifo e tui 'a e kaka'i? (3 Nīfai 1:29–30.) Ko e hā hono 'uhinga 'oku mahuinga ai ke tau muimui ki he ngaahi sipinga mo e ngaahi akonaki ma'ongo'onga 'a 'etau ngaahi mātu'á? 'Oku anga fēfē 'a hono tāpuaki 'i ho'o talangofua ki ho'o ongo mātu'á?
- Ko e hā 'a e fa'ahinga 'ulungāanga na'e ma'u 'e he kaka'i 'i he'enau mamata ki he ngaahi faka'ilonga ko 'eni? (3 Nīfai 2:1–2.) Ko e hā e me'a 'oku tau ako fekau'aki mo e mālohi ko ia 'o e ngaahi fakamo'oni 'oku makatu'unga 'i he ngaahi faka'ilongá? Ko e hā 'a e me'a te tau lava 'o fai ke fakamālohia ai 'etau ngaahi fakamo'oni?
- Ko e hā e ola 'o e ta'e tui 'a e Kau Nīfai? (3 Nīfai 2:3, 11.) Ko e hā 'a e me'a na'e fai 'e he Kau Nīfai mo e Kau Leimana mā'oni'oni ke malu'i 'aki kinautolú? (3 Nīfai 2:12.) 'Oku anga fēfē 'a 'ene tokoni'i kitautolu 'e he'etau nofo fakataha ko ia mo e kāingalotu 'o e Siasí peá lotu ki he Tamai Hēvaní ke tau tupu 'o toe mālohi ange?
- Ko e hā e me'a na'e iku ki ai 'a e kaka'i koe'uhí ko 'enau anga-kovi? (3 Nīfai 2:17–19.)
- 'Oku anga fēfē ho'o 'ilo'i 'e fakahoko 'a e ngaahi kikite ko ia ki he toe hā'ele 'anga ua mai 'a Sisū Kalaisi? (3 Nīfai 1:20.)
- 'Oku mou pehē 'e anga fēfē 'a e māmaní 'i he taimi 'e toe hā'ele 'anga ua mai ai 'a Sisū Kalaisi? Ko e hai ha taha 'oku ke fie hangē ko iá 'i he taimi 'o 'ene hā'ele

maí? Ko e hā 'a e me'a te tau lava 'o fai 'i he taimí ni ke tau mateuteu ai ki he'ene Hā'ele 'Anga Ua maí?

Ngaahi 'Ekitiviti Fakatupulakí

Kapau te ke fie ma'u peá ke faka'aonga'i ha taha pe lahi ange 'o e ngaahi 'ekitiviti ko 'ení 'i ha fa'ahinga taimi pe lolotonga 'a e lēsoni pē ko ha fakamanatu, fakamatala fakanounou pe tukupā.

1. Fehu'i ange ki he fānaú ke nau tala atu ha kakai ta'e tui 'oku nau 'ilo'i mei he ngaahi lēsoni kuo 'osí 'a ia na'a nau kole ke mamata ki ha ngaahi faka'ilonga pea alea'i 'a e anga hono uesia 'e he ngaahi faka'ilongá 'a 'enau fakamo'óni. Faka'aonga'i 'a e ngaahi sīpinga ko 'ení 'o kapau 'e fie ma'u 'e he fānaú ha tokoni:
 - Leimana mo Lēmiuēla (1 Nīfai 3:28–31; 17:45)
 - Seialemi (Sēkope 7:13–20)
 - Kolihola ('Alamā 30:43–56)
2. Kole ange ki he fānaú ke nau feinga ke nau hangē pē ko ha kau faiako faka'api pe faiako 'a'ahi 'a kinautolu. Pea tuku ke nau pole pē te nau fie vahevahe 'a e me'a te nau ako'i ki he kakai ke tokoni'i ai kinautolu ke nau tu'u mālohi 'i he'enau ngaahi fakamo'oni kia Sīsū Kalaisí.
3. Tokoni'i 'a e fānaú ke nau ako ma'u loto 'a e 3 Nīfai 1:20, pea alea'i 'a 'ene fehoanaki mo 'enau ngaahi mo'uí.
4. Tokoni'i 'a e fānaú ke nau ako ma'u loto 'a e tefito 'o e tui hono hongofulú.
5. Hiva'i pe lau 'a e fakalea 'o e "He Sent his Son" (Children's Songbook, p. 34), "Samuel Tells of the Baby Jesus" (Children's Songbook, p. 36) pe "When he Comes Again" (Children's Songbook, p. 82).

Faka'osí

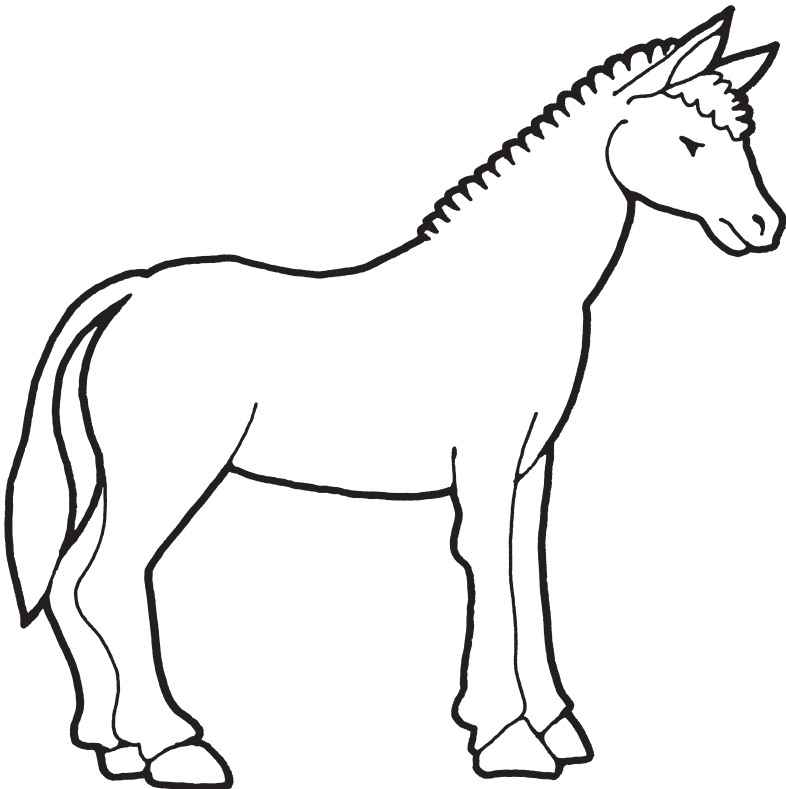
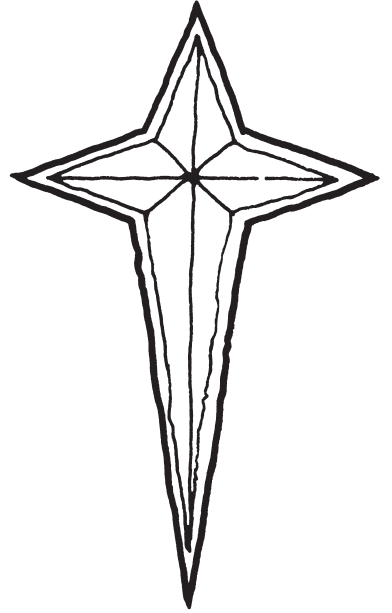
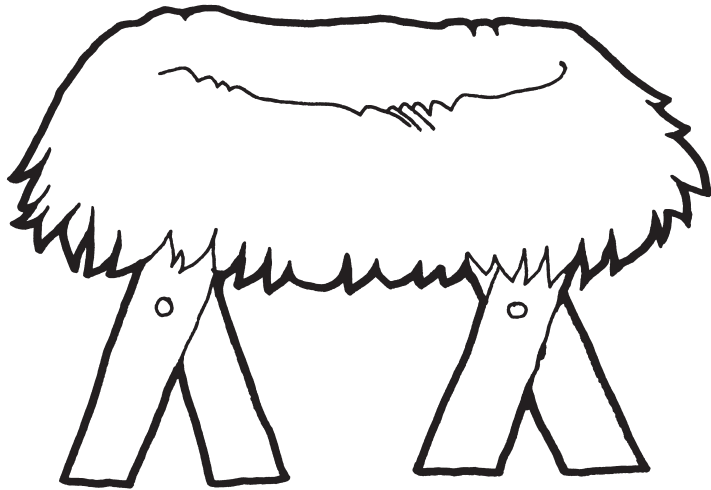
Fakamo'óni

Fai ho'o fakamo'oni'i 'e hanga 'e he Tamai Hēvaní 'o fakahoko 'a e ngaahi kikite kotoa pē ne 'osi foaki maí. Pea fakamamafa'i 'a e fie ma'u ko ia ke mo'ui mā'oni'oni mo mateuteu ke fe'iloaki mo e Fakamo'uí 'i he'ene toe hā'ele maí.

Laukonga 'oku
Fokotu'u Atu ke
Fai mei 'Apí

Fokotu'u ange ki he fānaú ke nau ako mei 'api 'a e 3 Nīfai 1:4–15, 19–22 ko ha fakamanatu 'o e lēsoni ko 'ení.

Fakaafe'i ha taha 'o e fānaú ke ne fai 'a e lotu tukú.

Ko e Hā 'a e Fakamo'uí ki he Kau Nīfaí

Lēsoni
33

Taumu'á

Ke fakamālohia 'a e fakamo'oni e tamasi'i taki taha ki he 'Alo 'o e 'Otuá 'a ia ko Sīsū Kalaisi, ko hotau Fakamo'ui ia, pea 'okú ne mo'ui 'i he ngaahi 'ahó ni.

Teuteú

1. Ako 'i he fa'a lotu 'a e 3 Nīfai 8–11. Ako 'a e lēsoni peá ke fili pe 'e anga fēfē ho'o ako'i ki he fānaú 'a e fakamatala mei he folofolá. (Vakai, "Teuteu ho'o Lēsoni," p. vi mo e "Faiako mei he Ngaahi Folofolá," p. vii.)
 2. Me'a mākehe ke lau: 3 Nīfai 7.
 3. Fili 'a e ngaahi fehu'i mo e ngaahi 'ekitiviti fakatupulaki 'a ia 'e fakakau mai ki ai 'a e fānaú pea tokoni lelei taha kiate kinautolu ke nau a'usia 'a e taumu'a 'o e lēsoni.
 4. Ngaahi nāunau 'oku fie ma'ú:
 - a. Tohi 'a Molomona ma'á e tamasi'i taki taha.
 - b. Fakatātā 4–43, Ko e Hā 'a Kalaisi ki he Kau Nīfaí (Ngaahi Fakatātā 'o e Ongoongolelei 315; 62047 900); 4–44, Mape 'o Māmaní; mo e 4–45, Ko e Ako 'a Sīsū 'i he Hemisifia Hihifó (Ngaahi Fakatātā 'o e Ongoongolelei 316; 62380 900).
-

**Fokotu'u ki he
Founga Fai
'o e Lēsoni**

Fakaafe'i ha taha 'o e fānaú ke ne fai 'a e fua lotú.

'Ekitiviti ke taki'akai
e tokangá

Fehu'i ange ki he fānaú pē na'e 'i ai ha taha 'iate kinautolu na'e 'i ha matangi mālohi mo fakailifia. Fakaafe'i ha taha pe ua 'o e fānaú ke nau vahevahe ha me'a pehē na'e hoko kiate kinautolu pe te ke vahevahe mai 'e koe ha me'a pehē na'e hoko kiate koe. Fakamatala'i ange ko e taimi ko ia na'e kalusefai ai 'a Sīsū Kalaisi 'i Selūsalema, na'e hoko ai ha matangi mālohi mo ha fu'u faka'auha lahi 'i 'Amelika. 'I ha'o faka'aonga'i 'a e mapé, hanga 'o faka'alí'alí ange 'a e feitu'u na'e nofo a'i pea mo e feitu'u na'e pekia a'i 'a ia 'oku ui 'i he taimi ni ko 'Isileli. Fakamatala'i ange 'oku fekau'aki 'a e lēsoni ko 'ení mo e me'a na'e hoko 'i 'Amelika 'i he taimi na'e pekia ai 'a Sīsū Kalaisi.

Fakamatala mei
he Folofolá

'I ha'o faka'aonga'i 'a e ngaahi fakatātaá 'i he taimi totonu, hanga 'o ako'i ki he fānaú 'a e fakamatala ki he ngaahi faka'ilonga 'o e pekia 'a e Fakamo'uí pea mo 'ene 'a'ahi ki he Kau Nīfaí mei he 3 Nīfai 8:5—11:41. (Ko ha fokotu'u ki he ngaahi founga ke ako'iaki 'a e ngaahi fakamatala mei he folofolá, vakai, "Faiako mei he Ngaahi Folofolá," p. vii.)

Ngaahi Fehu'i
ke Alea'i mo
Faka'aonga'i

Ako 'a e ngaahi fehu'i mo e ngaahi fakamo'oni folofola ko 'ení 'i he teuteu ho'o lēsoni. Faka'aonga'i 'a e ngaahi fehu'i 'a ia 'okú ke ongo'i 'e tokoni lelei taha ki he fānaú ke mahino kiate kinautolu 'a e ngaahi folofolá pea faka'aonga'i 'a e ngaahi tefito'i mo'oní 'i he'enu mo'uí. 'E tokoni foki ho'o lau fakataha ko ia mo e fānaú 'i he kalasí 'a e ngaahi fakamo'oní ke nau ma'u ha 'ilo lahi ange ki he ngaahi folofolá.

- Ko e hā e me'a na'e kikite'i 'e he tangata Leimana ko ia ko Samuelá ki he Kau Nifái 'o fekau'aki mo e pekia 'a e Fakamo'uí? (Hilamani 14:20–27.) Ko e hā hono 'uhinga na'á ne feinga ai ke teuteu'i kinautolú? (Hilamani 14:28–29.) Na'e anga fēfē 'a hono fakahoko 'a e ngaahi kikite ko 'ení? (3 Nifai 8:5–25.)
- Ko e hā e folofola 'a e Fakamo'uí ki he 'uhinga na'e fakapoongi ai 'a e kakaí? (3 Nifai 9:2, 12.) Ko e hā 'a 'ene folofola ki he kakai ko ia na'e 'ikai pekiá? (3 Nifai 9:13–14.) Ko e hā hono 'uhinga 'o e ha'u kia Kalaisí? Ko e hā 'a e ngaahi tāpuaki te tau ma'u 'i he'etau hoko 'o hangē ko e Fakamo'uí?
- Ko e hā 'a e me'a na'e akonaki 'aki 'e Sisū ki he kakaí fekau'aki mo 'ene ngāue fakafaifekau? (3 Nifai 9:15–17.) Ko e hā hono 'uhinga 'oku mahu'inga ai ke tau 'ilo'i ko Sisū Kalaisí ko e 'Alo ia 'o e 'Otuá?
- Ko e hā 'a e me'a na'e folofola 'aki 'e Sisū ko e 'uhinga ia 'o 'ene hā'ele mai ki he māmaní? (3 Nifai 9:21.) Ko e hā 'a e me'a kuo pau ke tau fai ke fakahaofi ai kinautolu mei he'etau ngaahi angahalá? (3 Nifai 9:22.) Na'e anga fēfē 'a e fakakaukau 'a e kakaí ki he mahu'inga 'o e Fakalelei? (3 Nifai 10:10.)
- Na'e tu'o fiha 'a e fanongo e kakai 'i he temipale he fonua ko Mahú ki he le'o mei he langí pea 'ikai pē ke mahino ia kiate kinautolu? (3 Nifai 11:3–4.) Ko e hā 'a e me'a na'e fai 'e he kakaí ke lava 'o mahino ai kiate kinautolu 'a e le'ó? (3 Nifai 11:5–6.) Ko e hā hono 'uhinga 'o e "fakaava honau telingá ke ongo'i ia"? (Kuo pau ke tau fanongo mo mateuteu ke ma'u 'a e ngaahi me'a ko ia 'oku finangalo 'a e Tamai Hēvaní ke tau fanongo ki aí.)
- Ko e hā 'a e me'a na'e fanongo ki ai 'a e kakaí ne fakahā ange 'e he Tamai Hēvaní ko hono tu'o tolú? (3 Nifai 11:6–7.) Ko e hā 'a e ngaahi me'a mahu'inga 'oku tau ako mei he fakahinohino ko 'ení? ('Oku tau ako ko Sisū Kalaisí ko e 'Alo ia 'o e 'Otuá, 'okú na ma'u ha sino mavahevahe, 'oku 'ofa 'a e Tamai 'i hono 'Aló, pea 'oku fie ma'u ke tau fanongo, pe fakafanongo ki hono 'Aló.) Ko e hā 'a e me'a te tau lava 'o fai ke tau lava ai 'o fakafanongo mo mahino lelei ange kiate kinautolu 'a e ngaahi folofola 'a Sisū Kalaisí?
- Ko e hā 'a e me'a na'e mamata ki ai 'a e kakaí 'i he'enau hanga hake ki he langí? (3 Nifai 11:8.) 'Oku mou pehē ko e hā hono 'uhinga na'e tō ai 'a e kakaí ki he kekelelé 'i he taimi na'e fakahā ange ai 'e he Fakamo'uí ko hai iá? (3 Nifai 11:10–12.) Ko e hā 'a e ongo'i te ke ma'u kapau na'á ke 'i aí? Ko e hā hono 'uhinga na'e tuku ange ai 'e Kalaisi ke ala ange 'a e kakaí ki he ngaahi mata kafo 'i hono sinó? (3 Nifai 11:14–15.)
- Na'e anga fēfē 'a hono ongo'i mo fakahā 'e he Kau Nifái 'a e hounga'ia mo e 'ofa ki he Fakamo'uí? (3 Nifai 11:16–17.) 'E anga fēfē ha'atau fakahā 'a e 'ofa mo e hounga'ia kiate ia pea mo e me'a kuó ne fai ma'akinautolú?
- Ko e hā 'a e ouau mahu'inga na'e foaki ange 'e Sisū Kalaisi 'a e mālohi kia Nifai ke ne fakahokó? (3 Nifai 11:19–21.) 'Oku totonu ke fakahoko fēfē 'a e papitaisó? (3 Nifai 11:22–27.)
- Ko e hā 'a e me'a na'e folofola 'aki 'e he Fakamo'uí fekau'aki mo e fakakikihí pea mo e feke'ike'í? (3 Nifai 11:28–30.)
- Ko e hā 'a e me'a na'á ne folofola 'aki 'oku totonu ke tau fai ke tau ma'u ai 'a e mo'ui ta'e ngatá? (3 Nifai 11:33–38.)
- Fakamatala'i ange ko e ongoongo tu'u-ki-mu'a taha 'i he māmaní 'i he ngaahi 'ahó ni ko e pehē ko ia 'oku mo'ui 'a Sisū Kalaisí. 'Oku fakakaukau 'a e kakai toko lahi na'á ne mo'ui 'i he kuo hilí pea kuó ne pekia 'i he kolosí. Ka ko e hā 'a

e 'ilo 'oku tau ma'u 'e kitautolu ko e kāingalotu 'o hono Siasí 'a ia 'okú ne 'ai kitautolu ke tau ongo'i vāofi ange ai mo e Fakamo'uí? ('Oku tau 'ilo'i na'a ne mamahi koe'uhí ko 'etau ngaahi angahalá peá ne foaki 'ene mo'uí ma'akitautolu pea 'okú ne mo'uí mo tatakí 'a hono Siasí 'i he 'ahó ni.)

Fakaafe'i 'a e fānaú ke nau fakahā atu 'enau ongo fekau'aki mo Sīsū Kalaisí.

Ngaahi 'Ekitiviti Fakatupulakí

Kapau te ke fie ma'u peá ke faka'aonga'i ha taha pe lahi ange 'o e ngaahi 'ekitiviti ko 'ení 'i ha fa'ahinga taimi pe lolotonga 'a e lēsoni pē ko hano fakamanatu, fakamatala fakanounou pe tukupā.

1. Lau mo alea'i 'a e tefito 'o e tui hono 'uluakí, uá, pe faá. Pea tokoni'i 'a e fānaú ke nau ako ma'u loto ha taha 'o kinautolu.
2. Alea'i 'a e 'uhinga ko ia hono ma'u ha fakamo'oni. Ko e taha 'o e ngaahi me'a mahu'inga taha 'e ma'u 'e ha taha 'i he mo'uí ni ko ha fakamo'oni 'oku mo'oni 'a Sīsū Kalaisi pea ko e 'Alo ia 'o e 'Otuá, 'a ia 'okú ne anga faka-'Otuá. Ko e fakamo'oni ko ha ongo fakalaumālie ia pea mo ha tui mālohi 'a ia 'oku hoko ko ha 'ilo. Pea te ke ongo'i 'oku mo'oni 'a e ongoongolelé 'i he taimi ko ia te ke kamata ma'u ai ha fakamo'oni. 'E toe tupu foki 'o mālohi ange 'a e ongo ko 'ení 'i ho'o fafanga'i 'aki ia ho'o ako, lotu, pea talangofua. Te ke kamata leva ke fai 'a e ngaahi fili 'oku totonú koe'uhí ko ho'o tui mo e 'ofa ki he Tamai Hēvaní pea mo hono 'Alo ko Sīsū Kalaisí. 'Oku tau hanga 'o fakahā ki he ni'ihi kehé 'i he taimi 'oku tau fai ai 'etau fakamo'oni 'a 'etau ngaahi ongo mo e fakapapau ki he Tamai Hēvaní pea mo Sīsū Kalaisi. Pea 'oku tau toe fai foki ha fakamo'oni 'i he anga 'o 'etau mo'uí, teuteú, mo ho tau 'ulungāngá. 'I he taimi ko ia 'oku tau fili ai ki he totonú, 'oku tau fakahā ai ki he ni'ihi kehé 'oku tau ma'u ha fakamo'oni kia Sīsū Kalaisi mo 'ene ongongolelé.
3. Alea'i 'a e 'uhinga 'oku mahu'inga ai ke tau hokohoko atu 'a e ako kia Sīsū Kalaisí. Fakamatala'i ange 'oku tau fa'a hoko 'i he taimi 'e ni'ihi 'o hangē ko kinautolu ko ia 'oku tau 'ilo'i, sai'ia, mo faka'apa'apa'i. Pea te tau lava 'o toe vāofi ange kia Sīsū Kalaisi pea hoko 'o hangē ko iá 'i he'etau ako peá feinga ke muimui ki he'ene sipingá.
4. Hiva'i pe lau 'a e fakalea 'o e "He Sent his Son" (Children's Songbook, p.34), "This is my Beloved Son" (Children's Songbook, p. 76) pe "Had I Been a Child" (Children's Songbook, p. 80).

Faka'osí

Fakamo'oni	Fai ho'o fakamo'oni ki he mo'oni mo e anga faka-'Otuá 'a Sīsū Kalaisí.
Laukonga 'oku Fokotu'u Atu ke Fai mei 'Apí	Fokotu'u ange ki he fānaú ke nau ako mei 'api 'a e 3 Nifai 11 ko ha fakamanatu 'o e lēsoni ko 'ení. Fakaafe'i ha taha 'o e fānaú ke ne fai 'a e lotu tukú.

Ko Hono Ako'i 'e Sīsū Kalaisi ki he Kau Nīfai 'a e Ngaahi Tala'ofá

Taumu'á

Ke ako'i ki he fānaú 'e lava 'e he ngaahi tala'ofá mo e ngaahi mo'oni kehe ko ia na'e ako'i 'e Sīsū Kalaisi ki he Kau Nīfai 'o tokoni'i kitautolu ke tau hoko 'o hangē ko 'etau Tamai Hēvaní pea mo hono 'Aló.

Teuteú

1. Ako 'i he fa'a lotu 'a e 3 Nīfai 12 mo e 13. Ako 'a e lēsoní peá ke fili pe 'e anga fēfē ho'o ako'i ki he fānaú 'a e fakamatala mei he folofolá. (Vakai, "Teuteu ho'o Lēsoní," p. vi mo e "Faiako mei he Ngaahi Folofolá," p. vii.)
2. Fili 'a e ngaahi fehu'i mo e ngaahi 'ekitiviti fakatupulaki 'a ia 'e fakakau mai ki ai 'a e fānaú pea mo tokoni lelei taha kiate kinautolu ke nau a'usia 'a e taumu'á 'o e lēsoní.
3. Ngaahi nāunau 'oku fie ma'ú:
 - a. Tohi 'a Molomona ma'á e tamasi'i taki taha.
 - e. Fakatātā 4–45, Ko e Ako 'a Sīsū 'i he Hemisifia Hihifó (Ngaahi Fakatātā 'o e Ongoongoleléi 316; 62380 900).

Fokotu'u ki he Founga Fai 'o e Lēsoní

Fakaafe'i ha taha 'o e fānaú ke ne fai 'a e fua lotú.

'Ekitiviti ke taki'aki
e tokangá

Hanga 'o vahevahe 'a e kalasí ke nau tautau toko ua. Kapau 'oku 'i ai ha taha 'o e fānaú 'oku 'ikai ke 'i ai hano hoa peá ke hoa leva koe mo ia. Kole ange ki he fānaú ke nau fuofua fanongo ki he ngaahi fakahinohinó pea nau feinga leva ke fakamanatu'i mo fakahoko kinautolu ki honau fakahokohokó.

1. Lulululu mo ho hoá peá ke tala ange kiate ia ho hingoa kakató.
2. Tu'u ki 'olunga peá ke tala ange ki ho hoá 'a e me'a 'okú ke sai'ia ai fekau'aki mo iá.
3. Vilo takai tu'o taha peá ke tala ange ki ho hoá 'a e me'a 'okú ke sai'ia fekau'aki mo koé.
4. Fekumi ke ke 'ilo'i 'a e palōfita ko ia 'oku sai'ia taha ai 'a ho hoá mei he Tohi 'a Molomoná.
5. Tangutu ki lalo pea kūnima.

Kole ange ki he fānaú ke nau kamata. Kapau 'e faingata'a'ia 'a e fānaú 'i hono fakamanatu'i 'a e 'ū me'á kotoa, toe lau 'a e fakahinohinó pea tuku ke nau toe feinga. Fakamatala'i ange kapau 'e toutou fai 'a e 'ekitiviti 'e lava ke manatu'i 'e he toko taha kotoa pē pea fai 'a e me'a 'oku kole ange ke nau faí. 'I he taimi ko ia te tau fili ai ke muimui ki he ngaahi akonaki 'a Sīsū Kalaisi 'i he'etau mo'uí, te tau ako ai ke hangē ko 'etau Tamai Hēvaní pea mo hono 'Aló.

Fakamatala'i ange na'e 'a'ahi 'a Sīsū Kalaisi ki 'Amelika 'i he hili 'ene toetu'ú. Na'á ne fili 'a e kau ākongá 'e toko hongofulu mā ua pea ako'i ki he Kau Nīfai 'a e tefito'i mo'oni tatau pe na'á ne ako'i 'i he 'ene Malanga he Mo'unga 'i Selūsalemá

(vakai, Mātiu 5–7). 'Oku mahu'inga 'a e ngaahi akonaki ko 'ení, 'a ia 'oku 'iloa ko e ngaahi tala'ofa kiate kitautolu ke tau mo'ui. Ko e 'uhinga 'a e fo'i lea tala'ofá ki he fiefia pe tāpuaki.

Fakamatala mei he Folofolá

Faka'alí'ali 'a e fakatātā 'o e Ako 'a Sīsū 'i he Hemisifia Hihifó pea ako'i ki he fānaú 'a e fakamatala ki he akonaki 'a Sīsū fekau'aki mo e ngaahi tala'ofa mei he 3 Nīfai 12 mo e 13. (Ko ha fokotu'u ki ha ngaahi founa ke ako'i'aki 'a e ngaahi fakamatala mei he folofolá, vakai, "Faiako mei he Ngaahi Folofolá, p. vii.) Fakamamafa'i ange na'e ako'i mai 'e he Fakamo'uí 'a e founa ko ia ke tau hangē ai ko iá pea mo 'ene Tamaí.

Ngaahi Fehu'i ke Alea'i mo Faka'aonga'i

Ako 'a e ngaahi fehu'i mo e ngaahi fakamo'oni folofola ko 'ení 'i he teuteu ho'o lēsoní. Faka'aonga'i 'a e ngaahi fehu'i 'a ia 'okú ke ongo'i 'e tokoni lelei taha ki he fānaú ke mahino kiate kinautolu 'a e ngaahi folofolá pea mo faka'aonga'i 'a e ngaahi tefito'i mo'oní 'i he'enua mo'uí. 'E tokoni foki ho'o lau fakataha ko ia mo e fānaú 'i he kalasí 'a e ngaahi fakamo'oní ke nau ma'u ha 'ilo lahi ange ki he ngaahi folofolá.

- Ko hai na'e folofola 'a Sīsū Kalaisi 'oku totonu ke fakafanongo mo talangofua ki ai 'a e Kau Nīfai? (3 Nīfai 12:1.) Ko e hā hono 'uhinga 'oku mahu'inga ai ke tau fakafanongo mo talangofua ki he kau taki 'o e Siasí 'i he ngaahi 'ahó ní?
- Ko e hā 'a e ngaahi tāpuaki 'oku tau ma'u 'i he taimi ko ia 'oku tau papitaiso aí? (3 Nīfai 12:2.) Ko e hā 'a e me'a kuo pau ke tau fai kapau 'oku tau fie ma'u ke tokoni'i kitautolu 'e he Laumālie Mā'oni'oní?
- Ko e hā hono 'uhinga 'o e "anga vaivaí"? (3 Nīfai 12:3. Ako'i ngofua, 'ikai kakā pe pōlepole.) 'E anga fēfē ha'atau fakahā ki he Tamai Hēvaní 'oku tau ako'i ngofua? Fakamahino'i ange 'oku 'ikai 'asi 'a e ngaahi fo'i lea "'oku ha'u kiate aú" 'i he veesi 3 he Tohi Tapú ka 'oku tokoni ia ke mahino lelei ange kiate kitautolu 'a e ngaahi tala'ofá. 'Oku 'ikai fe'unga 'a e "anga vaivaí" kae 'oua leva ke tau ha'u ki he Fakamo'uí. Pea 'oku faka'aonga'i 'a e me'a ni ki he ngaahi tala'ofa kehé foki.

Na'e akonaki 'e he Fakamo'uí 'oku totonu ke tau fakatomala pea ha'u kiate ia "'o hangē ko ha tamasi'i sīi" (3 Nīfai 9:22). Fakahā ange ha ngaahi 'ulungāanga ala fa'ifa'itaki'anga 'okú ke 'ilo'i ki he tamasi'i taki taha. Fakamamafa'i ange 'a e mahu'inga 'o e loto 'apasiá 'i he kalasí, feinga ke ako, pea tokoni'i 'a e ni'ihi kehé ke nau ako.

Hanga 'o lau 'a e 3 Nīfai 12:4. Pea vahevahe ha taimi na'á ke ongo'i 'oku fakanonga ai koe 'e he Laumālie. Fakaafe'i 'a e fānaú ke nau vahevahe 'a e ngaahi me'a na'e hoko 'a ia na'e fakafiemālie'i ai kinautolú.

- Ko e hā hono 'uhinga 'o e angamalū? (3 Nīfai 12:5. Ke angavaivai mo angalelei pea mo mapule'i kita.) 'Oku anga fēfē 'a hono tāpuaki'i kitautolu mo e ni'ihi kehé 'i he taimi 'oku tau angamalū aí?
- Ko e hā hono 'uhinga 'o e fiekaia mo fieinua ki he mā'oni'oní? ('Oku totonu ke tatau pe 'a 'etau fie failelei mo 'etau fiekaia mo fieinuá.) Ko e hā 'a e tala'ofa te tau ma'u kapau te tau fiekaia mo fieinua ki he mā'oni'oní? (3 Nīfai 12:6.)
- Ko e hā hono 'uhinga 'o e fakahā 'a e manava'ofá? (3 Nīfai 12:7. Ke fie fakamolemole, angalelei mo 'ofa.) Ko e hā 'a e tala'ofa 'oku tuku mai ma'akitautolu 'i he taimi ko ia 'oku tau fakahā ai 'a e manava'ofá? Te ke lava 'o fie vahevahe ha me'a na'e hoko 'a ia na'á ke fili ai ke fakamolemole'i ha taha pea mo e fa'ahinga ongo na'á ke ma'u 'i he taimi na'á ke fai ai iá.

- Ko e hā hono 'uhinga 'o e loto-ma'á? (3 Nīfai 12:8. Ke faitotonu mo mo'oni, ke ma'u ha 'atamai mo ha loto 'oku ma'a, ke fiefia 'i he ngaahi me'a lelei peá ke tafoki mei he fakakaukau mo e tō'onga 'ulí pe koví 'i he fakakaukau mo e ngāue.) Ko e hā 'a e ngaahi sīpinga 'o hono fili ko ia 'o e ngaahi 'ekitiviti 'oku lelei mei he ngaahi 'ekitiviti 'oku koví? 'Oku anga fēfē 'a hono tokoni'i kitautolu 'e he'etau talangofua ki he ngaahi akonaki 'a e ongoongolelei ke tau loto-ma'á?
- Ko e hā hono 'uhinga 'o e hoko ko ha taha fakalelei? (3 Nīfai 12:9.) Ko e hā 'a e ngaahi me'a te ke lava 'o liliu 'i ho'o hoko ko ha taha fa'a fakalelei? Ko e hā 'a e ongo 'okú ke ma'u 'i he taimi ko ia 'okú ke hoko ai ko ha taha fakalelei?
- Ko e hā 'a e tala'ofa e Fakamo'uí kiate kinautolu ko ia 'oku fakatanga'i (fakamatalili'i, fakakata'i, fakamamahi'i) koe'uhí ko 'enu fakamo'oni kiate iá? (3 Nīfai 12:10–12.) 'Oku mou 'ilo'i ha taha na'e fakatanga'i koe'uhí ko e Fakamo'uí? Te ke lava 'o vahevahe ha taimi na'a ke tu'u ma'u ai 'i he mo'oni pe taha kehe neongo 'a e ngaahi fakatanga'.
- Ko e hā hono 'uhinga 'o e hoko ko e māsima 'o māmani? (3 Nīfai 12:13. Vakai, 'ekitiviti fakatupulaki 4.) 'E anga fēfē 'a hono fakafehoanaki ho'o fa'ifa'itaki'anga lelei ki he ni'ihi kehé ki he māsima?
- Ko e hā 'a e lahi 'o e maama 'e 'omi 'e ha fo'i te'elango 'oku tutu pea tuku ia 'i ha loto kane pe kapa? (3 Nīfai 12:14–16.) Ko e hā 'a e ngaahi founga te ke lava ai 'o 'ai ho'o māma (pe fa'ifa'itaki'anga) ke ulu atu? 'Oku anga fēfē 'a e hoko ha sīpinga 'a ha taha kehe ko ha maama ia ki ho'o mo'uí?
- 'E anga fēfē 'a hono tokoni'i kitautolu 'e he'etau tauhi 'a e ngaahi fekaú ke tau hoko ai 'o hangē ko e Tamai Hēvaní mo Sīsū Kalaisi? (3 Nīfai 12:48.)
- 'Oku mahu'inga fēfē ke tau fakamolemole'i 'a e ni'ihi kehé? (3 Nīfai 13:14–15.)
- Ko e hā 'a e me'a 'oku tau ako fekau'aki mo e 'aukaí mei he 3 Nīfai 13:16–18?
- 'Oku mou pehē ko e hā hono 'uhinga 'o e "Oua 'e tokonaki ma'akimoutolu 'a e koloa 'i māmaní . . . kae tokonaki ma'amoutolu 'a e koloa 'i he langí? (3 Nīfai 13:19–20.) Ko e hā 'a e ngaahi koloa te tau lava 'o 'ave mo kitautolu mei he mo'uí ni ki he maama kaha'ú? Ko e hā 'a e ngaahi koloa 'oku ngali mahu'inga kiate kitautolu 'i he taimi ni ka 'e 'ikai ke tau lava 'o 'alu mo iá?
- Ko e hā hono 'uhinga 'oku foaki mai ai 'e Sīsū Kalaisi 'a e ngaahi fekaú? (3 Nīfai 12:20.) Ko e hā 'a e me'a kuó ke ako mei he ngaahi tala'ofa mo e ngaahi mo'oni kehe 'a ia 'e tokoni'i koe 'i he uiké ni ke ke hangē ko e Fakamo'uí?

Ngaahi 'Ekitiviti Fakatupulaki

Kapau te ke fie ma'u pea ke faka'aonga'i ha taha pē lahi ange 'o e ngaahi 'ekitiviti ko 'ení 'i ha fa'ahinga taimi pē lolotonga 'a e lēsoni pe ko hano fakamanatu, fakamatala fakanounou pe tukupā.

1. Hiki 'i he palakipoé 'a e taumu'a ko e Monū'ia mo e Tala'ofa. Pea tohi'i leva 'i he 'ū la'i pepa kehé 'a e 3 Nīfai 12:3, 3 Nīfai 12:4 pea hokohoko atu pē ke a'u ki he veesi 10 pea tufa atu ia ki he kalasí. Fekau ki he fānaú ke nau lau 'a e veesi taki taha 'i he'enu la'i pepá pea fakahā atu 'a e palōmesi 'oku 'i he tala'ofa taki taha. Tohi 'a e talí 'i he kōlomu totonu. (Fakamamafa'i ange 'a e mahu'inga ke "ha'u kia Kalaisi" 'i he taimi te ke fakamatala ai ki he tala'ofa taki taha.) 'Oku totonu ke hiki 'i he palakipoé 'a e lisi ko 'ení 'i he taimi 'e 'osi a'i:

<u>MONŪ'IA 'A KINAUTOLU</u>	<u>TALA'OFA</u>
'oku anga vaivaí 'a ia 'oku nau ha'u kia Sīsū Kalaisi	'e 'onautolu 'a e pule'anga 'o e langí
'a ia 'oku tangí	'e fakafiemālie'i kinautolu
'oku anga malū	te nau ma'u 'a e māmaní
kotoa pē 'oku fiekaia mo fieinua ki he mā'oni'oni	'e fakafonu 'a kinautolu 'aki 'a e Laumālie Mā'oni'oni
'oku manava'ofá	te nau ma'u 'a e 'ofá
'oku loto-ma'á	te nau mamata ki he 'Otuá
'oku fakaleleí	'e ui 'a kinautolu ko e fānau 'a e
'oku fakatanga'i koe'uhí ko e Fakamo'uí	'e 'onautolu 'a e pule'anga 'o e langí

2. Alea'i mo tokoni'i 'a e fānaú ke nau ako ma'u loto 'a e tefito 'o e tui hono hongofulu mā tolú.
3. Fehu'i ki he fānaú pe 'e anga fēfē ha'anau mo'ui totonu 'aki 'a e ngaahi tala'ofá, pea hiki 'enau ngaahi talí 'i he palakipoé. Fakalotolahii 'a e tamasi'i pe ta'ahine taki taha ke ne fili ha taha 'o e ngaahi tala'ofá ke ngāue'i 'i he uiké ni. Te ke lava 'o 'oange ki he fānaú ha la'i pepa 'oku hiki ai 'a e sētesi ko 'ení, "Te u toe ange 'i he uiké ni". Tuku ke nau fakafonu 'a e 'atā 'i he la'i pepá pea 'alu mo ia ki 'api.
4. Hanga 'o faka'alí'ali ange ki he fānaú ha māsima. Fakamatala'i ange na'e faka'aonga'i 'a e māsímá 'i he ngaahi ta'u 'e teau nai ki hono fakaifo 'a e me'akai pea mo fakatolonga mei he koví. 'O hangē pē ko e fakatolonga 'e he māsímá 'a e me'akai, 'e lava pē ke fakatolonga 'a hotau vā mo e Tamai Hēvaní mo e Fakamo'uí 'i he taimi ko ia 'oku tau talangofua ai ki he'ena ngaahi akonakí pea tauhi 'etau ngaahi fuakavá. 'I he fakaifo ko ia 'e he masivá 'a e me'akai, te tau lava 'o tānaki 'a e leleí ki he māmaní 'i he'etau mo'ui angatonú. Fehu'i ange ki he fānaú 'a e ngaahi fehu'i ko 'ení:
 - Ko e hā 'a e ngaahi ivi ta'ema'a ('uli) 'o e māmaní 'a ia 'e lava ke uesia 'a hotau vā mo e Fakamo'uí?
 - Hangē pē ko e mole 'a e [ifo] fakaifo 'o e māsímá 'i he taimi 'oku fakavaiva'i ai 'e he anga ta'ema'á, ko e hā 'a e me'a 'oku hoko kiate kitautolu 'i he taimi ko ia 'oku tau tuku ai 'a e fanga ki'i me'a 'ulí (ngaahi fakakaukau 'ulí, tataki koví, mo e tō'onga 'ulí) ki he'etau mo'ui?
5. Kapau 'oku 'ikai ke ke ako'i 'a e lēsoni ko 'ení 'i he Sāpate 'aukaí, teuteu'i ha me'akai hangē ko ha popikoane mo e māsima pea mo e popikoane 'oku 'ikai māsima (fetu'utaki ki he mātu'á ke 'ilo'i pē 'oku 'i ai ha taha 'o e fānaú 'oku kovi ki ai 'a e popikoané), pea tuku ki he fānaú ke nau 'ahi'ahi'i 'a hono faikehekehé. Fakamatala'i ange 'a e mahu'inga 'a e māsímá ki he fa'ahinga me'akai 'e ni'ihí. Tokoni'i 'a e fānaú ke mahino kiate kinautolu kuo pau ke tau fakalalakaka 'a e ngaahi 'ulungāanga faka-Kalaisí pea mo e ngaahi ngāue tokoni ki he ni'ihí kehé ke tau hoko ai ko ha māsima 'o māmani.

6. Hanga 'o lau 'a e folofola ko 'ení. Pea fekau ki he fānaú ke hiki honau nimá 'i he taimi kotoa pē 'oku nau fanongo ai ki he fo'i lea ke fai.

“Ko 'eku ongoongoleleí 'eni; pea 'oku mou 'ilo 'a e ngaahi me'a 'oku totonu ke mou fai 'i hoku Siasí; he ko e ngaahi ngāue 'a ia kuo mou mamata kiate au 'oku ou faí, ke mou fai pehē foki; he te mou fai 'a e me'a kuo mou mamata 'oku ou faí;

“Ko ia, kapau 'oku mou fai 'a e ngaahi me'a ni, 'oku mou monū'ia, he'e hiki hake 'a kimoutolu 'i he 'aho faka'osí” (3 Nifai 27:21–22; fakamamafa'i atu heni).

Fakamatala'i ange kapau te tau fai 'a e ngaahi me'a ko ia 'oku fekau 'e he Fakamo'uí ke tau faí, te ne tāpuaki'i kitautolu. He ko e fono ta'e ngata 'a e 'omi 'e he talangofuá 'a e ngaahi tāpuakí. Te ke lava 'o lau mo alea'i 'a e T&F 130:20–21.

7. Faka'alí'ali 'a e fakatatā 'o Sipenisā W. Kimipoló 'a ia ko e Palesiteni ia hono hongofulu mā ua 'o e Siasí peá ke tala ki he fānaú ha taha 'o e ngaahi moto 'okú ne manako taha aí: “Fai ia.” Na'e 'ilo'i 'e Palesiteni Kimipolo 'oku 'ikai ngata pē 'a e mahu'inga e 'ilo'i 'a e ngaahi akonaki 'a Sísuú ka ke tau fai foki ia. Fai 'a e talanoa ko 'ení fekau'aki mo Palesiteni Kimipolo pea mo e hiva “Ko e Fānau Au 'a e 'Otuá.”

“I he 1957 na'e kole ai 'e he Poate Lahi 'o e Palaimelí. . . . kia Nāomi W. Lenitolo (Randall) mo Militeli T. Petiti (Mildred T. Pettit) . . . ke na fa'u ha [fo'i hiva fekau'aki mo e fie ma'u ko ia ke ako'i ange 'a e ongoongoleleí ki he fānaú]. Na'e fakamatala 'e Nāomi Lenitolo 'o pehē: “I he efiafi ko iá ne u tū'ulutui ai 'o lotu le'o lahi ki he'etau Tamai Hēvaní koe'uhí ke ne fakahā mai kiate au 'a e 'ū lea 'oku totonu ke u ngāue'akí. Na'á ku 'ā hake 'i he 2:00 hengihengi 'o kamata ke fakakaukau ki he fo'i hivá. Pea kamata ke ha'u ki hoku 'atamaí 'a e ngaahi fo'i lea . . . Na'á ku tu'u hake 'o hiki 'a e 'ū leá 'i he'ene ha'u ki hoku 'atamaí. Na'e vave 'a hono fa'u 'a e fo'i veesi 'e tolu mo hono taú. Na'á ku toe vakai'i 'eku ngāue mo lau 'a hono pōpoakí peá u toki foki ki hoku loki mohé 'o tū'ulutui 'o fai ha lotu ki he Tamai 'i Hēvaní 'o pehē “Mālō 'aupito!” . . .

“Ko e fuofua fakalea 'o e taú na'e pehē, 'Ako'i mai 'a e me'a kotoa pē kuo pau ke u 'ilo'i / Ke u nofo mo ia 'i ha 'aho.' (Tānaki atu 'a e mata'itohi fakahihifi.) 'I ha hili ha ngaahi ta'u mei hono pulusi 'a e fo'i hivá, na'e kau 'a Sipenisā W. Kimipolo 'a ia na'e hoko 'i he taimi ko iá ko e mēmipa 'o e Kōlomu 'o e Kau 'Aposetolo 'e Toko Hongofulu Mā Uá 'i ha konifelenisi . . . 'a ia na'e hiva'i ai 'e ha fānau Palaimelí 'a e fo'i hivá. Na'e pehē 'e Nāomi Lenitolo: “I he'ene foki atu ki hono 'apí na'á ne [Sipenisā] talanoa ai mo ha mēmipa 'o e Poate Lahi 'o fakahā ange 'a 'ene manako 'i he fo'i hivá, peá ne fakahā mai 'oku 'i ai 'a e fo'i lea 'e taha 'i he taú 'okú ne hoha'a ki ai. Na'á ne fakakaukau pe 'e lava 'e Sisitā Lenitolo 'o fetongi 'a e laine ko ia 'oku pehē “Ako'i mai 'a e me'a kotoa pē kuo pau ke u 'ilo'i” ki he “Ako'i mai 'a e me'a kotoa pē kuo pau ke u faí.” Pea ne u tali lelei foki 'a 'ene fokotu'ú.

“Na'á ku fakakaukau pe ko e hā hono 'uhinga ne 'ikai ke u fakakau ai 'a e fo'i fakakaukau ko iá 'i he taimi na'á ku fuofua hiki ai 'a e hivá. Ka 'i he 'alu atu 'a e ngaahi 'ahó na'e kamata ke u ongo'i mo'oni ko e founga na'e fie ma'u 'e he 'Eikí 'a e fo'i hivá ke tupu māmālie, koe'uhí 'oku hoko ia ko ha mōmeniti ako'anga ki he kāingalotu 'o e Siasí pea tu'u 'i honau 'atamaí 'oku ko e fie ma'u pe ke 'ilo'i 'a e ongoongoleleí; ka ko hono fai faka'aho ko ia e ngāue 'a e 'Eikí mo tauhi 'a e ngaahi fekau 'a ia 'okú ne tokoni'i kitautolu ke tau a'usia 'a 'etau taumu'a ta'e ngatá” (in Karen Lynn Davidson, *Our Latter-day Hymns*, pp. 303–4).

Tuku ki he tamasi'i taki taha ke ne tohi'i 'i ha la'i pepa 'a e "Fai ia 'i he taimi ni" ke 'alu mo ia ki 'api.

8. Hiva'i pe lau 'a e fakalea 'o e "Nofu he Kosipelí" (Children's Songbook, p. 148); "Love One Another" (Children's Songbook, p. 136); "The Things I Do" (Children's Songbook, p. 170); "Nephi's Courage" (Children's Songbook, p. 120), veesi 3; "Fānau Au 'a e 'Eiki" (Children's Songbook, p. 2); pe "Faitotonu Neongo 'a e Lumá" (Ngaahi Himi, fika 237).

Faka'osi

Fakamo'oni	Fakamo'oni'i ange 'e tāpuaki'i kitautolu 'i he'etau mo'ui'aki 'a e ngaahi tala'ofá mo e ngaahi fekau kehé pea tau hangē ko e Tamai Hēvaní.
Laukonga 'oku Fokotu'u Atu ke Fai mei 'Apí	Fokotu'u ange ki he fānau ke nau ako mei 'api 'a e 3 Nīfai 12:3–24, 39–48 ko ha fakamanatu 'o e lēsoni ko 'ení. Fakaafe'i ha taha 'o e fānau ke ne fai 'a e lotu tukú.

Ko Hono Fakamo‘ui ‘e Sīsū Kalaisi ‘a e Kau Mahakí mo Tāpuaki‘i ‘a e Fānaú

Taumu‘á

Ke ako‘i ki he fānaú ‘oku ‘ofa ‘a Sīsū Kalaisi ‘iate kitautolu pea fakalotolahi‘i kinautolu ke nau ma‘u ha fiefia ‘i he‘enau tui kiate iá.

Teuteú

1. Ako ‘i he fa‘a lotu ‘a e 3 Nīfai 17. Ako ‘a e lēsoní peá ke fili pe ‘e anga fēfē ho‘o ako‘i ki he fānaú ‘a e fakamatala mei he folofolá. (Vakai, “Teuteu‘i ho‘o Lēsoní,” p. vi, mo e “Faiako mei he Ngaahi Folofolá,” p. vii.)
2. Fili ‘a e ngaahi fehu‘i mo e ngaahi ‘ekitivití fakatupulaki ‘a ia ‘e fakakau mai ki ai ‘a e fānaú pea mo tokoni lelei taha kiate kinautolu ke nau a‘usia ‘a e taumu‘a ‘o e lēsoní.
3. Ngaahi nāunau ‘oku fie ma‘ú:
 - a. Tohi ‘a Molomona ma‘á e tamasi‘i taki taha.
 - b. Māsima.
 - c. Fakatātā 4–46, Ko Hono Fakamo‘ui ‘e Sīsū ‘a e Kau Nīfaí (Ngaahi Fakatātā ‘o e Ongoongoleléi 317; 62541 900); 4–47, Ko e Lotu ‘a Sīsū mo e Kau Nīfaí (62542); mo e 4–48, Ko Hono Tāpuaki‘i ‘e Sīsū e Fānaú ‘a e Kau Nīfaí.

Fokotu‘u ki he Founga Fai ‘o e Lēsoní

Fakaafe‘i ha taha ‘o e fānaú ke ne fai ‘a e fua lotú.

‘Ekitivití ke taki‘aki
e tokangá

Fekau ki he fānaú ke nau ‘ahi‘ahi‘i ‘a e māsímá pea fehu‘i ange pe ‘e anga fēfē ha‘anau fakamatala‘i ki ha taha ‘a hono ifó kapau ‘oku te‘eki ai ke ne ‘ahi‘ahi‘i ia. Mahalo pē te ke fie ma‘u ke fakamanatu ange he ‘ikai ke nau lava ‘o fakamatala‘i ‘oku “mahimahi” ‘a hono ifó koe‘uhí he ‘ikai ‘ilo‘i ia ‘e ha taha ‘oku te‘eki ai ke ne ‘ahi‘ahi‘i ‘a e māsímá ‘a hono ‘uhinga ‘o e fo‘i leá. Fakamatala‘i ange ‘oku fa‘a faingata‘a ke fakamatala‘i ha ngaahi me‘a ‘okú ke ‘osi a‘usia ke mahino ki he ní‘ihi kehé. Na‘e fu‘u fiefia ‘a e kau Nīfaí ‘i he taimi na‘e hā ai ‘a Sīsū Kalaisi kiate kinautolú ne nau pehē ai, “Pea koloto ke fa‘a lea ‘aki ‘e ha ‘elelo, pea fa‘a tohi ‘e ha tangata ‘e taha, pea ‘oku ‘ikai fa‘a mahino foki ki he loto ‘o e kakaí ha ngaahi me‘a lalahi mo fakafo ‘o hangē ko e ngaahi me‘a na‘a mau mamata pea mo [fanongoá]” (3 Nīfai 17:17). Tala ange ki he fānaú kapau te nau fakakaukau-loto ki he ngaahi me‘a na‘e hoko te nau fanongo ki ai ‘i he lēsoni ko ‘ení, te nau lava ‘o ongo‘i mo mahino ‘i ho nau laumālié ‘a e ngaahi tefito‘i mo‘oni ‘e ‘ikai fa‘a lava ‘e he leá ‘o fakamatala‘i.

Fakamatala mei
he Folofolá

‘I ha‘o faka‘aonga‘i ‘a e ngaahi fakatataá ‘i he taimi totonu, hanga ‘o ako‘i ki he fānaú ‘a e fakamatala ko ia ki hono fakamo‘ui mo tāpuaki‘i ‘e Sīsū Kalaisi ‘a e fānaú mei he 3 Nīfai 17. (Ko ha fokotu‘u ki ha ngaahi founga ke ako‘i‘aki ‘a e ngaahi fakamatala mei he folofolá, vakai, “Faiako mei he Ngaahi Folofolá,” p.

vii.) Fakamamafa'i ange 'a e lahi fau e 'ofa 'a e Fakamo'u'i ki he kaka'i na'e 'ikai ai ha lea ke ne lava 'o fa'a fakamatala'i.

Ngaahi Fehu'i
ke Alea'i mo
Faka'aonga'i

Ako 'a e ngaahi fehu'i mo e ngaahi fakamo'oni folofola ko 'eni 'i he teuteu ho'o lesoni. Faka'aonga'i 'a e ngaahi fehu'i 'a ia 'oku ke ongo'i 'e tokoni lelei taha ki he fana'u ke mahino kiate kinautolu 'a e ngaahi folofola pea faka'aonga'i 'a e ngaahi tefito'i mo'oni 'i he'enu mo'u'i. 'E tokoni ho'o lau fakataha ko ia mo e fana'u 'i he kalasi 'a e ngaahi fakamo'oni ke nau ma'u ha 'ilo lahi ange ki he ngaahi folofola.

- Ko e ha e me'a na'e folofola 'aki 'e Sisū Kalaisi 'oku totonu ke fai 'e he kaka'i ke mahino kiate kinautolu 'a e ngaahi me'a ko ia na'a ne ako'i? (3 Nifai 17:3.) Ko e ha hono 'uhinga 'o e fakakaukau loto? (Ke fu'u fakakaukau loloto ki ha me'a.) Ko e ha hono 'uhinga 'oku mahuinga ai ke tau fakakaukauloto mo lotu ki he ngaahi me'a ko ia 'oku ako'i mai 'e he kau taki pea mo e kau faiako 'a e Siasi?
- Ko fe feitu'u na'e folofola 'a e Fakamo'u'i 'e ha'e'ele ki ai 'i he taimi na'a ne 'ahi ai ki he Kau Nifai? (3 Nifai 17:4.) 'Oku anga fefe 'a hono hanga 'e he me'a ni 'o fakaha mai 'oku 'ofa 'a Sisū ki he fana'u kotoa pe 'a e Tamai Hevani?
- Ko e ha e me'a na'e fai 'e he kaka'i 'i he taimi na'e fakaha ange ai 'e he Fakamo'u'i 'e mavahe atu? (3 Nifai 17:5.) Ko e ha 'a e me'a na'a ne fai ke fakaha ai 'oku ne 'ofa 'iate kinautolu? (3 Nifai 17:6–8.)
- Ko e ha 'a e 'uhinga na'e fakaha ange 'e Sisū Kalaisi 'e lava ai ke fakamo'ui 'a e kaka'i? (3 Nifai 17:8.) Ko e ha 'a e 'uhinga 'e taha 'oku 'ikai fa'a hoko ai 'a e mana? ('Eta 12:12, 18.)
- Na'e anga fefe hono fakaha 'e he kau Nifai 'a 'enu fakamalō 'i he taimi na'e fakamo'ui ai 'e Sisū Kalaisi 'a e mahaki? (3 Nifai 17:10.) Ko fe taimi 'oku totonu ai ke ke fakamalō ki he Tamai Hevani mo Sisū Kalaisi? 'E anga fefe ha'o fakaha 'a e fakamalō koe'uhi ko e ngaahi tapuaki 'oku ke ma'u?
- Ko e ha 'a e me'a na'e fekau 'e Sisū Kalaisi ke fai 'e he kaka'i 'i he hili 'ene fakamo'ui 'a e mahaki? (3 Nifai 17:11.) Ko e ha 'a e me'a na'a ne fai 'i he taimi na'e 'omai ai 'a e fana'u kiate ia? (3 Nifai 17:13–15.) Ko e ha hono 'uhinga ne 'ikai hiki ai 'a 'ene ngaahi lea na'a ne ngaue'aki 'i he'ene lotu ki he Tamai Hevani? (3 Nifai 17:16–17.)
- Ko e ha hono 'uhinga ne tutulu ai 'a Sisu'u? (3 Nifai 17:20–21.) 'Oku anga fefe 'a hono 'omi kiate koe 'e he ongoongole'i 'a e fiefia? Na'e anga fefe 'a 'ene fakaha 'a e 'ofa ki he fana'u? (3 Nifai 17:21.) Ko e ha 'a e fa'ahinga ongo te ke ma'u kapau 'e fua ko ki hono uma, tapuaki'i mo lotu'i koe 'e Sisū Kalaisi ki he Tamai Hevani?
- Ko e ha 'a e me'a na'e mamata ki ai 'a e matu'a 'i he taimi ko ia na'e folofola ange ai 'a e Fakamo'u'i ke nau mamata ki he'enu fana'u iki? (3 Nifai 17:23–24.) Ko e ha hono 'uhinga 'o e malanga? (Ke fai ha tokoni pe ngaue tokoni.) Ko e ha 'a e me'a te tau lava 'o fai ke ngaue tokoni ai ki he ni'hi kehe?

Ngaahi 'Ekitiviti Fakatupulaki

Kapau te ke fie ma'u pea ke faka'aonga'i ha taha pe lahi ange 'o e ngaahi 'ekitiviti ko 'eni 'i ha fa'ahinga taimi pe lolotonga 'a e lesoni pe ko hano fakamanatu, fakamatala fakanounou pe tukupa.

1. Lau mo alea'i 'a e fakamatala ko 'eni mei he Palesiteni hono hongofulu mā tolu 'a e Siasí ko Palesiteni 'Ēsela Tafu Penisoni:

“Oku ou palōmesi kiate kimoutolu 'e fānau 'ofeina, 'e malanga atu mo e kau 'āngeló kiate kimoutolu foki. Mahalo pē 'e 'ikai te ke mamata kiate kinautolu, ka te nau 'i ai ke tokoni'i koe pea te ke ongo'i 'enau 'i aí. . . .

“Si'i fānau, na'e 'omi kimoutolu 'e he Tamai Hēvaní ki he māmaní 'i he taimi ko 'ení koe'uhí ko e taha koe 'o 'Ene fānau loto-to'á. Na'á ne 'ilo'i 'e lahi 'a e angakovi 'i he māmaní 'i he 'ahó ni pea na'á ne 'ilo'i te ke faitotonu mo talangofua” (in Conference Report, Siulai, 1989, p. 105; pe Ensign, Mē 1989, p. 83).

2. Mou hanga 'o lau fakataha 'a e 3 Nīfai 17:20–21. Kole ange ki he fānaú ke nau fili ha fo'i lea pe ngaahi fo'i lea mei he ngaahi veesi ko 'ení 'a ia 'oku nau pehē 'oku mahu'inga, pea tuku ke nau vahevahe 'a 'enau ongo fekau'aki mo e ngaahi fo'i lea na'a nau filí.

3. Kole ange ki he fānaú ke nau fakakaukau ki ha taimi 'i he'enau mo'uí 'a ia na'a nau fiefia taha aí. Pea fai ange 'a e fehu'i ko 'ení fekau'aki mo e ngaahi taimi ko iá:

- Ko e hā 'a e me'a na'á ke fai?
- Ko e hā 'a e me'a na'á ne 'ai koe ke ke fiefiá?
- Ko e hā hono 'uhinga 'oku tau fiefia ange ai 'i he taimi 'oku tau mo'ui ai 'o hangē ko e akonaki 'a Sīsuú?
- Ko e hā hono 'uhinga 'okú ke fiefia ange ai mo e ni'ihi 'o e ngaahi kaume'á pea mo e kau mēmipa pē 'o e fāmilí?

Fakamatala'i ange 'oku fakanatula pe 'etau fie nofo mo kinautolu ko ia 'oku tau 'ofa aí pea mo kinautolu foki 'oku 'ofa 'iate kitautolu. Kapau te tau talangofua ki he ngaahi fekaú, te tau lava 'o mo'ui fakataha mo e Tamai Hēvaní mo Sīsū pea mo hotau fāmilí ki he ta'e ngatá. Pea 'e hanga 'e he me'a ni 'o foaki mai 'a e fiefia lahi taha te tau lava 'o a'usiá.

4. Koe'uhí na'e 'ikai mateuteu fe'unga 'a e kakai Nīfai ko ia na'e fakataha hake ki Mahú na'e 'ikai lava 'e he Fakamo'uí 'o fakahā ange 'a e me'a kotoa pē na'e finangalo 'a e Tamai Hēvaní ke nau 'ilo'i. Ko e hā 'a e me'a na'e kole ange 'e Sīsū ki he kakaí ke nau fai? (Fekau ki he fānaú ke nau fakafonu 'a e ngaahi 'atā mei he 3 Nīfai 17:3.)

Ko ia, _____ mou _____ foki _____ atu _____ ki _____
_____ homou _____ ngaahi _____ 'apí _____ , pea
_____ fakalaulauloto _____ ki _____ he _____ ngaahi _____
_____ me'a _____ 'a _____ ia _____ kuó _____
_____ u _____ lea'akí _____ , pea kole _____ ki _____ he _____
_____ Tamai _____ 'i _____ hoku _____ hingoá _____ ,
koe'uhí ke mahino kiate kimoutolu. (3 Nīfai 17:3.)

Ko e hā 'a e me'a 'oku totonu ke ke fai ke mahino ai kiate koe 'a e me'a na'á ke fanongo ki aí 'i he hili ha konifelenisi, houalotu sākalamēniti pe Palaimeli?

5. Hiva'i pe lau 'a e fakalea 'o e “Had I Been a Child” (Children’s Songbook, p. 80) pe “When he Comes Again” (Children’s Songbook, p. 82).

Faka'osi

Fakamo'oní	Fakamo'oní'i ange 'oku 'ofa 'a Sīsū Kalaisi mo e Tamai Hēvaní 'i he fānau kotoa pē pea kapau te tau tui kia Sīsū Kalaisi mo talangofua ki he ngaahi fekaú, te tau 'ilo'i 'a e fiefiá 'i he toe mo'ui fakataha mo kinauá.
Laukonga 'oku Fokotu'u Atu ke Fai mei 'Apí	Fokotu'u ange ki he fānaú ke nau ako mei 'api 'a e 3 Nifai 17 ko ha fakamanatu 'o e lēsoni ko 'ení. Fakaafe'i ha taha 'o e fānaú ke ne fai 'a e lotu tukú.

Ko Hono Tufaki Atu 'e Sīsū Kalaisi 'a e Sākalamēnití ki he Kau Nīfaí

Taumu'á

Ke fakalotolahi'i 'a e fānaú ke nau manatu'i ma'u pē 'a Sīsū Kalaisi koe'uhí ke nau ma'u 'a hono Laumālié.

Teuteú

1. Ako 'i he fa'a lotu 'a e 3 Nīfai 18:1–14. Ako 'a e lēsoní peá ke fili pe 'e anga fēfē ho'o ako'i ki he fānaú 'a e ngaahi fakamatala mei he folofolá. (Vakai, "Teuteu ho Lēsoní," p. vi, mo e "Faiako mei he Ngaahi Folofolá," p. vii.)
2. Fili 'a e ngaahi fehu'i mo e ngaahi 'ekitivití fakatupulaki 'a ia 'e fakakau mai ki ai 'a e fānaú pea tokoni lelei taha kiate kinautolu ke nau a'usia 'a e taumu'a 'o e lēsoní.
3. Hanga 'o hiki 'a e ngaahi fo'i lea ko 'ení 'i ha 'ū la'i pepa (pe hiki ia 'i he palakipoé):
Fakapo'uli
Faka'auha
Le'o
Faka'ilonga 'o hono ngaahi kafó
Kau 'āngelo
4. Ngaahi nāunau 'oku fie ma'ú:
 - a. Tohi 'a Molomona ma'á e tamasi'i pe ta'ahine taki taha.
 - b. Fakatātā 4–43, Ko e Hā 'a Kalaisi ki he Kau Nīfaí (Ngaahi Fakatātā 'o e Ongoongoleleí 315; 62047 900); 4–46, Ko Hono Fakamo'ui 'e Sīsū 'a e Kau Nīfaí (Ngaahi Fakatātā 'o e Ongoongoleleí 317; 62541 900); 4–47, Ko e Lotu 'a Sīsū mo e Kau Nīfaí (62542); mo e 4–49, Ko Sīsū Kalaisi kuo Toetu'u (Ngaahi Fakatātā 'o e Ongoongoleleí 239; 62187 900).

**Fokotu'u ki he
Founga Fai
'o e Lēsoní**

Fakaafe'i ha taha 'o e fānaú ke ne fai 'a e fua lotú.

'Ekitivití ke taki'aki
e tokangá

Fehu'i ange ki he fānaú pe ko e hā 'a e ngaahi me'a na'e hoko 'oku mahu'inga 'i he'enau mo'uí. Fehu'i ange pē ko e hā 'a e me'a 'okú ne tokoni'i kinautolu ke nau manatu'i 'a e ngaahi me'a ko 'ení.

Faka'alí'ali taha taha 'a e ngaahi fakatātā 'oku hiki atu 'i he "Teuteú" pea mo e ngaahi fo'i lea kuó ke 'osi teuteu'í. Fehu'i ange ki he fānaú pe ko e hā e tokoni 'a e fakatātaá pe leá pe konga lea taki taha ke nau manatu'i 'a e 'a'ahi 'a Sīsú. Fakamatala'i ange 'oku fekau'aki 'a e lēsoni ko 'ení mo e me'a 'oku fai 'e Sīsū ke tokoni'i kinautolu ke tau manatu'i ma'u pē ia.

Fakamatala mei
he Folofolá

Ako'i ki he fānaú 'a e fakamatala mei he 3 Nīfai 18:1–14. (Ko ha fokotu'u ki ha ngaahi founga ke ako'i'aki 'a e ngaahi fakamatala mei he folofolá, vakai, "Faiako mei he Ngaahi Folofolá," p. vii.)

Ako 'a e ngaahi fehu'i mo e ngaahi fakamo'oni folofola ko 'eni' i he teuteu ho'o lesoni. Faka'aonga'i 'a e ngaahi fehu'i 'a ia 'oku ke ongo'i 'e tokoni lelei taha ki he fana'u ke mahino kiate kinautolu 'a e ngaahi folofola pea mo faka'aonga'i 'a e ngaahi tefito'i mo'oni' i he'enu mo'ui. 'E tokoni foki ho'o lau fakataha ko ia mo e fanau 'i he kalasi 'a e ngaahi fakamo'oni ke nau ma'u ha 'ilo lahi ange ki he ngaahi folofola.

- Ko e ha 'a e me'a na'e kole ange 'e Sisū Kalaisi ke ha'u mo 'ene kau akongá? (3 Nifai 18:1.) Ko e ha 'a e me'a na'e fai 'e Sisū ki he maá? (3 Nifai 18:3–4.) Ko e ha 'a e me'a na'a ne fai ki he uainé? (3 Nifai 18:8–9.)
- Ko e ha e me'a kuo pau ke fai 'e he talavou ki mu'a peá ne teuteu pe tapuaki'i pe tufa 'a e sakalamēnití ki he kainingalotu 'o e Siasí? (3 Nifai 18:5.) Ko hai 'oku ne teuteu'i, tufa mo tapuaki'i 'a e sakalamēnití 'i hotau uoti?
- Ko e ha 'a e me'a 'oku hanga 'e he sakalamēnití 'o tokoni'i kinautolu ke tau manatu'i? (3 Nifai 18:7.) Ko e ha 'a e me'a 'oku hanga 'e he vai 'o e sakalamēnití 'o tokoni'i kinautolu ke tau manatu'i? (3 Nifai 18:11.)
- Ko hai 'oku tau fuakava mo ia 'i he taimi 'oku tau ma'u ai 'a e sakalamēnití? (3 Nifai 18:7.)
- Ko e ha 'a e palomesi 'a Sisū Kalaisi kiate kinautolu kapau te tau manatu'i ma'u ai pe lá? (3 Nifai 18:7.) Ko e ha hono 'uhinga 'o 'ete ma'u 'a hono Laumalié? (Ko hono tataki mo tokoni'i kinautolu 'e he Laumalie Ma'oni'oni.) Ko e ha 'a e me'a te tau lava 'o fai 'i he lolotonga 'o e uike ke tau manatu'i ma'u pe 'a e Fakamo'ui koe'uhí ke tau ma'u 'a hono Laumalié?
- Ko e ha 'a e me'a 'oku fakamo'oni'i 'e he kainingalotu 'o e Siasí ki he Tamai Hēvaní 'i he taimi 'oku nau ma'u ai 'a e sakalamēnití? (3 Nifai 18:10.) Ko e ha hono 'uhinga 'o e fie tauhi ko ia 'a e ngaahi fekau? Ko e ha 'a e ngaahi fekau 'e ni'ihi 'oku finangalo 'a e Tamai Hēvaní ke tau tauhi lelei? Te ke lava 'o kole ange ki he fana'u ke nau fili fakalongolongo ha fekau 'oku nau fie talangofua kakato ki ai.
- Ko e ha 'a e ngaahi fuakava 'oku tau manatu'i mo fakafo'ou 'i he taimi ko ia 'oku tau ma'u ai 'a e sakalamēnití? (3 Nifai 18:11.) 'Oku anga fēfē 'a hono tokoni'i kinautolu 'e he'etau fakakaukau ma'u pe ki he ngaahi fuakava 'oku tau fai 'i he papitaisó 'o 'ai kinautolu ke mo'ui lelei angé? (Mōsaia 18:10.) Fakatukupaa'i 'a e fana'u ke nau fanongo fakalelei ki he tapuaki'i 'o e sakalamēnití pea fakakaukau ki he ngaahi founa te ne lava 'o tauhi ai 'enu ngaahi fuakava papitaisó 'i he lolotonga 'a e uike ka hoko mai.
- 'Oku anga fēfē 'a hono tapuaki'i kinautolu 'i he taimi ko ia 'oku tau ma'u ai 'a e sakalamēnití 'i he taau? (3 Nifai 18:12–14.)

Ngaahi 'Ekitiviti Fakatupulaki

Kapau te ke fie ma'u peá ke faka'aonga'i ha taha pe lahi ange 'o e ngaahi 'ekitiviti ko 'eni' i ha fa'ahinga taimi pe lolotonga 'a e lesoni pe ko hano fakamanatu, fakamatala fakanounou pe tukupa.

1. Tuku ke lau 'e he fana'u 'a e tapuaki 'o e sakalamēnití mei he Molonai 4:3 mo e 5:2. Pea kole ange ki he fana'u ke nau fokotu'u mai 'a e ngaahi founa te nau lava ai 'o teuteu ke ma'u 'a e sakalamēnití. Te ke lava 'o faka'aonga'i 'a e ngaahi fokotu'u ko 'eni' o kapau 'e fie ma'u tokoni e fana'u:

Hiva'i 'a e fakalea 'o e himi sākalamēnití.
 Fakafanongo ki he fakalea 'o e lotu sākalamēnití.
 Fakakaukau ki he 'ofa, mamahi, pekia, toetu'u mo e ngaahi akonaki
 'a e Fakamo'uí.
 Fakakaukau ki he'etau ngaahi fuakava mo e Tamai Hēvaní.

2. Vahevahe ha me'a na'e hoko kiate koe 'a ia na'á ke ongo'i ai 'a e Laumālié. Kapau 'oku 'i ai ha taha 'o e fānaú na'e 'i ai ha me'a pehē na'e hoko kiate ia, pea fakaafe'i ke ne vahevahe atu ia. Tokoni'i 'a e fānaú ke mahino kiate kinautolu 'oku fie ma'u 'e Sīsū Kalaisi ke nau 'ilo'i mo ongo'i ma'u pē 'a hono Laumālié 'i he'enau mo'uí. Alea'i 'a e fakamatala ko 'ení mei he Palesiteni hono hongofulu mā tolu 'o e Siasí, ko Palesiteni 'Ēsela Tafu Penisoni: "Oku tau fa'a fanongo ki he folofola 'a e 'Eikí 'i ha ongo. Kapau te tau anga vaivai mo ongo ngofua 'e hanga 'e he 'Eikí 'o ue'i ma'u pē kitautolu 'i hotau ngaahi ongó. Pea ko hono 'uhinga 'eni 'oku fa'a hanga ai 'e he'etau ue'i fakalaumālié 'o 'ai kitautolu ke tau ma'u 'a e fiefia lahi pea 'i he taimi 'e ni'ihi ko e lo'imata" (The Teachings of Ezra Taft Benson, p. 77).
3. Fili ha himi anga maheni pē ha hiva Palaimeli ke ke ngūngū kae hanga 'e he fānaú 'o tā ha me'a 'e tokoni'i kinautolu ke nau manatu'i 'a e Fakamo'uí 'i he lolotonga 'a e sākalamēnití. 'E lava 'o kau ki he ngaahi fili ko 'ení 'a Sīsū Kalaisi 'i he Ngoue ko Ketisemaní, Sīsū Kalaisi mo e Kau Nifai, ko ha tāpuaki 'oku fakamālō'ia 'e he fānaú 'i he'enau mo'uí mo e alā me'a pehē. Fakalotolahii kinautolu ke nau fakatāfataha 'enau fakakaukau ki he Fakamo'uí 'i he lolotonga 'a e sākalamēnití.
4. Hiva'i pe lau 'a e fakalea 'o e "Loto 'Apasia" (Children's Songbook, p. 26), "He Sent his Son" (Children's Songbook, p. 34), "Ikai Faingata'a ke Fakakaukau kia Sīsū" (Children's Songbook, p. 71) pe "Ko e Sākalamēnití" (Children's Songbook, p. 72).

Faka'osí

Fakamo'oní	Hanga 'o faka'ali'ali 'a e fakatatā 'o Sīsū Kalaisi kuo Toetu'ú. Vahevahe ho'o fakamo'oní 'o kau ki he taimi ko ia 'oku tau manatua ai 'a Sīsú mo tauhi 'ene ngaahi fekaú, 'oku tau ma'u 'a e Laumālie Mā'oní'oní ke 'iate kitautolu.
Laukonga 'oku Fokotu'u Atu ke Fai mei 'Apí	Fokotu'u ange ki he fānaú ke nau ako mei 'api 'a e 3 Nifai 18:1–14 ko ha fakamanatu 'o e lēsoni ko 'ení. Fakaafe'i ha taha 'o e fānaú ke ne fai 'a e lotu tukú.

Ko Hono Ako'i 'e Sīsū Kalaisi 'a e Kau Nīfai ke nau Lotú

Lēsoni
37

Taumu'á

Ke fakalotolahi'i 'a e fānaú ke nau lotu koe'uhí ke 'oua na'a 'ahi'ahi'i kinautolu.

Teuteú

1. Ako 'i he fa'a lotu 'a e 3 Nīfai 18:15–25; 19; 20:1. Ako 'a e lēsoní peá ke fili pe 'e anga fēfē ho'o ako'i ki he fānaú 'a e fakamatala mei he folofolá. (Vakai, "Teuteu ho Lēsoní," p. vi mo e "Faiako mei he Ngaahi Folofolá," p. vii.)
2. Me'a mākehe ke lau: 'Alamā 13:28–29, Mātiu 26:41 pea mo e Tokāteline mo e Ngaahi Fuakava 31:12, 61:39.
3. Fili 'a e ngaahi fehu'i mo e ngaahi 'ekitiviti fakatupulaki 'a ia 'e fakakau mai ki ai 'a e fānaú pea tokoni lelei taha kiate kinautolu ke nau a'usia 'a e taumu'a 'o e lēsoní.
4. Ngaahi nāunau 'oku fie ma'ú:
 - a. Tohi 'a Molomona ma'á e tamasi'i taki taha.
 - b. Fakatātā 4–7, Ko e Lotu 'a Sīsū mo e Kau Nīfai (62542) mo e 4–50, Ko e Lotu Fakafāmilí (62275).

Fokotu'u ki he Founga Fai 'o e Lēsoní

Fakaafe'i ha taha 'o e fānaú ke ne fai 'a e fua lotú.

'Ekitiviti ke taki'aki
e tokangá

Fai 'a e talanoa ko 'eni meia 'Eletā Leeki D. Pinikā fekau'aki mo ha lotu fakafāmilí mākehe:

"Na'á ku lele atu mo hoku fāmilí 'i ha pongipongi 'e taha 'i he ngaahi ta'u kuo hilí [ko 'emau ki'i 'eve'eva mālōlō]. Na'e fiefia homa 'ofefine iiki 'e toko faá 'i he'emau a'u atu ki he afe ki [ha] pa'ake ongoonga. Ka neongo iá, na'e ta'ofi fakafokifā 'enau kakata mo fiefiá, 'i he taimi na'e mate fakafokifā ai 'a e kā na'a mau nō ke mau ngāue'akí 'i he afe ki tu'a mei he hala pule'anga lahi. Na'e fakalaka hake pe 'iate kinautolu 'a e ngaahi me'alelé 'i he'enau fakato'oto'ó, lolotonga iá 'oku ou feinga ke toe mo'ui 'a e kaá. Na'e faifai pē pea mahino kiate au 'e 'ikai 'aonga ha'amau toe feinga, ko ia na'a mau hū kotoa ai ki tu'a mei he kaá 'o mau fakapupupupu 'i ha ki'i tafa'aki he ve'ehalá ke fai ha'amau lotu.

"Na'a mau ongo'i ko e ongo tangatá ni ko e tali mo'oni ia 'emau lotú, pea na'a mau fakahā ange ia kiate kinaua 'i he taimi na'a nau fepōpōaki fakamāvae aí. Na'e tali mai 'e he tamai ko 'ení, "I he pongipongi kotoa pē 'oku ou fakahā ange ki he 'Eiki lelei kapau 'oku 'i ai ha taha 'okú ne fie ma'u ha tokoni pea ke ne tataki au kiate kinautolu' " (in conference Report, 'Okatopa 1991, pp. 54–55; or Ensign, Nōvema 1991, p. 39).

Fakaafe'i 'a e fānaú ke nau vahevahe mai ha ngaahi me'a ne hoko ko e tupu mei he'enau ngaahi lotu fakafāmilí.

Fakamatala mei
he Folofolá

'I ha'o faka'aonga'i 'a e ngaahi fakatātaá 'i he taimi totonu, ako'i ki he fānaú 'a e fakamatala ko ia ki hono ako'i 'e Sīsū Kalaisi 'a e kakai Nīfai mei he 3 Nīfai

18:15–25; 19:20:1. (Ko ha fokotu'u ki ha ngaahi founa ke ako'i'aki 'a e ngaahi fakamatala mei he folofola, vakai, "Faiako mei he Ngaahi Folofola," p. vii.)

Ako 'a e ngaahi fehu'i mo e ngaahi fakamo'oni folofola ko 'eni 'i he teuteu ho'o lesoni. Faka'aonga'i 'a e ngaahi fehu'i 'a ia 'oku ke ongo'i 'e tokoni lelei taha ki he fana'u ke mahino kiate kinautolu 'a e ngaahi folofola pea faka'aonga'i 'a e ngaahi tefito'i mo'oni 'i he'enu mo'ui. 'E tokoni foki 'a ho'o lau fakataha ko ia mo e fana'u 'i he kalasi 'a e ngaahi fakamo'oni ke nau ma'u ha 'ilo lahi ange ki he ngaahi folofola.

- Ko e ha hono 'uhinga 'oku finangalo ai 'a Sisū ke tau lotu ma'u pe'e? (3 Nifai 18:15, 18.)
- Ko hai 'oku tau lotu ki ai? Ko e huafa 'o hai 'oku tau lotu 'aki? (3 Nifai 18:19; 19:6–8.)
- Ko e ha 'a e tala'ofa 'oku tau ma'u, 'i he taimi ko ia 'oku tau lotu ai 'i he tui ki he me'a 'oku lelei taha ma'akitautolu? (3 Nifai 18:20.) Tokoni 'a e fana'u ke mahino kiate kinautolu 'oku 'ilo'i ma'u pe 'e he Tamai Hevani 'a e me'a 'oku lelei taha kiate kitautolu. 'Oku fa'a 'i ai 'a e taimi 'e ni'hi 'oku kehe 'eni ia mei he me'a 'oku tau fie ma'u.
- Ko e ha hono 'uhinga 'oku mahu'inga ai 'a e lotu fakafamil'i? (3 Nifai 18:21.) 'E anga fefe ha'o tokoni ki ho famili ke nau fai ma'u pe 'a e lotu fakafamil'i?
- Ko e ha 'a e me'a na'e folofola 'aki 'e Sisū Kalaisi 'oku totonu ke tau fai kiate kinautolu ko ia 'oku 'ikai ko e kau memipa 'o e Sias'i? (3 Nifai 18:22–23.)
- Ko e ha hono 'uhinga 'o e "hiki hake ho'omou mamá ke ulo ia ki manani"? (3 Nifai 18:24.) 'E anga fefe ha'atau tokoni 'a e ni'hi kehe ke mahino kiate kinautolu 'a e mahu'inga 'o e lotu?
- Ko e ha 'a e me'a na'e ako'i 'e he kau akonga 'e toko hongofulu ma ua 'a Sisū Kalaisi ki he Kau Nifai ko ia na'e fakataha mai? (3 Nifai 19:6.) Ko fe taimi 'oku ke tulutui ai 'o lotu? 'Oku anga fefe 'a hono fakaha 'e he tulutu 'a e faka'apa'apa ki he Tamai Hevani? Ko e ha 'a e ngaahi founa 'e ni'hi te tau lava ai 'o fakaha 'a e anga 'apasia 'i he lolotonga ko ia 'etau lotu 'i 'api mo loki ako?
- Ko e ha 'a e me'a na'e holi lahi taha ki ai 'a e kau akonga 'i he'enu lotu? (3 Nifai 19:9.) Na'e anga fefe hono foaki 'a e me'a'ofa ko 'eni kiate kinautolu? (3 Nifai 19:13–14.)
- Ko e ha 'a e me'a na'e folofola 'aki 'e Sisū 'i he taimi na'a ne lotu ai ki he Tamai Hevani? (3 Nifai 19:20, 28.) 'Oku mou pehe ko e ha hono 'uhinga 'oku hoko ai 'a 'ete fakaha 'a e ngaahi fakamalo ko ha konga mahu'inga ia 'o 'etau lotu? Ko e ha 'a e ngaahi me'a 'oku tau fakamaloi'a ki ai?
- 'E anga fefe ha'atau lotu ta'e tuku? (3 Nifai 20:1.) Ko e ha hono 'uhinga 'oku totonu ai ke tau fai ma'u pe ha lotu 'i hotau lotu? (3 Nifai 18:15, 18.) 'E anga fefe 'a 'ene tokoni kitautolu 'e he lotu ke tau faka'ehi'ehi mei he 'ahi'ahi?

Ngaahi 'Ekitiviti Fakatupulaki

Kapau te ke fie ma'u pe'a ke faka'aonga'i ha taha pe lahi ange 'o e ngaahi 'ekitiviti ko 'eni 'i ha fa'ahinga taimi pe lolotonga 'a e lesoni pe ko hano fakamanatu, fakamatala fakanounou pe tukupa.

1. Hanga 'o hiki 'a e ngaahi fakamo'oni folofola ko 'eni 'i ha 'u la'i pepa pea 'oange kinautolu ki he fana'u 'o fakatautaha pe fakakulupu. Fekau ki he fana'u ke nau lau 'a e ngaahi folofola, fekumi ki he ngaahi me'a ko ia 'oku ako 'i 'e

Sīsū Kalaisi fekau'aki mo e ngaahi tāpuaki 'oku ma'u 'i he lotú. Pea tuku leva ki he fānaú ke nau fakahā mai 'a e me'a na'a nau ako mei a'í ki he kalasí.

3 Nīfai 18:15, 18 (Te tau lava 'o faka'ehi'ehi mei he 'ahi'ahí.)

3 Nīfai 18:20 ('E foaki mai 'etau ngaahi holi mā'onī'oní.)

3 Nīfai 18:24 (Te tau hoko ko ha fa'ifa'itaki'anga ki he nī'hi kehé.)

3 Nīfai 19:30 mo e 27:30 ('E hōifua 'a e Tamai Hēvaní mo Sīsū Kalaisi kiate kitautolu.)

2. Kumi ha ngaahi talanoa 'i he ngaahi makasini 'a e Siasí pe ngaahi pōpoaki konifelenisí 'a ia 'oku fekau'aki mo e lotú, pea vahevahe ia mo e fānaú.

3. Lau mo alea'i 'a e fakamatala ko 'eni mei he Palesiteni hono hongofulu mā tolu 'o e Siasí ko Palesiteni 'Ēsela Tafu Penisoni:

“Oku 'i ai ha konga lahi 'i he'etau lotú mo 'etau tautapa ki he 'Eikí ke tau kole ai ki ha fakalahi 'o e ngaahi tāpuakí. Ka 'oku 'i ai 'a e taimi lahi 'oku ou ongo'i 'oku fie ma'u ke fakatāfataha 'a 'etau lotú ki hono fakahā 'o e hounga'ia mo e fakamālō ki he ngaahi tāpuaki kuo 'osi foaki mai” (God, Family, Country, p. 199).

Fakaafe'i 'a e fānaú ke nau tala mai 'i ha miniti 'e taha 'a e lahi taha 'o e ngaahi me'a kotoa pē 'oku nau fakakaukau 'a ia 'oku nau fakamālō'ia a'í. Hanga leva 'o fakamatala'i fakanounou 'enau talí 'i he palakipoé.

4. Alea'i mo tokoni'i 'a e fānaú ke nau ako ma'u loto 'a e konga 'o e 'Alamā 13:28: “Ka ke mou fakavaivai 'a kimoutolu 'i he 'ao 'o e 'Eikí, pea ui ki Hono huafa toputapú, pea le'ohi mo lotu ma'u ai pe ke 'oua na'a 'ahi'ahi'i 'a kimoutolu 'o lahi 'i he me'a 'oku mou lava ke kātakí, pea tataki ai 'a kimoutolu 'e he Laumālie Mā'onī'oní.”

5. Alea'i 'a e ngaahi konga lalahi 'o ha lotu:

a. Ui ki he Tamai Hēvaní.

b. Fakamālō kiate ia koe'uhí.

c. Kole kiate ia ki he

d. Faka'osi 'aki 'a e huafa 'o Sīsū Kalaisí, 'ēmeni.

Hanga 'o hiki 'i he palakipoé 'a e “Oku ou fakamālō atu ko e” Fakaafe'i 'a e fānaú ke nau tala atu 'a e me'a 'oku nau fakamālō ai ki he Tamai Hēvaní pea hiki fakamatala fakanounou 'enau ngaahi talí 'i he palakipoé. Fai 'a e me'a tatau pē ki he “Oku ou kolea atu.”

6. Hiva'i pe lau 'a e fakalea 'o e “A Child's Prayer” (Children's Songbook, p. 12), “Children All Over the World” (Children's Songbook, p. 16), “Lotu Fakafāmilī” (Children's Songbook, p. 189) pe “Love is Spoken Here” (Children's Songbook, p. 190).

Faka'osí

Fakamo'óní

Fai ho'o fakamo'oni ki he mahu'inga 'o e lotu ma'u pē pea kapau te tau lotu 'o hangē ko Sīsū Kalaisí, 'e malu'i ai kitautolu mei he ngaahi mālohi 'o Sētané.

Laukonga 'oku
Fokotu'u Atu ke
Fai mei 'Apí

Fokotu'u ange ki he fānaú ke nau ako mei 'api 'a e 3 Nīfai 18:18–25 mo e 'Alamā 13:28–29 ko ha fakamanatu 'o e lēsoni ko 'ení.

Fakaafe'i ha taha 'o e fānaú ke ne fai 'a e lotu tukú.

Taumu'á Ke fakalotolahi'i 'a e fānaú ke nau fekumi ki he melino mo e fiefia ko ia 'oku ma'u 'i he mo'ui'aki 'a e ongoongolelei 'a Sīsū Kalaisí.

Teuteú

1. Ako 'i he fa'a lotu 'a e 3 Nīfai 28:1–16, 23–40 mo e 4 Nīfai. Ako 'a e lēsoní peá ke fili pe 'e anga fēfē ho'o ako'i ki he fānaú 'a e fakamatala mei he folofolá. (Vakai, "Teuteu ho Lēsoní," p. vi mo e "Faiako mei he Ngaahi Folofolá," p. vii.)
2. Fili 'a e ngaahi fehu'i mo e ngaahi 'ekitiviti fakatupulaki 'a ia 'e fakakau mai ki ai 'a e fānaú pea tokoni lelei taha kiate kinautolu ke nau a'usia 'a e taumu'a 'o e lēsoní.
3. Ngaahi nāunau 'oku fie ma'ú: Tohi 'a Molomona ma'á e tamasi'i pe ta'ahine taki taha.

Fokotu'u ki he Founga Fai 'o e Lēsoní

Fakaafe'i ha taha 'o e fānaú ke ne fai 'a e fua lotú.

'Ekitiviti ke taki'aki e tokangá

Kole ki he fānaú ke nau fakakaukau-loto angé ki he me'a 'e hokó kapau 'e nofo fakataha 'a e Fakamo'uí mo honau fāmilí 'i ha uike. Fehu'i ange pe 'e anga fēfē honau 'apí 'i he uike ko iá. Fekau ki ha tamasi'i ke ne lau 'a e 4 Nīfai 1:15–16. Fakamatala'i ange 'oku hanga 'e he ngaahi veesi ko 'ení 'o fakamatala'i mai 'a e anga 'o e fetauhi'aki 'a e kakai 'i 'Ameliká 'i he hili 'o e 'a'ahi 'a Sīsū Kalaisi kiate kinautolú. Tokoni'i 'a e fānaú ke nau alea'i pe 'e anga fēfē 'a e mo'uí 'i he ngaahi tu'unga ko 'ení.

- 'E anga fēfē 'a e faikehekehe 'etau mo'uí kapau 'e talangofua 'a e toko taha kotoa pē ki he ngaahi fekaú? ('E 'ikai te tau toe fie ma'u 'a e loká, kíi, kau 'ōfisa polisí mo e alā me'a pehē.) Tokoni'i 'a e fānaú ke mahino kiate kinautolu ko e taha 'o e ngaahi kī mahu'inga taha ki he fiefiá 'a hotau 'ulungāanga ki he kakai kehé. Pea 'i he'etau mo'ui'aki ko ia 'a e ngaahi akonaki 'a Sīsū Kalaisí, te tau fakahā ha 'ulungāanga lelei ange pea toe si'isi'i ai 'a e mo'ui ta'esiokitá, pea te tau ma'u foki 'a e nonga 'oku toe lahi ange mo e fiefiá.

Fakamatala mei he Folofolá

Ako'i ki he fānaú 'a e fakamatala 'i he 3 Nīfai 28:1–16, 23–40 mo e 4 Nīfai ki he kau ākonga Nīfai pea mo e melino mo e fiefia na'e ma'u 'e he Kau Nīfai 'i hono tauhi 'o e ngaahi fekaú. (Ko ha ngaahi founga ke ako'i'aki 'a e ngaahi fakamatala mei he folofolá, vakai, "Faiako mei he Ngaahi Folofolá," p. vii.)

Ngaahi Fehu'i ke Alea'i mo Faka'aonga'i

Ako 'a e ngaahi fehu'i mo e ngaahi fakamo'oni folofola ko 'ení 'i he teuteu ho'o lēsoní. Faka'aonga'i 'a e ngaahi fehu'i 'a ia 'okú ke ongo'i 'e tokoni lelei taha ki he fānaú ke mahino kiate kinautolu 'a e ngaahi folofolá pea nau faka'aonga'i 'a e ngaahi tefito'i mo'oní 'i he'enau mo'uí. 'E tokoni foki ho'o lau fakataha mo e fānaú 'i he kalasí 'a e ngaahi fakamo'oni folofolá ke nau ma'u ha 'ilo lahi ange ki he folofolá.

- Ko e hā 'a e me'a na'e holi ki ai 'a e kau ākongā 'a Sīsū Kalaisí meiate iá? (3 Nīfai 28:2, 4–7.) Ko e hā hono 'uhinga ne tuku ange ai ki he kau ākongā 'e toko tolú ke nau nofo 'i he māmaní ki he ngata'angá? (3 Nīfai 28:6, 9.) Ko e hā 'a e ngaahi liliu ne hoko ki honau sinó kae lava ai ke nau fai ení? (3 Nīfai 28:38–39.)
- Na'e anga fēfē 'a hono malu'i 'a e kau ākongā 'e toko tolú 'i he'enau ako'i 'a e kakai? (3 Nīfai 28:18–22.) Ko e hā 'a e me'a na'e tohi 'e Molonai 'o kau ki he kau ākongā 'e toko tolu? (3 Nīfai 28:24–26. Fakamahino'i ange na'e mo'ui 'a Molonai 'i he ta'u 'e 350 'i he hili 'a e mo'ui 'a Sīsū Kalaisi 'i māmaní.)
- Ko e hā 'a e me'a na'e fai 'e he kau ākongá 'i he hili 'a e mavahe 'a e Fakamo'uí meiate kinautolú? (3 Nīfai 28:18.) Ko e hā 'a e me'a na'e fai 'e he kakai 'i he taimi na'a nau fanongo ai ki he ngaahi lea 'a e kau ākongá? (4 Nīfai 1:1–2.) Ko e kakai 'e toko fiha na'e uluí? Fakamahino'i ange na'e 'ikai kei vahevahe 'a e kakai ki he Kau Nīfai mo e Kau Leimana ka na'a nau taha pē.
- Ko e hā hono 'uhinga 'o e moveuveú mo e fakakikihí? (4 Nīfai 1:2. Kē pe feke'ike'i.) 'Oku anga fēfē 'a hono tāpuaki'i koe mo ho fāmilí 'i he taimi ko ia 'oku 'ikai ke mou feke'ike'i aí? 'E anga fēfē ha'o hoko ko ha taha fakalelei mo tokoni ki ho fāmilí ke faka'ehi'ehi mei he feke'ike'i?
- Ko e hā hono 'uhinga 'o e hanga 'e he kakai 'o "me'a taha'aki 'a 'enau ngaahi me'a kotoa pē"? (4 Nīfai 1:3.) Ko e hā 'a e me'a 'oku mou sa'ia ai 'i he mo'ui pehení? 'Oku mou pehē ko e hā hono 'uhinga 'e faingata'a aí?
- Ko e hā 'a e ngaahi mana na'e fakahoko 'e he kau ākongā 'a Sīsū Kalaisí? (4 Nīfai 1:5.)
- Na'e anga fēfē 'a hono tāpuaki'i 'a e kakai? (Vakai, 'ekitiviti fakatupulaki 1.)
- Ko e hā hono 'uhinga ne 'ikai ai ha feke'ike'i 'i he fonuá? (4 Nīfai 1:15.) Ko e hā hono 'uhinga ke ma'u 'a e "'ofa 'a e 'Otuá"' 'i hotau lotó? Ko fē taimi na'a ke ongo'i ai 'a e 'ofa 'a e 'Otuá 'i ho'o mo'uí? 'E anga fēfē ha'atau vahevahe 'a e 'ofa ko 'ení mo e nīihi kehé?
- Ko e hā e me'a na'a ne fakatupunga 'a e liliú 'i he kakai fiefia ko 'ení? (4 Nīfai 1:23–29.) Ko e hā 'a e 'ulungāanga 'o e kakai ki he kau ākongá? (4 Nīfai 1:30–34.) Ko e hā 'a e hikisia? 'E anga fēfē ha'atau ikuna'i 'a e hikisia 'i he'etau mo'uí?
- Ko e hā hono 'uhinga 'o e "angatu'u ko honau loto ki he ongoongolelei 'a Kalaisí" 'o hangē ko ia na'e fai 'e he kakai ko 'ení? (4 Nīfai 1:38.)
- Ko e hā e tu'unga na'e 'i ai 'a e kakai 'i he hili ha ta'u 'e uangeau 'o e 'a'ahi mai 'a Kalaisi kiate kinautolú? (4 Nīfai 1:45–46.)

Ngaahi 'Ekitiviti Fakatupulaki

Kapau te ke fie ma'u pea ke faka'aonga'i ha taha pe lahi ange 'o e ngaahi 'ekitiviti ko 'ení 'i ha fa'ahinga taimi pē lolotonga 'o e lēsoní pe ko hano fakamanatu, fakamatala fakanounou pe tukupā.

1. Teuteu ha 'ū la'i pepa 'oku hiki ai 'a e ngaahi kongā lea ko 'ení mei he 4 Nīfai 1:2–3, 5, 15–17:

“Na'e fefaitotonu 'aki 'a e kakai fulipē.”

“Na'a nau me'a taha 'aki 'iate kinautolu 'enau ngaahi me'a kotoa pē.”

“Nau fai 'a e ngaahi fa'ahinga me'a mana kehekehe kotoa pē.”

“Na'e 'ikai ha feke'ike'i 'i he fonuá.”

“Ko e ‘ofa ‘a e ‘Otuá . . . na’e nofo ‘i he loto ‘o e kakaí.”
 “Na’e ‘ikai ha femeheka‘aki.”
 “Na’e ‘ikai ha . . . maveuveu [fakamaveuveu].”
 “Na’e ‘ikai ha . . . loi.”
 “Na’e ‘ikai ha kaiha‘a.”
 “Na’e ‘ikai ha . . . fakapō.”
 “Na‘a nau taha pē, ko e fānau ‘a Kalaisi.”

Tuku ‘a e ngaahi fo‘i leá ‘i ha fa‘o‘anga me‘a, pea fekau ki he fānau taki taha ke ne to‘o ha taha pea faka‘ali‘ali ia. ‘Oku fakamatala‘i ‘e he ngaahi konga lea ko ‘ení mei he 4 Nifai ‘a e ‘uhinga na’e mo‘ui ai ‘a e kakaí ‘i he melino mo e fiefia.

2. Lau pea alea‘i ‘a e fakamatala ko ‘ení mei he Palesiteni hono hongofulu mā tolu ‘o e Siasí ko Palesiteni ‘Ēsela Tafu Penisoni:

“‘Oku fakatokanga mai ‘a e ‘Eikí ‘i he Tokāteline mo e Ngaahi Fuakavá, ‘Vakai telia ‘a e fie lahí, telia na‘a mou hoko ‘o tatau mo e kau Nifai ‘o e kuonga mu‘á’ (T&F 38:39)” (‘i he Lipooti Konifelenisi, Siulai 1989, p. 3: pe Ensign, May 1989, p. 4). ‘Oku ako‘i mai ‘e Palesiteni Penisoni te tau lava ‘o ikuna‘i ‘a e hikisia ‘i he‘etau mo‘uí pea mo angavaivai, angamalū mo angafakatōkilalo ‘i he—

‘Ofa ki he Tamai Hēvaní mo fakamu‘omu‘a la ‘i he‘etau mo‘uí.

‘Ikai hoha‘a ki he fakakaukau ‘a e ni‘ihi kehé kiate kিতautolú ka ki he fakakaukau pē ‘a e Tamai Hēvaní kiate kিতautolú.

‘Ikai lau pe fakaanga.

‘Ikai meheka pe mo‘ui ‘o laka ange ‘i he me‘a ‘okú te ma‘ú.

‘Ikai kē pe feke‘ike‘i ‘i hotau ngaahi fāmilí.

Tokoni‘i ‘a e ni‘ihi kehé ke nau ongo‘i lelei kiate kিতautolu.

Tali ‘a e akonaki mei he kau takí.

Fakamolemole‘i ‘a kিতautolu ‘oku nau fakalotomamahi‘i kিতautolú.

Ta‘e siokitá.

Ngāue tokoni ki he ni‘ihi kehé.

‘E lava ‘o hiki ‘a e ngaahi fakamatala ko ‘ení ‘i ha la‘i pepa pea tuku ia ‘i ha ki‘i tangai. Tuku ke ha‘u ‘a e fānaú ‘o to‘o ha fo‘i konga lea ‘e taha pea alea‘i ‘a e anga e tokoni ai ‘a e tefito‘i mo‘oni ko ‘ení kiate kিতautolu ke tau ikuna‘i ‘a e hikisia ‘i he‘enau fāmilí.

3. Lau, alea‘i mo tokoni‘i ‘a e fānaú ke nau ako ma‘u loto ‘a e konga pe kātoa ‘o e 4 Nifai 1:15–16.
4. Fekau ki he fānaú ke nau fakatātaai ha me‘a mo‘oni na’e hoko ‘a ia na’e ‘i ai ‘a e feke‘ike‘í. Tuku ki he fānaú ke nau fakatātaai ko e hā ha me‘a ‘e hoko kapau na‘a nau mo‘ui ‘i he ‘ātakai ‘o e kakai Nifai pea “‘ikai ha feke‘ike‘i.” (Ngaahi Fokotu‘u: ongo tamaiki ‘e toko ua ‘okú na fakatou fie mu‘omu‘a ‘i he lainé, ongo tamaiki fefine ‘okú na fie va‘inga‘aki ‘a e me‘a va‘inga tatau, pea pehē atu ai pē.)
5. Lau pea alea‘i ‘a e fakamatala ko ‘ení meia ‘Eletā Māvini J. ‘Esitoni:
- “‘Te ke lava fēfē nai ‘o tala kapau kuo ului ha taha kia Sīsū Kalaisí?’ . . . ‘Ko e faka‘ilonga lelei mo mahino taha ‘oku tau tupulaki fakalalakaka fakalaumālié pea ha‘u kia Kalaisí ko e anga ‘o e founga ‘oku tau fai ki he ni‘ihi kehé’” (in Conference Report, Siulai 1992, p. 25; pe Ensign, Mē 1992, p. 20).
6. Tokoni‘i ‘a e fānaú ke nau ako ma‘u loto ‘a e tefito ‘o e tui hono hongofulu mā tolú. Alea‘i ‘a hono kākunga ki he founga mo‘ui ‘a e Kau Nifai ‘i he hili ‘a e ‘a‘ahi ‘a Sīsū Kalaisi kiate kিতautolú pea mo e anga ‘o ‘enau mo‘ui ‘i he ngaahi ‘ahó ni.

7. Lau mo alea'i 'a e Tokāteline mo e Ngaahi Fuakava 19:23.
8. Hiva'i pe lau 'a e fakalea 'o e "I Feel my Savior's Love" (Children's Songbook, p. 74) pe "Tauhi 'a e Ngaahi Fekau" (Children's Songbook, p. 146).

Faka'osi

Fakamo'oni	Fai ha'o fakamo'oni te tau lava 'o ma'u 'a e melinó mo e fiefiá kapau te tau mo'ui 'o hangē ko e me'a kuo ako'i mai 'e he Fakamo'ui ke tau fai.
Laukonga 'oku Fokotu'u Atu ke Fai mei 'Api	Fokotu'u ange ki he fānaú ke nau ako mei 'api 'a e 4 Nifai 1:1–18 ko ha fakamanatu 'a e lēsoni ko 'eni. Fakaafe'i ha taha 'o e fānaú ke ne fai 'a e lotu tukú.

Ko e Mamata 'a Molomona ki Hono Faka'auha 'o e Kau Nīfai

Taumu'á

Ke fakamālohii e holi 'a e ki'i tamasi'i taki taha ke tu'u-ma'u 'i he ngaahi akonaki 'a Sīsū Kalaisi neongo 'a e ngaahi mālohi kovi 'okú ne takatakai'i kitautolú.

Teuteú

1. Ako 'i he fa'a lotu 'a e Molomona 1–6. Lau 'a e lēsoni peá ke fili pe 'e anga fēfē ho'o ako'i ki he fānaú 'a e fakamatala mei he folofolá. (Vakai, "Teuteu ho Lēsoni, p. vi mo e "Faiako mei he Ngaahi Folofolá," p. vii.)
2. Fili 'a e ngaahi fehu'i mo e ngaahi 'ekitiviti fakatupulaki 'a ia 'e fakakau mai ki ai 'a e fānaú pea tokoni lelei taha kiate kinautolu ke nau a'usia 'a e taumu'a 'o e lēsoni.
3. Ngaahi nāunau 'oku fie ma'ú:
 - a. Tohi 'a Molomona ma'á e tamasi'i taki taha.
 - b. Ko e ngaahi fakamatala 'e ono kia Molonai 'i he 'ekitiviti ke taki'aki e tokangá.
 - c. Fakatātā 4–1, Ko Hono Fakanounou'i 'e Molomona 'a e 'Ū Peletí (Ngaahi Fakatātā 'o e Ongoongoleléi 306; 62520 900) mo e 4–51, Ko e Lea Fakamāvae 'a Molomona ki ha Fonua ne Lahi mo Tu'u-ki-mu'a (Ngaahi Fakatātā 'o e Ongoongoleléi 319; 62043 900).

Fokotu'u ki he Founga Fai 'o e Lēsoni

'Ekitiviti ke taki'aki
e tokangá

Fakaafe'i ha taha 'o e fānaú ke ne fai 'a e fua lotú.

Hanga 'o hiki 'i he palakipoé 'a e Molomona.

- Ko e hā 'a e me'a 'oku mou fakakaukau ki ai 'i he taimi ko ia 'oku mou fanongo ai ki he fo'i lea ko 'eni?

'I he hili hono alea'i 'e he fānaú 'a e me'a 'oku nau fakakaukau ki aí, fakamatala'i ange te nau ako 'i he 'ahó ni fekau'aki mo e palōfita ko Molomoná. 'Oange ki ha fānaú 'e toko ono 'a e ngaahi fakamatala ko 'eni fekau'aki mo Molonai 'i he'ene kei talavou' ke nau lau ki he kalasí:

Na'e fanau'i au 'i he ta'u 321 hili 'a e pekiá (a.d.)

'I he taimi na'á ku ta'u hongofulu aí, na'e fakahā mai 'e he palōfita ko 'Āmoní 'e foaki mai 'a e 'ū peleti lalahi 'a Nīfai 'i he taimi te u ta'u uofulu mā fā aí. (Molomona 1:2–4.)

'I he taimi na'á ku ta'u hongofulu mā taha aí, ne u hiki mo 'eku tama'i ki Selūsalema, 'a ia ko ha kolo lahi mo e kakai toko lahi. Pea na'e kamata foki 'i he ta'u tatau pē 'a e taú. (Molomona 1:6–8.)

'I he taimi na'á ku ta'u hongofulu mā nima aí, na'e 'a'ahi mai 'a Sīsū Kalaisi kiate au pea na'á ku ongo'i 'ene 'ofá mo e lelei. (Molomona 1:15.)

'I he taimi na'á ku ta'u hongofulu mā ono aí, na'e vahe'i au ke u taki 'a e kau tau e Kau Nīfaí. (Molomona 2:1–2.)

Pea koe'uhí ko e faiangahala 'a hoku kakaí, na'e pau ai ke u mālohi 'i hono tauhi 'o e ngaahi fekaú pea falala ki he Tamai Hēvani.

Fakamatala'i ange ki he fānaú 'i he taimi te tau ako ai ki he mo'ui 'a Molomoná, te tau lava ai 'o vakai ki hono mahu'inga lava ko ia ke mo'ui mā'oni'oni neongo pē 'a e ngaahi 'ātakai kovi 'okú ne takatakai'i kitautolú.

Fakamatala mei
he Folofolá

Ako'i 'a e ngaahi fakamatala ko ia ki hono hanga 'e Molomona 'o fakanounou'i 'a e 'ū peleti 'a Nīfaí mo e faka'auha 'o e Kau Nīfaí mei he Molomona 1–6. Faka'aonga'i 'a e ngaahi fakatataá 'i he taimi totonu. (Ko ha fokotu'u ki ha ngaahi founa ke ako'i'aki a e ngaahi fakamatala mei he folofolá, vakai, "Faiako mei he Ngaahi Folofolá," p. vii.)

Ngaahi Fehu'i
ke Alea'i mo
Faka'aonga'i

Ako 'a e ngaahi fehu'i mo e ngaahi fakamo'oni folofola ko 'ení 'i he teuteu ho'o lēsoní. Faka'aonga'i 'a e ngaahi fehu'i 'a ia 'okú ke ongo'i 'e tokoni lelei taha ki he fānaú ke mahino kiate kinautolu 'a e ngaahi folofolá pea faka'aonga'i 'a e ngaahi tefito'i mo'oni 'i he'enau mo'uí. 'E tokoni foki ho'o lau fakataha ko ia mo e fānaú 'i he kalasí 'a e ngaahi fakamo'oni folofolá ke nau ma'u ha 'ilo lahi ange ki he folofolá.

- Na'e anga fēfē pea ko e hā hono 'uhinga ne fili ai 'a Molomona ke ne tauhi 'a e 'ū lekōtí? (Molomona 1:2–4.) 'Oku mou pehē ko e hā 'a e ongo te ke ma'u kapau na'e 'oatu 'a e fatongia tatau na'e 'oange kia Molomoná kiate koe 'i ho'o kei sí'i? 'E anga fēfē ha'o teuteu'i koe ki ha fatongia toputapu pehē?
- Ko e hā e me'a na'e hoko 'i he lotolotonga 'o e Kau Nīfaí mo e Kau Leimaná 'i he taimi ko 'ení? (Molomona 1:13.) Ko e hā 'a e ngaahi tāpuaki fakalaumālie na'e mole mei he Kau Nīfaí koe'uhí ko 'enau anga faiangahalá? (Molomona 1:13–14.) Ko e hā hono 'uhinga 'oku mahu'inga ai ki he'etau mo'uí ke tau ma'u 'a e Laumālie Mā'oni'oni?
- Ko e hā hono 'uhinga ne 'ikai ngofua ai kia Molomona ke ne ako'i 'a e ongoongolelé 'i he Kau Nīfaí? (Molomona 1:16–17.) Ko e hā 'a e ngaahi founa 'oku faingata'a ai ke tau mo'ui 'i ha māmani faiangahala?
- Ko e hā 'a e me'a na'á ne fakatupunga 'a e Kau Nīfaí ke nau kamata ke fakatomalá? (Molomona 2:10–11. Te ke lava pē 'o fakamanatu ki he fānaú 'a e kikite 'a Samuela 'i he Hilamani 13:18.) Ko e hā hono 'uhinga na'e liliu ai 'a e fiefia 'a Molomona 'i he fakatomala 'a e kakaí ki he mamahi? (Molomona 2:12–15.) 'E anga fēfē ha'atau fakatomala fakamātoato?
- Ko e hā 'a e me'a na'e fai 'e Molomona ki he 'ū la'i peleti 'a Nīfaí 'i he lolotonga 'a e taú? (Molomona 2:16–18.) Tokoni'i 'a e fānaú ke mahino kiate kinautolu ko e 'uhinga na'e ui ai 'a e Tohi 'a Molomoná kia Molomoná he ko e palōfita ia na'á ne fakanounou'i pe fakamā'opo'opo 'a e 'ū peleti 'a Nīfaí. Faka'ali'ali 'a e fakatatā 'o Molomona 'i he'ene fakanounou'i 'a e 'ū peleti 'a Nīfaí. Ko e fakanounou ko 'ení na'e fai ia 'e Molomona; ko e ngaahi me'a na'e tānaki atu 'e hono fohá, ko Moloná; pea ko e 'ū peleti iiki ko ia 'a Nīfaí ko e 'ū peleti koula ia na'e ma'u 'e Siosefa Sāmita meia Molonai 'i he Mo'unga ko Komolá.
- Ko e hā hono 'uhinga ne 'ikai ola lelei ai e tau 'a e Kau Nīfaí 'o hangē ko 'enau fa'a faí? (Molomona 2:26–27.) Ko e hā 'a e me'a te tau lava 'o fai ke tau ma'u ai 'a e "mālohi 'o e 'Eikí" 'i he'etau mo'uí?

- Ko e hā 'a e me'a na'e hoko 'i he taimi na'e ako'i ai 'e Molomona 'a e fakatomalá ki he Kau Nīfai? (Molomona 3:2–3.) Ko e hā hono 'uhinga ne 'ikai fanongo ai 'a e kakai toko lahi ki he Tamai Hēvaní mo 'ene kau palōfitá?
- Ko e hā 'a e me'a na'e faifai pea fakahoko 'e Molomona koe'uhí ko e faiangahala 'a e kakaí? (Molomona 3:11.) Ko e hā 'a e me'a na'á ne fai ke fakahā 'aki 'a 'ene tokanga kiate kinautolú? (Molomona 3:12.) Ko e hā hono 'uhinga 'oku totonu ai ke tau lotua 'a e kakai ko ia 'oku 'ikai ke nau tauhi 'a e ngaahi fekau 'a e Tamai Hēvaní?
- Ko hai 'a e palōfita na'á ne kikite'i 'a e faka'auha 'o e Kau Nīfai? (Molomona 1:19; 2:10.) Ko e hā 'a e ngaahi faingata'a na'e tōfanga ai 'a e kakaí koe'uhí ko 'enau faiangahalá, 'a ia ko hono fakahoko ia 'a e ngaahi kikite ko 'ení? (Molomona 2:8, 20; 4:11, 21; 5:16, 18; 6:7–9.) Ko e hā 'a e me'a te ke fai kapau te ke mamata 'oku hoko 'a e ngaahi faingata'a ko 'ení ki ho ngaahi kaungā-me'á mo e kaungā'apí, ko e hā leva ho'o me'a te ke fie ma'u ke fai kiate kinautolú? Ko e hā 'a e me'a te tau lava 'o fai ke tokoni'i ai 'a e ni'ihi kehé ke nau tauhi 'a e ngaahi fekau 'a e Tamai Hēvaní? (Vakai, 'ekitiviti fakatupulaki 2.)
- Ko e kakai 'e toko fiha na'e mate 'i he ngaahi fetau'aki ko 'ení? (Molomona 6:10–15. Vakai, 'ekitiviti fakatupulaki 3.) Ko e hā 'a e ongo na'e ma'u 'e Molomona ki he faka'auha 'a hono kakaí? (Molomona 6:16–22.)

Ngaahi 'Ekitiviti Fakatupulaki

Kapau te ke fie ma'u peá ke faka'aonga'i ha taha pe lahi ange 'o e ngaahi 'ekitiviti ko 'ení 'i ha fa'ahinga taimi pē lolotonga 'a e lēsoni pe ko hano fakamanatu, fakamatala fakanounou pe tukupā.

1. Alea'i 'a e 'uhinga ne tauhi ai 'e Molomona 'a e 'ū lekōtí (Molomona 3:20–22; 5:14–15). Pea vahe'i ange ki he fānau taki taha ha veesi 'e taha ke ne lau ke nau 'ilo'i ai 'a e talí.
 2. Kole ange ki he tamasi'i pe ta'ahine taki taha ke ne tala mai ha fo'i fekau pea fakahā mai ko e hā ne mei faikehekehe ai 'i Selūsalema pe 'i hono koló kapau na'e mo'u'aki 'e he toko taha kotoa pē 'a e fo'i fekau pe ko iá.
 3. Alea'i 'a e fu'u toko lahi e kakai na'e faka'auhá. Fakafehoanaki ia ki he kolo 'oku 230,000 'a ia na'e tāmata'i hono kotoa kae hao pē 'a e toko hongofulu mā fā.
 4. Toe fakamanatu mo e fānau 'a e ngaahi tāpuaki 'oku tau ma'u koe'uhí ko e tui mo e loto-to'a lahi na'e ma'u 'e Molomona 'i he'ene fai totonu ki hono fatongiá. Fakakau atu ki ai 'eni:
 - Na'á ne fokotu'u ha fa'ifa'itaki'anga 'i he'ene faka'alí'ali kiate kitautolu 'a e anga 'o 'etau tu'u-ma'u 'i he faitotonú he taimi ko ia 'oku ātataka'i ai kitautolu 'e he tēvoló.
 - Na'á ne hiki 'a e hisitōlia 'a hono kakaí.
 - Na'á ne fakanounou'i 'a e hisitōlia 'o e Kau Nīfai.
 - Na'á ne fai ha ngaahi tohi ki hono foha, ko Molonái, 'a ia 'okú ne 'omi kiate kitautolu ha akonaki fakapotopoto mo e tokāteline.
- 'E anga fēfē ha'atau fakahā 'etau hounga'ia ki he ngaahi lekooti toputapu ko 'ení?
5. Hiva'i pe lau 'a e fakalea 'o e "I Feel my Savior's Love" (Children's Songbook, p. 74), "I Will Follow God's Plan" (Children's Songbook, p. 164) pe "Fili ki he Totonú" (Ngaahi Himi, no. 239).

Faka'osi

Fakamo'oni

Fai ha'o fakamo'oni ki he tokoni'i kitautolu 'e he Tohi 'a Molomoná ke tau tu'u-ma'u mo'oni kia Sísū Kalaisi neongo 'a e mālohi kovi 'okú ne 'ātakai'i kitautolú.

Laukonga 'oku
Fokotu'u Atu ke
Fai mei 'Apí

Fokotu'u ange ki he fānaú ke nau ako mei 'api 'a e Molomona 1:1–7, 13–19 ko ha fakamanatu 'o e lēsoni ko 'ení.

Fakaafe'i ha taha 'o e fānaú ke ne fai 'a e lotu tukú.

Ko Hono Tataki 'o e Kau Sēletí ki he Fonua 'o e Tala'ofá

Taumu'á

Ke fakalotolahi'i 'a e fānaú ke nau fekumi ki he fakahinohino 'a e Laumālie Mā'oni'oni 'i he'ēnau mo'uí.

Teuteú

1. Ako 'i he fa'a lotu 'a e 'Eta 1:1–4, 33–43; 2; 3; 6:1–13; mo e Sēnesi 11:1–9. Ako 'a e lēsoní peá ke fili pe 'e anga fēfē ho'o ako'i ki he fānaú 'a e fakamatala mei he folofolá. (Vakai, "Teuteu ho Lēsoní," p. vi mo e "Faiako mei he Ngaahi Folofolá," p. vii.)
2. Fili 'a e ngaahi fehu'i mo e ngaahi 'ekitiviti fakatupulaki 'a ia 'e fakakau mai ki ai 'a e fānaú pea tokoni lelei taha kiate kinautolu ke nau a'usia 'a e taumu'a 'o e lēsoní.
3. Hanga 'o hiki 'a e konga lea ko 'ení 'i ha la'i pepa, "Tu'u ki 'olunga, tafoki takai, pea tangutu fakalongolongo". Peá ke faka'aonga'i 'a e lea 'oku faka'aonga'i 'i laló, 'ai ha 'ū tatau fe'unga 'o e ngaahi konga leá 'i he ngaahi lea 'o e fonua kehe koe'uhí ke ma'u 'e he kotoa 'o e fānaú ha taha mei ai.
Siamane: Steh auf, dreh dich um, und sitz still.
'Itali: Alzati, girati, siediti, e stai tranquillo.
Tenima'ake: Rejs dig op, vend dig omkring, saet dig stille ned.
Sueteni: Stalla upp, vand dig omkring, satt dig stilla ned.
Falanisē: Leve-toi, tourne-toi, et assieds-toi tranquillement.
Potukali: Levante-se, vire-se, e sente-se silenciosamente!
Sepeni: Ponte de pie, date una vuelta, y sientate en silencio.
4. Ngaahi nāunau 'oku fie ma'ú:
 - a. Tohi 'a Molomona ma'á e tamasi'i taki taha.
 - b. Tohi Tapu.
 - c. Fakatātā 4–44, Mape 'o Māmaní; 4–52, Ko e Mamata 'a e Tokoua 'o Sēletí ki he Louhi'i To'ukupu 'o e 'Eikí (Ngaahi Fakatātā 'o e Ongoongoleleí 318; 62478 900); 4–53, Ko e Ngaahi Vaka 'o e Kau Sēletí; mo e 4–9, Ko Sīsū ko e Kalaisí (Ngaahi Fakatātā 'o e Ongoongoleleí 240; 62572 900).

**Fokotu'u ki he
Founga Fai
'o e Lēsoní**

'Ekitiviti ke taki'aki
e tokangá

Fakaafe'i ha taha 'o e fānaú ke ne fai 'a e fua lotú.

'Oange ki he tamasi'i taki taha ha la'i pepa 'oku tohi'i ai 'a e lea ko 'ení 'i ha lea kehekehe "Tu'u ki 'olunga, tafoki takai, pea tangutu fakalongolongo". Kole ange ki he kau mēmipa 'o e kalasí ke nau muimui ki he ngaahi fakahinohino 'i he'ēnau la'i pepá.

- Ko e hā hono 'uhinga 'oku 'ikai ai te mou lava 'o muimui ki he ngaahi fakahinohinó?

Fakamatala nounou ki he talanoa 'o e Taua 'o Pēpelí mei he Sēnesi 11:1–9.

- Ko e hā 'a e me'a 'e hoko kapau 'oku 'ikai mahino kiate koe 'a e lea ko ia 'a e kakai 'oku mou nofó? Fakamatala'i ange 'e ako 'e he fānaú 'i he 'ahó ni ki ha fāmili na'a nau mo'ui 'i he taimi 'o e Taua 'o Pēpelí.

Fakamatala mei he Folofolá

'I ha'o faka'aonga'i 'a e ngaahi fakatātaá 'i he taimi totonu, ako'i ki he fānaú 'a e fakamatala ko ia mei he 'Eta 1–3 mo e 6:1–13 ki hono tataki 'o e Kau Sēletí ki he fonua 'o e tala'ofá. (Ko ha fokotu'u ki ha ngaahi founa ke ako'i'aki 'a e ngaahi fakamatala mei he folofolá, vakai, "Faiako mei he Ngaahi Folofolá," p. vii.)

Ngaahi Fehu'i ke Alea'i mo Faka'aonga'i

Vakai ki he ngaahi fehu'i mo e ngaahi fakamo'oni folofola ko 'ení 'i he teuteu ho'o lēsoní. Faka'aonga'i 'a e ngaahi fehu'i 'a ia 'okú ke ongo'i 'e tokoni lelei taha ki he fānaú ke mahino kiate kinautolu 'a e ngaahi folofolá mo faka'aonga'i 'a e ngaahi tefito'i mo'oní 'i he'enu mo'uí. 'E tokoni foki ho'o lau fakataha ko ia mo e fānaú 'i ho'o kalasí 'a e ngaahi fakamo'oni folofolá koe'uhí ke nau ma'u ha 'ilo lahi ange ki he folofolá.

- Ko hai 'a e Kau Sēletí? ('Eta 1:33.) Ko e hā hono 'uhinga ne hanga ai 'e he 'Eikí 'o fakapupu'u'i (liliu pe veuki) 'enu leá? ('Eta 1:34–37.)
- Ko e hā 'a e me'a na'e kole 'e he tokoua 'o Sēletí ki he Tamai Hēvaní? ('Eta 1:38.)
- Ko e hā 'a e ngaahi teuteu na'e fai 'e he Kau Sēletí ki he'enu fonongá? ('Eta 1:41; 2:2–3; 6:4.)
- Ko e hā hono 'uhinga 'o e teseletí? ('Eta 2:3.)
- Na'e anga fēfē hono tataki 'e he Tamai Hēvaní mo Sīsū Kalaisí 'a e Kau Sēletí 'i he'enu folau 'i he tahí? ('Eta 2:4–6.) 'E anga fēfē ha'atau ma'u ha fakahinohino faka-'otua 'i he'etau mo'uí? (Ngaahi tali ki he lotú, fakafou 'i he Laumālie Mā'oní'óní, fakafou 'i he kau palōfitá mo e kau taki kehé, pea fakafou 'i he ngaahi folofolá.)
- Ko e hā hono 'uhinga ne tataki ai 'a e Kau Sēletí ki ha fonua na'e filí? ('Eta 1:42–43.)
- Ko e hā hono 'uhinga na'e loto mamahi ai 'a e 'Eikí ki he tokoua 'o Sēletí? ('Eta 2:14.) Ko e hā e me'a na'e fai 'e he tokoua 'o Sēletí 'i he hili hono tautea'i ia 'e he 'Eikí? ('Eta 2:15.) Fakamatala'i ange ko e 'uhinga 'o e tautea'i ko hono fakahā atu 'okú ke fai ha me'a 'oku hala koe'uhí ke ke 'ilo'i 'a e me'a 'oku totonu ke fa'i.
- Ko e hā 'a e palōpalema 'e ua na'e fie ma'u tokoni ai 'a e tokoua 'o Sēletí 'i he meimei 'osi hono langa 'o e ngaahi vaká? ('Eta 2:19.) Ko e hā e me'a na'e finangalo 'a e 'Eikí ke fai 'e he tokoua 'o Sēletí ke fakalelei'i 'aki 'a e palōpalema ki hono fakamaama 'o e ngaahi vaká ki mu'a pea foaki kiate ia ha fakahinohinó? ('Eta 2:23, 25; 3:1.) Ko e hā 'a e me'a 'oku tau lava 'o ako mei he me'a na'e a'usia 'e he tokoua 'o Sēletí fekau'aki mo hono fakalelei'i 'o 'etau ngaahi palōpalemá?
- Ko e hā 'a e me'a na'e fai 'e he tokoua 'o Sēletí ke ma'u ai ha maama ki he ngaahi vaká koe'uhí ko 'ene tui lahi kia Sīsū Kalaisí? ('Eta 3:3:1, 4–5.) Na'e anga fēfē 'a hono tokonia ia 'e Sīsū Kalaisí? ('Eta 3:6.) 'E anga fēfē ha'atau ngāue'aki 'a 'etau tui kia Sīsū Kalaisí?
- Ko e hā 'a e me'a na'e mamata ki ai 'a Sēletí 'i he taimi na'e fakaulo ai 'a e ngaahi fo'i maká? ('Eta 3:6–8.) Ko e hā hono 'uhinga na'e lava ai 'e he tokoua 'o Sēletí 'o mamata kia Sīsū Kalaisí? ('Eta 3:9–15.) Ko e hā 'a e me'a na'e ako 'e he tokoua 'o Sēletí fekau'aki mo e sino 'o Sīsū Kalaisí? ('Eta 3:6, 15–17.) Tokoni'i 'a e fānaú ke mahino kiate kinautolu na'e mamata 'a e tokoua 'o Sēletí ki he sino

fakalaumālie 'o Sīsū Kalaisí, 'a ia 'oku hangē tofū pē ko e sino fakamatelie na'e ma'u 'e Sīsū Kalaisi 'i he taimi na'a ne hā'ele mai ai ki he māmaní.

- Ko e hā 'a e ngaahi palōpalema na'e fehanga hangai mo e Kau Sēletí 'i he taimi na'a nau kolosi ai 'i he tahí? Na'e anga fēfē 'a hono tokoni'i kinautolu 'e he 'Eiki? Ko e hā 'a e me'a na'e fai 'e he Kau Sēletí? ('Eta 6:5–9.)
- Ko e hā 'a e me'a na'e fai 'e he Kau Sēletí 'i he'enau a'u pē ko ia ki he fonua 'o e tala'ofá? ('Eta 6:12–13.) Ko e hā 'a e ngaahi tāpuaki 'okú ke fakamālō'ia ai? 'E anga fēfē ha'atau fakahā ki he Tamai Hēvaní 'oku tau hounga'ia 'i hotau ngaahi tāpuaki?

Ngaahi 'Ekitiviti Fakatupulaki

Kapau te ke fie ma'u peá ke faka'aonga'i ha taha pe lahi ange 'o e ngaahi 'ekitiviti ko 'ení 'i he fa'ahinga taimi pē lolotonga 'a e lēsoni pe ko hano fakamanatu, fakamatala fakanounou pe tukupā.

1. Faka'alí'ali ha ngaahi me'a pe fakatatā 'o ha ngaahi me'a hangē ko ha mape, kāpasa, kasa mo e alā me'a pehē. Pea fekau ki he fānaú ke nau alea'i e tokoni 'a e me'a taki taha ke fakahinohino'i kinautolu. Faka'alí'ali 'a e fakatatā ko ia 'o Sīsū Kalaisí pea alea'i 'a e founga 'oku tau ma'u ai 'a e ngaahi fakahinohino fakalaumālie 'i he'etau mo'uí.
2. Alea'i mo toe fakamanatu 'a e tefito 'o e tui hono faá. Pea faka'alí'ali 'a e fakatatā 'o Sīsū Kalaisí pea fehu'i ange ki he fānaú pē 'oku nau pehē ko e hā hono 'uhinga 'oku hoko ai 'a e tui ki he 'Eiki ko Sīsū Kalaisí ko e 'uluaki tefito'i mo'oni ia 'o e ongoongoleleí. Alea'i leva pe ko e hā hono 'uhinga kuo pau ai ke tau ma'u ha tui ki mu'a pea tau fakatomala, papitaiso mo ma'u 'a e me'a foaki 'o e Laumālie Mā'oni'oni. Tuku ke hanga 'e he fānaú 'o 'omai 'a e ngaahi fa'ifa'itaki'anga 'o hono hanga 'e he tui kia Sīsū Kalaisí 'o fakalakalaka 'a 'etau ngaahi ngāu'e mo e 'ulungāangá. Fakamamafa'i 'a e mālohi lahi te tau ma'u 'i he'etau fakatupulaki 'etau tui kiate iá.
3. Hanga 'o tā ha koho (tic-tac-toe board) 'i he palakipoé pe la'i pepa fefeka lau lahi. Vahevahe leva 'a e kalasí ki he kulupu 'e ua pea faka'aonga'i 'e he kulupu 'e taha 'a e x pea taha 'a e o. Kapau 'e tonu hono tali 'a e fehu'i 'okú ke 'eke angé, 'e fili leva 'e he kulupu ko iá pē ko fē 'a e tapafā 'e tu'u ai 'enau x pe o. Ko e taumu'a 'o e fo'i va'ingá ke ma'u 'e ha kulupu 'e taha 'a e fo'i x pe o 'e tolu 'i he 'otu. Ko e taimi ko ē 'oku hala ai ha fehu'i pea 'e ma'u leva 'e he kulupu 'e tahá ha faingamālie ke tali 'a e fehu'i tatau. (Vakai, lēsoni 18 ki ha fakahinohino.) Te ke lava 'o faka'aonga'i 'a e fehu'i fakamanatu lēsoni ko 'eni fekau'aki mo e Kau Sēletí ('e fie ma'u ia ke ke tākaki atu mo ha me'a kehe):

Ko e fo'i maka 'e fiha na'e tuku 'i he vaka taki taha? (Ua.)

Ko e hā hono fuoloa ke kolosi ai 'a Sēletí, hono tokouá, pea mo ho nau ngaahi fāmilí mo e ngaahi kaungā-me'á 'i he 'ōsení? (Meimei ta'u 'e taha.)

Ko e hā e hingoa 'o e taua mā'olunga na'e langa 'e he kakai faiangahala ko 'ení? (Taua 'o Pēpelí.)

Ko e hā hono 'uhinga na'e teuteu ai 'e he tokoua 'o Sēletí 'a e ngaahi fo'i maka iiki 'e hongofulu mā onó? (Ke hoko ia ko ha ma'u'anga maama 'i he'enau fonongá.)

Na'e anga fēfē hono fakaulo 'e Sīsū Kalaisi 'a e fo'i maka taki taha? ('Aki hono mālohí 'i he'ene ala pē ki ai.)

4. Hivai pe lau 'a e fakalea 'o e "I Need My Heavenly Father" (Children's Songbook, p. 18) pe "Fānau Au 'a e 'Eiki" (Children's Songbook, p. 2).

Faka'osi

Fakamo'oni	Fai ha'o fakamo'oni ki he fānau te nau lava 'o ma'u 'a e fakahinohino mei he Laumalie Mā'oni'oni kapau te nau mo'ui taau ke ma'u 'a e Laumalié 'i he'enau mo'ui.
Laukonga 'oku Fokotu'u Atu ke Fai mei 'Api	Fokotu'u ange ki he fānau ke nau ako mei 'api 'a e 'Eta 3:6–16 ko ha fakamanatu 'o e lēsoni ko 'eni. Fakaafe'i ha taha 'o e fānau ke ne fai 'a e lotu tukú.

Ko e 'Ikai Tali 'e he Kau Sēletí 'a e Kau Palōfitá

Taumu'á

Ke tokoni'i 'a e tamasi'i pe ta'ahine taki taha ke ne fie ikuna'i 'a e filí 'i he'ene mo'u'i 'aki 'ene fili ke fakafanongo pea talangofua ki he kau palōfitá.

Teuteú

1. Ako 'i he fa'a lotu 'a e 'Eta 2:10–12; 11:1–5; 12:1–5; 13:13–22; 14:1–2, 21; 15:1–6, 18–34; mo e 'Ominai 1:20–21. Ako 'a e lēsoní peá ke fili pe 'e anga fēfē ho'o ako'i ki he fānaú 'a e fakamatala mei he folofolá. (Vakai, "Teuteu ho Lēsoní," p. vi mo e "Faiako mei he Ngaahi Folofolá," p. vii.)
2. Fili 'a e ngaahi fehu'i mo e ngaahi 'ekitiviti fakatupulaki 'a ia 'e fakakau mai ki ai 'a e fānaú pea tokoni lelei taha kiate kinautolu ke nau a'usia 'a e taumu'a 'o e lēsoní.
3. Ngaahi nāunau 'oku fie ma'ú:
 - a. Tohi 'a Molomona ma'á e tamasi'i taki taha.
 - e. Fakatātā 4–54, Ko Hono Tohi 'e 'Eta 'a e Hisitōlia 'o e Kau Sēletí.

Fokotu'u ki he Founa Fai 'o e Lēsoní

Fakaafe'i ha taha 'o e fānaú ke ne fai 'a e fua lotú.

'Ekitiviti ke taki'aki e tokangá

Hanga 'o fai ange 'a e ngaahi fehu'i 'oku mei tatau mo e ngaahi fehu'i ko 'ení:

- Ko e hā e me'a 'e hokó kapau te ke fili ke huhu'i 'aki ha fo'i hui ha fo'i pula kuo 'osi puhí?
- Ko e hā e me'a 'e hoko kapau 'e fili ho fāmilí ke 'oua 'e toe fu'ifu'i ha fu'u 'akau 'i homou 'apí?
- Ko e hā 'a e me'a 'e hoko kapau te ke fili ke ke 'ā fuoloa pea 'ikai te ke ma'u ha mohe fe'unga?

Fakamatala'i ange ki he fānaú 'oku 'i ai 'a e ola 'o 'enau ngaahi filí. Ko e olá 'a e me'a ko ia 'oku hoko ko e tupu mei he ngaahi fili 'oku tau faí. 'Oku ako'i mai 'e he ngaahi folofolá mo 'etau kau palōfitá 'a e ola 'o 'etau filí koe'uhí 'oku fie ma'u 'e he Tamai Hēvaní ke tau fai 'a e ngaahi fili 'oku totonú. Ko e lēsoni ko 'ení 'oku fekau'aki ia mo e Kau Sēletí pea mo e palōfita ko 'Etá. Na'e fakahā ange 'e 'Eta ki he Kau Sēletí kapau he 'ikai ke nau fili ke fakatomala, ko e ola 'o 'enau fili ko iá ko e faka'auha 'o e kakai kotoa pē.

Fakamatala mei he Folofolá

Ako'i ki he fānaú 'a e fakamatala ki hono faka'auha 'o e Kau Sēletí mei he ngaahi folofola ko ia 'oku hiki atu 'i he "Teuteú". (Ko ha fokotu'u ki ha ngaahi founa ke ako'i'aki 'a e ngaahi fakamatala mei he folofolá, vakai, "Faiako mei he Ngaahi Folofolá," p. vii.) Fakamahino'i ange na'e ako'i 'e he kau palōfitá 'a e kakaí ke nau tui kia Sisū Kalaisi pea fakatomala, ka koe'uhí na'e 'ikai tali 'e he kakaí 'a e kau palōfitá, na'e faifai pē pea faka'auha 'a e Kau Sēletí hono kotoa. Hanga 'o faka'aonga'i 'a e fakatātaá 'i he taimi totonu.

Vakai ki he ngaahi fehu'i mo e ngaahi fakamo'oni folofola ko 'eni' i he teuteu ho'o lēsoni. Faka'aonga'i 'a e ngaahi fehu'i 'a ia 'oku ke ongo'i 'e tokoni lelei taha ki he fānaú ke mahino kiate kinautolu 'a e ngaahi folofolá pea faka'aonga'i 'a e ngaahi tefito'i mo'oni 'o e ongoongolelei 'i he'enau mo'uí. 'E tokoni foki ho'o lau fakataha ko ia mo e fānaú 'i ho'o kalasi 'a e ngaahi fakamo'oni folofolá koe'uhí ke nau ma'u ha 'ilo lahi ange ki he folofolá.

- Ko e hā 'a e tau'atāina ke filí? (Ko e malava ko ia ke fai ha fili.) Ko e hā hono 'uhinga na'e foaki mai ai 'e he Tamai Hēvaní 'a e tau'atāina ke filí? Tokoni 'a e fānaú ke mahino kiate kinautolu 'oku tau tupulaki pea ako 'i he taimi ko ia 'oku tau fai ai 'a e ngaahi filí. Na'e afio'i 'e he Tamai Hēvaní he 'ikai tokoni 'a hono fakamālohii kinautolu ke fai ha me'a ke tau hoko ai 'o hangē ko iá.
- Ko e hā 'a e me'a na'e fai 'e he Kau Sēletí ki he kau palōfita ko ia na'a nau kikite'i 'a honau faka'auhá? ('Eta 11:1–5.) Ko e hā 'a e me'a na'e mei fai 'e he Kau Sēletí ke ta'ofi 'a honau faka'auhá? Fakamatala'i ange te tau lava ma'u pē ke fili ke fakatomala pea faka'ehi'ehi mei he ngaahi nunu'a 'o e hokohoko atu 'i he angahalá.
- Ko hai 'a Kolianitoni? ('Eta 12:1.) Ko hai 'a 'Eta? ('Eta 12:2.) Ko e hā 'a e me'a na'e lea'aki 'e 'Eta ki he Kau Sēletí? ('Eta 12:3–4.)
- Ko e hā 'a e me'a na'e fai 'e he kaka'i ki he ngaahi akonaki 'a 'Etá? ('Eta 13:13.) Ko fē feitu'u na'e toitoi ai 'a 'Etá? ('Eta 13:14.) Ko e hā 'a e me'a na'a ne fai 'i he lolotonga 'ene 'i he 'aná? 'Oku mou pehē ko e hā hono 'uhinga na'e 'ikai fie fanonga ai 'a e kaka'i 'e ni'ihiki ki he kau palōfitá?
- Ko e hā e me'a na'e fakahinohino'i 'e Sīsū 'a 'Eta ke ne fakahā kia Kolianitoni? ('Eta 13:20–21.) Ko e hā 'a e tali 'a Kolianitoni mo e Kau Sēletí kia 'Etá? ('Eta 13:22.)
- Ko e hā 'a e mala'ia lahi na'e hoko ki he fonuá koe'uhí ko e faiangahala 'a e kaka'i? ('Eta 14:1–2, 21; 15:2.) 'Oku mou pehē 'e anga fēfē ha'atau mo'ui mo e ngaahi palōpalema ko 'eni'?
- Ko e hā 'a e ola 'o 'ete faka'aonga'i 'etau tau'atāina ke filí ke fai 'a e ngaahi fili totonú? Kole ange ki he fānaú ke nau fakahā mai 'a e ngaahi fa'ifa'itaki'anga 'o e fai e fili totonú pea mo hono olá. Ko e hā 'a e ngaahi nunu'a 'i he taimi 'oku tau fai ai 'a e ngaahi fili halá? Hanga 'o fakahā ange ha ngaahi fili hala pea mo hono ngaahi nunu'á.
- Ko e hā 'a e me'a na'e tohi 'e Kolianitoni kia Seti, 'a ia ko e taki tau ia 'o e fa'ahingi fakaangá? ('Eta 15:4.) Ko e hā 'a e tali 'a Setí? ('Eta 15:5.) Ko e hā 'a e tali 'a Kolianitoni mo hono kaka'i ki he kaka'i 'o Setí? ('Eta 15:6.)
- Ko e hā hono 'uhinga na'e kei fetau'aki ai 'a e kaka'i? ('Eta 15:18–19.) Ko e hā 'a e me'a na'e mei hoko kapau na'e talangofua 'a e Kau Sēletí ki he palōfita ko 'Etá? ('Eta 13:20.)
- Ko hai e ongo to'a fakamuimui taha 'o e Kau Sēletí? ('Eta 15:29.) Ko hai na'e kei mo'uí? ('Eta 15:30–32.) Ko hai na'a ne 'ilo'i 'a Kolianitoni? ('Amenai 1:20–21.) Ko e hā 'a e me'a na'e fai 'e 'Eta ki he lekooti ko ia na'a ne tohi fekau'aki mo e Kau Sēletí? ('Eta 15:33.) Ko e hā 'a e fakamo'oni faka'osi 'a 'Etá? ('Eta 15:34.) Ko e hā 'a e me'a 'oku totonu ke hoko ko ha taumu'a mahu'inga taha 'o 'etau mo'uí?
- 'Oku mou pehē ko e hā 'a e ongo te ke ma'u kapau ko 'Eta koe pea 'oku ke mamata ki hono faka'auha 'o e kaka'i koe'uhí ko 'enau talangata'á?

- Ko e hā 'a e me'a na'e mei fai 'e he Kau Sēletí ke faka'ehi'ehi 'aki mei he fu'u faka'auha fakamanavahē ko 'ení? 'E anga fēfē ha tokoni'i kitautolu 'i he 'ahó ni he'etau fili ke muimui ki he kau palōfita mo'uí? Ko e hā 'a e ni'ihí 'o e ngaahi akonaki e kau palōfita mo'uí 'i he 'ahó ni? Ko e hā 'a e ngaahi tāpuaki 'e ha'u kapau te tau muimui ki he'enau ngaahi akonakí?

Te ke lava 'o faka'aonga'i 'a e 'ekitiviti fakatupulaki 3 ke hoko ia ko ha fakamanatu 'o e lēsoni ko 'ení.

Ngaahi 'ekitiviti Fakatupulakí

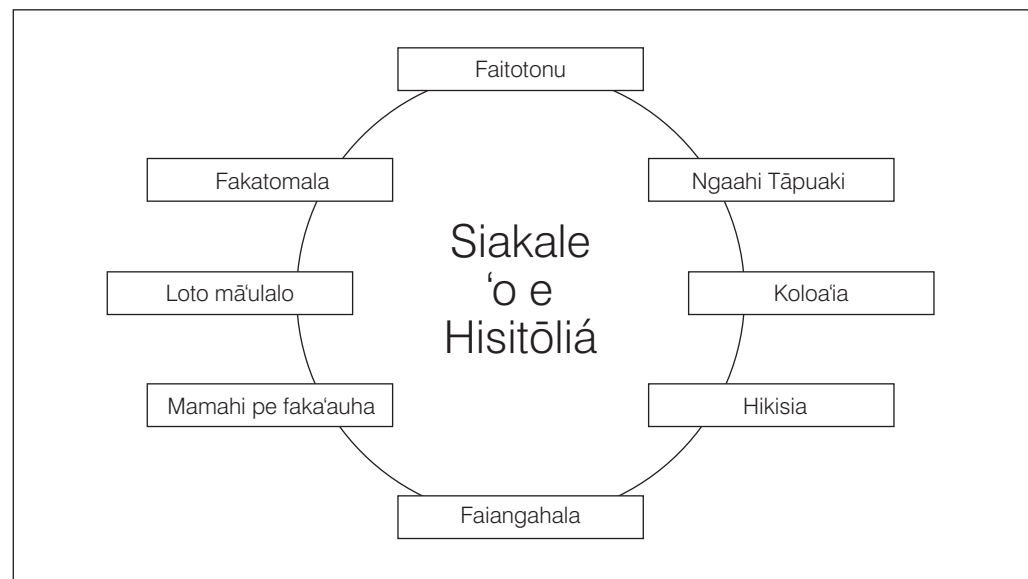
Kapau te ke fie ma'u pea ke faka'aonga'i ha taha pe lahi ange 'o e ngaahi 'ekitiviti ko 'ení 'i ha fa'ahinga taimi pē lolotonga 'a e lēsoni pe ko hano fakamanatu, fakamatala fakanounou pe tukupā.

1. Hanga 'o vahevahe ha pōpoaki 'i he konifelenisi ne toki fai 'a e Kau Palesitenisi 'Uluakí mo e Kōlomu 'o e Kau 'Aposetolo 'e Toko Hongofulu Mā Uá 'a ia 'e lava 'o 'aonga ki he fānau 'i ho'o kalasí. Fehu'i ange ki he fānau pe 'e anga fēfē ha'anau muimui ki he palōfita mo'uí, pea hiki 'a 'enau ngaahi talí 'i he palakipoé. Fekau ki he fānau ke nau fili ha founa 'e taha te nau lava 'o muimui ki he palōfita mo'uí 'i he lolotonga 'o e uike ka hoko maí.
2. Hanga 'o hiki 'a e 'ū mata'itohi 'o e fo'i lea talangofuá 'i ha la'i pepa kehekehe, pea fufuu'i ia 'i he loki akó ki mu'a pea toki kamata 'a e kalasí. Fakamatala'i ange ki he fānau kuó ke fufuu'i ha 'ū mata'itohi. Peá ke 'oange ha fakahinohino totonu ki he ma'u 'o e fo'i mata'itohi taki taha. 'I he taimi 'e ma'u katoa ai 'a e 'ū mata'itohi, hanga 'o fokotu'utu'u kinautolu 'i he falikí pe palakipoé ke nau fa'u 'a e fo'i lea ko e talangofua. Fehu'i ange leva pē na'e anga fēfē 'enau ma'u 'o e kotoa e 'ū mata'itohi. Ako'i ange ki he fānau 'oku fie ma'u 'e he Tamai Hēvaní ke tau fili ke talangofua. Pea ko e taha 'o e 'uhinga 'oku tau 'i he māmaní aí ke tau ako ke talangofua. 'Oku fie ma'u 'e he Tamai Hēvaní ke tau fili ke muimui ki he ngaahi akonaki 'a e kau taki 'o e Siasí. Fehu'i ange ki he fānau pē ko e hā 'a e me'a mahu'inga taha te nau lava 'o fai ke fiefia aí. Toe vakai mu'a ki he 'ū mata'itohi ko ia 'okú ne sipela 'a e talangofuá. Pea fakamahino'i ange 'oku fakahā mai 'e he Tamai Hēvaní 'i he ngaahi folofolá mo e kau taki 'i he Siasí 'a e me'a 'okú ne finangalo ke tau faí. Te ne tokoni'i kitautolu ke tau ma'u 'a e fiefiá, 'i he taimi 'oku tau faka'aonga'i ai 'etau tau'atāina ke filí ke talangofua mo fai 'a ia 'okú ne folofola mai 'akí.
3. Hanga 'o hiki 'a e ngaahi fo'i lea ko 'ení 'i ha 'ū la'i pepa:
 - Faitotonu
 - Ngaahi tāpuaki
 - Koloa'ia
 - Hikisia
 - Faiangahala
 - Mamahi pe faka'auha
 - Loto mā'ulalo
 - Fakatomala

Fakamatala'i ange 'oku hā 'i he hisitōliá ko e taimi ko ē 'oku faitotonu ai 'a e kakaí, 'oku tāpuaki'i kinautolu 'e he Tamai Hēvaní 'aki e ngaahi koloá. Ka neongo ia 'oku fa'a hanga 'e he koloa ko 'ení 'o taki atu kinautolu ki he hikisiá mo e faiangahalá pea 'i he taimi 'e ni'ihí ko e faka'auha 'o 'osi'osingamālie.

Fakamatala'i ange ko e me'a 'eni na'e hoko ki he Kau Sēletí. 'I he kamata'angá ne nau hoko ko ha kakai mā'oni'oni pea na'e tāpuekina 'a kinautolu 'aki 'a e

ngaahi koloá. Hanga 'o tā ha fo'i fuopotopoto 'i he palakipoé pea tuku ki he fānaú ke nau hanga 'o fakapipiki 'a e la'i pepa 'oku 'i ai 'a e "Faitotonu," "Ngaahi Tāpuaki," mo e "Koloa'ía" 'i he feitu'u totonu 'o e siakalé [vakai, fakatātā 'oku faka'alí'ali atú]). Pea na'e hoko 'o hikisia 'a e Kau Sēletí pea nau si'aki 'a e kau palōfitá. Pea na'e faka'au 'o fu'u faiangahala 'aupito 'a e kakaí pea na'e faka'auha faka'aufuli ai 'a kinautolu. (Tuku ki he fānaú ke nau hanga 'o fakapipiki 'a e 'ū la'i pepa 'oku 'i ai 'a e "Hikisia," "Faiangahala," mo e "Mamahi pe faka'auha" 'i he feitu'u totonu 'i he fo'i siakalé.) Fakamatala'i ange kapau na'e fakavaiva'i 'e he Kau Sēletí 'a kinautolu pea fakatomala ki mu'a pea faka'auha kinautolú, na'e mei lava pē ke nau foki ki he fiefia 'i he ngaahi tāpuaki 'o e mo'ui faitotonú. (Tuku ke hanga 'e he fānaú 'o fakapipiki 'a e la'i pepa 'oku 'i ai 'a e "Anga-vaivai" mo e "Fakatomala" 'i he feitu'u totonu 'i he fo'i siakalé.) Tokoni'i 'a e fānaú ke mahino kiate kinautolu 'oku fa'a hoko 'a e siakale ko 'ení 'i he'enau mo'ui fakafo'ituituí pea tatau pē mo e hisitōlia 'o e ngaahi pule'angá.

4. Fekau ki he fānaú ke nau hanga 'o ngaahi ha'anau tatau pē 'a kinautolu e siakale 'o e hisitōliá ke nau foki mo ia ki 'api 'o vahevahe mo honau ngaahi fāmilí. 'E lava 'e he fānaú 'o fa'u 'enau siakalé ke fakatāutaha ange 'aki 'enau fakakau ai 'a e ngaahi me'a hangē ko e "fakafanongo ki he kau palōfitá," "talangofua ki he mātu'á," "lotu faka'aho," "fakahā 'a e lotu hounga'ia," "tokoni ki he ni'hi kehé," mo e alā me'a pehē.
5. Hiva'i pe lau 'a e fakalea 'o e "Follow the Prophet" (Children's Songbook, p. 110), "Keep the Commandments" (Children's Songbook, p. 146) pe "We'll Bring the World His Truth" (Children's Songbook, p. 172).

Faka'osí

Fakamo'oní

Fakamo'oni'i ange kapau te tau fili ke fakafanongo mo muimui ki he kau palōfita 'a e Tamai Hēvaní 'e tapuekeina 'a kitautolu pea te tau ikuna'i 'a e filí.

Laukonga 'oku
Fokotu'u Atu ke
Fai mei 'Apí

Fokotu'u ki he fānaú ke nau ako mei 'api 'a e 'Eta 13:13–22 mo e 15:33–34 ko ha fakamanatu 'o e lēsoni ko 'ení.

Fakaafe'i ha taha 'o e fānaú ke ne fai 'a e lotu tukú.

Taumu'á

Ke tokoni'i 'a e fānaú ke nau fie fili 'a e lelei mei he kovi koe'uhí ke lava 'o tāpuaki'i 'aki kinautolu 'a e 'ofá, 'a ia ko e 'ofa haohaoa 'a Kalaisí.

Teuteú

1. Ako 'i he fa'a lotu 'a e Molonai 8:2–6 mo e Molonai 1, 7–8. Ako 'a e lēsoni peá ke fili pe 'e anga fēfē ho'o ako'i ki he fānaú 'a e fakamatala mei he folofolá. (Vakai, "Teuteu ho'o Lēsoni," p. vi, mo e "Faiako mei he Ngaahi Folofolá," p. vii.)
2. Fili 'a e ngaahi fehu'i mo e ngaahi 'ekitiviti fakatupulaki 'a ia 'e fakakau mai ki ai 'a e fānaú pea tokoni lelei taha kiate kinautolu ke nau a'usia 'a e taumu'a e lēsoni.
3. Ngaahi nāunau 'oku fie ma'ú:
 - a. Tohi 'a Molomona ma'á e tamasi'i taki taha.
 - b. Fakatātā 4–51, Ko e Lea Fakamāvae 'a Molomona ki ha Fonua ne Lahi mo Tu'u-ki-mu'á (Ngaahi Fakatātā 'o e Ongoongolelei, 319; 62043 900).

Fokotu'u ki he Founga Fai 'o e Lēsoni

'Ekitiviti ke taki'aki
e tokangá

Fakaafe'i ha taha 'o e fānaú ke ne fai 'a e fua lotú.

Faka'alí'ali 'a e fakatātā ko ia 'o e Lea Fakamāvae 'a Molomona ki ha Fonua ne Lahi mo Tu'u-ki-mu'á pea fehu'i ange ki he fānaú pe ko hai 'a e tangata 'i he fakatātaá.

Fakamatala'i ange na'e foaki 'e Molomona 'a e kongá 'o e lekooti toputapú ki hono foha ko ia ko Molonai ke malu'i kinautolu mei he Kau Leimaná pea fakakakato 'a e fakamatalá. Tuku ke lau 'e he fānaú 'a e lea 'a Molonai mei he Molomona 8:2–5.

Tuku ke tala atu 'e he fānaú 'a e fuoloa e nofo toko taha 'a Molonai 'i he'enau kumi 'a e ta'u na'e tau faka'osi ai 'a e Kau Nifai 'i he kongá taupotu ki lalo 'o e Molonai vahe 6. Fekau leva 'a e fānaú ke nau kole ia mei he ta'u ko ia 'oku hā 'i he tafa'aki ki lalo e peesi faka'osi 'o e Molonai 10. (421 - 385 = ta'u 'e 36.)

Fehu'i ange leva ki he fānaú pe ko e hā 'a e fuoloa ha'anau nofo toko taha. Tokoni'i kinautolu ke nau fakakaukau-loto pe 'e anga fēfē ha'anau nofo toko taha 'i he ta'u 'e tolungofulu mā ono.

Fakamatala'i ange na'e mo'ui 'a Molonai 'i he ngaahi taimi faingata'a lahi ke fakakakato 'a e 'ū peleti koulá koe'uhí ke hoko 'i he to'utangata ka hoko maí ko e Tohi 'a Molomoná pea tokoni'i kitautolu ke tau hangē ko Sīsū Kalaisí.

Te ke lava 'o faka'aonga'i 'a e 'ekitiviti fakatupulaki 1 ko ha 'ekitiviti ia ke taki'aki e tokangá.

Fakamatala mei
he Folofolá

Ako'i ki he fānaú 'a e fakamatala ko ia ki he nofo toko taha 'a Molonai 'i he toafá mo hiki 'a e 'ū lea 'ene tamaí ki he 'ū peletí, 'o hangē ko 'ene hā 'i he Molomona 8:2–6 mo e Molonai 1, 7–8. (Ko ha fokotu'u ki ha ngaahi founga ke ako'i'aki 'a e ngaahi fakamatala mei he folofolá, vakai, "Faiako mei he Ngaahi Folofolá," p. vii.)

Ngaahi Fehu'i
ke Alea'i mo
Faka'aonga'i

Vakai ki he ngaahi fehu'i mo e ngaahi fakamo'oni folofola ko 'eni' i he teuteu ho'o lēsoni. Faka'aonga'i 'a e ngaahi fehu'i ko ia 'oku ke ongo'i 'e tokoni lelei taha ki he fānaú ke mahino kiate kinautolu 'a e ngaahi folofolá pea faka'aonga'i 'a e ngaahi tefito'i mo'oni 'o e ongoongolelei 'i he'enau mo'uí. 'E tokoni foki ho'o lau fakataha mo e fānaú 'i ho'o kalasí 'a e ngaahi fakamo'oni folofolá ke nau ma'u ha 'ilo lahi ange ki he folofolá.

- Na'e toe hiki foki 'e Molonai mo ha hisitōlia nounou 'o ha kakai 'e taha mei he kuonga mu'á, 'o tānaki atu ia ki he'ene 'osi hiki ko ia 'a e lekooti 'o e Kau Nīfaí. Ko hai 'a e kakai ko iá? (Molonai 1:1.)
- Ko e hā 'a e ongo na'e ma'u 'e Molonai fekau'aki mo Sīsū Kalaisí? (Molonai 1:2–3.) (Te ke lava heni 'o fai ho'o fakamo'oni kia Sīsū Kalaisi.) 'E anga fēfē 'a e tokoni'i kinautolu 'e he'etau ma'u ha fakamo'oni kia Sīsū Kalaisí ke tau fili 'a e totonú?
- Ko e hā 'a e me'a na'e hiki 'e Molonai fekau'aki mo e failelei? (Molonai 7:6–8.) Ko e hā hono 'uhinga 'oku mahuinga ai ke fai 'a e anga-lelei 'aki 'a e anga totonu? Ko e hā 'a e ni'hi 'o e ngaahi me'a'ofa 'oku fekau'i mai ke tau foaki ko e kāingalotu 'o e Siasi 'o Sīsū Kalaisí? (Ngāue'ofa, 'ofa, talangofua, vahehongofulu, foaki 'aukai.)
- Ko e hā 'a e me'a na'e hiki 'e Molonai fekau'aki mo e anga 'oku totonu ke tau lotu 'akí? (Molonai 7:9.) Ko e hā 'a e me'a te tau lava 'o fai ke ngaohi 'etau lotú ke toe mo'oni ange?
- Ko e hā 'a e laumālie kuo foaki mai ke tokoni'i kinautolu ke tau fili 'i he lelei mo e kovi? (Molonai 7:15–18. Fakamatala'i ange 'oku fa'a ui 'a e maama 'a Kalaisí ko ha konisēnisi ia 'o ha taha.) Ko e hā 'a e tokoni 'oku fakalahi mai mei he Tamai Hēvani 'i he taimi ko ia 'oku tau papitaiso ai? (Ko e me'a foaki 'o e Laumālie Mā'oni'oni.) 'E anga fēfē ha'atau faka'aonga'i 'a e 'ilo ko 'eni' ke fai 'aki ha fili? (Vakai, 'ekitiviti fakatupulaki 2.)
- Ko e hā 'a e me'a na'e hiki 'e Molonai fekau'aki mo e 'ofá? (Molonai 7:45, 47. Vakai, 'ekitiviti fakatupulaki 3 mo e 4.) Ko e hā hono 'uhinga 'oku mahuinga ai ke tau ma'u 'a e 'ofá? (Molonai 10:21.)
- Ko e hā 'a e me'a te tau lava 'o fai ke ma'u ai 'a e 'ofa haohaoa 'a Kalaisí ('ofa)? (Molonai 7:48.) Ko e hā 'a e ngaahi tāpuaki 'oku tala'ofa mai kiate kinautolu kapau te tau ma'u 'a e 'ofa haohaoa 'a Kalaisí?
- Ko e hā 'a e me'a na'e hiki 'e Molonai fekau'aki mo hono papitaiso 'o e fānaú valevalé? (Molonai 8:8–10.) Ko e hā hono 'uhinga 'o e falala'angá? (Ko 'ete lava 'o 'ilo'i 'a e lelei mei he kovi pea ha'isia ki he'etau ngaahi filí.) Ko e ta'u fiha peá te tau ha'isia ai ki he'etau ngaahi ngāué? (Ta'u valú; vakai, T&F 68:25, 27.)
- 'Oku mou pehē mei mei anga fēfē ha'ane faikehekehe 'a e hisitōlia 'o e Kau Nīfaí mo e Kau Sēletí kapau na'a nau faka'aonga'i 'a e ngaahi tefito'i mo'oni 'o e 'ofá 'i he'enau mo'uí?

**Ngaahi 'Ekitiviti
Fakatupulaki**

Te ke lava 'o faka'aonga'i ha taha pe lahi ange 'o e ngaahi 'ekitiviti ko 'eni' i ha fa'ahinga taimi pē lolotonga 'a e lēsoni pe ko hano fakamanatu, fakamatala fakanounou pe tukupā.

1. Te ke fie ma'u ki he 'ekitiviti ko 'eni ha la'i kapa mo e fa'o. ('E lava pe 'o faka'aonga'i ha tapuni lahi mei ha nge'esi kapa ke ngae'aki ki ha konga kapa. Hanga leva 'o tepii takai 'a e 'u tuliki 'oku matamatamasilá.) Tuku ke toutou faka'aonga'i 'e he fana'u 'a e fo'i fa'o ke ta 'aki ha mata'itohi 'e taha pe ua 'o e 'u lea ko 'eni: Pea ko au, Molonai . . . 'i he la'i ukame'a pe kapá. Fakahā ho'o hounga'ia ki he taha tauhi tohi 'o e Tohi 'a Molomoná, 'a ia na'a ne hiki 'a e ngaahi folofola 'a e 'Eiki 'i he 'u peleti koulá.
2. Faka'aonga'i 'a e ngaahi fakatatā ko 'eni pe meimei tatau mo ia 'o e ngaahi fili 'oku 'aonga ki ho'o kalasí. Fekau 'a e fana'u ke nau faka'aonga'i 'a e Molonai 7:16 ke tokoni'i kinautolu ke nau fili 'a e lelei mei he kovi.

'I he taimi na'a ke va'inga hapohapo pulu ai mo hono ngaahi kaunga-me'a na'e ha'u ha tamasi'i pe ta'ahine 'o fie kau ki ai ka 'oku 'ikai ke va'inga lelei ia 'i he hapohapo pulu. 'Oku tala atu 'e ho kaunga-me'a kapau 'e kau 'a e toko taha ko 'eni 'i ho'omou timi te mou fo'i. Pea 'oku ke fakakaukau ke tala ange ki he tamasi'i pe ta'ahine ke 'oua 'e va'inga ia o koe. Fehu'i hifo kiate koe, "'E lava nai 'e he 'eku 'a e fili ko 'eni 'o fakaafe'i au ke u fai 'a ia 'oku lelei pe'a u tui ai kia Sisū Kalaisi?" Fai 'a e fehu'i ko 'eni kiate koe, "'E lava nai 'e he fili ko 'eni 'o fakaafe'i au ke u fai lelei pea tui kia Sisū Kalaisi?"

'Okú ke sio 'i ha fo'i faiva 'oku hā ai ha me'a ta'efe'unga 'i ha ki'i momeniti si'i. 'Okú ke ongo'i ma ke tu'u 'o 'alu mei he faivá. Fehu'i hifo kiate koe, "'E lava nai 'e he 'eku sio 'i he faivá 'o fakaafe'i au ke u fai lelei pea tui kia Sisū Kalaisi?"

'Okú ke 'i ha fale koloa pea na'e hanga 'e he toko taha tali totongi 'o fai ha fehālaaki pea na'e 'ikai ke ne 'oatu kiate koe 'a e totongi totonu ki he me'a 'oku ke fakataú. 'Okú ke 'osi 'ilo'i 'oku mamafa ange 'a e kolo'a ia 'i he mahu'inga na'a ne 'oatu kiate ko'e, ka kuo fai 'a e fehalaaki ia 'e he toko taha tali totongi. Fehu'i hifo kiate koe, "'Oku hanga nai 'e hono totongi 'o e totongi halá 'o fakaafe'i au ke u failelei pea tui kia Sisū Kalaisi?"

Ne kole atu 'e ho'o pīsopé ke ke lau faka'aho 'a e Tohi 'a Molomoná. Ka 'oku 'i he taimi 'e ni'hi 'oku faingata'a ai 'a e 'u lea ia 'i he folofolá ke mahino kiate koe. Hanga 'o fai 'a e fehu'i ko 'eni kiate koe, Fehu'i hifo kiate koe, "'Oku hanga nai 'e hono lau faka'aho 'o e ngaahi folofolá 'o tokoni'i au ke u failelei mo fakaloto'i au ke u tui kia Sisū Kalaisi?"

3. Fakamatala'i ange 'a e ngaahi 'ulungāanga 'o e 'ofá 'o hangē ko 'ene hā 'i he Molonai 7:45 faka'aonga'i 'a e ngaahi lea 'e mahino ngofua ki he fana'u. Te ke lava 'o tuku ke fakatauhoa 'e he fana'u 'a e ngaahi faka'uhinga 'a Molonai mo ho'o ngaahi fakamatalá.

Mamahi fuoloa: Ko e fa'a kātaki

Anga-lelei: 'Ikai angafakamamahi pe angakovi, 'ofa

'Oua 'e loto-kovi: 'Oku 'ikai meheka

'Ikai fie me'a: Angavaivai, 'ikai hikisia

'Ikai fekumi ma'ana pē: Ta'e siokita

'Ikai 'ita ngofua: Tuai ke 'ita, ka e vave ke fakamolemole

'Ikai fakakaukau kovi: Falala'anga, fekumi ki he lelei

Fiefia 'i he mo'oní: Faitotonu

Fuesia 'a e me'a kotoa pē: 'Oku talangofua

Tui ki he me'a kotoa pē: faitotonu

'Amanaki ki he me'a kotoa pē: 'atamai-maama, faitotonu

Kātaki'i 'a e me'a kotoa pē: fa'a kātaki, taukave'i

4. Na'e ma'u 'e Molonai 'a e 'ofa haohaoa 'a Kalaisí. Tokoni'i 'a e fānaú ke nau kumi ange ki he ngaahi fakatatā ko 'eni 'o e 'ofa 'a Molonai, pe te ke faka'aonga'i 'a e ni'ihi 'o e ngaahi fakatatā ko 'eni 'i ho'o fai ange 'a e talanoa 'o Molonai.

Mamahi fuoloa: Na'e nofo toko taha pē 'a Molonai 'i he ta'u 'e tolungofulu mā ono 'o hiki 'a e 'ū lekōtí. (Molonai 8:5.)

Anga-lelei: Na'e lotu 'a Molonai ma'akitautolu, pea na'e 'ofa ki hono kāingá. ('Eta 12:36, 38.)

'Oua 'e loto-kovi: Na'e mamata 'a Molonai ki hotau 'ahó peá ne akonaki mai kiate kitautolu ke 'oua te tau mānumanu pe hikisia. (Molomona 8:35–37.)

'Ikai fie me'a: Na'e anga-vaivai 'a Molonai koe'uhí ko 'ene vaivai 'i he me'a fakatohí. ('Eta 12:23–25.)

'Ikai fekumi ma'ana pē: Na'e ngāue mo lotu ta'e siokita 'a Molonai ma'akitautolu koe'uhí ke tau ma'u ha 'ilo kia Sīsū Kalaisi. (Molomona 9:36; 'Eta 12:41.)

'Ikai 'ita ngofua: Na'e hanga 'e Molonai 'o fakamolemole'i 'a hono ngaahi filí pea ngāue mālohi ke tohi ha 'ū me'a 'a ia na'á ne faka'amu 'e mahu'inga kiate kinautolu. (Molonai 1:4.)

'Ikai fakakaukau kovi: Na'e enginaki kitautolu 'e Molonai ke tau pīkitai ki he lelei mo 'ikai feinga ki he kovi. (Molonai 10:30.)

Fiefia 'i he mo'oní: Na'e faitotonu foki 'a Molonai. (Molonai 10:27.)

Fuesia 'a e me'a kotoa pē: Na'e pau ke 'auhē toko taha holo 'a Molonai ke hao koe'uhí na'e 'ikai ke ne fie faka'ikai'i 'a Sīsū Kalaisi. (Molonai 1:2–3.)

Tui ki he me'a kotoa pē: 'Oku fakalotolahi'i kitautolu 'e Molonai ke tau tui kia Sīsū Kalaisi. (Molomona 9:21.) 'I he fu'u hulu 'a e tui 'a Molonai na'e lava ai ke ne mamata kia Kalaisi 'i he mata ki he mata. ('Eta 12:39.)

'Amanaki ki he me'a kotoa pē: Na'e mahino kia Molonai 'a e mahu'inga 'o e tuí. ('Eta 12:32.)

Kātaki'i 'a e me'a kotoa pē: Na'e faitotonu 'a Molonai ki he ngata'angá. (Molonai 10:34.)

5. 'I he fuofua ui 'a Molonai ki he ngāué na'á ne ma'u ai ha tohi mei he'ene tamaí. Pea na'e hanga 'e Molomona 'o fakahā 'a 'ene 'ofa, hounga'ia mo hoha'a ki hono fohá 'i he kongá 'o e tohí (vakai, Molonai 8:2–3). Ki mu'a pea kamata 'a e kalasí, hanga 'o fekau ha mātu'a, pe tamaiki lalahi pe kaume'a, 'o e fānaú taki taha 'i ho'o kalasí ke nau hanga 'o fai ha tohi 'ofa mo hounga'ia ki he fānaú. Hanga 'o 'oange 'a e ngaahi tohi ko 'eni ki he fānaú 'i ho'o fakamatala'i 'a e 'ofa na'e ma'u 'e Molomona ki hono foha ko Molonai. Fakamahino'i ange na'e fakamahu'inga'i 'e Molonai 'a e tohi ko 'eni; pea na'á ne 'ave ia mo ia 'i he taimi na'á ne hola ai mei hono ngaahi filí. Fokotu'u ange ki he fānaú ke nau hanga 'o tauhi lelei 'a 'enau tohí ke hoko ia ko ha fakamanatu kiate kinautolu ke nau hokohoko atu ke fai 'a e ngaahi me'a totonú 'a ia 'e fakahōifua ki he 'Eikí mo 'enau mātu'á.
6. Toe fakamanatu 'a e tefito 'o e tui hono hongofulu mā tolú.
7. Hiva'i pe lau 'a e fakalea 'o e "I'm Trying to be Like Jesus" (Children's Songbook, p. 78).

Faka'osi

Fakamo'oni	Fakahā ho'o hounga'ia 'ia Molonai mo fakamo'oni'i 'a e mo'oni 'o 'ene ngaahi tohi. Fakamo'oni'i ange te tau lava 'o hangē ko Kalaisi kapau te tau hoko 'a e fanga ki'i me'a iiki 'i he taimi ki he taimi.
Laukonga 'oku Fokotu'u Atu ke Fai mei 'Api	Fokotu'u ange ki he fānaú ke nau ako mei 'api 'a e Molonai 1; 7:5–19, 43–48 ko ha fakamanatu 'o e lēsoni ko 'eni. Fakaafe'i ha taha 'o e fānaú ke ne fai 'a e lotu tukú.

Ko Hono Ako'i 'e Molonai 'a e Tui kia Sīsū Kalaisí

Lēsoni
43

Taumu'á

Ke fakalotolahi'i 'a e fānau taki taha ke nau ngāue'aki 'a e tui kia Sīsū Kalaisí.

Teuteú

1. Ako 'i he fa'a lotu 'a e 'Eta 12:6–41 mo e Molonai 7:21–28, 33–34. Lau 'a e lēsoní peá ke fili pe 'e anga fēfē ho'o ako'i ki he fānau 'a e fakamatala mei he folofolá. (Vakai, "Teuteu ho'o Lēsoní," p. vi, mo e "Faiako mei he Ngaahi Folofolá, p. vii.)
2. Fili 'a e ngaahi fehu'i mo e ngaahi 'ekitiviti fakatupulaki 'a ia 'e fakakau mai ki ai 'a e fānau pea tokoni lelei taha kiate kinautolu ke nau a'usia 'a e taumu'a 'o e lēsoní.
3. Teuteu'i 'a e ngaahi fo'i lea 'e hiva ko 'ení (mei he 'Eta 12:6) ki he 'ekitiviti ke taki'aki e tokangá:
Ko e Tuí ko ha
ngaahi
me'a ia
'oku
'amanaki
ki ai
kae
'ikai
mamata ki ai
4. Ngaahi nāunau 'oku fie ma'ú:
 - a. Tohi 'a Molomona ma'á e tamasi'i pe ta'ahine taki taha.
 - b. Fakatātā 4–9, Ko Sīsū ko e Kalaisí (Ngaahi Fakatātā 'o e Ongoongolelei 240; 62572 900).

**Fokotu'u ki he
Founga Fai
'o e lēsoní**

Fakaafe'i ha taha 'o e fānau ke ne fai 'a e fua lotú.

'Ekitiviti ke taki'aki
e tokangá

Ki mu'a pea toki fai 'a e kalasí, hanga 'o fakapipiki 'a e fo'i lea "Ko e Tuí ko ha" pea mo e fakatātā 'o Sīsū Kalaisí 'i he palakipoé pē holisí. Hanga leva 'o fakapipiki ngaahi fo'i lea kehekehe 'e valú 'a ia ko e faka'uhinga ia 'o e tuí 'i he lalo sea 'o e fānau.

Tuku ke kumi 'e he fānau 'a e ngaahi fo'i lea pea 'omi ia ki mu'a 'i he kalasí 'o toe fokotu'utu'u fakahokohoko ia.

Lau pea alea'i 'a e potu folofola 'o e ('Eta 12:6).

- Ko e hā ha ngaahi me'a 'oku te'eki ke ke mamata ai ka 'okú ke loto ke ke mamata ki ai? 'Oku anga fēfē ha'o 'ilo'i 'oku 'i ai ha ngaahi me'a pehē?
- 'Oku anga fēfē ha'atau 'ilo'i 'oku 'i ai 'a Sīsū Kalaisi neongo pē 'oku te'eki ai ke tau mamata kiate ia 'aki hotau matá?

- Ko e hā hono 'uhinga 'o e ma'u ha tui kia Sīsū Kalaisí? (Ke tau ma'u ha tui 'oku mālohi fe'unga kia Sīsū Kalaisi pea tau talangofua kiate ia pea feinga ke hoko 'o tatau pea mo ia.)
- Ko e hā e nīihi 'o e ngaahi founa 'e lava ke tokoni mai ai 'a Sīsū Kalaisi 'o kapau 'okú ke tui kiate ia? (Te ne lava ke foaki atu 'a e fiemālié, fakahinohino, nonga, mālohi, mo e fakamo'uí.)

Fakamatala'i ange 'oku hanga 'e he Tohi Molomoná 'o ako'i mai fekau'aki mo ha kakai toko lahi kuo nau ma'u ha ngaahi tāpuaki pea fakahoko mo ha ngaahi mana koe'uhí ko 'enau tui kia Sīsū Kalaisí.

Fakamatala mei he Folofolá

Ako'i ki he fānaú 'a e ngaahi akonaki 'a Molomona mo Molonai ki he tuí mei he Molonai 7:21–28, 33–34, mo e 'Eta 12:6–41. (Ko ha fokotu'u ki ha ngaahi founa ke ako'i'aki 'a e ngaahi fakamatala mei he folofolá, folofolá, vakai, "Faiako mei he Ngaahi Folofolá," p.vii.) Fakamatala'i ange na'e tohi 'e Molomona mo Molonai 'o fekau'aki mo ha kakai toko lahi kuo tāpuekina kinautolu koe'uhí ko 'enau tuí (vakai, 'ekitiviti fakatupulaki 2).

Ngaahi Fehu'i ke Alea'i mo Faka'aonga'i

Lau 'a e ngaahi fehu'i mo e ngaahi fakamo'oni folofola ko 'ení 'i he teuteu ho'o lēsoní. Faka'aonga'i 'a e ngaahi fehu'i 'a ia 'okú ke ongo'i 'e tokoni lelei taha ki he fānaú ke mahino kiate kinautolu 'a e ngaahi folofolá pea faka'aonga'i 'a e ngaahi tefito'i mo'oni 'i he'enau mo'uí. 'E tokoni foki ho'o lau fakataha ko ia mo e fānaú 'i he kalasí 'a e ngaahi fakamo'oni folofolá koe'uhí ke nau ma'u ha 'ilo lahi ange ki he folofolá.

- Ko e hā ha me'a na'e folofola'aki 'e Sīsū Kalaisi te tau lava 'o ma'u 'o kapau 'oku tau tui kiate ia? (Molonai 7:33.) (Vakai, 'ekitiviti fakatupulaki 1.)
- Ko e hā e me'a na'e ako'i 'e Molonai fekau'aki mo hano ma'u 'o ha fakamo'oni, pe fakamo'oni ki he ongoongolelé? ('Eta 12:6.) Ko e hā hono 'uhinga 'o e "ahi'ahi'i ho'o tuí"? (Ke 'ahi'ahi'i ho'o tuí 'i ha fa'ahinga founa pē.)
- Fakamatala'i ange ko e toko taha kotoa pē 'oku 'i ai hono ngaahi vaivai'anga. Ko e hā ha ngaahi founa 'e lava ai 'e he tui kia Sīsū Kalaisi 'o tokoni'i kinautolu ke tau ikuna'i hotau ngaahi vaivai'angá? ('Eta 12:27.)
- Ko e hā ha ngaahi 'uuni me'a 'e lava 'e he tui kia Sīsū Kalaisi 'o tokoni'i kinautolu ke tau fakahokó? (Lotú, ma'u ha ngaahi tali ki he ngaahi lotú, fakatomala, papitaiso, muimui ki he ngaahi ue'i 'a e Laumālie Mā'oni'oni, tokoni ki he nīihi kehé, teke'i 'o e ngaahi 'ahi'ahí, totongi 'a e vahehongofulú, ikuna'i e ngaahi 'ahi'ahí, lea "Fakamolemole," ma'u lotu, tauhi 'a e Lea 'o e Potó, mo e ngaahi alā me'a pehē.)
- Ko e hā ha tala'ofa fekau'aki mo e lotú 'oku foaki 'e he Tamai Hēvaní ki he kakai ko ia 'oku nau ma'u 'a e tuí? (Molonai 7:26.) Na'e anga fēfē 'a hono tali ho'o ngaahi lotú?

Tuku ha taimi ki he fānaú ke nau fakahā atu ai 'a 'enau ongo fekau'aki mo Sīsū Kalaisí. Fakamatala'i ange 'oku fakahā mai 'e he ngaahi ongo ko 'ení 'oku nau tui kiate ia.

Ngaahi 'Ekitiviti Fakatupulaki

Te ke lava 'o faka'aonga'i ha taha pe lahi ange 'o e ngaahi 'ekitiviti ko 'ení 'i ha fa'ahinga taimi pē lolotonga 'o e lēsoní pe ko hano fakamanatu, fakamatala fakanounou, pe tukupā.

1. Hiki 'a e ngaahi hingoa taki taha 'o kinautolu ko 'ení 'i ha fanga ki'i la'i pepa kehekehe pea fa'o 'i hano fa'o'anga. Tuku ki he fānaú ke nau ha'u taha taha 'o fili ha la'i pepa, pea 'i hono faka'aonga'i 'a e fakatātaá 'i he taimi totonú, toe fakamanatu mei mu'a 'a e talanoá pe na'e anga fēfē hono ma'u 'e he kakai 'oku hiki honau hingoá 'i he la'i pepá 'a e fu'u mālohi ko ia koe'uhí ko 'enau tui kia Sīsū Kalaisí.

Na'e hanga 'e 'Alamā mo 'Amuleki 'o 'ai ke holo 'a e fale fakapōpulá. ('Alamā 14:26–28.) Faka'alí'ali 'a e fakatātā 4–29, ko e Hū ki Tu'a 'a 'Alamā mo 'Amuleki mei he Fale Fakapōpula kuo Holó.

Na'e tuku pōpula 'a Nīfai mo Līhai pea na'e takatakai kinaua 'e ha afi. (Hilamani 5:44–52.) Faka'alí'ali 'a e fakatātā 4–41, ko Nīfai mo Līhai 'i he Fale Fakapōpulá.

Na'e fakahaofi 'e 'Āmoni 'a e takanga sipi 'a e tu'i ko Lamōnaí. ('Alamā 17:29; 18:3; 26:12.) Faka'alí'ali 'a e fakatātā 4–30, ki Hono Malu'i 'e 'Āmoni 'a e Fanga Sipi 'a e Tu'i ko Lamōnaí (Ngaahi Fakatātā 'o e Ongoongoleleí 310; 62535 900).

Na'e mamata 'a e tokoua 'o Sēletí ki he sino fakalaumālie 'o Sīsū Kalaisí peá ne hiki ha mo'unga. ('Eta 3; 12:30.) Faka'alí'ali 'a e fakatātā 4–52, Ko e Mamata 'a e Tokoua 'o Sēletí ki he Louhí'i To'ukupu 'o e 'Eikí (Ngaahi Fakatātā 'o e Ongoongoleleí 318; 62478 900).

Ko hono fakahaofi 'a e mo'ui e kau tau kei talavou 'e toko 2,000 'i he ta'ú. ('Alamā 56:44–56.) Faka'alí'ali 'a e fakatātā 4–40, Ko e Kau Tau Talavou 'e Toko Ua Afé (Ngaahi Fakatātā 'o e Ongoongoleleí 313; 62050 900).

Ko hono ma'u 'e Nīfai 'a e peleti palasá. (1 Nīfai 4:1–31.) Faka'alí'ali 'a e fakatātā 4–8, Ko e Foki 'a Nīfai mo e Peleti Palasá kia Līhai.

Na'e tataki 'e he Liahoná 'a Līhai mo hono fāmilí ki he fonua 'o e tala'ofá. (1 Nīfai 16:28–29; 18:23.) Faka'alí'ali 'a e fakatātā 4–20, Ko e A'u 'a Līhai mo Hono Kakaí ki he Fonua 'o e Tala'ofá (Ngaahi Fakatātā 'o e Ongoongoleleí 304; 62045 900).

Na'e hā 'a Sīsū Kalaisi ki he'ene kau ākongá 'i ha fu'u mālohi lahi. ('Eta 12:31.) Faka'alí'ali 'a e fakatātā 4–45, Ko e Ako 'a Sīsū 'i he Hemisifia Hihifó (Ngaahi Fakatātā 'o e Ongoongoleleí 316; 62380 900).

Na'e loto fiemālie pē 'a 'Apinetai ke mate koe'uhí ko 'ene fakamo'oni kia Sīsū Kalaisí. (Mōsaia 17:7–20.) Faka'alí'ali 'a e fakatātā 4–22, Ko 'Apinetai 'i he 'Ao 'o e Tu'i ko Noá (Ngaahi Fakatātā 'o e Ongoongoleleí 308; 62380 900).

2. Fai 'a e ki'i fo'i va'inga ko ia Ko Hai Au? pea mo e fānaú. 'Oange kiate kinautolu 'a e ngaahi fakahinohino ko 'ení, pea tuku ke nau mate'i mai pē ko hai 'a e toko taha 'okú ke talanoa ki aí.

Na'á ku lotu 'i he 'ahó kotoa mo e poó kakato, 'o faka'aonga'i 'eku tui kia Sīsū Kalaisí. (Īnosi.)

Na'e hā ha 'āngelo ki hoku fohá mo e ngaahi foha 'e toko fā 'o Mōsaia, koe'uhí ko 'eku tuí ke nau fakatomala. ('Alamā.)

Na'á ku faka'aonga'i ha fuka makehe ke fakalotolahi'i hoku kakaí ke nau ma'u ha tui kia Sīsū Kalaisi peá ke nau tau ki he'enau tau'atāina pea mo honau ngaahi fāmilí. ('Eikitau ko Molonaí.)

Na'á ku fili ke 'ave hoku fāmilí ke fononga fakataha mo e fāmilí 'o Līhai ki he toafá, koe'uhí ko 'eku tuí. (Isime'eli.)

Na'á ku ma'u 'a e tuí ke foki ki Selūsalema ke 'omi 'a e peleti palasá. (Nīfai.)

Na'e hanga 'e he'eku tui kia Sīsū Kalaisí 'o 'ai au ke u mamata ki hono to'ukupú pea mo hono sinó. (Tokoua 'o Sēletí.)

Na'e hanga 'e he'emaui tui kia Sīsū Kalaisí, 'a ia na'e ako'i mai 'e he'emaui ngaahi fa'eé, 'o fakahaofi kimaui 'i he taú. (kau tau talavou loto-to'a 'e toko 2,000.)

Na'e hanga 'e he'eku tui kia Sīsū Kalaisí mo 'eku holi ke malanga'aki 'ene ongoongolelé 'o tokoni'i au ke u teke'i 'a e kau tangata kaiha'a ne nau fie tāmate'i 'a e fanga sipi 'a e tuí ko Lamōnai. (Āmoni.)

Na'e hanga 'e he'emaui 'o holoki 'a e fale fakapōpulá. (Alamā mo 'Amuleki.)

Na'e takatakai kimaui 'e ha afi koe'uhí ko 'emaui 'i he'emaui lolotonga nofo 'i he fale fakapōpulá. (Nīfai mo Līhai.)

He 'ikai te mau a'usia 'a e maté, koe'uhí ko 'emaui tui kia Sīsū Kalaisí. (Tolu'i Nīfai.)

Na'e tataki kimaui 'e he Liahoná ki he fonua 'o e tala'ofá 'o fakatatau mo e tui 'oku mau ma'u kia Sīsū Kalaisí. (Līhai mo hono fāmilí.)

3. Alea'i 'a e founa 'e hanga ai 'e he ngaahi 'ekitiviti ko 'eni 'o tokoni'i kimaui ke mālohí ange 'etaui tui kia Sīsū Kalaisí:

Ako 'a e ngaahi folofolá: Te ke fakatupulaki ha 'ofa mo ha tui 'oku lahi ange kia Sīsū Kalaisi 'i ho'o ako ko ia kiate iá pea mo e ngaahi ngāue na'á ne faí.

Lotu: Te tau lava 'o kole ki he Tamai Hēvaní ke ne tokoni mai 'o fakamālohia 'etaui tui kia Sīsū Kalaisí.

Talangofua ki he ngaahi akonaki 'a Sīsū Kalaisí: 'Oku 'omi 'e he talangofua ki he'ene ngaahi fekaú 'a e fiefiá mo e nongá.

4. Alea'i mo ako ma'u loto 'a e tefito 'o e tui hono faá, pea fakamamafa'i ange ko e tui kia Sīsū Kalaisí ko e 'uluaki tefito'i mo'oni ia 'o e ongoongolelé.
5. Fakamatala'i ange 'oku ma'u 'a e tuí mei he me'a 'okú te 'ilo'i mo falala ki a'i. Te tau toe 'ilo 'o lahi ange kia Sīsū Kalaisi 'i he'etaui fakatupulaki ko ia 'etaui tui kiate iá. Tuku ke fakahā atu 'e he fānau 'a e ngaahi me'a 'oku nau 'ilo'i fekau'aki mo Sīsū Kalaisi pea 'e anga fēfē hono hanga 'e he ngaahi me'a ko iá 'o tokoni'i kimaui ke nau ma'u ha tui kiate ia. Hanga 'o hiki 'enau talí 'i he palakipoé. Mahalo 'e kau atu ki he'enua ngaahi talí 'a e, ko e foha ia 'a e 'Otuá, 'okú ne mo'ui, 'okú ne 'ofa 'iate kimaui, na'á ne pekia ma'ataui, ko hotau Fakamo'ui ia, 'okú ne fa'a fakamolemole, 'okú ne ma'u 'a e mafai ki he me'a kotoa pē 'i he māmaní, 'okú ne 'afio'i 'a e me'a 'oku lelei taha kiate kimaui, 'okú ne fie tokoni mai ke tau toe foki ange ki hono 'afio'angá, Pea na'á ne hā mo e Tamai Hēvaní kia Siosefa Sāmita.

6. Teuteu ha la'i pepa 'oku hiki ai 'a e "'Oku tau langa 'etaui 'i he'etaui talangofua ki he ngaahi fekau 'a e 'Eiki'" pea fakapipiki ia ki he palakipoé pe holisí.

Fakaafe'i 'a e fānau ke nau fakahā atu ha taimi na'a nau talangofua ai ki he ngaahi fekaú. Tokoni ke mahino kiate kimaui 'oku fakahā 'e he ngaahi fili pehení 'enau tui kia Sīsū Kalaisí. Hanga leva 'o fakapipiki fakahokohoko 'a e

ngaahi la'i pepa 'oku 'ikai tohi ai ha me'a 'i he palakipoé pe holisí 'o hangē 'okú ke fa'u ha 'aá (pe tā ia 'i he palakipoé). Tuku ke fakahingoa 'e he fānaú 'a e ki'i la'i pepa taki taha 'aki ha me'a na'a nau fai te ne fakatupulekina 'enau tui kia Sīsū Kalaisí, 'o hangē ko e lotú, lau 'o e ngaahi folofolá, totongi 'o e vahehongofulú, hoko ko ha sīpinga 'i he ngaahi fili mā'oni'oní, talangofua ki he'enu mātu'á, ma'u 'a e sākalamēnití, talangofua ki he ngaahi fekau 'a e Tamai Hēvaní, pea mo e alā me'a pehē.

7. Hiva'i pe lau 'a e fakalea 'o e "Faith" (Children's Songbook, p. 96), "The Church of Jesus Christ" (Children's Songbook, p. 77), "The Fourth Article of Faith" (Children's Songbook, p. 124), pe "Ko Hoku Huhu'i" (Ngaahi Himi fika 67).

Faka'osí

Fakamo'oni	Fai ha'o fakamo'oni ki he mo'oni 'o Sīsū Kalaisí pea 'oku tau ha mālohi ke hoko 'o hangē ko iá 'i he'etau tui kiate lá. Pea 'e fakamālohia 'etau tuí 'i he taimi ko ia 'oku tau ako, lotu, mo tauhi 'ene ngaahi fekaú.
Laukonga 'oku Fokotu'u Atu ke Fai mei 'Apí	Fokotu'u ange ki he fānaú ke nau ako mei 'api 'a e 'Eta 12:6–22, 41 ko ha fakamanatu 'o e lēsoni ko 'ení. Fakaafe'i ha taha 'o e fānaú ke ne fai 'a e lotu tukú.

Taumu'á

Ke fakalotolahi'i 'a e fānaú ke nau ma'u ha fakamo'oni fakafo'ituitui ki he Tohi 'a Molomoná pea ako foki ia mo mo'ui 'o fakatatau ki he'ene ngaahi akonakí 'i he toenga 'o 'enau mo'uí.

Teuteú

1. Ako 'i he fa'a lotu 'a e Molonai 10 mo e Joseph Smith—History 1:30–35, 59–60. Lau 'a e lēsoní peá ke fili pe 'e anga fēfē ho'o ako'i ki he fānaú 'a e ngaahi fakamatala mei he folofolá. (Vakai, "Teuteu'i ho'o Lēsoní," p. vi, mo e "Faiako mei he Ngaahi Folofolá," p. vii.)
2. Me'a mākehe ke lau: Molonai 8:1–4, 16 pea mo e 'uluaki peesi 'o e Tohi 'a Molomoná. Fakatokanga'i angé: Na'e liliu 'a e 'uluaki pēsí mei he fakamatala fakamuimui taha 'i he peleti koulá (vakai, History of the Church, 1:71).
3. Fili 'a e ngaahi fehu'i mo e ngaahi 'ekitiviti fakatupulaki 'a ia 'e fakakau mai ai 'a e fānaú pea tokoni lelei taha kiate kinautolu ke nau a'usia 'a e taumu'a 'o e lēsoní.
4. Hiki 'i ha la'i pepa 'a e fo'i lea ko e Fakamo'oni.
5. Ngaahi nāunau 'oku fie ma'ú:
 - a. Tohi 'a Molomona ma'á e tamasi'i pe ta'ahine taki taha.
 - b. Fakatātā 4–2, Ko Hono Fufuu'i 'e Molonai 'a e 'Ū Lau'i Tohi 'i he Mo'unga ko Kōmolá (Ngaahi Fakatātā 'o e Ongoongoleleí 320; 62462 900); 4–55, Ko e Hā 'a Molonai Kia Siosefa Sāmita 'i Hono Lokí (Ngaahi Fakatātā 'o e Ongoongoleleí 404; 62492 900); 4–3 Ko Hono Ma'u 'e Siosefa 'a e 'Ū Peleti Koulá (Ngaahi Fakatātā 'o e Ongoongoleleí 406; 62012 900); 4–56, Ko e 'Āngelo ko Molonai 'i he Temipalé.

Fokotu'u ki he Founga Fai 'o e lēsoní

'Ekitiviti ke taki'aki
e tokangá

Fakaafe'i ha taha 'o e fānaú ke ne fai 'a e fua lotú.

Faka'aliali 'a e fakatātā 'o Hono Fufuu'i 'e Molonai 'a e 'Ū Lau'i Tohi 'i he Mo'unga ko Kōmolá. Fakamatala'i ange 'oku hā 'i he fakatātā ko 'eni 'o fakahā mai 'a Molonai 'i he ofi ki he faka'osinga 'o 'ene mo'ui 'i he māmaní. Tala foki ki he fānaú 'oku ofi 'osi 'enau kalasi ako ki he Tohi 'a Molomoná.

Toe fakamanatu 'a e ngaahi me'a ko 'eni fekau'aki mo e mo'ui 'a Molonai:

Kuo lava hono fakakakato 'e Molonai 'a e lekooti toputapú. Kuo 'osi fakapoongi si'ene tangata'eiki ko Molomoná; kuo 'osi pekia kotoa hono kāingá; pea na'e 'ikai hano ngaahi kaungā-me'a. He na'e tuku pē 'i he mala'e 'o e taú 'a e ngaahi ngahaú, heletaá, pea mo e ngaahi pā 'o e taú. Pea na'e fai 'a e faka'auhá 'i he potu kotoa pē. Kuo lau ta'u 'eni mo e nofo toko taha pē 'a Molonai, ko 'ene toitoi mei he kau Leimaná mo malu'i 'a e ngaahi lekooti toputapú. Kuó ne 'osi tohi fakanounou 'a e 'ū lau'i peleti 'e uangofulu ma faá (tohi 'a 'Etá) pea faka'osi hono hiki 'ene ngaahi fakamatala 'i he 'ū lau'i peleti na'e foaki ange 'e he'ene tangata'eiki.

Toe vakai ange ki he fakatātaá, pea fakamatala'i ange na'e teuteu tuku 'e Molonai 'a e 'ū lau'i peleti koulá ki ha puha maka 'i he Mo'unga ko Kōmolá. Na'e fai 'e Molonai ha palōmesi mākehe kiate kinautolu kotoa pē 'e lau 'a e Tohi 'a Molomoná. Pea ko e palōmesi ko 'ení ko e taha ia 'o e ngaahi me'a fakamuimui taha na'e tohi 'e Molonai 'i he 'ū lau'i peleti koulá. Ko ha palōmesi ia ki hono ma'u ha fakamo'oni ki he Tohi 'a Molomoná.

Faka'alí'ali 'a e la'i pepa ko ia 'oku hiki ai 'a e fo'i lea "Fakamo'oni". Tala ange ki he fānaú te nau lava 'o 'ilo'i 'i he lēsoni ko 'ení ha ngaahi founa te nau ma'u ai ha fakamo'oni ki he Tohi 'a Molomoná (vakai, 'ekitiviti fakatupulaki 1). Te nau toe lava foki 'o ako fekau'aki mo e palōmesi na'e foaki mai 'e Moloná.

Fakamatala mei
he Folofolá

Ako'i ange 'a e ngaahi fakamatala ki hono hanga 'e Molonai 'o fakahoko 'a e fekau 'ene tangata'eiki ke ne faka'osi hono hiki 'a e ngaahi lekooti toputapú, 'ene palōmesi mo 'ene lea māvae ki he kau anga-tonú 'a ia 'oku hā 'i he Molonai 10, 'ene fufuu'i 'a e ngaahi lekōtí 'i he kelekelé, pea mo 'ene hā 'i he ta'u 'e 1,400 ki mui ange a'í kia Siosefa Sāmitá, 'a ia 'oku hā 'i he Joseph Smith—History 1:30–35, 59–60. (Ko ha fokotu'u ki ha ngaahi founa ke ako'i'aki 'a e ngaahi fakamatala mei he folofolá, vakai, "Faiako mei he Ngaahi Folofolá," 'i he p. vii.) Faka'aonga'i 'a e ngaahi fakatātaá 'i hono taimi totonu.

Ngaahi Fehu'i
ke Alea'i mo
Faka'aonga'i

Lau 'a e ngaahi fehu'i mo e ngaahi fakamo'oni folofola ko 'ení 'i he teuteu ho'o lēsoní. Pea faka'aonga'i 'a e ngaahi fehu'i ko ia 'okú ke ongo'i 'e tokoni lelei taha ki he fānaú ke mahino kiate kinautolu 'a e ngaahi folofolá pea faka'aonga'i 'a e ngaahi tefito'i mo'oni 'i he'enau mo'uí. 'E tokoni ho'o lau fakataha ko ia mo e fānaú 'i he kalasí 'a e ngaahi fakamo'oni folofolá koe'uhí ke nau ma'u ha 'ilo lahi ange ki he folofolá.

- Ko e hā e me'a 'oku fie ma'u 'e Molonai ke tau manatu'i? (Molonai 10:3.)
- Ko e hā 'a e me'a 'oku pehē 'e Molonai 'oku totonu ke tau fai ke tau 'ilo ai pē 'oku mo'oni 'a e Tohi 'a Molomoná? (Molonai 10:4.)
- Ko hai te ne tokoni'i kitautolu ke tau 'ilo'i pē 'oku mo'oni 'a e Tohi 'a Molomoná? (Molonai 10:5.)
- Ko e hā 'a e palōmesi 'a Molonai kiate kitautolú? (Vakai, 'ekitiviti fakatupulaki 4.)
- 'E anga fēfē ha'atau fakatokanga'i 'a e mālohi 'o e Laumālie Mā'oni'oni 'i he taimi ko ia 'okú ne fakamo'oni'i mai ai 'oku mo'oni 'a e Tohi 'a Molomoná? (Fakamatala'i ange 'oku fa'a ue'i 'e he 'Eiki 'o fakafou mai 'i he'etau ngaahi ongo. Pea 'oku 'omi ma'u pē 'e he Laumālie Mā'oni'oni ha ongo fakafiemālie ki ha me'a 'oku mo'oni mo lelei. Mahalo pē na'a ko ha ongo māfana 'i loto.)
- Ko e hā 'a e me'a mahu'inga taha te ke lava 'o ako mei ho'o lau 'a e Tohi 'a Molomoná? (Ko Sisū ko e Kalasí la. [Vakai, 'uluaki peesi 'o e Tohi 'a Molomoná.]
- Ko e hā e lau 'a Molonai 'o kau ki hono fakafoki mai 'a e Tohi 'a Molomoná? (Molomona 8:16.) Ko e hā 'a e mālohi te ne lava ke fakafoki mai 'a e Tohi 'a Molomoná?
- Ko hai na'a ne ma'u 'a e 'ū peleti koulá peá ne liliu ia ki he Tohi 'a Molomoná?
- Ko e hā 'a e fatongia 'oku tau ma'u ki he Tohi 'a Molomoná, 'i he'ene kakato ko ia 'a e ngāue 'o e Tohi 'a Molomoná pea mo e palōfita ko Siosefa Sāmitá? (Ke tau ako ia, pea ma'u ha fakamo'oni ki ai, mo'ui'aki 'ene ngaahi akonakí, pea mo vahevahe 'etau fakamo'oni mo e ni'hi kehé.)

**Ngaahi 'Ekitiviti
Fakatupulakí**

Te ke lava 'o faka'aonga'i ha taha pe lahi ange 'o e ngaahi 'ekitiviti ko 'ení 'i ha fa'ahinga taimi pē lolotonga 'a e lēsoni pe ko ha fakamanatu, fakamatala fakanounou, pe tukupā.

1. Hiki 'a e ngaahi fo'i lea ko 'ení 'i ha 'ū la'i pepa: "Lau", "Manatu", "Fakalaululoto", "Lotu." Tuku ki he fānaú ke nau ha'u taha taha 'o toe vakai'i 'a e ngaahi fo'i leá pea fakamanatu mo e ngaahi sitepu na'e foaki mai 'e Molonai ki hano ma'u 'o ha fakamo'oni. Alea'i pe 'e anga fēfē hano faka'aonga'i 'e he fānaú 'a e ngaahi sitepu ko 'ení ke nau lava ai 'o ma'u ha'anau fakamo'oni.

Ko hono ma'u ha fakamo'oni ki he Tohi 'a Molomoná

Lau (Fakamatala'i ange ko e 'uluaki sitepu ki hono ma'u 'o ha fakamo'oni ki he Tohi 'a Molomoná ko ha'o lau peá ako foki ki ai.)

Manatu (Na'e pehē 'e Molonai 'oku totonu ke tau manatu ki he fu'u anga-lelei mo e 'alo'ofa 'a Sisū Kalaisi pea 'oku totonu ke tau fakafonu 'aki hotau lotó 'a e fakafeta'i kiate ia. Pea 'e hanga 'e he 'ofa mo e hounga'ia ko 'ení 'o teuteu'i kitautolu ki he laumālie 'o e fakahaá.)

Fakalaululoto (Kuo pau ke tau fakalaululoto pe fakakaukau 'i hotau lotó mo e 'atama'i ki he 'uuni me'a kuo tau 'osi ako 'o kau kia Sisū Kalaisi pea mo 'ene ngaahi akonaki 'i he Tohi 'a Molomoná.)

Lotu (Kuo pau ke tau lotu fakamātoato, 'o kole ki he 'Otua ko e Tamai Ta'e ngatá, 'i he huafa 'o Sisū Kalaisi, pe 'oku mo'oni 'a e Tohi 'a Molomoná.)

2. Vahevahe mo e fānaú 'a e lea ko 'eni na'e fai 'e Palesiteni 'Ēsela Tafu Penisoni, 'a ia ko e Palōfita ia hono hongofulu mā tolu 'o e Siasí:

"'Oku 'i ai ha 'uhinga mahu'inga 'e tolu ki he 'uhinga 'oku totonu ai ke hanga 'e he Kau Mā'oni'oni 'i he Ngaahi 'Aho Ki Mui Ní 'o ngaohi 'a e ako ki he Tohi 'a Molomoná, ke hoko ko ha me'a ke nau feinga ki ai 'i he'enau mo'u'i kotoa.

"'Uluakí, ko e Tohi 'a Molomoná ko e maka-tu'u-loto ia 'o 'etau tui fakalotú. . . . Ko e maka-tu'u-lotó, ko e maka ia 'i loto mālie 'i ha 'aleso. 'Okú ne puke 'a e ngaahi maka kehé ke nau tu'u ma'u 'i honau tu'ungá, pea kapau 'e to'o ia, 'e holo leva 'a e 'alesoó.

"'Oku 'i ai ha founga 'e tolu 'oku hoko ai 'a e Tohi 'a Molomoná ko e maka-tu'u-loto 'o 'etau tui fakalotú. Ko e maka-tu'u-loto ia 'i he fakamo'oni kia Kalaisi. Ko e maka-tu'u-loto ia 'o 'etau tokātelinē. Ko e maka-tu'u-loto ia 'o 'etau ngaahi fakamo'oni. . . .

"Ko e 'uhinga mahu'inga hono uá . . . kuo tohi ia koe'uhí ko hotau 'ahó ni. . . .

"Ko e 'uhinga hono tolú . . . 'e lava 'e he tangatá ke ne ofi ange ai ki he 'Otuá. . . .

"'Oku 'i ai ha mālohi 'i he tohí, 'a ia 'e kamata ke tafe atu ki ho'o mo'u'i 'i he momeniti pē te ke kamata ai ke ako fakamātoato ki he tohí. Te ke ma'u ha mālohi 'oku lahi ange ke ke fakafepaki'i 'a e 'ahi'ahí. Te ke ma'u ai 'a e mālohi ke ke faka'ehi'ehi mei he fakakaukau kākaá. Te ke ma'u mei ai 'a e mālohi ke ke nofo ma'u 'i he hala hangatonu mo fāsi'i" (in Conference Report, Sānuali 1987, pp.2–6; pe Ensign, Novema 1986, pp. 5–7).

3. Faka'ali'ali 'a e fakatātā 'o Molonai 'i he Temipalé. Fakamatala'i ange 'oku tau ako 'i he Fakahā 14:6 mo e T&F 133:36 na'e 'i ai ha 'āngelo [Molonai] 'a ia na'á

ne fakafoki mai 'a e "ongoongolelei ta'e ngatá" ki he māmaní. Fakaafe'i 'a e fānaú ke nau 'alu 'o fekumi ki he 'imisi koula 'o Molonai 'i he tumu'aki 'o e taha hotau ngaahi temipalé pea manatu'i 'a Molonai, 'a ia na'e 'ikai ha taimi te ne faka'ikai'i ai 'ene fakamo'oni kia Sīsū Kalaisi: "Pea ko au Molonai, 'e 'ikai te u faka'ikai'i 'a e Kalaisi" (Molonai 1:3).

4. Fakaafe'i 'a e fānaú ke nau lau mo ako ma'u loto ha konga pē kotoa 'o e palōmesi 'i he Tohi 'a Molomoná (Molonai 10:4–5) pe ko e tefito 'o e tui hono valú.
5. Fakamatala'i ange ko e taimi ko ē 'oku tau ma'u ai ha fakamo'oni ki he Tohi 'a Molomoná, te tau toe lava pē ke ma'u mo e fakamo'oni 'a ia—
 Ko Sīsū ko e Kalaisi ia.
 Ko Siosefa Sāmitá ko e palōfita ia 'a e 'Otuá.
 Ko e Siasi mo'oni 'o e 'Otuá 'a e Siasi 'o Sīsū Kalaisi 'o e Kau Mā'oni'oni 'i he Ngaahi 'Aho Ki Mui Ní.
6. Fakaafe'i 'a e fānaú ke nau vahevahe mai 'a e ngaahi folofola 'oku nau manako taha ai 'i he Tohi 'a Molomoná. (Mahalo pē na'a nau loto ke fakatātaai 'a e ngaahi folofolá ko iá.) Pea fehu'i ange pē ko e hā ha ngaahi lēsoni mahu'inga ne nau lava ke ako mei he ngaahi folofolá taki taha.
7. Hiva'i pe lau 'a e fakalea 'o e "Search, Ponder, and Pray" (Children's Songbook, p. 109).

Faka'osí

Fakamo'oni	Fai ha'o fakamo'oni ki hono mo'oni 'o e tala'ofa 'a Molonai 'i he Molonai 10:3–5 peá ke lava 'e he tamasi'i pe ta'ahine taki taha 'i ho'o kalasi 'o ma'u ha fakamo'oni 'oku mo'oni 'a e Tohi 'a Molomoná. Fakaafe'i 'a e fānaú ke nau fai ha fakamo'oni ki he Tohi 'a Molomoná.
Laukonga 'oku Fokotu'u Atu ke Fai mei 'Apí	Fokotu'u ange ki he fānaú ke nau ako mei 'api 'a e Molonai 10:1–5 ko ha fakamanatu 'o e lēsoni ko 'ení. Fakaafe'i ha taha 'o e fānaú ke ne fai 'a e lotu tukú.

Ko e Tohi ‘a Molomoná ko ha Fakamo‘oni ia ki he Toetu‘u ‘a Sīsū Kalaisí (Toetu‘ú)

Taumu‘á

Ke ako‘i ki he fānaú ko e Tohi ‘a Molomoná ko ha toe fakamo‘oni folofola ia ki he toetu‘u ‘a Sīsū Kalaisí.

Teuteú

1. Ako ‘i he fa‘a lotu ‘a e ‘Alamā 11:40–45; 40; mo e 3 Nifai 11:1–17. Ako ‘a e lēsoní peá ke fili pe ‘e anga fēfē ho‘o ako‘i ki he fānaú ‘a e fakamatala mei he folofolá. (Vakai, “Teuteu‘i Ho‘o Lēsoní,” p. vi mo e “Faiako mei he Ngaahi Folofolá,” p. vii.)
2. Fili ‘a e ngaahi fehu‘i mo e ngaahi ‘ekitivití fakatupulaki ‘a ia ‘e fakakau mai ki ai ‘a e fānaú pea tokoni lelei taha kiate kinautolu ke nau a‘usia ‘a e taumu‘a ‘o e lēsoní.
3. Ngaahi nāunau ‘oku fie ma‘ú:
 - a. Tohi ‘a Molomona ma‘á e tamasi‘i taki taha.
 - b. Tohi Tapu.
 - c. Ko ha kofu-nima pe sitōkeni.
 - d. Fakatātā 4–49, Ko Sīsū Kalaisi kuo Toe Tu‘u (Ngaahi Fakatātā ‘o e Ongoongoleleí 239; 62187 900), mo e 4–45, Ko e Ako ‘a Sīsū ‘i he Hemisifia Hihifó (Ngaahi Fakatātā ‘o e Ongoongoleleí 316; 62380 900).

Fokotu‘u ki he Founa Fai ‘o e Lēsoní

Fakaafe‘i ha taha ‘o e fānaú ke ne fai ‘a e fua lotú.

‘Ekitivití ke taki‘aki e tokangá

(Kapau ‘oku ‘ikai ke ma‘u ha kofu-nima pe sitōkeni, te ke lava pē ke faka‘aonga‘i ‘a e ‘ekitivití fakatupulaki 2 ke hoko ia ko e ‘ekitivití ke taki‘aki e tokangá.)

Hiki hake ho nimá, pea fakamatala‘i ange ‘okú ne fakafofonga‘i ‘a e laumālie ‘oku ‘i loto ‘i hotau sinó. ‘Oku lava pē ‘e nimá ‘o ngaue. Hiki hake ‘a e kofu nimá (sitōkení), pea fakamatala‘i ange ‘okú ne fakafofonga‘i ‘a e sino fakamatelié. ‘I he taimi ko ia ‘oku fanau‘i ai kitautolú, ‘e fakataha fakataimi ‘a e laumālié mo e sinó, pea ‘e ‘oange ‘e he laumālié ki he sinó ‘a e mo‘ui. He ‘ikai lava ‘a e sinó ke ngaue ‘iate ia pē. Pea hangē pē ko e taimi ko ia ‘oku tui ai ‘a e kofu-nimá ‘i ho nimá, pea ‘oku kamata leva ke mo‘ui ‘a e sinó pea lava ke ngaue he taimi ‘oku hū atu ai ‘a e laumālié. (Tui ‘a e kofu-nimá.) ‘Oku tau ma‘u kotoa hā laumālie mo ha sino. Fakamatala‘i ange ‘oku mavahe ‘a e laumālié mei he sinó ‘i he taimi ko ia ‘oku tau mate aí. (To‘o ‘a e kofu-nimá.) ‘E lava nai ‘e he sinó ‘o ngaue ta‘e ‘i ai ha laumālie? ‘Oku kei mo‘ui mo ngāue nai ‘a e laumālié ‘i he hili ‘etau maté? (‘Ai ke ngaungaue ho nimá mo ho ‘ulu‘ulutuhú ke fakatāta‘i ia.) ‘Oku toe fakataha foki ‘a e sinó mo e laumālié ‘i he taimi ko ia ‘o e Toetu‘ú. (Toe tui ‘a e kofu nimá.) ‘E toe tu‘u ‘a e toko taha kotoa pē ‘oku mo‘ui ‘i he māmaní ‘i he hili ‘a e maté. Pea ko Sīsū Kalaisi pē na‘á ne lava ‘o fakahoko ‘a e toetu‘ú. (To‘o mei he Poiti K. Peeka, in Conference Report, Siulai 1973, pp. 79–80; pe Ensign, Mē 1973, pp. 51–53.)

Ko e hā hono 'uhinga 'o 'ete hoko ko ha fakamo'oni? (Ko e fakamo'oni ko ha taha pe fa'ahinga me'a te ne 'omai ha ngaahi fakamo'oni pe ko ha'ane fakamo'oni'i ha ngaahi tefito'i me'a mo'oni.) Ko e Fuakava Fo'ou 'i he Tohi Tapu ko ha fakamo'oni ia na'e tohi ki he toetu'u 'a Sisū Kalaisi pea kuó ne foaki mai 'a e toetu'u ma'a e fa'ahinga 'o e tangata. Ko e hā e tohi 'a ia ko ha fakamo'oni ia hono ua ki he Toetu'u?

Fakamatala mei he Folofola

Ako'i 'a e ngaahi fakamatala 'o e Tohi 'a Molomoná mei he 'Alamá 11:40–45; 40; mo e 3 Nifai 11:1–17 fekau'aki mo e toetu'u. (Ko ha fokotu'u ki ha ngaahi founa ke ako'i'aki 'a e ngaahi fakamatala mei he folofola, vakai, "Faiako mei he Ngaahi Folofola," p. vii.) Fakamamafa'i ko e Tohi 'a Molomoná ko ha fakamo'oni tohi ia ki he toetu'u 'a Sisū Kalaisi. Faka'aonga'i 'a e ngaahi fakatata 'i hono taimi totonu.

Ngaahi Fehu'i ke Alea'i mo Faka'aonga'i

Lau 'a e ngaahi fehu'i mo e ngaahi fakamo'oni folofola ko 'eni 'i he teuteu ho'o lesoni. Faka'aonga'i 'a e ngaahi fehu'i 'a ia 'oku ke ongo'i 'e tokoni lelei taha ki he fanau ke mahino kiate kinautolu 'a e ngaahi folofola pea faka'aonga'i 'a e ngaahi tefito'i mo'oni 'i he'enu mo'ui. 'E tokoni ho'o lau fakataha mo e fanau 'i he kalasi 'a e ngaahi fakamo'oni folofola koe'uhí ke nau ma'u ha 'ilo lahi ange ki he folofola.

- Na'e anga fefe 'a e pekia 'a Sisū Kalaisi? (Luke 23:33; 2 Nifai 10:3.) Tokoni ki he fanau ke mahino kiate kinautolu koe'uhí ko e 'ofa lahi na'a ne ma'u kiate kitautolu, na'e finangalo lelei 'a Sisū Kalaisi 'i he maama fakalaumalié ke ne hoko ko hotau Fakamo'ui. Na'a ne 'afio'i kuo pau pe ke ne pekia koe'uhí ke fakahoko 'a e palani e Tamai Hēvani ma'atautolu.
- Ko e hā 'a e me'a na'e hoko kia Sisū Kalaisi hili 'a e 'aho hono tolu 'ene pekiá? (1 Kolinito 15:4; Mōsaia 3:10.) Na'e 'i fē hono laumalié 'i he 'aho ko ia 'e tolu? (1 Pita 3:18–19; T&F 138:11–12, 18.) 'E 'alu ki fē hotau ngaahi laumalié 'i he hili 'etau maté? ('Alamá 40:12.)
- Ko e hā hono 'uhinga 'o e toetu'u? ('Alamá 11:43; 40:18.) Hanga 'o toe vakai'i 'a e 'ekitiviti fakatupulaki, pea fakamatala'i ange ko e toetu'u ko e taimi ia 'oku fakataha ai 'a e laumalié mo e sinó 'o 'ikai ke na toe māvahevahe.
- Na'e anga fefe hono 'ilo'i 'e he kakai 'i Selūsalemá kuo toetu'u 'a Sisū Kalaisi? (1 Kolinito 15:5–7.) Na'e anga fefe hono 'ilo'i 'e he kau Nifai ko ia na'e nofo 'i 'Ameliká, ki he toetu'u 'a Sisū Kalaisi? (3 Nifai 11:8–10.) Ko e hā 'a e fakakaukau 'a Nifai 'i he taimi na'a ne fuofua mamata ai kia Sisū Kalaisi? (3 Nifai 11:8.) Ko e hā hono 'uhinga ne fie ma'u ai 'e Sisū ke ala ange 'a e Kau Nifai ki he faka'ilonga 'o e fa'ó 'i hono to'ukupunimá mo hono to'ukupu kekelele? (3 Nifai 11:14–15.) Na'e mei fefe nai 'a ho'o fakakaukau kapau na'a ke 'i he lolotonga 'o kinautolu ko ia ne nau mamata ki he toetu'u 'a Kalaisi?
- 'E anga fefe ha'o 'ilo'i kuo toetu'u 'a Sisū Kalaisi? ('Aki 'etau fekumi mo ma'u ha fakamo'oni.)
- Na'e anga fefe 'a e sino toetu'u 'o e Fakamo'ui 'i he'ene 'a'ahi ki he kau Nifai? (3 Nifai 11:15.)
- Ko hai mo ha toe taha 'e toetu'u? (1 Kolinito 15:20–22; 'Alamá 40:4.) 'E anga fefe 'a e fōtunga hotau sinó 'i he taimi ko ia te tau toetu'u ai? ('Alamá 11:43–45; 40:23.) 'E lelei kapau te ke pehē ko e ngaahi faingata'a'ia fakaesinó pe faka'atamai te tau ma'u 'e ngata pē ia 'i he mo'ui ni. He 'e ngaohi kitautolu ke tau haohaoa mo kakato foki 'i he toetu'u.
- 'Oku anga fefe 'a e hoko e Tohi 'a Molomoná ko ha fakamo'oni folofola ki he toetu'u 'a Sisū Kalaisi? Ko e hā hono 'uhinga 'oku fie ma'u ai 'e he Tamai Hēvani ke tau fakatou faka'aonga'i 'a e Tohi Tapu pea mo e Tohi 'a Molomoná? (2 Nifai 29:8.)

- 'E anga fēfē ha'atau ma'u ha 'ilo ki he toetu'ú, hili ko iá 'oku te'eki ke tau mamata ki he sino toetu'u 'o Sīsū Kalaisí 'o hangē ko ia ko e Kau 'Aposetoló mo e Kau Nīfai? (Mei he ngaahi folofolá mo e Laumālie Mā'oni'oni. [Vakai, Molonai 10:4–5.]

Ngaahi 'Ekitiviti Fakatupulakí

Te ke lava 'o faka'aonga'i ha taha pe lahi ange 'o e ngaahi 'ekitiviti ko 'ení 'i ha fa'ahinga taimi pē lolotonga 'o e lēsoní pe ko hano fakamanatu, fakamatala fakanounou, pe tukupā.

1. Fakamatala'i ange 'oku finangalo 'a Sīsū Kalaisi ke tau 'ilo'i kuó ne toetu'u pea 'okú ne mo'ui 'i he ngaahi 'ahó ni. Fehu'i ange ki he fānaú pē ko e hā hono 'uhinga 'oku finangalo ai 'a Sīsū ke tau 'ilo ki he me'á ni. Mahalo 'e tatau 'enau ngaahi talí mo e ngaahi me'a ko 'ení:

Ke tau ma'u 'a e nonga 'i hono 'ilo'i 'oku tau hokohoko atu pē ke mo'ui 'i he hili 'a e maté pea 'e 'i ai ha 'aho 'e toe fakataha ai 'a e sinó mo e laumālié.

Ke fakalotolahi'i kitautolu ke tau talangofua ki he ngaahi fekaú koe'uhí ke tau lava 'o fiefia pea nofo fakataha mo e Tamai Hēvaní 'i he maama kaha'ú.

Ke fakafiemālie'i kitautolu 'aki 'a e mahino ko ia ko e taimi 'e pekia ai ha taha 'oku tau 'ofa ai, te ne toe mo'ui 'i ha 'aho.

2. Hiki 'i he palakipoé ha fo'i lea 'okú ne fakamanatu mai ha talanoa ne toki fai mai 'i he ongoongó pe 'ulu'i tohi 'o ha nusipepa. Fakamatala'i ange ho'o mahu'inga'ia 'i he fo'i talanoá. Fehu'i ange ki he fānaú pē ko e hā 'a e ongoongo mahu'inga taha 'oku nau pehē kuo 'osi fakahā mai ki he māmaní. Hanga 'o hiki 'i he palakipoé e ngaahi tali 'a e fānaú. Alea'i pē ko e hā hano faikehekehe kapau na'e 'ikai hoko 'a e ngaahi me'á ni. Ko e hā hono 'uhinga 'oku hoko ai 'a e ongoongo ki he toetu'u 'a Sīsū Kalaisi ko e ongoongo fakafo taha ia kuo 'osi fakahā maí? Ko e hā e me'a ne mei hoko kapau na'e 'ikai fakahoko 'a e toetu'ú? Lau mo alea'i 'a e 2 Nīfai 9:19–22.
3. Hiva'i pe lau 'a e fakalea 'o e "He Sent His Son" (Children's Songbook, p. 34), "Did Jesus Really Live Again?" (Children's Songbook, p. 64), pe "Sīsū Kuo Toetu'u" (Children's Songbook, p. 70).

Faka'osí

Fakamo'oni

Fakamo'oni ange 'oku hoko 'a e Tohi 'a Molomoná ko ha fakamo'oni folofola ia ki he toetu'u 'a Sīsū Kalaisí. Fakamo'oni'i ange na'e finangalo lelei 'a e Fakamo'uí ke ne mamahi mo pekia ma'atautolu koe'uhí ko 'ene 'ofa 'iate kitautolú. 'Oku hanga 'e he'ene toetu'ú 'o fakaava 'a e matapā ki he fa'ahinga 'o e tangatá ke nau toe ma'u ha mo'ui.

Laukonga 'oku
Fokotu'u Atu ke
Fai mei 'Apí

Fokotu'u ange ki he fānaú ke nau ako mei 'api 'a e 3 Nīfai 11:8–17 ko ha fakamanatu 'o e lēsoni ko 'ení.

Fakaafe'i ha taha 'o e fānaú ke ne fai 'a e lotu tukú.

Ko e Tohi 'a Molomoná: Ko ha toe Fakamo'oni kia Sīsū Kalaisi (Kilisimasí)

Lēsoni
46

Taumu'á

Ke ako'i ki he fānaú ko e Tohi 'a Molomoná ko ha fakamo'oni ia hono ua kia Sīsū Kalaisi.

Teuteú

1. Toe fakamanatu 'i he fa'a lotu 'a e 1 Nīfai 10:4; 11:13, 15, 18; 2 Nīfai 25:19; 29:8; Mōsaia 3:5; 'Alamā 7:10; Hilamani 14:2–5; 'Īsaia 7:14; Mātiu 1:21; 2:1–2, 9–10; 20:19; Luke 1:35; 2:8, 10–12; mo e Sione 3:16. Lau 'a e lēsoní peá ke fili pe 'e anga fēfē ho'o ako'i ki he fānaú 'a e fakamatala mei he folofolá. (Vakai, "Teuteu'i ho'o Lēsoní,": p. vi mo e "Faiako mei he Ngaahi Folofolá," p. vii.)
2. Fili 'a e ngaahi fehu'i mo e 'ekitiviti fakatupulaki ko ia 'e fakakau mai ki ai 'a e fānaú pea tokoni lelei taha kiate kinautolu ke nau ausia 'a e taumu'a 'o e lēsoní.
3. Ngaahi nāunau 'oku fie ma'u:
 - a. Tohi 'a Molomona ma'á e tamasi'i taki taha.
 - b. Tohi Tapu.
 - c. Ngaahi hingoa faka'ilonga pe ngaahi sikaafi mo e ngaahi pulupulu ke tui 'e he fānaú lolotonga hono fakahoko 'o e 'ekitiviti ke taki'aki e tokangá.
 - d. Fakatātā 4–9, Ko Sīsū ko e Kalaisí (Ngaahi Fakatātā 'o e Ongoongoleleí 240; 62572 900); 4–10, Ko e 'Alo'i 'o Sisuú (Ngaahi Fakatātā 'o e Ongoongoleleí 220; 62116 900); 4-21, Ko e Malanga 'a e Tu'i ko Penisimaní ki Hono Kakaí (Ngaahi Fakatātā 'o e Ongoongoleleí 307; 62298); 4-42, Ko Samuela ko e Tangata Leimaná 'i he Funga 'Aá (Ngaahi Fakatātā 'o e Ongoongoleleí 314; 62370 900); 4–44, Mape 'o Māmaní; mo e 4–45, Ko e Ako 'a Sīsū 'i he Hemisifia Hihifó (Ngaahi Fakatātā 'o e Ongoongoleleí 316; 62380 900).

Fokotu'u ki he Founa Fai 'o e Lēsoní

Fakaafe'i ha taha 'o e fānaú ke ne fai 'a e fua lotú.

'Ekitiviti ke taki'aki e tokangá

Faka'aliali 'a e fakatātā Ko e 'Alo'i 'o Sisuú. Fakamatala'i ange na'e hiki 'i he Fuakava Fo'ou 'a hono 'Alo'i 'o Sīsū 'i Selūsalemá. Pea ko e Tohi 'a Molomoná ko ha fakamo'oni tohi ia hono ua kia Sīsū Kalaisí pea 'okú ne fakahā mai 'a e ngaahi me'a ne hoko 'i he ongo 'Ameliká 'i he taimi na'e 'alo'i ai iá.

Tuku ke hoko ha fānaú 'e toko fā 'o fakaafongai 'a Lihai (600 b.c.), Tu'i ko Penisimaní (124 b.c.), 'Alamā (83 b.c.), pea mo Samuela ko e tangata Leimaná (6 b.c.). Fekau leva ke nau taki taha lau 'a e ngaahi fakamo'oni taki taha 'a e kau palōfita ko 'ení 'o kau ki he 'alo'i 'o Sīsū Kalaisí: Lihai, 1 Nīfai 10:4; Tu'i ko Penisimaní, Mōsaia 3:5; 'Alamā, 'Alamā 7:10; mo Samuela ko e tangata Leimaná, Hilamani 14:2.

Tuku ki he tamasi'i pe ta'ahine taki taha ke ne puke 'a e fakatātā e palōfita ka e lolotonga iá 'oku lau 'e ha taha 'a e folofolá 'i he hili hano fakapapau'i 'o e palōfita taki taha.

- Ko e hā 'a e ngaahi faka'ilonga ki hono 'alo'i 'o Sīsū Kalaisí na'e fakahoko 'i Selūsalemá? (Luke 2:6–14; Mātiu 2:1–2.) Ko fē 'a e faka'ilonga na'e hā 'i Selūsalemá pea pehē foki 'i 'Ameliká? (3 Nīfai 1:21.) Ko e hā leva mo ha toe ngaahi faka'ilonga kehe ne fakahoko 'i 'Ameliká? (3 Nīfai 1:15, 19.)

Fakamatala mei
he Folofolá

Faka'aonga'i 'a e ngaahi fakatātaá 'i hono ngaahi taimi totonu, pea ako'i 'a e ngaahi fakamatala 'oku hā 'i he Tohi Tapú mo e Tohi 'a Molomoná ki he 'Alo'i 'o Sīsū Kalaisí pea mo 'ene ngaahi ngāuē. (Ko ha fokotu'u ki ha ngaahi founa ke ako'i'aki 'a e ngaahi fakamatala mei he folofolá, vakai, "Faiako mei he Ngaahi Folofolá", p. vii.) Fakamamafa'i ange ko e Tohi Tapú na'e tohi ia 'i loto mo e kau 'ā fonua takatakai 'o Selūsalemá pea ko e Tohi 'a Molomoná na'e tohi ia 'i 'Amelika 'i ha ngaahi maile 'e laui afe mei Selūsalema.

Fakamatala'i ange ko e Tohi Tapú mo e Tohi 'a Molomoná na'e tohi ia 'e he nī'hi kehekehe 'o e kau palōfitá. 'I hono lau pe fakafehoanaki ki he potu folofola taki taha, tala ange ki he fānaú pē na'e tohi ia 'e he kau palōfita 'i Selūsalemá 'o hangē ko hono hiki 'i he Tohi Tapú pe kau palōfita 'i he Tohi 'a Molomoná mei 'Ameliká.

Ngaahi Fehu'i
ke Alea'i mo
Faka'aonga'i

Lau 'a e ngaahi fehu'i mo e ngaahi fakamo'oni folofola ko 'enī 'i he teuteu ho'o lēsoní. Faka'aonga'i 'a e ngaahi fehu'i ko ia 'okú ke ongo'i 'e tokoni lelei taha ki he fānaú ke mahino kiate kinautolu 'a e ngaahi folofolá pea faka'aonga'i 'a e ngaahi tefito'i mo'oni 'i he'enua mo'uí. 'E tokoni ho'o lau fakataha ko ia fānaú 'i he kalasí 'a e ngaahi fakamo'oni koe'uhí ke nau ma'u ha 'ilo lahi ange ki he folofolá.

- Ko e hā e lau 'a Nīfai ki he hingoa 'e ui 'aki 'a e 'Alo 'o e 'Otuá 'i he ta'u ia 'e ono ngeau ki mu'a pea toki 'alo'i 'a e Fakamo'uí? (2 Nīfai 25:19.) Ko e hā 'a e kikite 'a Nīfai mo 'Īsaia 'o kau ki he fa'ē 'o e Fakamo'uí? (1 Nīfai 11:13, 18; 'Īsaia 7:14.) Ko e hā 'a e hingoa na'e kikite'i 'e 'Alamā ki he hingoa 'o e fa'ē 'a e 'Alo 'o e 'Otuá? ('Alamā 7:10.)
- Ko hai 'a e Tamai 'a Sīsúú? (Luke 1:35. Tamai Hēvaní.) Ko hai 'a Siosefa? (Ko Siosefá ko e husepāniti ia 'o Melé. Fakamatala'i ange neongo pē ko e Tamai Hēvaní ko e tamai ia 'a Sīsū Kalaisi ki hono sinó mo e laumālié fakatou'osi, ka na'e tauhi 'e Siosefa mo ohi 'a Sīsū 'o tatau tofu pē mo ha tauhi 'e ha tamai hano foha mo'oni.) Ko e hā 'a e me'a na'e fakahā ange 'e he 'āngeló kia Siosefa ke fakahingoa 'aki 'a e pēpēé, ki mu'a ia pea toki 'alo'i 'a Sīsúú? (Mātiu 1:21.)
- Ko e hā 'a e ngaahi faka'ilonga na'e 'oange 'e Samuela ko e tangata Leimaná 'o kau ki he 'alo'i 'o Sīsúú? (Hilamani 14:2–5.) Ko e hā 'a e ngaahi faka'ilonga na'e fakahoko 'i Selūsalemá? (Luke 2:8, 10–12; Mātiu 2:1–2, 9–10.)
- Ko e hā hono 'uhinga 'oku mahū'inga ai ke tau ma'u ha fakamo'oni folofola 'e ua ki he 'alo'i mo e ngāue 'a Sīsū Kalaisí? (2 Nīfai 29:8.)
- Ko e hā hono 'uhinga na'e fekau'i mai ai 'e he Tamai Hēvaní 'a hono 'Alo ko Sīsū Kalaisí ki he māmaní? (2 Nīfai 9:21–22; 3 Nīfai 27: 13–14; Sione 3:16.)
- 'Oku anga fēfē 'a e finangalo 'a e Tamai Hēvaní ke tau fakahā ange 'aki 'etau hounga'ia kia Sīsū Kalaisí? ('Alamā 7:23–24.)

Ngaahi 'Ekitiviti Fakatupulakí

Kapau te ke fie ma'u peá ke faka'aonga'i ha taha pe lahi ange 'o e ngaahi 'ekitiviti ko 'enī 'i ha fa'ahinga taimi pē lolotonga 'a e lēsoní pe ko hano fakamanatu, fakamatala fakanounou, pe tukupā.

1. Tuku ke muimui 'a e fānaú ki he fa'ifa'itaki'anga 'a Sīsū Kalaisí 'aki ha'anau taki taha fili ha ngāue tokoni ke fai ki ha taha ke hoko ia ko ha me'a'ofa Kilisimasi.

'Oange ki he tamasi'i pe ta'ahine taki taha ha peni vahevahe mo ha la'i pepa ke nau tohi mai 'o kau ki he'enua ngaahi me'a'ofa pea 'e anga fēfē ha'anau palani ke fakahoko 'a e ngāue.

2. Kole ange ki he fānaú ke nau vahevahe mai ha ngaahi polokalama fakafāmilí 'oku nau anga maheni ki ai te ne lava ke fakamanatu kiate kinautolu 'a e 'alo'i pea mo e mo'ui 'a Sīsū Kalaisí. Mahalo na'a fie ma'u 'e he fānaú 'oku iiki angé ke nau tā ha fakatātā 'o honau ngaahi fāmilí 'oku nau kau 'i he polokalama anga maheni fakafāmilí.
3. Faka'alí'ali 'a e fakatātā 4–9, ko Sīsū ko e Kalaisí (Ngaahi Fakatātā 'o e Ongoongoleleí 240; 62572 900). Tuku ki he fānaú ke nau taki taha tala mai ha me'a ne nau fai 'i he Kilisimasí te ne tokoni'i kinautolu ke nau manatua 'a Sīsū Kalaisi 'i he lolotonga 'o e ta'ú kakato.
4. Hanga 'o fakafehoanaki 'a e ni'hi 'o e ngaahi akonaki 'a e Fakamo'u'i 'i he Tohi Tapú mo ia 'i he Tohi 'a Molomoná 'o hangē ko 'ení: Mātiu 5:16 mo e 3 Nīfai 12:16; Mātiu 7:12 mo e 3 Nīfai 14:12; mo e Mātiu 5:44 mo e 3 Nīfai 12:44.
5. 'E lava ke faka'aonga'i 'a e tohi māhina 'i he faka'osinga 'o e lēsoni ki ha founa 'e taha pe lahi ange 'o hangē ko 'ení:

Hanga 'o 'ai ha tatau 'o e tohi māhiná ke valivali 'e he tamasi'i taki taha pea 'ave ki 'api ko ha me'a'ofa ki he fāmilí. 'E toe lava 'o faka'aonga'i 'a e tohi māhina ko 'ení 'i he lolotonga 'o e ta'ú ke hoko ia ko ha fakamanatu ke muimui kia Sīsū Kalaisi.

Lau ki he fānaú 'a e ngaahi fakakaukaú pea tuku ke nau fili ha me'a 'oku nau fie ma'u ke fa'i.

Fa'u ha tatau 'o e tohi māhiná pea kosikosi 'a e taumu'a taki taha. 'E lava pē ke fili 'e he fānaú 'a e ngaahi taumu'a te nau fie 'ave ki honau ngaahi 'apí ko hano toe fakamanatu.

Tuku ke fa'u 'e he tamasi'i taki taha ha'anau tohi māhina ka e faka'aonga'i 'a e tohi māhiná ke hoko ia ko ha me'a ke fa'ifa'itaki ki ai.

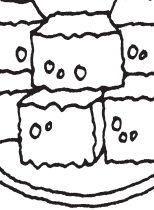

Tā 'a e tohi māhiná 'i ha la'i pepa lahi 'o faka'alí'ali ia 'i he loki akó.

6. Hiva'i pe lau 'a e fakalea 'o e "I he 'Ai'angakai 'o e Manú" (Children's Songbook, p. 42) pe "He Sent His Son" (Children's Songbook, p. 34).

Faka'osí

Fakamo'oní	Vahevahe ho'o fakamo'oní ko Sīsū Kalaisí ko e 'alo ia 'o e 'Otua. Pea fakahā ho'o hounga'ia 'i he hoko 'a e Tohi Tapú mo e Tohi 'a Molomoná ko e fakamo'oni ia hono ua ki he mo'ui mo e ngāue 'a Sīsū Kalaisí. 'Oange ha faingamālie 'o e fānaú ke 'omai 'enua ngaahi fakakaukau ki he Fakamo'u'i pea mo hono mahu'inga kiate kinautolú. Fakatukupaa'i 'a e fānaú ke tuku hanau taimi lolotonga 'a e mālōlō Kilisimasí ke nau fakakaukau ai fekau'aki mo Sīsū Kalaisi mo e ngaahi ngāue kotoa pē kuó ne fai ma'atautolú.
Laukonga 'oku Fokotu'u Atu ke Fai mei 'Apí	Fokotu'u ange ki he fānaú ke nau ako mei 'api 'a e 1 Nīfai 11:12–24 mo e 2 Nīfai 29:8 ko ha fakamanatu 'o e lēsoni ko 'ení. Fakaafe'i ha taha 'o e fānaú ke ne fai 'a e lotu tukú

Fai 'o ha Ngāue 'Ofa

SĀPATE	MŌNITE	TŪSITE	PULELULU	TU'APULELULU	FALAITE	TOKONAKI
	'Omai ho ngaahi kaungā-me'á ke mou efiáfi fakafāmilí 	 'Aahi ki he kau mahakí	Fanongo fakalelei ki ha toko taha kehe 	 Fakamolemole'i ha taha kehe	Fai ha fakamālō mo'oni 	 Tā ki ha taha pea fakafiefiá ia
 Tohi ki ha faifekau	Tala ange te ke fufulu 'a e 'ū me'a ngaohikai 	 Fatu ha kī me'a'ofa ma'á e kau pisopé	Vahevahe ho'o malimalí 	 Li ha tohi ki ha taha kehe	Fakakaukau ki ha ngaahi me'a lelei 'o kau ki ha taha kehe 	 'Ave ha me'atokoni ki ha taha 'oku puke
 'Alu 'o 'ave ha taha ki he lotú	 Vahevahe ha fo'i talēniti	 Tāo ha fo'i keke 'e 2 pea foaki 'a e tahá	Te ke lava ke fakahā ho'o 'ofá ki ha taha kehe 'aki ha'o fā'ofua kiate ia 	 Lau ha tohi ki ha kī tamasíi sísií	Feinga ke mahino kiate koe 'a e ngaahi fie ma'u 'a ha taha kehe 	 Kumi ha'o kaume'a fo'ou
'Ai ke ongo'i 'e he niíhi kehé 'oku talitali lelei kinautolu 'i he lotú 	 Vahevahe ha me'a na'á ke teuteu ki he efiáfi fakafāmilí	Fakahā ange ki ho kaume'a 'a e 'uhinga 'oku ke sa'ia ai 'iate iá 	Fai ha ngāue lelei ki ha taha kehe 	 Fakahā ki ha taha kehe 'oku ke tokanga ange ki ai	Fakahā ha mata malimalí ki ha taha 'oku 'ikai ke ne ma'u ha fōtunga fiefia	'Aahi ki ha taha toulekeleka 'i ho kaungā'apí
Tokoni ki ha faē femo'uekina mo 'ene fānaú 'i he lotú 	 Pehē ange "'Oku ou 'ofa 'iate koe"	 Fakamā'opopo ho lokí 'o 'ikai ke fekauí				

SIASI 'O
SĪSŪ KALAISI
'O E KAU MĀ'ONI'ONI
'I HE NGA'HI 'AHO
KIMUI NĪ

